EDITURA UNIVERS

258

Ugo Attardi

PREMIUL VIAREGGIO 1973

MOȘTENITORUL SĂLBATIC

Provenind din familia spirituală a marilor prozatori sicilieni — Vittorini, Lampedusa — Attardi cucerește admirația atît a criticii cît și a cititorilor italieni cu acest MOȘTENITOR SĂLBATIC — insolit dar plin de pasiune portret al Siciliei contemporane. Admirație poate consolidată și de un element surpriză: Ugo Attardi nu era cunoscut — și apreciat — decît ca pictor și sculptor, în țară cît și peste hotare.

Lei 7

GLOBUS

8

UGO ATTARDI

MOȘTENITORUL SĂLBATIC

1975

UGO ATTARDI

Colecția GLOBUS / Editura Univers

Moștenitorul sălbatic

Clubul cărții digitale 2024

Ilustrația copertei de VASILE KAZAR
Coperta colecției de ION STATE

Ugo Attardi
L'EREDE SELVAGGIO
© 1971 Rizzoli Editore, Milano

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate
Editurii UNIVERS

GLOBUS

Ugo
Attardi

Moștenitorul SĂLBATIC

Traducere și cuvînt înainte de
Mihail B. Constantin

EDITURA UNIVERS
București
1975

CUVÎNT ÎNAINTE

Cînd, în 1971, una dintre cele mai prestigioase distincţii literare italiene — premiul „Viareggio" — îi era decernată lui Ugo Attardi pentru cartea sa *Moştenitorul sălbatic*, nu puţini au fost aceia care au considerat faptul ca pe o veritabilă surpriză. Într-adevăr, activitatea sa literară de pînă atunci nu lăsa să se întrevadă apariţia unui talent de excepţie. Participarea sa la viaţa literară se rezumă la cîteva colaborări sporadice apărute în revistele ultimului deceniu ; cu totul remarcabilă, povestirea simbolic intitulată *Piramida* (publicată în anul 1969 în revista „Paragone") va constitui una din piesele de rezistenţă ale viitorului roman.

Attardi nu era însă un nume nou pentru cunoscătorii fenomenului cultural italian. Începuturile şi creaţia sa anterioară îl recomandau ca pe o prezenţă de marcă în panteonul artelor peninsulare. Specialiştii — şi nu numai ei — îl socotesc drept unul dintre cei mai inspiraţi artişti plastici contemporani. Tablourile sale au fost primite deosebit de bine, bucurîndu-se de aprecieri din cele mai favorabile la expoziţiile deschise la Praga sau Roma, în Franţa sau la Moscova, la New York ori Londra.

Stilul scriitorului se resimte fericit de pe urma „antecedentelor" sale plastice, întîlnirea picturii cu literatura consumîndu-se pe teritoriul de graniţă al poeziei. Sincretismul acesta găseşte un cadru propice de manifestare în peisajul „ars, solzos" propriu Siciliei, oazei fantaste spre care aleargă ori din care pleacă itinerariile unei pleiade de „iluştri" ai culturii italiene şi universale.

Deşi născut în nord (la Sori, în Liguria) şi înrudit cu insula numai prin descendenţă (părinţii erau sicilieni), Attardi se revendică fără posibilitate de tăgadă din frămîntata zare a Siciliei. Întoarcerea lui (*con-versazione* — cum spunea Vittorini) este una continuă, sentimentală şi obsedantă, al cărei *cursus* îl putem numai bănui ; într-un proces anterior legăturile insulă-continent au fost tăiate ; a avut loc decantarea esenţelor : a rămas „o felie de viaţă", lumini şi întuneric, o coastă pe care torenţii sapă şanţuri de scurgere ori peşteri neştiute.

A rămas „Moştenitorul sălbatic".

•

Timpul este reglat pentru deceniul patru, secolul XX. Locul : Sicilia lui Pirandello, sau Verga, sau Lampedusa. Corbul fascist îşi ascute ciocul de cremenea zidurilor palermitane. „Vechea gardă" feudală leneveşte la umbra sceptrelor rumegînd nemişcare. Tunetul mulţimii păstrează însă garanţia frîngerii lanţului ; murmurul ei — prevestirea furtunii.

O familie ce pluteşte la marginea nevoii. Unchi şi mătuşi cu minţile furate ori plini de griji pentru ziua de mîine. Lipsa mamei. Tatăl — revoluţionarul stins la jumătatea drumului. Scînteia încolţind în pieptul fiului. Revoluţionarul către răzvrătit. Cel singur pentru lume. Lupta cu o unică flintă.

Eroul. Cel ce încearcă să ridice, singur, piramida Fiinţei. Dincolo de nori, într-o pornire adolescentină...

Şi totul într-un vîrtej de întîmplări, destine care se intersectează pentru ca apoi să se piardă în noapte. Simfonia căutării.

—

Eroul caută Adevărul. Urcă Golgota propriei necunoaşteri, întreabă şi îşi răspunde, scrijeleşte cu unghia cuvintele-crustă ţintind inima caldă a lumii ; aruncă petarde sub talpa îndoielii dorind să-i afle neschimbătoarea faţă ; se aciuează în preajma duşmanilor posibili sperînd să găsească Duşmanul, să-i supună voinţa. Digresiunile îl pîndesc însă la fiece încrucişare. Drumul lui e minat de dureri incomplete ; spaimele îi înşală privirea. Lipsit de oxigenul solidarităţii zborul rămîne suspendat, într-o singură dimensiune.

Fără un orizont precis conturat, pradă de multe ori instinctelor (sau impulsurilor), personalitatea Eroului îşi găseşte liniile de forţă în dimensiunea curajului, a îndrăznelii. Aceasta este poate „ieşirea lui de siguranţă", colacul de salvare aruncat pe valurile unei lumi măcinate de interese şi pasiuni obscure. Fiecare acţiune a sa înseamnă un alt unghi din care descoperă viaţa, o nouă experienţă ce nu sfîrşeşte neapărat printr-un *happy-end*. Îndrăznind, Eroul se simte puternic, sfidează monotonia şi conformismul ; simte aproape o plăcere să spargă, singur, tiparele caduce ale unei morale îndoielnice. O asemenea atitudine implică însă riscul izolării, al înfruntării într-o bătălie dinainte pierdută.

Dragostea — prezenţă perenă — este de această dată un simplu paliativ. Eroul o acceptă numai ca pe o altă cale de sondare a Sinelui, o poartă obligatorie (şi necesară) de trecere. Totuşi, chiar şi astfel, apare evidentă fractura ce-l desparte de lumea înconjurătoare, copleşită de senzualitate şi dorinţe refulate. Bunul său simţ refuză compromisurile simţului comun.

Periplul Eroului se întîmplă pe Marea Singurătăţii. Tovarăşii de drum nu sînt decît oglinzi în care vor arde etapele trecerii. Cei mai dragi (tatăl, Lord, Vito) îşi vor uni cenuşa în racla de argint a amintirii ; peste ceilalţi (călăii, Don Totò) se va aşterne mantia răzbunării. Toţi însă vor fi parte în verticala Piramidei-Fiinţă.

Clubul cărţii digitale 2024

Coloana vertebrală a romanului scris de Attardi rămîne fără îndoială dimensiunea cosmică pe care-o închide. Există o permanentă raportare la axele cosmice : de la natura solară ce răspunde în peisajul interior împodobit cu flăcări la fluxurile şi refluxurile abisului străfulgerat de lună (oare cît va fi cunoscut autorul despre simbolistica lunară ?), un război nevăzut ţese o urzeală de sensuri purtîndu-ne, precum Gulliver, din ţinutul piticilor spre lama infinitului. Cosmosul îşi adună ispitele în Eroul-călător-prin-ţara-orizonturilor-închise. Prezenţa lui — răscruce de-ntuneric şi lumină, ochean către visele lumii...

*

Tensiunea de stirpe modernă, succesiunea ritmurilor, tuşa precisă în care sînt desenate caracterele ne dezvăluie un autor de excepţie a cărui „opera prima" este o reuşită şi pe plan stilistic. Tehnica picturală, despre care am mai amintit, reprezintă neîndoielnic dominanta procedeelor folosite. Fiecare detaliu e studiat cu grijă, privit din unghiul cel mai favorabil ; aceasta fără a pierde din vedere ansamblul, catedrala unde fiecare măsură a orgii răspunde în ecoul simfoniei văzduhului...

Efectul liric obţinut prin utilizarea persoanei întîi cîştigă în amplitudine o dată cu intercalarea în fluxul narativ a avatarurilor memoriei : o tehnică a contrafortului : *zidul-Amintire* e sprijinit de o sumedenie de *amintiri-amulete* care vin să-i confere garanţie şi forţă. Digresiunile — aceleaşi vinovate de neizbînzile Eroului — semnifică valori cîştigate în planul stilistic.

Incomunicabilitatea, trăsura de unire a atîtor romane aparţinînd ultimelor decenii, beneficiază aici de un mod superior de tratare. Faza în care gîndurile evoluau pe traiectorii paralele a fost depăşită în favoarea unei înţelegeri instantanee a intenţiilor partenerului. Deseori cuvintele par de prisos, monologul interior nu interesează decît în măsura în care serveşte pentru lămurirea unui al treilea (cititorul) iar simplul gest semnifică o întreagă expunere... În acest cadru se cade a fi amintită vorbirea eliptică a personajelor, modalitate împrumutată adesea de naratorul însuşi.

*

În ciuda particularităţilor de ordin stilistic, a originalităţii în ultimă instanţă, *Moştenitorul sălbatic* nu reprezintă o creaţie singulară, izolată în peisajul literelor peninsulare. El se înscrie mai degrabă într-o tradiţie cu totul strălucită, punctată de opere majore : aceea a prozei siciliene.

Ugo Attardi descinde — chiar dacă într-un mod indirect — din Verga şi Pirandello, din Vittorini şi Lampedusa. O genealogie care îi face cinste dar care, pe de altă parte, poate stîrni nedumeriri. Există totuşi un orizont comun sub care se adună toţi aceşti slujitori ai condeiului. Toţi sînt nişte constructori, zidari de geniu pe schele infinite. Fiecare pune o cărămidă (de sticlă, de aur sau de soare) spre înălţarea templului ; fiecare oferă bucate din cele mai alese la marele banchet al Timpului... Din oglinzile lor se întregeşte grandiosul mozaic al Siciliei.

Dacă realismul verghian şi ironia pirandelliană răsună în romanul lui Attardi numai ca nişte clopote în noaptea înconjurătoare, cu Vittorini şi Lampedusa ne aflăm la marginea zilei, acolo unde razele intersectează ţărmul.

Introspecţia (într-un înţeles atît de larg ca acela pe care i-l acordă Vittorini), sondarea Sinelui pentru descoperirea lumii capătă la Attardi valoarea unui instrument de lucru, a unei chei universale pentru porţile tainei. Tot aşa sentimentul straniului care, în *Moştenitorul sălbatic,*

dobîndeşte un statut mai precis, funcţional. Vittorini iese însă mai mult în arenă, se amestecă în mulţime, Eul său se îmbogăţeşte dezintegrîndu-se...

Prozelor lui Lampedusa şi Attardi le este comună atmosfera apăsătoare, nemişcarea în care se complace o anume castă. Totuşi ceva s-a schimbat. Don Totò nu este o altă întrupare a prinţului Salina. El reprezintă mai curînd o ipostază evolută a „arendaşului" Ibba, o cameleonică adaptare la noile condiţii istorice. Apoi Eroul attardian poartă în el — chiar dacă nu expres precizat — germenii unor prefaceri viitoare.

*

Rîndurile de faţă vor să fie o „invitaţie la lectura" a ceea ce critica italiană a considerat drept „un succes fulminant, neprevăzut" (Benedetto Marzullo), un roman cu o rapidă ascensiune pe scara valorilor stabilită de premiile literare. Desigur, ar mai fi multe de spus, de descifrat : ţie, cititorule, îţi rămîne să împlineşti acest plăcut travaliu şi, sîntem bucuroşi să credem, truda ta va fi pe deplin răsplătită.

m.b.c.

AŞA MI SE PĂRUSE

Ajunsesem aproape faimos. Eram cunoscut în multe cartiere ; cînd treceam toţi mă urmăreau cu privirile şi, în ciuda nenorocirii care se abătuse asupra mea (soarta tragică de care avusese parte taică-meu, şi a nenumăratelor mele ciudăţenii (uneori cădeam pradă unor adevărate forme de delir), în curînd bărbaţii cu faimă aveau să mă recunoască drept unul de-ai lor ; cu toţii aveau să mă respecte şi să se teamă de mine.

Societatea în care trăiam pretindea faima. Mă frămîntam gîndindu-mă la ea şi la felul în care aş fi putut s-o ating, aventurîndu-mă adesea în acţiuni dificile şi de-a dreptul bizare.

Deocamdată însă, scopul îmi scăpa. Oraşul era plin de asemenea indivizi : treceau pe stradă, băţoşi, fiecare cu mersu-i caracteristic şi toată lumea cunoştea isprava în care erau neîntrecuţi. Prin comparaţie, eu eram încă prea puţin cunoscut ; faima mea se manifesta numai printre băieţii de prăvălie, studenţi şi alţi cîţiva pierde-vară. Astfel încît trebuia să mă grăbesc, timpul trecea : în vreme ce duşmanii mei şi-ai tatei se „îngrăşau".

Cînd mă simţeam din cale afară de singur şi de nefericit porneam să colind coclaurii de la poalele muntelui Pellegrino. Singurătatea îmi provoca un sentiment de exaltare : stînd acolo printre stînci, singur cu gîndurile mele, clocind pisme şi urzind răzbunări, mă simţeam mai puternic ; un lup rătăcitor pe care ceilalţi nu-l bănuiau.

Muntele se înălţa chiar deasupra oraşului ; şi, asemenea mie, mulţi alţii, trişti şi singuratici, se aventurau în locurile acelea, evadînd pentru o vreme din viaţa oraşului, căutînd acolo, printre grote şi tufişuri, asemenea păianjenilor, ceva : să-şi omoare pur şi simplu vremea sau doar din plăcerea de a se ascunde şi de a sta la pîndă, aşteptînd să treacă cineva ; să-i urmărească în tăcere acţiunile, sau să surprindă...

În ziua aceea artileria bubuise ore în şir pe partea de apus a muntelui. Soldaţii făceau exerciţii trăgînd asupra unor ţinte mari. Continuau să tragă. Salvele de mitraliere, de puşti şi de tunuri ricoşau în ecouri simultane lovindu-se de stînci, fulgerau prin crăpături, se revărsau printre pini în cîmpia de la poalele muntelui.

Totul era ars, solzos, fragmentat de o lumină neagră : soarele desena un peisaj întrerupt, din forme cioplite, sculptat parcă de ciclopice muşcături de obuze, plin de cavităţi întunecoase şi piscuri ascuţite. Imaginile tremurau, agitate de valurile de căldură şi de exploziile care nu mai conteneau. Oraşul se aşternea la poalele muntelui, întins şi încovoiat — o seceră lunară — prăfuit, strîns între mare şi verdele închis al grădinilor dominate de şirul lung al munţilor.

Marea era clară, vibrînd de lumină : o suliţă solară cobora deasupra-i, despicînd-o, şi luciul valurilor, reflexele solare sugerau ideea unui echilibru precar : ca şi cum dintr-o dată totul ar fi putut să cedeze şi să se risipească.

Bubuitul artileriei a încetat pe neaşteptate. În tăcerea ce i-a urmat, oraşul a apărut mai limpede şi, încetul cu încetul, s-a auzit adevăratul său glas, asemănător mîrîitului prelung şi furios al unei haite de cîini care adulmecă pericolul.

Uneori mă înhămam la acţiuni pe cît de ciudate pe atît de inutile. Dar poate că voiam să-mi cheltuiesc energia, să mă eliberez, istovindu-mă, de furiile care mă stăpîneau şi care mă făceau să cad pradă unor adevărate accese de nebunie. Poate sălăşluia încă în mine dragostea pentru mitul care mă obsedase în copilărie. În ciuda faptului că-mi dădeam seama de inutilitatea unei astfel de munci şi fără să fiu nebun, mă dedicam totuşi construcţiei aceleia absurde.

Alesesem blocul de tuf, zgrunţuros dar perfect patrat ; mă căţăram cu atenţie pe poteca golaşă şi bătătorită, mărginită de tufe de varga-ciobanului şi buruieni, ce ducea spre platou. Strîngeam bolovanul la piept dar, încetul cu încetul, din cauza oboselii, mi se părea că devine tot mai greu. Aluneca pe nesimţite, apăsîndu-mi stomacul, pîntecele, ajungînd în cele din urmă să mi se lase pe picioare : şi, deoarece braţele îmi erau prea obosite, nu-mi rămînea decît să-mi continui drumul astfel.

M-am oprit gîfîind să-mi trag sufletul ; am schimbat poziţia blocului de tuf, sprijinindu-l pe şold ; am început să urc din nou, aplecat într-o parte pentru a contrabalansa încărcătura şi a stabili centrul de greutate în raport cu panta. Acum piatra mi se părea mai uşoară, însă îmi strivea şoldul.

Copleşit de căldura densă, concretă precum materia, urcam fixînd cu privirea poteca şi înşiruirea propriilor mei paşi. Oboseala şi gîndurile mă făceau să nu văd spectacolul lumii înconjurătoare. O dată ajuns pe platou, făcînd eforturi să reţin

Clubul cărţii digitale 2024

bolovanul ce mi se smulgea pur şi simplu din mîini, m-am îndreptat aproape fugind spre locul unde se aflau celelalte blocuri de tuf, eliberîndu-mă în sfîrşit de povară.

Frînt de oboseală, m-am aruncat pe pietrele acelea, lăsîndu-mă să cad pe ele ca pe treptele unui monument abstract. Muntele era scobit, ros parcă de dinţii unui şoarece uriaş ; se vedeau terase, suprafeţe verticale pe care tîrnăcopul lăsase urme şi spinări în parte neatinse, acoperite de tufişuri, presărate cu cioturi tăiate şi pline de praf. Buruienile îngălbenite ce răsăreau din pămînt chiar şi în locurile cele mai depărtate ale carierei, erau şi ele înălbite de praf şi de nisip.

M-am odihnit pe patul acela tare, cu privirile îndreptate spre cer. Mi-am lipit obrazul de suprafaţa pătrată a tufului : avea un iz sec, de nisip ars de soare, de cochilii străvechi ; văzută de aproape (mai-mai c-o atingeam cu ochiul), suprafaţa tufului era plină de pori, semănînd cu o planetă presărată cu scobituri nenumărate.

După ce m-am odihnit puţin, am coborît din nou în partea de jos a carierei, printr-un loc ce ameninţa să se surpe, alunecînd printre stînci şi nori de praf, lăsîndu-mă în voia propriei mele greutăţi. Era sărbătoare şi cariera era pustie ; eram totuşi atent deoarece nu voiam să am de-a face cu paznicii care, cu ani în urmă, mă legaseră de o grindă a barăcii ce serveşte drept birou. Se aflau acolo multe blocuri de tuf îngrămădite în combinaţii stranii ; fierăstraiele (pentru tăiatul pietrei) zăceau nemişcate şi tăcute, enorme : proteze ce se clătinau, suspendate, surîzătoare, sau : oase ale unor peşti uriaşi, în echilibru asemenea braţelor unor balanţe.

Am luat un bloc, l-am potrivit pe şold şi, întrucît mă hotărîsem să nu mai fac un alt drum, mi-am aburcat cu greutate un al doilea pe umăr. Încărcat astfel, asudînd şi gîfîind, am revenit pe platou. În apropierea grămezii m-am eliberat de cei doi bolovani care au căzut cu zgomot peste ceilalţi. Nu m-am odihnit nici o clipă ; imediat am început să construiesc.

Am ales locul cel mai drept şi am aşezat blocurile de tuf în formă de pătrat ; mi-am dat însă seama că pietrele n-o să ajungă, astfel încît, văzînd o stîncă mai ascuţită ce se ridica deasupra pămîntului, m-am hotărît să sprijin pe ea blocurile de tuf. Lucram cu multă însufleţire fără să mă simt obosit. Pe măsură ce Piramida căpăta formă, o emoţie inexprimabilă punea stăpînire pe mine. Îmi aminteam de vechile proiecte, de visurile copilăriei, de tatăl meu : vedeam privirea lui limpede, îi auzeam vocea, îi simţeam mîna.

Ştiam : dispariţia lui îmi tulburase echilibrul sufletesc : trăiam într-o continuă stare de exaltare, care, sînt sigur, mă împiedica să am mai mult succes, cel puţin atît cît îmi îngăduiau împrejurările şi lumea ; mai mult decît atît, această stare de lucruri a constituit cauza unor fapte grave şi violente, pe care eu le consider adevărate delicte, mai ales că, de cele mai multe ori, era vorba de acţiuni nesăbuite şi zadarnice.

Tatăl meu mă iubise mai mult decît orice pe lume. Dragostea pe care mi-o purta şi-a pus amprenta asupra vieţii amîndurora. Fusesem un copil sensibil, timid şi visător ; în dragostea lui pentru mine, tata ajunsese să creadă că eram înzestrat cu o ima-

ginaţie ieşită din comun. Vedea în mine un adevărat luceafăr : lumina inteligenţei şi a dragostei ; frămîntat întotdeauna de dorinţa de a mă ocroti (nu trăia cu adevărat atunci cînd, din cauza serviciului sau a altor obligaţii, trebuia să se despartă de mine, nemaiavînd posibilitatea să mă supravegheze), era fericit atunci cînd mă ştia alături, chiar şi în momentele cînd ieşea în oraş sau cînd schimba două vorbe cu prietenii. Mă lua cu el la plimbare, arătîndu-mă tuturor, cunoscuţi sau necunoscuţi. De cum intra în vorbă cu cineva începea să mă laude ; îmi punea tot felul de întrebări şi apoi aştepta cu nerăbdare şi cu vădită satisfacţie răspunsurile, pe care întotdeauna le ştia demne de mine : bizare, pline de neprevăzut, uluitoare. Mă asculta fermecat, extaziat, observîndu-mi expresia feţei, privindu-mă cu atenţie drept în ochi ; şi dacă vreodată, din cauza oboselii, răspundeam fără chef la întrebările sale sau nu spuneam nimic, faptul îl tulbura adînc : se simţea jignit. Uneori prefera să rămînă cu mine. Îmi vorbea ore în şir sau, cufundat în gînduri şi în tăcere, mă mîngîia fără încetare. Mă privea îndelung. Toate gîndurile păreau să i se fi concentrat în privire ; părea că urmăreşte ceva deoarece mă fixa cu atenţie, privindu-mă drept în ochi de parcă ar fi vrut să pătrundă înăuntru, în adînc. Îl stăpînea o nelinişte stranie : chipul îi era nemişcat, aprins, cu o expresie încordată şi disperată : părea că se îndoieşte de existenţa mea, de prezenţa mea ; iar simţurile, vederea, pipăitul, auzul se dovedeau insuficiente în acest caz. Îmi cuprindea capul în mîini cu dragoste şi hotărîre în acelaşi timp ; căuta să se încredinţeze de ceva : de unitatea propriului spirit ; se chinuia, făcînd eforturi ca să mă recunoască şi,

atingîndu-mi obrajii şi fruntea cu aceeaşi curiozitate cu care atingi un obiect, căuta să se convingă de simultaneitatea existenţei noastre. La rîndul meu, mă îndoiam de prezenţa lui, dar tocmai în această îndoială, în teama pe care ea mi-o provoca, putea fi descifrată calitatea cea mai de preţ a dragostei noastre.

Îşi făurea tot felul de speranţe în legătură cu mine. Făcuse pe agitatorul, şi a fost întotdeauna ţinut sub supraveghere. Îmi vorbea deseori despre ideile sale : despre lume şi despre societate. Îşi amintea de tinereţea sa, mărturisindu-mi toate necazurile de care avusese parte.

Aveam vreo patru ani cînd am văzut într-o carte fotografia unei Piramide : aşa a început obsesia mea. Am vrut să ştiu totul despre „formele“ acelea : înălţimea, dimensiunile, culoarea şi aspectul. Tata mi-a vorbit mult timp despre ele şi, din ziua aceea, n-a contenit să-mi aducă reviste şi cărţi cu fotografii şi desene de piramide. Îi căuta şi-i ruga pe toţi cunoscuţii săi sau pe prietenii acestora care trebuiau să plece în Egipt pentru afaceri sau pentru alte motive, să-mi trimită sau să facă să-mi parvină cît mai multe ilustrate înfăţişînd Piramida. A fost fericit cînd am început să le primesc ; fericit pentru bucuria mea, pentru nerăbdarea care mă cuprinsese, pentru exaltarea mea, pentru emoţia pe care-o încercam şi pentru hotărîrea pe care-o luasem de a construi *eu*, aici, la Palermo, o astfel de Piramidă : „Cea mai înaltă din lume“. Şi „vîrful“ acela, care din nisipurile Egiptului se împlîntă în cer, mi s-a întipărit în minte. Simplitatea structurilor şi esenţialitatea formelor sale mă tulburau. Îi studiam coordonatele : vastitatea suprafeţelor, modul de for-

mare a muchiilor şi felul în care toate acele unghiuri se întîlneau compunînd vîrful. Construisem mai multe piramide de lemn astfel încît puteam să observ cu atenţie părţile întunecate şi părţile luminate. Spre seară trăgeam jaluzelele şi stingeam lumina. Fixam obiectul cu atenţie iar apoi, dintr-o dată, învîrteam comutatorul : contactul electric se întrerupea ; imaginea dispărea : întuneric desăvîrşit : n-o vedeam dar simţeam că există : acolo, ascunsă, invizibilă, însă prezentă, dincolo de percepţia mea. Închideam ochii : în străfundul pleoapelor persista urma *ei,* uşoară şi fosforescentă : silueta aceea renăştea, din nou, arzătoare. Cînd în sfîrşit întunericul ştergea orice semn, întorceam încă o dată comutatorul : imaginea în patru colţuri izbucnea : instantanee : se materializa dintr-odată în spaţiu : „frumoasă“, „neghioabă“, „crudă“. Şi, cînd mai lipsea puţin ca lumina să-i re-creeze formele, sufletul meu tremura : izbucnirea aceea de unghiuri era ca o rană.

Între timp tata, a cărui admiraţie pentru mine creştea tot mai mult devenind un fel de nebunie, îşi pusese în gînd să mă ducă în Egipt. Această idee îl frămînta de multă vreme ; o cocea înlăuntrul său, ca pe un dar fără pereche pe care avea să mi-l facă mie şi, implicit, sieşi. Voia să-mi dăruiască imaginea Piramidei adevărate.

A făcut tot felul de sacrificii : s-a băgat în combinaţii nebuloase ; a servit de intermediar la încheierea mai multor contracte şi, uzînd de farmecul său incontestabil, şi-a adus contribuţia la aplanarea a numeroase dispute. Posibilităţile sale se dovedeau însă insuficiente. Afacerile mergeau prost, astfel încît acum era gata la orice numai să-şi vadă visul împlinit. Abuzînd de încrederea fraţilor săi care erau plecaţi, a vîndut o mică bucată de pămînt, în provincia Agrigento, tot ce mai rămăsese din averea familiei ; apoi, prin eforturi disperate, învingînd greutăţi de tot felul şi pretîndu-se la acţiuni din cele mai umilitoare (a ajuns să se roage pînă şi de adversarii şi persecutorii săi politici) a obţinut în sfîrşit vizele şi paşapoartele. Astfel că am plecat în Egipt.

În timpul călătoriei „febra“ mea, datorată apropiatei întîlniri cu Piramida, a crescut aducîndu-mă într-o stare vecină cu delirul. La Cairo — unde am ajuns în toiul nopţii — l-am chinuit pe tata cu întrebări despre Piramidă, împiedicîndu-l să se odihnească şi să desfacă valizele. Mă plimbam prin camera de la hotel ; mă întindeam pe pat pentru ca imediat să mă ridic, îmi puneam în tăcere mîna mea mică pe mîna tatei ; el îmi tot spunea să am puţină răbdare : nu puteam să mergem în toiul nopţii în deşert.

— Nu-i adevărat !... Nu există ! îi răspundeam încontinuu ros de îndoială şi de nerăbdare. În sfîrşit, dimineaţa, m-a dus cu o rablă de închiriat la marginea deşertului de unde am văzut-o : *exista :* era acolo : mi s-a părut albastră, translucidă : nemişcată, sub o lumină azurie, imensă ; tăcerea ei profundă.

Imaginea m-a tulburat adînc : seara am avut o criză de febră. M-a cuprins o tristeţe fără margini şi n-am vrut s-o mai văd : măreţia ei mă făcea să sufăr prea mult şi eram chinuit de invidie la gîndul că împrejurimile oraşului Palermo erau lipsite de o astfel de Piramidă. Ne-am întors acasă, tata plin de datorii, iar eu bolnav : plănuiam să construiesc eu Piramida.

Clubul cărţii digitale 2024

O bucată de timp am dus-o așa. Priveam ore în șir la Piramidele din lemn de care era plină casa : tata și prietenii lui îmi dăruiau mereu altele și altele. Măreția și absurditatea înfățișării sale mă făceau să plîng. Îmi sprijineam fruntea de muchiile ei simțindu-le tăișul și teribila forță pe care-o ascundeau. Mă obsedau spațiile acelea închise. Uneori „forma" mi se părea monstruoasă ; și totuși avea farmecul ei, exercita o fascinație aparte : era acolo : absolută și ambiguă : între realitate și aparență ; închisă ; sugerînd un echilibru vremelnic.

Le ascundeam prin casă. Le făceam să dispară pe toate ; inutil însă : intuiam prezența lor continuă. Iar atunci cînd treceam pe lîngă scrinul sau dulapul în care *ea* era ascunsă, tremuram ; deveneam și mai neliniștit, privind mut și înfiorat la dulapul care o adăpostea ; îi simțeam farmecul mai pătrunzător și mai puternic acum, cînd n-o vedeam ci numai o știam acolo, înăuntru.

Alteori, fără a sta pe gînduri, deschideam scrinurile și vitrinele, răvășeam paturile : le scoteam pe toate din ascunzișuri și trăiam înconjurat de Piramide, luîndu-mi neliniștea drept fericire. Le țineam la capul patului. Paharul de pe noptieră era înconjurat de formele acelea. Le visam răsturnate ; cu baza lipită de suprafețe verticale invadau zidurile caselor, pereții unor încăperi uriașe : și toate aveau vîrfurile îndreptate spre mine.

În sfîrșit cam pe la șapte ani obsesia păru că se domolește. Însă caracterul ciudat al dragostei pe care tata mi-o arăta nu s-a schimbat.

Era singur. În tinerețe activase în mișcarea muncitorească dar nu știuse să rămînă credincios pînă la

capăt ideilor sale : nu pînă la sacrificiu. Se temuse pentru mine ; se temuse că lupta politică și îndeplinirea sarcinilor pe care convingerile sale i le cereau l-ar fi putut tîrî în vîrtejul evenimentelor, l-ar fi silit să mă părăsească și să se ascundă, ducînd o viață clandestină ; departe ; se temuse că eu, singur, fără el, aș fi căzut pradă mizeriei și altor grele încercări. Reușise să se resemneze, căutînd să-și înfrîneze impulsurile : tăcea sau vorbea în metafore, mult prea neclare ori mult prea subtile pentru ca oamenii ceilalți să le dea atenție. Cuvintele sale își atingeau numai în mică măsură ținta. Și pe cînd tovarășii săi se expatriau, înfundau pușcăriile sau mureau, el îndura umilitoarea condiție a celor care, cu toate că nu-și părăseau convingerile, puteau fi tolerați.

Făcea pe trăsnitul, pe originalul, fără însă a fi periculos ; într-un cuvînt : „să fie lăsat să trăiască, dar sub supraveghere".

Faptul de a fi renunțat la acțiune, chiar dacă în sinea lui nu-și renegase ideile, îl făcea să se chinuie și mai mult. Acasă — îl vedeam — vorbea singur pereților. Acolo, în încăperea goală, ridica tonul împotriva dușmanilor săi ; se avînta în perorații disperate, ochii săi vedeau mulțimi inexistente ; tot ce-l înconjura făcea să-i crească chinul ; lucrurile, obiectele vieții noastre casnice, deveneau în singurătatea lui tot atîtea prezențe : ochi : tovarăși plicticoase și supărătoare sau, cîteodată, mîngîieri iluzorii. Lua în mînă unele lucruri, o perie deasă de păr cu multe vîrfuri de fier, așezată pe o comodă din dormitorul său și, cu privirea plină de o energie tristă, vorbea : glasul i se scurgea peste vîrfurile acelea de fier, ca peste niște urechi, antene senzoriale

ale unor ființe inteligente. Așa mi-l amintesc : singur, copleșit de îndoială, de lipsa de „cinism" care i-ar fi permis să decidă asupra vieții sale.

Se așeza adesea pe divan, alături de mine. La un moment dat își punea capul pe pieptul meu de copil și rămînea astfel pentru mult timp, împletind în tăcere gîndurile cu visele. Minute în șir fixa cu privirea un lucru oarecare ; apoi vorbea : îmi spunea să nu mă însor, să nu fac copii : „cel mult cînd vei îmbătrîni" spunea. Îi țineam capul în mîini, apăsîndu-l pe piept ; mă simțeam tulburat, dar în același timp slăbiciunea lui mă făcea să-mi descopăr o nouă dimensiune : mi se părea că nu mai sînt doar un copil fiindcă, vedeam, tatăl meu se refugia în brațele mele ; faptul că își ținea capul plecat pe cînd eu îl țineam drept îmi insufla un sentiment de tărie : mi se părea că stau de strajă la hotarele lumii ; iar el mi se încredința asemenea unui copil.

Plătea foarte scump dragostea pentru mine ; și devenea și mai neliniștit dacă eu, dintr-o neatenție copilărească, din cauza tristeții care mă copleșea sau din cauza gîndurilor care, potrivit firii mele nestatornice, zburau întotdeauna la alte lucruri, nu răspundeam cu aceeași monedă afecțiunii pe care mi-o arăta. Se închidea în sine, nu mai scotea o vorbă. Pleca să colinde cafenelele din Palermo, glumind și făcînd o curte plină de amabilitate casierițelor care, surîzătoare și pline de grații, îl ascultau înveselite și măgulite.

Vorbea mult și însuflețit, așa cum fac de obicei oamenii triști. Își spunea părerea despre moravuri chiar față de dușmanii săi : mîngîia și zgîndărea cu replicile și glumele sale morala lor mediocră. Făcea acest lucru cu grație și de aceea era tolerat, ascultat

de toți sau suportat cu prefăcută simpatie, fiindcă știa pînă unde să întindă coarda, chiar dacă pe mulți îi punea în inferioritate. Era fermecător. Dar tocmai aceste calități — simpatia cîștigată cu ușurință, farmecul său recunoscut și vorbele de duh cu care știa să-i pună în încurcătură pe dușmanii lui învingători și indulgenți — constituiau venitul său. Cînd era singur, departe de auditoriul de cafenea, masca veseliei îi părăsea chipul, dispăreau vorbele de duh și glumele ; rămînea îndelung cu chipul imobil, mut, cufundat în gînduri. Apoi începea să fiarbă ; frazele sale, amuzante mai înainte, se preschimbau în înjurături crunte ; lăsa să-i scape — vorbindu-și sieși și camerelor goale — expresii crude și vulgare : insulte mîrșave și josnice care spuse astfel, în gol, păreau că se întorc împotriva lui.

Mă iubea. Da, știam ; cînd mă jucam pe stradă rămînea în camera lui să-și facă siesta, prefăcîndu-se că doarme. De fapt era treaz, atent la joaca mea, la sunetul vocii mele, la țipetele celorlalți copii, la zgomotul bătăliilor noastre. Dacă ne jucam în tăcere neliniștea sa creștea. Îmi închipui că în mintea lui mă și vedea răpit. Stătea întins cu ochii deschiși : aprinși, arzînd de febră ; fixa umbrele de pe tavanul întunecat, luminat numai de razele care pătrundeau prin storurile trase. Nemișcat : ascultînd încordat : închipuindu-și ceea ce se întîmpla cu mine acolo, pe stradă. Dacă surorile lui sau altcineva dintr-ai casei intrau în cameră pentru un motiv oarecare, se întorcea furios, adresîndu-le cuvinte de loc politicoase ; le examina cu neîncredere, invidie și ură înfățișarea senină și indiferentă : „nu-i împărtășeau neliniștea, nu se gîndeau deloc să aibă grijă de *copil...*" dușmani ai liniștii sale : „nimeni n-avea grijă de băiat :

oameni fără imaginație, incapabili să prevadă, să-și închipuie sau să preîntîmpine răul !" ; iar dacă cineva îl întreba de ce e supărat, nici nu stătea de vorbă, ca și cum întrebările acelea n-ar fi fost decît pentru a-l chinui și a-l provoca ; se năpustea fără nici o explicație asupra intrușilor, alungîndu-i : „să fie lăsat în pace, singur ! ; nu cunoștea pe nimeni, era singur și singur voia să rămînă !". Se simțea străin de toți.

Uneori se ridica din pat ; ochii lui mă urmăreau din spatele storurilor ; îi simțeam ațintiți asupra mea în timp ce mă jucam pe trotuarul străzii.

Dacă se întîmpla să mă iau la harță cu unul din tovarășii de joacă, după un timp apărea și el, tăcut, foarte palid. Rămînea țintuit, într-o parte, la cîțiva metri de noi, cu privirile rătăcite undeva departe, în fața sa. Cu siguranță gîndurile-i erau pline de neliniști ca într-un coșmar. Se temea, sînt sigur, că mai devreme sau mai tîrziu, un maniac m-ar fi putut lua cu sine, m-ar fi putut răpi ; gîndul că îmi era hărăzită o astfel de soartă îl înspăimînta într-atît, încît, pentru a scăpa de el, ajungea aproape să dorească să se întîmple ceva : ca destinul să se împlinească și ca *pericolul* să se apropie : oricum, el era acolo : *îl aștepta*.

Astfel, deseori, în timp ce mă jucam, îl zăream ascuns, urmărindu-mă pe mine și pe ceilalți ; alteori răsărea ca din pămînt, cu fața plină de sudoare, descompusă, gata — îmi dădeam seama — să ucidă. Pradă unei exaltări nebunești ; mă căuta înspăimîntat, dornic în același timp să descopere în sfîrșit dușmanul meu și-al său ; sperînd în materializarea coșmarului : prezent : acolo. în fața noastră, un monstru vizibil ; sperînd că în sfîrșit să pună mîna pe el,

să-l zdrobească cu pumnii, să-l sfîșie, să termine cu el pentru totdeauna.

Ajuns lîngă mine, mă vedea și se mai potolea ; aproape că-i era rușine. Mă mîngîia încet pe cap. Răspundea evaziv la întrebările pe care i le puneam ; își apropia fruntea de chipul meu și rămînea astfel cîtva timp, tremurînd ușor. Apoi mă părăsea : se întorcea acasă, la siesta-i atît de puțin liniștită, la patul său. Se arunca pe el înfășurîndu-se în cearceafurile umede de transpirație și începea din nou să se chinuie cu coșmarurile sale.

Într-o seară mă jucam pe stradă cu tovarășii mei ; deodată au apărut o mulțime de polițiști. Au coborît dintr-o mașină și au intrat în casa noastră. Un cîine lătra tînguitor. Copiii priveau curioși mașina neagră și pe cei doi paznici care rămăseseră afară și care păreau scoși din niște dulapuri negre. Toți vecinii erau la ferestre, iar trecătorii se opreau. Agenții au ieșit din casă ducîndu-l între ei pe tata, cu cătușe la mîini. Mi se părea că toți, copii și bărbați, îi veneau în întîmpinare ; înaintea grupului un ziar rupt zbura purtat de vînt spre pajiștea verde. Tata călca drept, părea mai tînăr, o clipă mi s-a părut aproape fericit, ca și cum ar fi scăpat de o mare greutate, bucuros de soarta sa. Cînd m-a văzut însă — îl priveam înspăimîntat, legat cum era între oamenii aceia — s-a oprit brusc, tot sîngele i-a fugit din obraji și, întinzîndu-și spre mine mîinile legate în cătușe, a izbucnit în hohote de plîns, apoi — nu știam dacă mi se adresa mie sau polițiștilor — a început să strige :

— Copilul meu ! Fiul meu !... ce-o să facă fără mine ? ce-o să faci singur ?...

Astfel, tînguindu-se şi plîngînd, l-au tras spre maşina care aştepta cu uşa neagră deschisă. L-am văzut cum dispare : se închisese în sine ; ghemuit în paltonul lui cenuşiu.

Încremenisem. Disperat, căutam o soluţie, alta decît ceea ce vedeam. Capul îmi vîjîia, vederea mi se înceţoşase. Mi se părea că la un moment dat tata devenise un palton, o haină goală atîrnînd în mîinile oamenilor care-l tîrau cu ei ; şi poate c-aş fi făcut ceva dacă toţi ochii aceia de la ferestre nu m-ar fi fixat astfel, ţintuindu-mă acolo, lipit de zidul acela jos, aproape de vila în care locuia profesorul de filozofie ; totuşi, ceva din mine alerga către agenţi şi mi se părea că-mi înfig dinţii în pulpele călăilor ; dar, pe cînd visul acesta de furie mi se înfiripa în minte, ceva teribil, preexistent conştiinţei, dar pe care-l simţeam în mine, în fibrele corpului, se înfăţişa raţiunii : simţeam, îngrozitoare senzaţie, cum buzele mele de copil tremură, cum se strîng împinse de o forţă care încerca să le încovoaie într-un surîs. Un surîs adresat lumii aceleia aşezată acolo ca într-un teatru, la toate ferestrele ; adresat celor care mă priveau şi care vedeau cum îl duc pe tata.

Şi pe cînd (în închipuire) mă luptam cu agenţii, tremuram ros de forţa aceea stranie şi nouă, organică, pe care fără să vreau o descoperisem în mine ; şi care, într-o clipă, îmi dezvăluise posibilităţi pînă atunci necunoscute.

Deodată am început să plîng. Am căzut jos şi, sprijinindu-mi capul între pietrele zidului şi fierul porţii, ascunzîndu-mă, fără să iau în seamă lumea, am continuat să plîng preţ de o oră şi mai bine, sugrumat de teamă. Nu vedeam şi nu auzeam pe nimeni : nici comentariile pe care prietenii le făceau în jurul meu, nici cuvintele pe care mi le adresau unii oameni, înduioşaţi de starea în care mă aflam. Momentul acela avea un singur sens ; sunete, lucruri, gînduri, nu erau decît o oglindă în care se reflecta sufletul meu ; fiindcă, mai mult decît pierderea tatei şi silnicia pe care-o suferise, mă stăpînea şi mă zguduia tulburătoarea senzaţie care mă cuprinsese în momentul cînd înţelesesem că, pentru a umple prăpastia care se căsca, aşa mi se păruse, între mine şi lume, pentru a cîştiga bună-voinţa acelui „public“, dintr-o dată, cu un surîs uşor, imperceptibil, îl trădasem pe tata.

Piramida nu era decît o grămadă neînsemnată de pietre. M-am îndepărtat cîţiva paşi pentru a o vedea mai bine : nu-mi spunea nimic. M-am culcat pe pămînt şi am privit-o de jos : am rămas acolo întins, resimţind oboseala.

Mă gîndeam la viaţa mea. Aveam atîtea motive de a fi prost dispus şi neliniştit încît nici nu ştiam de unde să încep : mintea îmi era plină de proiecte şi de închipuiri : nu desluşeam altceva în afară de jignire şi de cruzime. Tata murise. La o lună după ce fusese arestat îl găsiseră în fundul unei gropi, către Salemi : era acoperit cu pietre. Cei care îl luaseră nu erau poliţişti : se prefăcuseră numai că sînt ; în realitate nu erau decît nişte infami ucigaşi plătiţi.

Faptul de care tata se temuse atîta pentru mine, se adeverise pe deplin : singurătatea mea era desăvîrşită. N-a existat om pe care mai devreme sau mai tîrziu să nu-l fi bănuit : n-aveam încredere în nimeni : îi învinuiam pe toţi de a fi contribuit la asasinarea tatei. Căutam să descopăr dovezile crimei lor ; în această dispoziţie sufletească, suspicios şi cuprins de febra investigaţiei, ajungeam să socotesc vinovat şi pe cine nu era : luam cuvintele cele mai banale şi comportările cele mai obişnuite drept indicii revelatorii. Dar, întrucît urzeam planuri de răzbunare, nu mă feream de oameni, mai ales de aceia care mi se păreau ticăloşi, puternici, ipocriţi şi răi ; acest soi de oameni mă atrăgeau, tot aşa cum florile atrag albinele, şi îmi învingeam aversiunea pe

care mi-o inspirau numai pentru a sta în preajma lor.

Unul dintre aceştia era cavalerul Tan.

Atelierul său fotografic se găsea în apropierea Teatrului Garibaldi. De cîtva timp însă deschisese un atelier nou în cartierul unde locuiam eu, chiar la parterul locuinţei sale. De la vîrsta de nouă ani mă dăduseră aici să învăţ meserie. Dintotdeauna arătasem oarecare înclinaţie pentru desen, astfel că Lord, unchiul tatălui meu, mă luase cu el pentru a-l ajuta la retuşarea fotografiilor.

Tan era o rudă îndepărtată a bătrînului meu maestru de desen, poate un văr de-al treilea sau un cumătru — nu-mi amintesc bine ce relaţii de rudenie îi legau — oricum, între ei îşi ziceau „dragă vere".

Avusese două neveste. Prima murise mai înainte ca eu să mă nasc, fără îndoială din cauza cruzimii lui. Sărmana femeie trăise cu el într-o continuă stare de teroare şi într-o supunere oarbă. Era suficient ca el să-şi ridice ochii pentru ca ea să pălească de frică.

De obicei o bătea seara. Ziua o privea numai, fixînd-o cu un aer absent, ca şi cum s-ar fi gîndit la pedeapsa pe care i-o pregătea ; iar seara o bătea. Aştepta însă un anumit moment : şi anume ca în ea să se înfiripe speranţa că, cel puţin o dată, nu va fi lovită. El, cu un calm desăvîrşit, mînca ; senin ; cu faţa parfumată, spălată cu un săpun de calitate ; în pijamaua foşnitoare de mătase ; citea ziarul ; fuma ; apoi, cînd ea începea să spere, atunci : acela era momentul : lăsa ziarul de-o parte dezvăluindu-şi prin sclipirea ochilor adevăratele gînduri.

O urma în grădină.

Ea se ascundea printre bananieri şi tufe de iasomie, fără să scoată o vorbă. O urma calm, fără grabă, ca şi cum căuta să se bucure de răcoarea ce domnea pe aleile luminate de lună. Femeia tremura ; plîngea încet deoarece, în ciuda tratamentului la care era supusă, considera o datorie de onoare faptul de a-i face pe vecini să nu bănuie nimic : numai ca să nu-i judece aspru bărbatul.

Alteori cavalerul o bătea imediat, îndată ce intra în casă ; sperînd ca astfel s-o descumpănească, să apară în ochii ei tot mai plin de neprevăzut. Cu toate că era sigură că bărbatul o va bate întotdeauna, uneori, din cauza disperării sau a meşteşugului de a se preface al acestuia, spera totuşi să fie iertată. Cavalerul Tan era fără îndoială un adevărat actor, un maestru în a-şi ascunde adevăratele-i intenţii. Acum făcea pe distratul, acum se arăta atît de absorbit de grădină încît te făcea să crezi că nimic nu l-ar fi îndepărtat de la acea îndeletnicire. Alteori era senin, aproape spiritual sau se prefăcea pur şi simplu indispus, dornic de a merge cît mai repede la culcare. Însă pe cînd ea se mai liniştise pregătindu-se să se odihnească şi să spere, iată că el, pe neaşteptate...

Cu timpul, femeia, care fusese drăguţă, se ofilise cu totul : ochii i se stinseseră ; se aprindeau numai de frică ; era scofîlcită şi plină toată de vînătăi.

Seara îşi aştepta bărbatul să se întoarcă şi, aşteptînd, se pregătea, în grădină : acolo îl aştepta şi nu intra în casă nici măcar să cineze. El mînca singur, apoi ieşea în grădină.

Într-o seară n-a putut s-o bată : tata apăruse pe zidul vilei şi-l insultase iar apoi, întărîtat de cuvintele lui Tan, sărise înăuntru şi-l pălmuise.

La cîtva timp după aceea femeia murise. Tan a ţinut doliul trei ani, apoi s-a recăsătorit. Noua soţie era înaltă şi grasă. Nimeni n-a putut să priceapă vreodată de ce soarta ei a fost cu totul alta decît aceea a primei soţii. Tan n-a îndrăznit niciodată s-o atingă nici măcar cu un deget, dimpotrivă, i se supunea întru totul. Femeia aceasta, puternică şi autoritară, era stăpîna absolută a bărbatului, a atelierului acestuia, a copiilor.

Se învîrtea prin casă ; mare, înfăşurată în rochii strălucitoare de mătase înflorată, care-i strîngeau corpul excesiv de gras. Avea nasul lat şi surîdea cu gura strînsă, cu aceeaşi expresie pe care o au vasele „cap de maur" ce pot fi văzute în vilele din Palermo. Ochii mici şi întunecaţi, apropiaţi ; părul uşor creţ.

Îl înşela cît putea pe cavalerul Tan ; din cînd în cînd se iubea cu maestrul meu şi drept urmare se arătă binevoitoare faţă de mine, protejîndu-mă cu diferite prilejuri. Tot aşa sora ei, cu care locuia împreună şi care-i semăna foarte mult.

Însă efuziunile lor nu mi-au fost niciodată pe plac. Începusem să frecventez casa aceea încă de mic, întrucît unchiul Lord mă lua deseori cu el în vizită. Era pentru mine un adevărat chin cînd cele două femei se aşezau în faţa mea şi, desfăcîndu-şi braţele mari şi cărnoase, fixîndu-mă cu ochii lucind de dorinţă, îmbietori şi surîzători, mă chemau : trebuia să merg acolo, la piepturile lor uriaşe ; îmi era însă frică : rochiile de mătase în care se înfăşurau erau prinse cu o mulţime de ace care mă înţepau de fiecare dată cînd mă îmbrăţişau.

Mătăsoasa lor menghină era mult prea dureroasă. Devenisem atent ; pe piepturile şi pe spatele lor

puternice vedeam stălucind nenumărate ace : nu înțelegeam cum de erau îndreptate întotdeauna spre corpul meu și nu-l împungeau niciodată pe-al lor.

Și maestrul meu, Lord, suferise de pe urma acestor ace. De cînd nu mai eram „nevinovat“ deseori mi se plîngea de ele.

Tan avea acum vreo șaizeci și cinci de ani ; era un bărbat de statură mijlocie, poate nițel cam scund, îngust în umeri și cu o burtă foarte mare ; chipul însă îl avea osos sau cel puțin așa părea din cauza pomeților depărtați. Părul era încă aproape în întregime negru, lins și cu o cărare pe mijloc ; sprînceana arcuită acolo unde ținea monoclul ; o culoare icterică îi ajungea pînă la albul ochilor.

Îl urîse pe tata dar se și temuse de el. Înfricoșat însă de o eventuală schimbare a regimului, crezuse necesar să nu rupă toate legăturile cu el ; aceasta pînă la un moment dat. După aceea regimul i se păruse de neclintit și... tata dispăruse. Nu-și ascundea ura pe care-o nutrea față de mine și familia mea, găsea însă că este util să mă țină la lucru. Încă de mic mă dovedisem deosebit de talentat, iar acum că eram mare — tocmai împlineam cincisprezece ani — îi eram cu atît mai folositor, mai ales că maestrul meu, din cauza bătrîneții, devenea tot mai nesigur.

Contactul cu oamenii aceia, faptul că trebuia să depind de ei, devenise pentru mine insuportabil. Doream să scap de toate acestea, să fug. Rămîneam însă, și nu atît de nevoie sau pentru a asculta de familie, cît pentru faptul că mă opreau gîndurile mele bolnave. Și dacă e adevărat că cineva, atunci cînd se simte deprimat, ajunge să iubească, caută să-și încropească un capital de duioșie, trebuie să spun că în cazul meu se întîmpla invers ; mă

însoțeam cu cei pe care-i detestam, întreținîndu-mi astfel aversiunile : visam, și imaginea pe care mi-o făceam despre pedepsirea lor era pentru mine singura consolare. Astfel că am rămas în casa aceea, în care tata fusese urît, suportînd o mulțime de nedreptăți.

Cu toate acestea problema rămînerii mele acolo mă frămînta acum mai mult ca niciodată. Simțeam că sînt pe cale de a comite un act ireparabil ; îmi spuneam că este absolut necesar să plec. Poate c-ar fi trebuit să-i împărtășesc temerile mele mătușii, sora tatei, cea care conducea gospodăria ; însă, din nefericire pentru mine, nu știusem niciodată să vorbesc cu ea. Era o femeie pricepută dar, cu toate că era puternică și inteligentă, îi lipsea imaginația și nu reușea să înțeleagă ceea ce nu vedea și nici să priceapă firile care nu erau identice cu a sa. Reținea numai experiențele și amintirile plăcute, refuzîndu-le pe celelalte. Nu puteam să-i vorbesc.

Trebuia să mă hotărăsc : să plec, concediindu-mă singur, întrucît nici unchiul Lord — supus doamnei Tan iar acum, din cauza senilității, și bătrînului cavaler —, nici altcineva nu m-ar fi ajutat. Astfel că îmi făceam tot felul de planuri pentru a mă elibera.

Fotografiile erau răspîndite peste tot în atelier. Sute de chipuri mă priveau : chipuri prizoniere : cenușii, înghețate : ochi de copii, de bătrîni, de femei. Oameni : țărani, funcționari, lume bună ; chipuri ce păreau că se identifică într-o fizionomie unică. Doar ochii aceia cenușii, care mă fixau de pe hîrtie, erau alții : melancolici, atenți, uimiți : erau ațintiți spre chipul meu și spre rașchetă. Mînuiam colile acelea, mă gîndeam :

„...iată-l : Tan intră... vorbeşte : «Dragă vere, dragă... a căzut şi Varşovia !» mi se adresează, îmi spune : «Ai grijă de doamna Bianca : fotografia ei trebuie să fie o adevărată minune !» Apoi : «Da, vere, Varşovia şi Cracovia. Ei ! Frumoasele poloneze sînt acum nemţoaice !» mă ridic... aşa : încet, încet, iau coşul în care se pune hîrtia care se rupe în atelier, mă îndrept spre el, sînt în spatele lui şi : «Ţine ! canalie !» I-l azvîrl în cap, îl apăs, îl împing şi, cu un pumn, i-l îndes pe cap."

Cădeam pradă unor astfel de gînduri : îl vedeam pe cavaler sufocîndu-se, ţipînd dinăuntrul coşului, însă eu nu-l lăsam. Ceilalţi veneau în fugă : curierii, fotograful, unchiul Lord palid şi bîlbîindu-se, fiii lui Tan : mă apucau, mă trăgeau în toate părţile ca să-l elibereze pe patron, eu însă îl ţineam de cap, de gulerul cămăşii ; mă prindeau de mîini căutînd să le desfacă deget cu deget, mă trăgeau de cap, de păr, îmi băgau degetele în ochi, mă sugrumau. Le muşcam mîinile ; în sfîrşit, mă trăgeau de-acolo luptîndu-se în jurul meu, deoarece mă agăţam de uşi şi de mobile : cădeau şevaletele, instrumentele, aparatele de fotografiat. Fluturam în aer o fîşie din cămaşa lui Tan care, pe jumătate asfixiat şi livid, prăbuşit pe podea, acoperit cu bucăţi de hîrtie ruptă — pe cap, în păr şi în cămaşă —, vomita, vînăt la faţă, cu ochii ieşiţi din orbite. Mă concediau : eram liber.

Aşa gîndeam. Alteori însă renunţam să mai cred că aş fi putut să plec ; cădeam atunci pradă unor gînduri apăsătoare şi obsedante, de care scăpam numai plănuind asasinatul. Îmi fixam repere : „uite",

îmi ziceam, „dacă-mi spune *Balocco* [1] — aşa mă alinta tata — îi înfig foarfecele în gît !" Uneori sosea pe neaşteptate şi... îmi spunea *Balocco*. Însă eu nu găseam foarfecele pe care, ca întotdeauna, le luaseră femeile pentru treburile lor. Mă aruncam ca turbat asupra meselor scotocind printre hîrtii şi borcane cu pap, printre raşchete şi sticle cu anilină : căutam sub pernele divanului, deasupra şi dedesubtul scaunelor : nimic.

— Ce dracu cauţi cu atîta zel ? Hei ! Ce-i cu graba asta aşa, din senin ? nu-i nevoie de-atîta osteneală ! îmi zicea însuşi Tan şi, ca o ironie a soartei, glasul lui era blînd.

— Foarfecele ! urlam. Caut foarfecele !

— Ei ! încet băiatule, uite foarfecele. Mi le întindea. Le luam, dar vai, acum nu mai puteam să i le înfig în piept.

Totuşi îmi era frică ; ştiam că în sufletul meu aveam ceva de ticălos ; şi că în mod sigur, mai devreme sau mai tîrziu, voi fi găsit la timp foarfecele.

Lucram. Răzuiam ridurile acelor imagini moarte, încet încet, cu răbdare ; refăceam chipurile acelea în culori uşoare. Îndulceam privirile ; pe zgripţuroaică o făceam să pară bună ; puneam o lumină într-un ochi stins, aranjam cravate, batiste care ieşeau din buzunare, coloram buzele femeilor şi le ajustam croiala după modă.

Unchiul Lord era adevăratul mare maestru al unui astfel de retuş : lui îi datoram totul. Uneori însă aveam mîna grea : făceam un „spaniol" : în-

[1] În traducere : jucărie, dar şi nătîng, prostănac.

negream sprîncenele foarte mult, le uneam, le lungeam astfel încît chipul să pară tenebros.

Ea nu mă băga în seamă.

Era foarte frumoasă ! O luase de nevastă fiul mai mare al lui Tan, un bărbat de treizeci şi trei de ani. Parfumul, moliciunea corpului aceluia, ochii umbriţi de gene lungi, apropiaţi şi negri, mă paralizau. Cînd era lîngă mine mi se tăia respiraţia : bolnav : arzînd.

Lucram. Luptam să n-o ating.

Eram ceva mai mult decît un copil : nu mă lua în seamă.

Lungeam sprîncenele : făceam „spaniolii". Scoteam perii din urechi ; se dezlănţuiau scandaluri teribile : eram insultat.

Extenuat. Pe nesimţite m-a cuprins somnul şi-am adormit la poalele Piramidei mele primitive. Aerul se răcise şi, sprijinindu-mă de bolovanii pe care-i grămădisem, m-am odihnit o bucată de timp. Să fi tot dormit o oră. M-am trezit şi am văzut omul aşezat în apropiere, luminat de soare. „Romanul."

ALŢI DUŞMANI

„O să mori ! Ssst, încet, încet. Respiră. Bucură-te de umbră, de amintiri ; dar într-o zi îţi vine rîndul şi ţie. Îţi plăcea ? Ţi-o aminteşti ? în cîmpie. Şi bîta asta în măruntaiele tale îţi place ? Îţi va plăcea ? Un buchet de flori de mort ! Eram eu : leşinam ; şi totul din întîmplare : este de-ajuns să te uiţi sub tufiş : un şarpe, o formă ciudată, se agită acolo, în desiş..."

„Copacii se-ngrămădesc, acum se-ndepărtează ! Adieri domoale mîngîiau ierburile. Părul, nasul, pe pămînt : o băltoacă de vomă ; pe cînd fugea : prăbuşită : prinsă de nou ; ţinută şi *deschisă :* cu toţii deasupra. Pîntecele tremura, degaja un parfum cald. Plîngea. Îi ridicau fustele : coapsele goale, în întregime. N-o cunoşteam. Muream de gelozie.

Vestoane negre, cămăşi soldăţeşti, pantaloni civili. Servitoarea ţipa. Spinarea : dum dum dum, pe pămînt ; trasă de picioare, un pantof în iarbă, năsturaşul negru strălucea pe piele ; alb, pe dinăuntru. *«Domnule, băiatule, ajută-mă !»*"

„La dracu ? Ce părere ai ?..."

„Adfuimus mari — ibidem — in austrina regione — ibidem — agros et oleastrorum silvas transimus — sînge, miere şi pămînt laolaltă — aşa — cadiu — *soci — delectatio — quae delectatio* — prieteni ca ai mei — *omnes socii haud dissimiliter rapto vivere subacti* — departe — *procul a Barcae castris* — apoi cu toţii deasupra precum albinele —

animalul spaniol — erau de față — strigătele : *«lumină, lumină !» — Hispani postea cubili excitavimus plures — qui in agros abditos latuerunt — agri arsi et nigri a nobis sati sunt ad populationem ferendam — omnes filii meretricis erant — ego et socii eum capillo traximus* — l-am tîrît afară — *extra — ad oleam cum pedibus altis fixus est* — spre apă acum, spre apă — *nunc eveniebat ei qui macellarius fuerat — socii socii cultrum circumferebat.*

Cum in meis manibus fuit — in ventre imo eum infixi — intra imbiliculum et inguen — ddra durum durum — vai vai — țipa precum un animal — *callosissimum — spiculum intra suas fibras stridebat et duae et tres vulnera necesse fuerunt — spiculum — deinde aperuit et ut ab ore* — ieșea fum curgea apă — *ab ore a qua lingua salivis fluida elaber tota interiora extra eis oris — vulneris exierunt — sacculi albicantes et violacei et cruentas funes — qui fetor ab eo ventre imo exivit — Hispane sordide — stercoris sanguinis et sebi — nnu catu in sodalis galea interiora colligerunt et tanta erant ut circumfluerunt.* — La apă i-am ridicat capul — *et in flumen iactavi et ea salutaverunt — salvete — salvete.*

— *Quae delectatio — dum in gilvas aquas cruentes circulos facebat — adhuc ea salutaverunt — et cum amici Hispani caput subductum essem — ei ea ostenderunt — si adhuc poterat.* [1]

---

[1] Traducerea cuvintelor latinești, în ordinea apariției lor în text :

Am fost la mare — în același loc — în regiunea de sud — în același loc — străbatem cîmpii și păduri de măslini sălbatici — prieteni — încîntare — și ce încîntare — toți prietenii au fost deprinși să trăiască din furt în același fel — departe de tabăra lui Barcas — mai mulți spanioli ne-am ridicat de-acasă — cei care s-au ascuns pe cîmpii depărtate — ogoare pîrjolite și negre — au fost semănate de noi pentru a salva populația — toți erau fii de curtezane — eu și prietenii mei l-am tras pe acesta de păr — afară — picioarele îi sînt legate de un măslin — acum ajungea la cel care fusese măcelar — prieteni prieteni cuțitul trecea din mînă în mînă.

Cînd a ajuns în mîinile mele — i l-am înfipt în burtă — sub buric — foarte răgușit — vîrful de fier scotea un sunet ascuțit în măruntaiele sale și două și trei lovituri au fost deajuns — vîrful — apoi s-a deschis și din gură — din gura din care limba moale ieșea cu scuipat — toate măruntaiele afară — săculeți albicioși și violeți și funii însîngerate — ce miros urît ieșea din acest pîntece — spaniol murdar — gunoi de sînge și seu — strîng în coif măruntaiele prietenului și erau atît de multe încît dădeau pe afară.

...pe aici l-am aruncat în rîu și l-am salutat — te salut — te salut.

Ce încîntare — cît timp făcea cercuri roșietice în apele cenușii — încă l-au salutat — și după ce am ridicat capul prietenului spaniol — aceștia l-au arătat — dacă ar fi putut pînă acum.

Omul a tăcut. Rotindu-se umbrele, era luminat din plin și părea că privește discul soarelui. Avea o cămașă albă însă foarte murdară, deschisă în dreptul pieptului puternic și păros ; ochii de culoarea opalului, inflamați ca două stridii.

Eram gata să fug sau să-i crăp capul cu piatra pe care-o țineam în mînă.

— Călău scîrbos ! nu mi-e frică : mai devreme sau mai tîrziu... Îngrijește-ți ochii : o să mă vezi mai bine. Du-te și te caută. Să-ți plătească mai marii tăi călăi asasini, creatură infamă ! Du-te, cere-le să te ajute... coadă de topor !

Profită de răcoare şi de soare. Oricum, mereu o să-ţi ţin minte mutra. Mîine sau mai tîrziu, cînd vreau...

În clipa aceea nu-mi pricepea vorbele. Deodată s-a ridicat : m-a cuprins o asemenea frică încît nici nu mi-am dat seama cînd am fugit spre desiş, ca din puşcă.

M-am ascuns printre plantele dese şi spinoase şi l-am urmărit de acolo, stăpînindu-mi cu greu teama. Începuse să urce pe o cărare, vorbind şi povestind lucruri din alte timpuri ; dispărea printre stîncile şi cioturile uscate de arşiţă, îndreptîndu-se spre partea de apus a muntelui.

Culcat pe spate, priveam cerul. Albastrul cobora deasupra ochilor, simţeam o senzaţie dureroasă în ceafă în locul unde atingeam pămîntul.

Ziua se sfîrşea. Colindasem încoace şi-ncolo pe la poalele muntelui. Venisem de la Favorita unde copacii înalţi se legănau cît erau de mari, clătinaţi de adierile dinspre nord-est şi răsărit. Paşi fără număr printre prăpăstii şi povîrnişuri, arcul soarelui înalt şi statornic, ochii copleşiţi de spaţii şi lumină.

Hăţişul care urcă dinspre parc spre pereţii de stîncă era des şi plin de spini, de un verde închis, ascunzînd înăuntrul său viziuni umbroase dar neaerisite : o lume locuită de milioane de muşte şi musculiţe.

Locurile acelea erau bătute deseori de oameni care hoinăreau în grupuri pe potecile strîmte din desişul pădurii. Cînd era cald leneveau, omorîndu-şi timpul cu discuţiile ; apoi colindau fără un scop anume, scotocind prin locurile cele mai ascunse, prin tufişuri şi luminişuri, şi se putea întîmpla să

surprindă una din rarele perechi de îndrăgostiţi care-şi dăduse întîlnire acolo, în căutarea singurătăţii. Atunci bărbatul era înghesuit, lovit şi făcut inofensiv, iar femeia necinstită. Procedau astfel mînaţi de o furie oarbă şi nestăpînită pe care o purtau în ei împotriva tuturor celor care aveau norocul să fie însoţiţi de o femeie ; şi cred că, în sinea lor, se simţeau oarecum aproape călăi, nu numai hoţi trufaşi ai unui bun străin. Alţii — printre tufişuri — mai singuratici şi mai temători, asemenea maimuţelor în cuşcă, se masturbau.

„Romanul“ dispăruse. M-am asigurat că nu era prin apropiere, la pîndă, şi am ieşit din desiş. Lumina devenise mai aurie şi munţii îşi proiectau umbrele aproape peste tot oraşul ; numai unele zone, de coastă, ca îndepărtata Acqua dei Corsari şi toată marea, erau încă luminate de soare. Am mers încet, urcînd către apus ; adunam pietrele care mi se păreau netede şi compacte : mîinile şi buzunarele pantalonilor îmi erau pline cu ele ; din cînd în cînd ocheam un copac sau un duşman imaginar şi aruncam cîte una. Aveam însă grijă să nu rămîn niciodată fără rezerve.

Dincolo de tufişuri, cîmpia care urca pînă la pereţii de stîncă, era acoperită cu cioturi galbene, cu roşcovi rari şi cu bolovani risipiţi ici şi colo, de un cenuşiu metalic.

Nori de musculiţe explodau în aer la tot pasul ; mă stăpînea o anume nesiguranţă care, împreună cu zăpuşeala şi cu oboseala, mă făcea să transpir din belşug. Departe, pe pereţii abrupţi ai muntelui, se aflau două grote noroioase şi umede.

Cîteodată mă duceam acolo pentru „a-i înapoia vizita“, dacă se poate spune aşa, omului care vorbea

latinește. Vara își petrecea o mare parte din timp în apropierea acelor grote. Era puternic, robust și hirsut ; ochii îi erau însă acoperiți de un început de cataractă și vederea i se încețoșase. Îmi aminteam sau mi se părea că-mi amintesc : chipul lui se număra printre ale acelora care-l luaseră pe tata. Știam însă cu siguranță — întrucît nu de mult văzusem cu propriii mei ochi acest lucru — că, împreună cu alții, în aceeași pădure, abuzase de o tînără fată care se aventurase pînă acolo, departe de intrarea parcului, în tovărășia servitoarei care probabil făcuse imprudența să se încreadă într-un curtezan de-al ei.

Acum, fiind aproape orb, „romanul" vindea gheață. Îl vedeam : mergea pe străzi cu căruciorul, însoțit de un băiețaș slab și vai de el care îl ajuta la treabă și la alte lucruri. Pentru el eram un adevărat dușman.

Uneori, cînd trecea pe străzi, aruncam în el cu pietre. Pietrele se spărgeau cu zgomot lîngă el sau lîngă căruciorul lui ; se loveau de un zid sau de trotuar, se spărgeau de gratiile gardului unei grădini ridicînd praful și împroșcînd scîntei.

Furia lui era înspăimîntătoare.

Într-o zi l-am văzut. Mă plimbam cu bicicleta pe străzile cartierului ; n-am putut să mă abțin de a trece pe lîngă el și, la început încet, apoi tot mai repede, am început să mă învîrt în jurul lui, ferindu-mă și făcînd piruete, atingîndu-l : făceam tururi largi, mă îndepărtam pentru ca apoi să mă întorc din nou cu viteza cea mai mare, năpustindu-mă asupra lui strigînd : „Păzea ! păzea ! păzea !" : Îl preveneam și-l speriam. Îl atingeam aproape izbindu-l, riscînd să-l dobor, și să cad eu însumi lovindu-mă de un zid sau de trotuar ; îl loveam cu pumnul în rîsetele negustorilor din piața în care se desfășura turnirul. Cu ochii încețoșați, mă căuta printre umbrele pe care putea să le deslușească și, apucînd „sulița", o vergea de fier ascuțită, lungă de șaptezeci de centimetri, pe care o folosea pentru a dezlipi blocurile de gheață, mă aștepta ținînd arma sus și-apoi lovea cu toată puterea încît, dacă m-ar fi atins, m-ar fi străpuns din umăr pînă-n pîntece.

Din cauza zăpușelii „romanul" hoinărea prin parc sau se ducea — uneori însoțit de copilandrul acela al lui — la grote, care erau răcoroase. Pe pereții acelor peșteri erau zgîriate scene de vînătoare, ritualuri și bătălii din neolitic.

Nu-i eram totdeauna dușman omului aceluia. Uneori stăteam de vorbă cu el, îi puneam întrebări. Mă așezam la o anumită depărtare, adăpostindu-mă la umbra unui copac ; stăteam unul în fața celuilalt. Se prefăcea că nu bagă de seamă prezența mea ; aveai impresia că admirăm împreună natura și munții de pe Conca sau că ascultăm împreună vîntul și cîntecul frenetic al greierilor. Cuvintele alternau cu pauze lungi ; îi puneam întrebări ciudate, îl întrebam de sănătate, despre cum mai stă cu ochii ; apoi îl sfătuiam să consulte un oculist și-i sugeram numele unui medic foarte cunoscut.

Fata se numea Maria. Fusese cea mai mică din trei surori care mai apoi muriseră de oftică. O văzusem de cîteva ori. Casa ei era aproape de cartierul meu. Obișnuia să-și petreacă mult timp în grădina plină de palmieri și boschete de trandafiri, împrejmuită cu un grilaj acoperit de plante agățătoare foarte dese : clopoței și iasomie. De-abia

o zăream : își arăta chipul ei delicat, făcîndu-și loc cu mîinile printre frunzele și ramurile acelei bariere vegetale, înflorite și parfumate, care o despărțea de stradă. Avea, cred, față de lume acea curiozitate plină de neliniște și gingășie proprie tinerilor care, conform preceptelor familiale, își petrec cea mai mare parte a timpului în casă. Ca s-o văd mai bine mă urcam într-un copac de pe stradă, la douăzeci de metri de casă, și-mi petreceam timpul acolo, chircit printre crengi, ca și cum aș fi stat la cafenea, prefăcîndu-mă că n-o iau în seamă și, de fapt, numai rareori îndrăzneam să privesc spre ea.

Mi-l amintesc pe taică-său pe care-l vedeam trecînd adesea pe stradă, ducîndu-se la lucru : înalt și palid, totdeauna îmbrăcat în haine închise la culoare. Din copac îl vedeam cum iese din casă ; o vedeam pe mamă, pe bunică și pe „femeia" întinzînd rufele, pe fetele care stăteau acolo. Spre seară trecea un tinerel îndrăgostit de una din surorile mai mari, care reușea să-i vorbească sprijinindu-se de grilaj și îndepărtînd frunzele plantelor agățătoare. Petrecea astfel o bună parte din seară și pleca numai cînd știa că tatăl drăguței sale trebuia să se întoarcă. În urma lui, din copacul meu trăgeam cu ochiul la Maria, care stătea în spatele sorei sale, lîngă fîntînă.

Acum îi vorbeam „romanului" cu vocea tremurată. Mă asculta întorcîndu-și spre mine ochii lui sălbatici, plini de o uimire nevinovată. Îl vedeam bine ; uneori ardea de nerăbdare să pună mîna pe mine. Se concentra în sine, apoi se năpustea cu o violență animalică : fugea după mine

cu o bîtă mare și izbucnirea lui era atît de neașteptată încît aproape că mă surprindea ; cînd își dădea seama că era inutil să încerce să mă lovească cu bîta, începea să arunce cu pietre în toate părțile. Vocea lui mă speria mai mult decît orice.

Cum am spus, alteori făceam pace, un armistițiu melancolic. Eram legați prin ceva. O nevoie inexplicabilă, chinuitoare de a mă confesa, mă îndemna să-i vorbesc : cu sufletul plin de o tristețe adîncă îi ceream „explicații", căutam să înțeleg cum de îl întîlnisem și voiam să-i cer „pace". Nu înțelegeam : doream să-l ucid și eram gata să-i vorbesc pentru a-i cere părerea despre acest lucru.

Mă simțeam un netrebnic : mai ticălos decît toți.

Vorbele-mi erau potolite. Îl întrebam de ce abuzase de fată. Rumega în sinea lui întrebarea, apoi răspundea : „Chiar". Altceva nu zicea.

Despre tata nu îndrăzneam să vorbesc, întrebarea îmi rămînea în gît : în clipele acelea ochii îmi ieșeau din orbite.

Umblam fără țintă. Lumina apusului colora stîncile în sîngeriu. Fără să bag de seamă am ajuns în fața grotelor. Lumina schimbătoare modela forma gurilor acelora : se întunecau, se lărgeau sau se alungeau. Siluitorul era acolo sau după un copac sau prin grămada de vîrfuri stîncoase. M-am așezat sub un roșcov privind muntele care mă domina, acoperit cu tufe de caperi și cu nopali. Cîțiva corbi zburau încă pe lîngă stînci, făcîndu-și de lucru înainte de a se cuibări pentru noapte. Am pus cîteva pietre pe pămînt, între picioare, am scos din buzunar praștia mea de sfoară și am încărcat-o cu o piatră. Deodată, puțin după aceea, mi s-a părut

că este în spatele meu, că mîinile lui erau gata să cadă asupra mea : am zvîcnit înainte, întorcîndu-mă în același timp cu ochii holbați, ridicînd pumnii pentru a mă apăra ; n-am văzut însă decît copacii : dunga verde-închisă a parcului și cerul care acum era înțesat de lilieci. Am făcut totul ca să mă liniștesc. M-am depărtat, m-am oprit și am așteptat. Am încărcat din nou praștia și am rotit-o ca pe o elice deasupra capului : așteptam : o clipă de concentrare și de luciditate : am dat drumul sforii și piatra a plesnit cu zgomot în fundul grotei. Individul a ieșit din munte, ca un maț negru.

— Cine-i acolo ? urlă de două sau de trei ori. Și începu să caute, lovind cu bîta tufele și pietrele.

M-am îndepărtat alergînd. A-ncercat să mă lovească cu pietre.

— Eu sînt ! strigam țopăind printre tufișuri și gropi, scoțînd țipete prelungi, adevărate urlete ce răsunau printre stînci cu un efect de-a dreptul minunat.

Mergeam prin pădurea de pini și nopali. Mă opream. Urcam pe movile și înălțimi de unde puteam să văd orașul și marea ; în fața spațiilor acelora simțeam dorința de a pleca, de a părăsi o lume plină de îndatoriri imprecise. Viitorul îmi apărea ca un cîmp negru, întins, abstract și compact ; pe care fără doar și poate trebuia să-l străbat.

Am apucat-o din nou pe potecile muntelui bătute de vagabonzi, de căutătorii de sparanghel și melci. Pășind peste ierburi trezeam parfumuri grele de mentă și măghiran și nenumărați greieri țîșneau în fața mea. Cerul era acum încîntător, însuflețit de miile de lilieci mărunți ce împleteau urzeli nesfîrșite din izbucniri fulgerătoare, false căderi și țîșniri, porniți la o veselă vînătoare de musculițe.

M-am îndreptat spre răsărit și m-am trezit în fața mării : deschisă, lipsită de stînci, contopită cu cerul. Pe coastă orașul se termina cu coșurile uzinei chimice de la Arenella. În apropiere se găsea o carieră de *ciaca* (o piatră deosebit de dură, care se taie cu multă greutate, neindicată pentru construirea Piramidelor), se vedeau șinele și vagonetele de fier. Apoi am văzut cimitirul : plin de „semne" albe și marmoreene.

Un zid gros și înalt împrejmuia pădurea de cruci, monumente și coloane. „Cîmpul"[1] în pantă se întindea pe coastă pînă la șosea. Miresmele pămîntului și ale mării dispăreau între granițele acelea, învinse de adierea chiparoșilor. Deodată mi s-a părut că totul devine imobil și mut : nu mai auzeam greierii și cosașii, vîntul încetase să mai bată : cerul părea sticlos și dur ca un cristal. Simțeam prezența tulburătoare a semnelor acelora, a crucilor ce aminteau de morți și de timpul lor.

N-am rezistat și am coborît spre cimitir ; o dată ajuns lîngă ziduri, m-am avîntat să le escaladez și să sar dincolo.

Zidurile îmi trezeau întotdeauna gustul pentru aventură. Acum aveam de-a face cu un zid înalt și nou, așa că escaladarea lui părea să fie anevoioasă. Nu însă pentru mine. Eram bine cunoscut în cartier și în împrejurimi — nu peste mult timp

---

[1] Joc de cuvinte intraductibil. În italiană *campo* (cîmp) este prima parte a cuvîntului *camposanto* (cimitir).

aş fi ajuns nu numai faimos ci de-a dreptul celebru în tot oraşul — tocmai pentru îndemînarea cu care escaladam zidurile. Pentru un pariu şi pentru plăcerea de a mă da în spectacol ori din „necesitate", mă căţăram deseori pe case, vechi sau noi, unele din secolul al XVI-lea, altele de-abia construite. Totdeauna făceam acest lucru în faţa unui oarecare public, însă dacă eram trist îl făceam şi de unul singur : urcam la etajul doi, la trei, chiar şi la patru, la alegere : depinde de termenii prinsorii. Asta era specialitatea mea şi căutam s-o perfecţionez întrucît, socoteam, e absolut necesar să-ţi creezi o faimă oarecare pentru a putea trăi respectat într-un oraş precum Palermo. Eram însă sigur că peste puţin timp aveam să devin atît de cunoscut încît toţi m-ar fi arătat cu degetul şi s-ar fi temut de mine.

Mi se părea că faima de căţărător îmi fusese deja de folos în multe împrejurări. Nici nu bănuiam că îndemînarea mea mă va vîrî curînd într-o serie de aventuri neplăcute.

Cercetam zidul din faţa mea şi vedeam că toată tencuiala se umflase. Am luat un pietroi şi-am ciocănit în locul respectiv astfel încît bucăţi mari de tencuială s-au sfărîmat şi au căzut, lăsînd să se vadă blocurile din care era construit zidul. Printr-un salt m-am agăţat de colţurile acestora, căţărîndu-mă cît mai sus. Am găsit o mică proeminenţă de care mi-am sprijinit genunchiul : m-am ţinut cu o singură mînă, întinzînd-o pe cealaltă încet, evitînd mişcările bruşte. M-am putut prinde de o altă crăpătură şi, lipindu-mă de perete, m-am ridicat şi mai mult. Cînd am atins culmea cu degetele m-am tras sus cu totul şi m-am aşezat călare

pe creasta zidului. De acolo am văzut că mă găseam înspre partea săracilor şi a mormintelor provizorii : acestea erau acoperite cu un simplu strat de ciment zidit pe pămînt, avînd deasupra o cruce de fier ; numele fuseseră zgîriate pe cimentul proaspăt. În partea de jos se întindea pădurea de marmuri.

Am coborît pe partea cealaltă şi, ţinîndu-mă dc marginea zidului, m-am lăsat să atîrn un timp pe lîngă zid ; mi-am dat drumul şi am căzut în cimitir.

Am pătruns printre morminte, printre cruci şi nume ; acestea se ofereau închipuirii şi aşteptau să fie citite : ţintind mereu către prezent.

Ici-colo ghivece şi flori : vechi tinichele decolorate, flori veştede şi putrede. Puţine flori erau proaspete întrucît, din cauza căldurii, se veştejeau repede. Tinichelele acelea avuseseră în ele conserve : roşii descojite şi ton. Aveau marginile îndoite, ruginite, iar vopseaua se stricase, o bună parte se curăţase ; se mai putea încă desluşi desenul : Vezuviul care domina Napoli şi Golful iar în prim plan, „napolitanul" într-o cămaşă ca spuma (costumul popular pentru tarantelă), cu braţele dezgolite şi rotunde, cu capul pe spate şi gura deschisă, ţinînd în mînă spaghetele care atîrnau roşii şi fumegînde. Braţul era ridicat deasupra feţii, spaghetele lungi aproape că-i atingeau fundul gurii ; dar „napolitanul" aştepta : era clar, voia să deguste şi *acela* era *momentul :* părea că este gata să le dea drumul în gură.

Aşa arăta ; stîrnea invidie şi dorinţă. Obrajii îi erau rumeni şi surîzători : sănătate şi putere. Avea în faţă o farfurie mare, roşie de sos.

Am luat cutia şi am dus-o în mînă. Îmi dădea forţe noi : „napolitanul“ era nemuritor.

În timp ce priveam am strîns cîteva flori, pe care le-am rupt din ghivece şi cu care am făcut un buchet. Nu-mi era frică. Simţeam o tristeţe ciudată, viciată de plăcerea sigură pe care mi-o provoca faptul că eram şi că mă simţeam viu : acolo, în cimitirul acela, m-am gîndit că, asemenea „napolitanului“ de pe cutie, aş fi putut fi şi eu nemuritor. M-am gîndit că ar fi trebuit să plîng, şi imediat am fost cuprins de o emoţie adevărată, primele lacrimi aducînd după ele altele. În sfîrşit statuia mi-a apărut în faţa ochilor pe neaşteptate : era aşezată pe o coloană scundă.

...Ghetuţele albe, rochia, ochii şi obrajii... poziţia capului. Cuvintele :

MICUŢĂ ADORATĂ
CARE PRIN SENTIMENTUL ŞI GINGĂŞIA TA
AI FOST BUCURIA ŞI MÎNDRIA
PĂRINŢI CERUL
SMULSĂ AH ! INIMĂ
VIOLENTĂ A NOASTRĂ
NOASTRĂ PACE PACE TOTDEAUNA

N-am ştiut să citesc. Vedeam pămîntul, veşmîntul alb şi uşor, religios ; şi rădăcini, pămînt şi furnici ; fire de iarbă, uscate ca nişte paie ; coji minuscule de seminţe se rostogoleau pe nisipul roşu. Statuia albă, un non-sens.

Am privit-o îndelung ; îşi sprijinise capul într-o mînă, două degete atingeau obrazul, un picior era pus peste celălalt.

Eram singur, însă mi se părea că eram privit de un public numeros ; încurcat, am lăsat cîteva flori pe mormînt, apoi am urcat mai departe spre zona săracilor, unde era tata. Ştiam cu aproximaţie unde se află, însă nu ajunsesem niciodată prea aproape. Continuam să ţin cutia cu „napolitanul“ pe care-o umplusem cu flori şi priveam la mîncătorul acela de spaghete, fiindcă altfel m-aş fi simţit pierdut.

„Se schimbă vremea“, m-am gîndit sau am spus, privind preocupat cerul pe care norii alergau dinspre munte spre mare, chiar deasupra mea. M-am oprit. „Iată, acum este suficient să las puţin privirea în jos. Puţin, puţin...“

Cenuşiu şi jos, cimentul fusese întins peste groapa acoperită cu pămînt : la fel ca toate celelalte. Însă placa se spărsese peste tot în mijloc şi din crăpătură răsărise o floare de un roşu aprins care crescuse foarte mult. Singură, pe o tulpină lipsită de frunze, mai înaltă decît mine. Se unduia uşor pe tulpina ei neverosimilă. O priveam uluit, fără să înţeleg ce era, de ce ieşise de acolo, din mormîntul tatălui meu. Nesigur, cînd aproape jignit de intruziunea aceea, cînd bucuros că floarea se născuse din tatăl meu, fixam fermecat cele o sută de degete roşii. În sfîrşit, emoţionat şi înfricoşat, am împins cutia către marginea de ciment cea mai apropiată de mine.

M-am depărtat. Percepeam prezenţe vagi : cuvinte spuse cu glas scăzut, nedesluşite. În spatele meu floarea se legăna, se clătina încet în aer. Drumul de acolo pînă la zid mi s-a părut lung şi greu ; escaladarea zidului îmi părea imposibilă : eram obosit, fără putere, astfel încît am început să mă

învîrt la poalele lui căutînd un loc pe unde să ies. Îmi clănţăneau dinţii, tremuram. Un chiparos era lipit de zid ; m-am căţărat cu greu printre trunchi şi perete. Cînd am ajuns pe creastă m-am aruncat jos, în afara cimitirului.

SE CUFUNDA ÎN VISURI

Luna răsărise, astfel încît mi-a fost uşor să cobor spre cîmpie. Am traversat cu pas grăbit pajiştile largi care se întindeau la poalele muntelui Pellegrino.

Am străbătut un drum lung, singuratic şi mărginit pe amîndouă părţile de livezi de portocali, scunde şi întunecoase şi am ajuns la Sampolo, luminat de ghirlande de becuri, aşa cum se obişnuieşte în satele din sud.

Ca să scurtez drumul am luat-o peste pajişti, părăsind şoseaua ; erau foarte întinse, brăzdate de văi ce duceau la grote subterane ; adevărate labirinturi săpate de mauri înăuntrul cărora se formau mici lacuri. Erau locuite de familii întregi şi frecventate de prostituate sărace.

Casa mea se afla într-un cartier de oameni înstăriţi. Datorită generozităţii unuia dintre fraţii tatei, care ne trimitea ceva bani din America, nu fără trudă şi sacrificii, familia a putut să-şi păstreze vechea locuinţă. Vilişoarele cu un etaj sau cel mult cu două erau împodobite cu conuri retezate şi sfere de ciment aşezate pe cornişe, cu tot felul de decoraţiuni din stuc. Cartierul, de construcţie recentă, era înconjurat spre sud şi spre vest de grădini şi pajişti iar spre est de construcţii mai vechi şi mai sărace.

Nici o lumină nu răzbătea de la ferestrele vilei în care locuiam. Grădina era împrejmuită cu gratii

înalte, cu vîrfurile ascuţite în formă de lance. Îmi plăcea să transform acţiunea cea mai obişnuită într-una dificilă, într-un joc plin de riscuri, într-o faptă vitejească ; astfel încît m-am căţărat pe lăncile acelea şi am sărit în grădină. M-am îndreptat spre casă şi, rezemîndu-mă de o fereastră, am început să privesc cu atenţie înăuntru pentru a vedea dacă era cineva care ar fi putut să-mi deschidă. Văzînd casa în întuneric şi tulburat încă de vizita la cimitir, am fost cuprins de nelinişte asemenea celor care se tem de apariţii înfricoşătoare sau de prezenţe stranii. Emoţia care mă încerca privind printre obloane, era însă pe deplin justificată : o umbră se desprindea de pe peretele din fund, slab luminat de un fir de lumină ; era o umbră omenească, înaltă, înzestrată cu un craniu puternic care se termina cu un fel de maxilar enorm şi ascuţit ; se deschidea încet ca şi cum ar fi scos un suspin adînc. Îşi întindea trupul către tavan sau se alungea pe perete ; din trupul acela ieşea un braţ care creştea uşor ; în pumn strîngea un cuţit lung şi ascuţit. Umbra se mişca ; se răsucea încet schimbîndu-şi înfăţişarea plată : se transforma : acum se subţia alungindu-se peste măsură în sus, iar capul se izbea de tavan şi ascultător, impalpabil, se îndoia imediat la colţ ca o spînzurătoare, lunecînd sus, pe planul orizontal ; apoi se micşora dintr-odată, devenind lată şi pitică : dispărea în întunericul pămîntului şi : din nou sus, pe tavan înclinîndu-se. Braţul şi lama descriau cercuri, arcuri frînte de opriri bruşte. Totul părea că se opreşte. Şi iarăşi, cu un tremur uşor, prindea viaţă : lama reîncepea să scormonească prin lumina aceea slabă. Gestul era amplu şi cadenţat ; apoi o voce bătrînă şi adîncă : un „ooohò“

teatral şi vibrînd de spaimă. Laba lui enormă cădea din nou la pămînt cu o bufnitură surdă punînd capăt strigătului : „aaahà ! ...BUM“.

După o clipă de nesiguranţă am bănuit care ar fi putut să fie cauza acelui fenomen înspăimîntător : era Lord, unchiul tatălui meu. Am ciocănit în geamul ferestrei. Umbra s-a ghemuit : imobilă, tăcută ; apoi, dintr-odată, înnebunit, vîrful negru al lamei s-a mişcat : „aaahà ! cine-i acolo ?“ coborî arma în gol, braţul şi vîrful duelară cu repeziciune descriind o serie de traiectorii confuze, piciorul se izbi de podea : „bum“ ; apoi umbra alergă de la un capăt la celălalt al camerei, lăsînd să-i scape o gîfîială plină de nelinişte : cuvinte, horcăituri penibile şi disperat de ameninţătoare în acelaşi timp. Apoi, sleit, bătrînul se sprijini de zid.

Mi s-a făcut milă : l-am strigat de mai multe ori şi a trebuit să-mi tot repet numele întrucît, din cauza spaimei, nu-mi recunoştea glasul : părea din ce în ce mai zăpăcit.

A deschis fereastra şi m-a lăsat să intru. Am aprins imediat lumina. Nu înţelesesem niciodată de ce Lord, care se temea de hoţi şi din această cauză murea de frică, ţinea întotdeauna luminile stinse ; dar era un bătrîn sperios şi fanfaron în acelaşi timp : o combinaţie de iepure şi de d'Artagnan. Gîfîia, istovit de pantomima pe care-o jucase ; l-am însoţit în camera lui, unde dormeam sau uneori lucram şi eu, ajutîndu-l să se aşeze pe un jeţ de răchită. M-am postat în faţa lui pe un scaun şi am încercat să-l liniştesc. Şi-a luat o înfăţişare aprigă în timp ce îmi arăta cuţitul lung pe care îl ţinea pentru hoţi şi care acum, sub apăsarea degetelor sale, ţîşni cu zgomot sec. Şi-a suflecat mîneca dezvelindu-şi

brațul cu pielea bătrînă și foarte albă, mi l-a băgat sub nas, arătîndu-mi o cicatrice lungă care ținea de la încheietură pînă la cot.

— Vezi ?... Ca să parez o lovitură.

— Cînd ? întrebai. Cine-a fost ? N-a fost în Anglia, unchiu' Lord ?

Ochii i se fixară asupra a ceva ce numai el putea să vadă : se cufunda în visuri, în rememorarea trecutului și în proiecte ; fiindcă, se înțelegea, modifica acum în sinea lui drumul parcurs, găsind soluții noi pentru întîmplări trecute : plănuia răzbunări de-acuma imposibile, pe care însă gîndurile sale le păstrau ; și surîdea, cufundat în visurile mincinoase ; se încrunta murmurînd amenințări și strîngea pumnul arătîndu-l tuturor lucrurilor care-l înconjurau ; repeta gestul care-l salvase de la desfigurare, lua poziții de apărare, se lansa în fente și atacuri. Era frumos cu mustățile lui albe și cu cioc. Începu să vorbească din nou cu voce tare, povestindu-și aventurile.

•

Fusese primit în casă de către tata. Camera noastră era toată plină cu tablouri : multe pe pereți, altele puse în cufere de fier, închise cu zăvoare de parcă-ar fi fost case de bani. Ici-colo grămezi de vopsele și alte materiale pe care le folosesc pictorii : uleiuri, borcane cu terebentină, hîrtie, creioane, cărbune de desen și foarte multe fotografii pe care le retușam acasă atunci cînd era prea mult de lucru la atelierul lui Tan. Fusese (pînă cînd am împlinit zece ani) maestrul meu de pictură, însă lecțiile lui m-au plictisit repede astfel încît, luînd vina asupra mea pentru a nu-l jigni, am renunțat la ele. Maestrul trăise un timp în Anglia și fusese pictor de

curte : făcuse portretul lui George sau pe-al lui Eduard al VII-lea, nu țin minte.

I-a fost acordat titlul de Sir, însă toți i-am zis întotdeauna Lord.

Vorbea adesea despre Anglia și despre șederea lui acolo : povestea despre numeroasele sale amante „frumoase dar cu dinți falși". Uneori îmi arăta, cufundîndu-se în plăcerea delicată a confidenței, fotografii vechi și îngălbenite de femei, țepene, strînse în corsete, cu coafuri înalte și chipurile întotdeauna ciudat de prelungi sau de rotunde. Scotea fotografiile din casete pe care le deschidea cu cheile sale și pe care le închidea după aceea cu grijă, cu un fel de gelozie senilă față de tot ceea ce îi aparținea și pe care el îl considera prețios. Un alt punct focal al experienței sale engleze fusese grădina zoologică din Londra unde se ducea mereu pentru a picta animalele. Păstra multe din tablouașele acelea, pictate pe lemn și închise la rîndul lor în lăzi în tovărășia fotografiilor. Mereu îmi arăta tigrii, panterele și, o adevărată capodoperă, capul unui piton. Mai demult mă pusese să recopiez tablouașele acelea, exercițiu pe care-l considera prețios pentru mine și care mi-ar fi deschis, după cum spunea el, drumul către artă.

Era un dușman înverșunat al picturii moderne ; zeul său era Meissonier. Despre acest Meissonier vorbea cu mare dragoste și cu o imensă admirație, iar dacă îi atacai idolul riscai să-l faci să se îmbolnăvească. Din Anglia se întorsese la Napoli. Unde în fiecare zi mergea să picteze Vezuviul. Purta părul lung și uneori canotieră astfel încît, cu mustățile și cu ciocul său, părea într-adevăr un pictor impresionist francez ; despre aceștia nu știa însă nimic.

Îşi termina tablourile repede şi le vindea imediat, pentru cîţiva arginţi, aproape totdeauna turiştilor care se opreau să-i urmărească truda pe cînd picta.

Nevastă-sa, o femeie corpolentă care se îmbrăca în negru şi după moda englezească, fusese o adevărată tiranăpentru el : geloasă, posesivă, greu de suportat. Cu toate acestea se iubiseră şi împreună trebuie să fi iubit mult mîncarea întrucît amîndoi fuseseră foarte graşi.

Doamna ieşea deseori în oraş după cumpărături. Se pare că întoarcerile sale erau întotdeauna neaşteptate, imprevizibile şi catastrofale : o trăsură care venea în goana mare ducînd-o pe doamna pe jumătate leşinată, răsturnată pe banchetă ; palidă, muribundă, ţipa rugi disperate pe care numai Lord putea să le înţeleagă. De fapt era vorba de un cuvînt englezesc ciudat, repetat încontinuu tot drumul în timp ce vizitiul biciuia calul pînă la sînge. La zgomotul infernal al roţilor ce se rostogoleau pe caldarîm, toţi trecătorii se refugiau pe trotuare, pentru a nu fi loviţi ; şi pe cînd doamna, lăsîndu-l jos pe vizitiul extenuat şi îngrozit, descheiată şi tînguindu-se, lopăta în sus pe scări repetîndu-şi încontinuu invocaţia, Lord-soţul ieşea în goana mare în întîmpinarea soţiei ducînd în mîini o oală mare de noapte ; de care ea se folosea acolo, pe scări, unde se găsea.

Cînd a murit doamna, Lord a venit în casa mea şi astfel, timp de cîţiva ani, a putut să-mi explice secretele picturii şi ale duelurilor.

— Mulţi pictori faimoşi, bogaţi, academicieni de seamă, stimaţi de toată lumea, apelau la mine cînd trebuia să picteze lei : mă rugau ; mă plăteau regeşte şi, la sfîrşit, după ce eu pictam totul, ei îşi puneau semnătura. Chiar aşa : sub leul pe care-l pictasem numai eu !

Pălăvrăgeala lui îmi provoca o senzaţie de gol : era cufundat cu totul în rătăcirile sale, şi, în nevoia nestăpînită de a vorbi, mi se adresa mie ca unei urechi enorme aşezate înaintea lui pentru a-i asculta cuvintele, fapt care-l consola : sporovăiala lui era o necesitate animalică, asemănătoare aceleia a pruncului care suge orbeşte sînul mamei : nu ţinea socoteală de mine, de gîndurile mele, de dispoziţia mea : nu conta dacă dormeam sau eram treaz : eram acolo, prezent : vorbea fără noimă.

Îi vedeam capul mare mişcîndu-se, brăzdat de o lumină joasă, întrucît lampa atîrna chiar deasupra lui ; maxilarul aluneca încet sub bătrîna piele trandafirie, un muşchi de la tîmple se umfla şi se desumfla. Fermecat de mişcarea gurii, îl priveam fără să-l înţeleg ; mi se părea că nu-l cunosc : o fiinţă ajunsă acolo din întîmplare, pe neaşteptate ; şi stam aşa, unul în faţa celuilalt, ca două animale, străine, aşezate în aceeaşi cuşcă.

Mă cufundam în gînduri : viaţa mea : soarta tatălui meu : răpit şi ucis. Nu putea să sfîrşească astfel : trebuia să existe o urmare. Mă întrebam, făceam presupuneri : „cine fusese ? şi ce voi face ? *Cine* hotărîse ? urîse ? ordonase ?..."

Răzuiam ridurile cu raşcheta. Nu băgam de seamă cînd luam o fotografie : lucram la ea : chipul acela trebuia să devină neted precum alama. Dar făceam totul mecanic.

„El" împingea căruciorul împreună cu băiatul. Îşi striga anunţul la intervale regulate. Era cald, stră-

zile erau pustii şi ferestrele închise : toată lumea îşi făcea siesta. Umbrele clădirilor brăzdau strada însă la răspîntii izbucneau fascicole de lumină clocotindă ca nişte şarje de oţel. „Domnii", auzindu-l pe omul cu gheaţa, îşi întrerupeau siesta, se arătau în balcoane expunîndu-şi pijamalele în dungi şi, cu vorba domoală şi leneşă, ca nişte oameni de familie şi învăţaţi ce erau, comandau gheaţă : pentru a-şi face o limonadă rece, care să-i învioreze. Panerele coborau din balcoane. Individul lăsa hulubele căruciorului care se sprijinea pe două bare de fier montate sub mînere, scotea un bloc de gheaţă din zdrenţele putrede şi îmbibate cu apă iar apoi, apucînd vergeaua ascuţită de fier, lovea de mai multe ori blocul de gheaţă, spărgîndu-l. Aduna bucăţile de gheaţă astfel obţinute şi, ţinînd mîna deschisă ca o lopată, strîngea cu grijă chiar şi aşchiile cele mai mici pe care le arunca în gură, sfărîmîndu-le între dinţi şi sugîndu-le ; între timp cîntărea cu balanţa bucăţile mai mari, privind de aproape cu ochiul său înceţoşat şi sălbatic crestăturile tăiate pe pîrghie. Umplea panerul cu vîrf şi număra banii. Acoperea blocul cu grijă, înfăşurîndu-l bine în zdrenţe ; apuca din nou hulubele căruciorului şi o lua din loc asudînd şi strigînd către casele încinse şi către ferestrele închise.

Îi urmăream înaintarea punctată de picurul continuu al gheţii.

Stări intense de frică mă rechemau către prezent.

— Aveam şi pumnul puternic, şi încheietura, ca El Greco : încă nu-mi tremură mîna, priveşte... ah ! Nini ; Nini, sufleţelule !

Bătrînul îi dădea înainte cu poveştile lui. Acum îşi plîngea nereuşita afirmării sale în artă. În acest moment însă vorbeam singuri : aiurările noastre se încrucişau fără să se atingă. Uneori mă trezeam din visare : camera, obiectele îngrămădite ici-colo, cele o sută de tablouaşe agăţate pe pereţi, uriaşa făptură vorbitoare a bătrînului din fotoliu, veneau deodată spre mine ; le desluşeam prezenţa mirat : tigri şi Vezuvii închişi în micile lor spaţii mi se păreau lucruri nevinovate, asemenea fluturilor prinşi în joacă de un copil.

M-am hotărît să mă culc ; înainte de a adormi am vrut însă să mai studiez puţin :

...Quae quo usque tandem patiemini, o fortissimi viri ? Sed usque quo tandem patiemini haec, o fortissimi viri ?"

„Dar pînă cînd veţi mai îndura aceste lucruri, o, bărbaţi mîndri şi puternici ?..."

REPETĂ DE O MIE DE ORI CUŢIT

Era în dimineaţa zilei de 12 iulie, duminică. Noaptea fusese caldă dar unchiul Lord, de frică, ţinea şi vara obloanele închise. Aerul era greu, urît mirositor ; buimac încă, priveam cu atenţie cearşafurile şi braţele mele.

M-am sculat. Am văzut micul dejun gata pregătit pe un scaun la picioarele patului. Bătrînul dormea ; din cauza penumbrei capul său alb şi slăbit părea mai uscat ; deschisese gura în efortul pe care-l făcea pentru a respira : părea că se chinuie să trăiască.

Am ieşit din cameră. Mi-am clătit faţa şi, fără să mai fac altceva, am coborît.

M-am îndreptat degrabă spre Favorita.

Am ajuns repede la intrarea parcului. Drumul mărginit de arbori m-ar fi ferit de soare. Bulevardul înaintează pînă la poalele muntelui, apoi coteşte în unghi drept pe lîngă el, pînă la mare. Mergeam pe şoseaua asfaltată, complet acoperită de crengile copacilor.

După o oră de mers am ajuns într-un luminiş (o adevărată piaţă), situat în curba pe care o face bulevardul acolo unde se ridică marea coloană pe care este aşezată statuia lui Hercule. M-am oprit acolo să mă odihnesc.

Mi-am scos proviziile şi am mîncat cîteva caise. Întins pe pămînt, mă uitam din cînd în cînd la statuia uriaşă. Puternicul bărbat de marmură mă domina ; drept, pe coloana înaltă de şapte sau

opt metri, se sprijinea în bîtă iar chipul său bărbos, puţin aplecat, părea că priveşte chiar spre mine. Pe cer, o turmă de nori albi trecea încet pe deasupra capului „grecului", se aduna în jurul pletelor sale, în jurul chipului nemişcat şi gînditor ; ochii statuii, brăzdaţi de umbre azurii, „coborau" din înalt ; privirea aceea fixă şi mişcarea cerului îţi dădeau impresia că din marmură izvorăşte un glas. Crengile copacilor se atingeau producînd un foşnet continuu. Dintr-o dată am fost cuprins de o vrajă ciudată şi, cu toate că mă simţeam singur, mi se părea că eram privit cu mii de ochi.

Plin de nelinişte, m-am sculat şi am început să iscodesc cu grijă printre tufişuri ; acum auzeam clar zgomote, ca de crengi tăiate, cuvinte şi strigăte. Am trecut în grabă, prudent, pe după un pîlc de copaci şi de tufişuri, pînă la marginea unui luminiş larg.

La poalele unui mic povîrniş, un băiat era întins în iarba uscată, cu mîinile legate la spate şi picioarele strînse de o frînghie ca un şarpe. Alţii, la vreo zece metri de el, îl băteau cu pietre, fluturîndu-şi braţele cu graţie. Tînărul legat se uita la pietrele care-l împroşcau şi se zvîrcolea cum putea, pe spate. Şi tuturor le părea că lua parte la veselia lor.

M-am ghemuit printre tufişuri, privind de jos, dintre tufe, la ceea ce se petrecea. Mă sprijineam de trunchiul unui copac, pe care-l invidiam pentru indiferenţa sa faţă de lucrurile acestei lumi. Neştiind ce să fac, m-am tîrît de-a lungul tufişului ; lumina era caldă, atenua glasurile, imaginile îmi tremurau în ochi, şoimii lunecau purtaţi de vînt pe

lîngă munte, leneşi şi solemni. Era un mare teatru : o scenă. Puteam să intru (sau să fug).

Am alergat vreo zece metri. Oprindu-mă brusc, m-am îndreptat spre cei trei tineri care de cum m-au văzut au rămas cu mîinile în aer. După ce am pus boxul cît mai la vedere şi m-am postat între ei şi băiatul legat, le-am cerut — puţin nesigur — să fie rezonabili şi să-l dezlege pe cel care, fără îndoială, fusese unul din prietenii lor.

Mi se părea că voi reuşi să-i conving, cînd unul dintre ei se apropie de mine şi, fixîndu-mă cu ochii lui provocatori şi care spuneau multe, strigă într-o pornire teribilă că... „eram un filozof".

La vorbele acestea tovarăşii lui deveniră agresivi. Descumpănit o clipă, m-am apropiat de băiat şi, prefăcîndu-mă că nu-i iau în seamă, am început să-l dezleg ; însă pe cînd îi priveam cu atenţie chipul (se uita fără să înţeleagă că îl salvam, continuînd să se teamă de mine şi de ceilalţi), trăgeam cu urechea la paşii şi la glasurile care se apropiau tot mai mult.

Au ajuns lîngă noi şi fără îndoială că s-ar fi sfîrşit prost dacă nu ne-ar fi oprit brusc un urlet neaşteptat ce venea din spatele nostru unde apăruse un individ.

Din desiş ieşise un bărbat foarte slab, înalt şi alb. Spunea :

— LASĂ DE-O PARTE TERIBILA-I MÎNCARE...[1]

Agresorii mei s-au depărtat încet, poate din cauza fricii pe care ţi-o dă prezenţa nebuniei, astfel

[1] Versul 1 din cîntul XXXIII al *Infernului* dantesc.

încît am putut să eliberez prizonierul, care o luă la fugă într-o altă direcţie.

M-am îndepărtat şi eu întorcîndu-mă spre coloana lui Hercule, unde-mi aveam lucrurile. Omul mă urmărea continuînd să vorbească.

Ţinea mîna sus ca un predicator. Părul foarte lung şi lins îi ajungea pe umeri şi fără îndoială că era plin de păduchi întrucît era punctat de nenumărate lindine albe. Pantalonii sfîşiaţi erau ţinuţi de o sfoară de cînepă legată în jurul mijlocului ca o curea ; prin găuri i se vedeau pulpele, gleznele ca nişte beţe şi genunchii foarte albi şi uscaţi. Haina, îmbrăcată pe pielea goală şi acoperind un piept slab, era ruptă şi murdară ca şi pantalonii ; în picioarele fără ciorapi purta nişte încălţări desfăcute şi ude de rouă, legate cu fîşii de cîrpă înfăşurate peste gleznă, peste feţe şi peste talpă. Omul de-abia se ţinea pe picioare : atît de slab şi de înfometat era ; cu toate acestea, în ciuda ruinei sale evidente, avea în el ceva nobil.

— Eu sînt filozoful ! spuse el trist şi solemn. Iată-mă : eu sînt. Dacă nu vă supăraţi. Repetă de o mie de ori cuţit. Hai : cuţit cuţit cuţit cuţit cuţit şi iar cuţit ! sunetul acesta care acum ţi se pare atît de plin de sens la sfîrşit nu va mai avea nici unul : va fi o floare, pasărea sau umbra... şi tot aşa... va zbura, cuvîntul acela anume ales, peste obiecte, va aluneca peste ele fără să se oprească asupra nici unuia, şi nu va readuce înapoi în minte nici o imagine... nu se va prinde de nimic. Va rătăci ca un cîine de vînătoare orb, fără miros, nebun ; va alerga de jur împrejur izbindu-se ici colo fără să găsească...

Cuvîntul se ciocneşte, ricoşează înlăuntrul capului, se revarsă în amintiri.

OBRAZ ! ?... Ajutor, înmiresmat, copil ; sălbatic nimicitor de şopîrle, ucigaş de albine, dulce copil...

„Ăsta-i nebun", mi-am spus, rezemîndu-mă de coloană şi strîngînd în pumn o piatră. În acest timp omul continua să vorbească într-un fel foarte ciudat.

— Hai, încearcă ! Încearcă şi tu, cu *obrazul* sau cu *valul* sau cu *ramura*. Îmbracă-l ! Îmbracă şoimul, dă-i şoimului o haină. Iată : iese de sub glugă : ciocul, gheara, ochişorul crud de coral, din veşmînt mîna. Bubuie ! Un căţeluş prin ierburi...

— Maestre, ce zici ? Eu îmi văd de treburile mele, ce tot vorbeşti ? am reuşit să spun.

Dînd din cap şi fixîndu-mă tot mai intens, omul continuă :

— Îmi furară totul. Hoţii ! Mi-au furat copila. Sufletul se golea...

Veneau, intrau şi ieşeau lăsînd în urmă o undă de parfum. Stilouri şi vorbe curgătoare, butoni, manşete foarte albe, un picior lăcuit...

Unde era mama ? Sărmana copilă răpită, în procesiune cu mantia, inima străpunsă... Şi anticele glasuri, aici, prin păr, se insinuau statornice :

„...liberă să nu fie aceasta, dacă departe de patrie, în Argos, dacă departe... mai devreme să n-o atingă bătrîneţea..." Un şir avocăţoi avocăţei parfum de ochelari, dilatare a plăcii din gură. O frumuseţe ! Să se închidă uşile, plafoanele peste hîrtiile pline de stucaturi, îngeraşi, şezuturi care zboară, îmbibate cu salivă şi nicotină. Armonioasă umbră municipală.

Nu iubesc oraşul acesta : „primiţi-i preţul şi pe fiul purtător de fulgere al lui Jupiter respectaţi-l..."

Palermo cuşcă cocină. Din cîmpii, veniţi ! nobili ţărani !...

În timp ce vorbea omul întinse braţul şi rămase ţeapăn ca o statuie ; apoi, după ce se urcă pe soclul care susţinea coloana lui Hercule, începu să facă exerciţii de gimnastică strigînd :

— unn-doi... treei-patru imitînd gesturile şi comenzile de la întrecerile atletice pe care tineretul le organiza în fiecare an pe stadioane. Însă se clătina şi de-abia se ţinea în dificilele poziţii pe care le exersa. Apoi s-a oprit ; pieptul slab i se zbătea din cauza gîfîielii iar din gît îi ieşeau suspine chinuitoare.

— Maestre, l-am strigat cu blîndeţe, fiindcă, în ciuda faptului că vorbele sale erau cele ale unui nebun, ceea ce spunea era întrucîtva mişcător ; n-am înţeles care este cauza suferinţei dumneavoastră ; cine v-a răpit copila ? Cine a putut să facă una ca asta ? Dacă pot să vă ajut...

S-a ridicat şi după un moment de ezitare şi-a întins mîinile spre faţa mea, încercînd să mă zgîrie, dar cu un brînci l-am trimis la pămînt. Omul a rămas jos, poate mai înspăimîntat de violenţa lui neaşteptată decît de îmbrînceala pe care o primise. Aşteptam în tăcere să văd ce va face.

S-a tîrît spre coloană şi a luat o bucăţică de pîine care rămăsese acolo ; a-nceput să mănînce cu greutate (întrucît n-avea în gură decît cîţiva dinţi şi aceia stricaţi). Cu privirea pierdută cine ştie unde, mînca şi plîngea ; şi nu ştiai dacă plîngea din cauza deprimării sau din cauza plăcerii pe care i-o provoca mîncarea.

— La drept vorbind, se poate spune că nu mai judec cum trebuie de cînd mi-au slăbit dinţii, spuse amestecînd melancolia cu o doză de sarcasm. Lacrimile i se scurgeau pe obrajii scobiţi şi păroşi, udîndu-i degetele negre, uscate şi julite.

Am aruncat piatra şi, luîndu-mi lucrurile, m-am îndepărtat în tăcere.

Am colindat prin locurile acelea toată dimineaţa şi în primele ore ale după-amiezii, căutîndu-l pe „roman" şi în acelaşi timp străduindu-mă să-l evit. În sfîrşit m-am întors spre cartierul meu ; voiam să vorbesc cu mătuşa ; să-l văd pe Tan ; să mă eliberez.

ÎN SFÎRŞIT CĂLĂII

— Lucrez şi noaptea ! O femeie trebuie să se gîndească la toate : să salveze casa ; să se gîndească mai întîi la fraţi şi apoi la copii (care nu sînt ai ei), la rudele bătrîne (demente), la cumnate nebune şi la tot, întotdeauna şi toată viaţa... Un adevărat chin !... Un chin !

Taică-tu ne-a părăsit. Avea idei mari, el ! Era o *idee* din cap pînă-n picioare.

Am mai atins-o uneori. Ce ruşine, să dai într-o nebună. Bolnavă. Şi totuşi am făcut-o !

Camera era în dezordine : ne pregăteam să ne mutăm într-o casă mai convenabilă. Rafturile bibliotecii fuseseră golite iar cărţile puse una peste alta pe podea, pe fotolii sau aşezate deja în lăzile de lemn. Dar pe pereţi se mai aflau peste cincizeci de tablouri : zeci de portrete ale strămoşilor şi rudelor : bunici şi străbunici : notari, medici, pictori şi cîţiva contrabandişti ; şi unchi de-aproape sau de departe, bărboşi şi mustăcioşi, însuraţi sau nu. Femeile din portrete aveau toate fizionomii blînde. Fiinţele acelea se iubiseră între ele. Unul din tablouri o înfăţişa pe mama într-un costum din secolul al XVIII-lea : „Pompadour". Ridicolul înfăţişării sale astfel împodobită mă făcea să-mi plec privirea provocîndu-mi o insuportabilă stare de iritaţie şi de proastă dispoziţie pe cînd ascultam ceea ce-mi spunea mătuşa.

— Pentru fratele meu, taică tău, şi, mai înainte, pentru părinţii mei, am renunţat să-mi fac şi eu o familie. Iar acum iată-mă singură, căci singură sînt.

Nu pot s-o păzesc ! Mai supraveghează-o şi tu : este sora mamei tale. Totuşi am iubit-o. Dumnezeu ştie cît vă iubesc ! Dar toată noaptea... socoteli ! Fă-le şi refă-le, iar dacă greşesc pun banii de la mine : patronul nu vrea să audă explicaţii. Şi ziua ? La casa de bilete. Apoi hai acasă la voi ! da : unul mai aiurit ca altul. Nu pot să văd de toate !

Îmi ciupeam braţul, acolo unde pielea era mai fină : durerea îmi distrăgea cît de cît atenţia.

Mă gîndeam : „Afară trag cu arma : porumbeii. Pune banii de la ea... dacă nu iese socoteala. Însă într-o zi patronul o s-o plătească."

Sora tatălui meu mă privea încruntată şi netezea o hîrtie pe care făcuse socotelile. Era o femeie puternică şi severă. Totdeauna mă pedepsise, bătîndu-mă pentru fiece greşeală cît de mică ; însă, cu toate că nu o iubeam (întrucît dragostea exclusivă pentru tata m-a oprit totdeauna de la orice alt sentiment de afecţiune), nici nu-i doream răul, o compătimeam gîndindu-mă că soarta n-o fericise dîndu-i rudele pe care le avusese. Cu toată severitatea şi contrar firii sale nu mă pedepsise niciodată atunci cînd ceea ce făceam era de o anume gravitate ; poate pentru că, în faţa unei greşeli grave făptuite de mine, îi pierea curajul.

Atentă şi preocupată : acum, tăcerea ei de moment mă nelinişteа : ştiam că nu obişnuia să-şi piardă timpul cu prea multe meditaţii şi introduceri.

Era din cale afară de neliniştită şi a reînceput să vorbească :

— Nu mai pot : rezistenţa mea are şi ea o limită. Tu nu mai eşti copil ! Casa şi toate celelalte : serviciul : n-am timp să mă îngrijesc de toate şi de toţi. Tu ?... ce ai ? Nici tu nu eşti întreg la minte. Acu, ai cincisprezece ani : eşti prea mare ca să mai dau în tine ; şi-apoi am obosit : numai gîndul de a ridica mîna asupra ta sau asupra altora mă oboseşte. Ai grijă însă : pot s-o fac ! Oricînd.

Cîinii schelălăiau. „Să tot fie zece sau cincisprezece. Se luptă. Vai ! vai ! au rămas legaţi ! Cîinele şi căţeaua şi toţi ceilalţi : toată plină de muşcături... or să-l sfîşie cu dinţii."

— Trebuie să-i vorbeşti. Au văzut-o pe cîmp, pe mătuşa-ta ! E nebună ! şi mă face şi pe mine să înnebunesc. O urmăreau. Nu pot să umblu după toţi, lua-v-ar dracu ! Nu pot să am mereu grijă de toate !

Cocoşatul, el o urmărea. Vorbeşte-i ! Eu am făcut-o, îi este frică de mine, dar acum tocmai acest lucru mă împiedică şi de-asta îmi pare rău. Nu mă mai bag. Vezi tu ce-i de făcut ! Nu : este totuşi treaba mea ! dar eu stau mereu aici ! şi-apoi *instinctul* e mai puternic decît orice şi nu-i ocoleşte pe nebuni, nu slăbeşte, nu se împacă decît cu frica. Înţelegi ? În starea în care se află : oricine poate să profite !

Eu, acolo, la slujbă şi ea aşa : cum este ! VORBEŞTE-I ! eşti bărbat. Am obosit. Şi-apoi mi-e milă : nu pot s-o mai bat.

S-a ridicat de la masă.

— Vorbește-i ! repetă, adresîndu-se mie și ei însăși.

M-a privit cu atenție. Avea fruntea brăzdată de riduri, chipul preocupat. Semăna cu tata și transpunerea aceea feminină a chipului și a trăsăturilor lui mă indispunea : contrasta cu amintirea pe care-o păstrasem despre el și o denatura.

— Vorbești singur, mai spuse ; și tu ești o problemă. Dacă se va putea am să te trimit la țară.

Din cînd în cînd îi auzeam vocea. Vedeam pășunile verzi de la periferie, împestrițate cu vargaciobanului și cucută, pe mătușa nebună, palidă și puțină la trup, de vreo patruzeci de ani : trecea peste cîmpuri cu mersul ei nesigur și cu capul tremurînd din cauza paraliziei progresive. Surîdea în treacăt : nesiguranță și frică ; era însă fericită să-și destăinuie puținele-i gînduri prin ochi și să simtă în spate bărbatul care o urmărea. Acesta, prudent și viclean, stătea la șapte-opt metri de ea și-și făcea loc cu mîinile printre ierburi și spinii de vargaciobanului ; căuta poate un șanț, o chema, o atrăgea printre tufișuri, în spatele grajdurilor.

O furie neașteptată mi-a cuprins pieptul și mi l-a strîns :

— Bine ! Am să-i vorbesc !

— Da : fă-o !

— Sigur, am să-i vorbesc, fii fără grijă.

Dintr-o dată însă mi-am dat seama de greutatea obligației la care eram constrîns ; am privit femeia cu răceală : eram furios și tulburat, voiam să fug.

— Vine aici jos... lîngă grădină. Înțelegi ? !

— Nu-ți face probleme, am eu grijă.

— Înțelegi, nu e în toate mințile : peste patruzeci de ani, bolnavă !... În grădină se mai recreează ; nu pot s-o leg de scaun, să-i interzic să meargă în grădină. I-au putut vedea de la toate casele din jur : el care-i vorbește... și au văzut cum o urmărește pe pajiști. Este o rușine să vină alții să ne-o spună. Îi e frică de mine. Dar nu pot să dau în ea ; stai mereu în preajma ei : e nebună !

— Trimite-o aici : o să-i vorbesc. N-am să îngădui ca ei... precum cîinii... Trimite-o !

Mătușa care conducea gospodăria a ieșit din cameră ; cînd închidea ușa am văzut-o făcîndu-mi un ultim semn ca să am grijă. Am rămas singur. Așteptînd sosirea celeilalte mătuși, nebuna ; am căutat o poziție cît mai comodă pe balansoarul pe care eram așezat : mi-am tras un picior sub lemnele arcuite ale scaunului iar pe celălalt l-am întins înainte ; voim, mai mult pentru mine decît pentru a o impresiona pe sărmana mea mătușă, ca poza aceea să fie elegantă : rece și distantă. Chipul meu, asemenea celui al unui actor, a căpătat o expresie deosebită : foarte palid (simțeam că din cauza emoției tot sîngele îmi fugise din obraji) : trebuia să apar distant, rece și nemilos.

Astfel, mă pregăteam să-i spun nebunei ceea ce ar fi trebuit să-i spună mătușa care conducea gospodăria ; ceea ce-ar fi trebuit să-i spună lumea care o văzuse de la balcoane și ceea ce trebuia să-i spun eu care reprezentam aceste voințe.

Mă simțeam însă nefericit. Îmi dădeam seama că mă supuneam unei îndatoriri crude de care nu știam cum să scap. Căutam idei care să-mi fie de ajutor : pericolele reale cu care era confruntată sărmana mătușă, afrontul pe care ni-l aducea cocoșatul ; recunoștința pe care i-o datoram celeilalte mătuși (cea care conducea gospodăria) : efor-

turile pe care aceasta le făcuse întotdeauna pentru a ne salva de la mizerie, pentru a ține o gospodărie fără nici un sprijin, o gospodărie care decădea tot mai mult. Lipsa de siguranță a sentimentelor mele mă arunca însă în brațele neliniștii, care mă făcea să devin intolerant : incapabil de a urma nestingherit îndemnurile rațiunii și simțămintelor de milă pe care le simțeam crescînd în mine.

Eram singur în cameră, în fața portretelor acelora : toate reprezentînd morți. Unul dintre ei se sinucisese din dragoste. Acum era acolo, pictat : frumos, cu fruntea înaltă și nobilă, palid ; avea nasul drept ca al unui grec antic și, tot ca grecii, barba moale și neagră. Ochii lui pictați păreau că emană un fluid : viu, întrebător. Dacă deschideai ușa noaptea, o dîră de lumină cădea chiar pe ochii aceia care se aprindeau în întuneric, ușori și misterioși, atingîndu-te parcă cu tușa lor. Trebuia să aprinzi lumina pentru ca ochii aceia să intre din nou în întregul chipului.

Camera era plină de mobile vechi, de obiecte de tot felul. Odinioară fusese o casă plină cu de toate, plină de cultură ; se găseau din belșug cărți și lucruri adunate cu o răbdare plină de dragoste. Erau cărți ale tatei, ale bunicului, ale tatălui acestuia : vechi scrieri de anatomie pline de praf și emanînd un miros ciudat de mormînt etrusc ; iar în vitrine și pe mese o mulțime de scoici fosile, de amoniți, dinți de rechin, bureți și arme de piatră din paleolitic ; pe birou doi cilindri de ceramică din secolul al XVII-lea ; iar pe pereți stampele cu apostolii lui Piazzetta. Mătușa mea inventaria toate acesta ca să le vîndă sau să le mute în altă parte. Afară, cîinii, în călduri, fără îndoială că se luptau

și se mușcau : se auzea vaietul sfîșietor al unuia dintre ei : copleșit și muribund.

Din armele de piatră rămăseseră cîteva. Le vîndusem aproape pe toate pe cînd aveam zece ani. Nu pentru c-aș fi fost necinstit, ci din ambiție și din curiozitate. Nu departe de casa mea se înălța marea vilă a marchizului de B., care toată viața adunase fosile, cărți și arme. Biblioteca lui era imensă și plină de comori. Se învîrtea prin ea neîncetat, ore în șir. Era mic de statură astfel încît unele cărți de dimensiuni uriașe îl depășeau. Biblioteca primea lumină prin niște ferestre ferecate cu gratii ; de care eu mă agățam pentru a privi înăuntru, urmărind continuul du-te-vino al bătrînului printre cărțile și obiectele acelea.

Într-o zi, pentru a nu mă lăsa mai prejos decît el, am hotărît să-i aduc o frumoasă lance de piatră, bucurîndu-mă înainte de uimirea și umilirea de care ar fi fost cuprins ; fiindcă, mă gîndeam, ceea ce puteam să-i arăt eu era mai mare și mai aspectuos decît tot ce avea el. Într-adevăr, bătrînul a fost uluit și s-a arătat plin de invidie și de bucurie la vederea armei mele de cremene. Emoția făcu să-mi crească dorința pe care-o aveam de a-l uimi și, pentru a-i savura și mai mult reacțiile, i-am dăruit-o. Părea că înnebunește ; apoi mi-a pus o mie de întrebări, informîndu-se asupra locului de unde provenea piatra. Pentru a-l impresiona și mai mult (voiam să-l las de-a dreptul cu gura căscată), m-am întors acasă plănuind să-i aduc în scurt timp ceva și mai grozav. Astfel, puțin cîte puțin, am golit casa de obiectele acelea, dîndu-i lui amoniții, armele de piatră și de bronz, cochilii rare. Bătrînul marchiz, după ce-mi

luase aproape tot, cu josnicia atît de caracteristică multor nobili, îl pusese pe şoferul său să-mi dea două lire. Dar apoi m-am răzbunat.

Mătuşa era într-adevăr nebună.

A intrat în cameră tîrîndu-şi picioarele şi clătinîndu-şi capul într-o mişcare neîntreruptă care făcea să i se legene smocul de păr creţ care-i cădea pe frunte. Avea bustul uşor înclinat înainte iar ochii săi stinşi mă fixau cu o teamă animalică şi cu afecţiune în acelaşi timp. Prezenţa ei mă stingherea şi mai mult, nesigur cum eram de sentimentele mele şi de ceea ce ar fi trebuit să-i spun. Am devenit mai rece şi mai distant : am privit-o mult timp în tăcere, făcînd ca astfel să-i crească teama. S-a oprit în faţa mea, aşteptînd.

Avea încă în ea un fel de conştiinţă a decăderii şi a neputinţei sale : îşi amintea cu o nostalgie dureroasă de timpurile ei cele mai bune : cînd putea să hotărască singură. Fusese primită în casă dintr-o pornire generoasă, dar timpurile erau grele şi lipsurile numeroase. Din cauza calculului greşit asupra posibilităţilor noastre de a-i suporta boala, curînd devenise o povară ; şi, în sfîrşit, „slujea", aşa cum se întîmplă deseori cu femeile care sînt luate de rude pentru a fi ajutate. Însă făcea totul prost ; acţiunile sale erau o sursă de permanente mustrări, de predici, de controale, de ieşiri furtunoase ; iar eficienţa celorlalţi, a celor sănătoşi, constituia o oglindă crudă pentru nebună în a cărei minte şovăielnică şi înceţoşată dăinuia amintirea unui trecut strălucitor. La suferinţa ei contribuia aşadar dominaţia exercitată de minţile sănătoase, isteţe şi prompte. Plîngea mereu după casa ei, după libertatea pierdută, după dragoste, prietene, slujbă : după tot ceea ce ieşise atît de inexplicabil din viaţa ei.

Era urîtă. Capul îi tremura : scanda timpul asemenea unei pendule. A vorbit cu un glas încet şi monoton.

— Mama se va întoarce, o să vină de la Cecina, de la Sticciano şi... îmi va aduce un văduv... O să fie un brunet...

„Îmi seamănă, gîndeam, este într-un fel ca şi mine ! Dar nu trebuie să-mi fie milă : acum îi vorbesc, îi spun în faţă că numai pentru o clipă îmi voi pierde timpul cu ea şi că trebuie să tremure numai la gîndul că, din nou, în zilele ce urmează...

Şi dacă aş fi un portret ?... sau un cîine, cu coadă şi blană ?... Un portret ! pe perete, mut, fără griji, ţintuit într-un cîrlig..."

— Mătuşă.

— Da, dragă... Ţine-mi voalul, tu şi frăţiorul. Nu mă voi cununa la biserică deoarece sărmanul meu Ahile s-ar simţi jignit. Mereu îmi spunea : Nina, nu la biserică. Ascultă, seara, glasul se aude, acolo, între o partidă şi o dublă de cinci : căci el juca întotdeauna cu prietenii. Vorbesc... vorbesc din robinet. Ştii doar : mereu te spălam cînd erai copil... eu te curăţam, o, micuţule, şi făceai nu glumă...

Am privit-o atît de urît încît a tăcut dintr-o dată.

— Mi s-a adus la cunoştinţă, am spus cu răceală, răspunzînd cuvintelor ei confuze, pe care de astfel le simţeam pline de dragoste, cu o privire împietrită, că îţi petreci timpul în grădină : şi că un bărbat îţi vorbeşte : şi te urmăreşte... pe pajişti şi prin mahalale.

— Da, este adevărat. Nu e nimic rău : ţi-o spun eu. Mi-a răspuns cu nevinovăţie şi simplitate, privindu-mă cu o licărire de speranţă.

O clipă am fost descumpănit. Încă o dată, alături de uimire, încercam o mare tristeţe. Emoţia mea nu s-a tradus însă într-o soluţie pozitivă astfel încît, pentru a-mi ascunde tulburarea în străfundul sufletului, mi-am luat o poză mai aspră şi mai crîncenă.

— Vai de voi dacă vă prind ! am urlat. Vai şi amar ! am repetat ţinînd pumnul ridicat şi rămînînd astfel un timp pe cînd mătuşa se încovoia sub ameninţarea mea. N-am să suport ! O s-o păţiţi şi tu şi el !

Violenţa mea mi-a făcut greaţă : mi-am ţinut pîntecele cu o mînă fără să-mi schimb expresia de furie pe care chipul meu o arăta ; dimpotrivă, am căutat s-o întăresc, de teamă că sentimentele mele confuze de milă ar fi putut să iasă la iveală.

Mi s-a părut că chipul ei palid şi descompus se trăgea înapoi : s-a aşezat în umbră, printre portretele de pe perete. Tulburat de mila pe care o încercam, am socotit starea mea de spirit ca pe un semn rău.

Am devenit şi mai violent.

— Deci fii atentă, mătuşă ! aici nu se poate trăi aşa cum vrei : nu sîntem acolo, în satul tău : dacă ai mai locui acolo, am adăugat, căindu-mă pentru cruzimea mea, întrucît prin cuvintele mele îi aminteam de ceea ce nu mai putea să aibă, dacă ai mai sta acolo ai face cum doreşti şi aşa cum se obişnuieşte în satul tău ; însă locuieşti aici şi aici sînt alte rînduieli, alte pretenţii. Fi atentă, deci ! am încheiat pe un ton mai domol, părintesc. N-o supăra pe mătuşa mare : fiindcă nu merită, nici pe mine, nici pe tine însăţi : căci la urma urmei tu eşti prima care ai suferi din această cauză.

— N-am să-ţi fac greutăţi, bîlbîi clătinîndu-şi capul din cauza tremurului aceluia nesănătos, dar fii bun, căci te curăţam întotdeauna... erai mic şi făceai...

Mi-am astupat urechile prinzîndu-mi capul între mîini.

— O iubeai pe mătuşa ta ! Îşi clătina capul ca o limbă de clopot... Dorea s-o cunoască, o atingea, şi ce de struguri : şi Adriana, care de asemenea era schiloadă, a avut parte de el.

Mi-am strîns mai tare capul.

— Frunzele erau verzi. Doctorul a spus: dacă n-ai fi sănătoasă aş zice că eşti însărcinată.

— Pleacă ! am strigat.

S-a sculat fără să mai scoată o vorbă, îmbufnată şi tristă, îndreptîndu-se şovăielnică spre uşă ; o deschise strecurîndu-se în întunericul coridorului, apoi se arătă din nou, privindu-mă şi continuînd să-şi mişte capul şi smocul de păr creţ : tremurător, părea că mă salută ca mîna unuia care pleacă.

Furios la culme, m-am hotărît : voi împiedica orice aventură cu cocoşatul : orice înţelegere : privire, şoaptă, tot. Mă cuprinsese o mînie surdă împotriva femeilor din casă şi voiam să-mi descarc înverşunarea.

În sfîrşit am ieşit din odaia aceea ; mi-am pus în buzunar o praştie de sfoară, boxul, şi am plecat.

N-am apucat-o imediat către poligon, ci am zăbovit pe strada principală a cartierului. Soarele apusese : lumina era dulce şi plăcută. În faţa casei se întindea o pajişte mare ; departe, în fund, se zărea zidul cenuşiu care împrejmuia poligonul unde aveau loc şi meciuri de fotbal.

Lîngă zidul acela aşteptau bărbaţi şi copii, cei mai mulţi în picioare, unii tăcuţi, alţii pălăvrăgind

între ei. Mulţi se căţăraseră pe zid, agăţîndu-se de pietrele ce ieşeau în afară, cu picioarele vîrîte în găurile pe care le făcuseră desprinzînd bolovanii ; priveau la trăgătorii care în clipa aceea ocheau talerele. În fundul pajiştei, spre stînga, vreo douăzeci de cîini se strînseseră între tufele de soc şi o viroagă. Plini de sînge şi fremătînd, printre chelălăituri şi mîrîituri, pîndeau cîteva căţele în călduri care scheunau în mijlocul grupului. Cîinii mai puternici, care le posedaseră, se odihneau : îşi lingeau rănile, stînd însă în gardă şi ţinîndu-i la respect cu mîrîitul lor pe cîinii mai mici şi mai slabi care continuau să tremure de dorinţă şi de frică, încercînd să se apropie pe ascuns.

Un grup de vagabonzi duminicali comentau cu glasuri groase, cavernoase, luptele şi amorurile cîinilor. Unii dintre ei erau în pijama : burghezi care coborîseră din case *să vadă* şi să se răcorească puţin. Printre aceştia era şi fiul lui Tan. L-am văzut de departe şi l-am recunoscut imediat : „pijamaua aceea a lui cu dunguliţe, alb şi bordó". Am înaintat pe pajişte îndreptîndu-mă încet spre partea unde se afla casa cavalerului ; o zărisem pe frumoasa lui noră în balcon. Mă atrăgea ca un magnet : voiam s-o văd şi, oricum, să nu fiu departe de ea. N-am avut însă curajul să mă apropii prea mult astfel încît, ajungînd la o anume depărtare, m-am întins pe iarba măruntă a pajiştei privind cînd spre ea, cînd spre bărbatul care discuta cu ceilalţi lîngă rîpa cu cîini. Femeia din balcon vorbea cu soacra şi cu alte femei pe care nu le cunoşteam, făcîndu-şi vînt cu un evantai de mătase, frumos ca aripa unui fluture. Întrezăream picioarele ei delicate sau mai precis mi le închipuiam, în albeaţa lor, şi

mi se părea că le simt parfumul, căldura, umbra. Pe bărbatul ei îl uram, din multe motive.

Femeile au dispărut în casă lăsînd în urma lor numai golul marii ferestre deschise şi întunecate Am rămas acolo să visez, apoi m-am ridicat îndreptîndu-mă spre zidul care împrejmuia poligonul.

Oraşul se întindea spre răsărit, strălucind de reverberaţiile asfinţitului, copleşit de valurile de căldură. Un strigăt prelung, depărtat, se ridica din case, era repetat de cîteva ori de-a lungul străzilor. Cineva răspundea din altă parte strigînd aceleaşi cuvinte. Era o frază cu două sensuri. Zece ani şi mai bine am auzit strigîndu-se în toate părţile oraşului acea biată vorbă de spirit ; erau ani grei : lumea surîdea la auzul ei ; în privinţa vorbelor de haz, în acel timp, n-am putut găsi ceva mai bun în tot oraşul.

Am ajuns lîngă zidul poligonului pe care m-am căţărat astfel încet, ţinînd capul deasupra lui, să pot asista la întrecerile de tir. Pe trei din laturile sale poligonul era înconjurat de ziduri iar pe cea de-a patra de un gard viu. Într-o parte se afla intrarea şi un rînd de locuri pentru public sub un mic acoperiş ; mai în faţă era linia de tragere iar în centrul poligonului maşina care lansează talerele cu braţul ei de fier ca un resort ; şi mai înainte, aliniate în dreptul liniei de tragere, se găseau cinci cutii de fier, aşezate la cîţiva metri una de alta : din ele trebuiau să iasă porumbeii.

M-am plictisit repede de tragerea la talere şi am coborît de pe zid : deocamdată *nici vorbă* de porumbei ; m-am îndreptat spre oamenii care se strînseseră pe pajişte în partea unde se aflau cîinii.

Lighioanele se odihneau ; tragedia împerecherii lor se domolise pentru moment. Se împrăştiaseră printre bolovani şi tufişuri schelălăind într-o încordare continuă. Puţin mai înainte un cîine fusese sfîşiat. Cîţiva se distraseră aruncînd cu pietre. Se comentau luptele, comportarea şi libertăţile pe care animalele acelea şi le îngăduiau în faţa lumii.

— Ehe ! Ce tiran ! spuneau, cu admiraţie şi cu invidie, referindu-se la cîinele cel mai puternic.

— Ţi-ar place, vere, să fii cîine ? Cîine ? Lup da, mi-ar place ! Vai ! Cum se mai văicărea ! Ai fi absolut gol : rîios, jupuit şi plin de căpuşe. Nu ! Mai bine să fii om ! Fără căpuşe după ureche, ar arunca cu bucăţi de pîine după mine. Pietre şi ciomege : şi să lingi mîinile. Şi nu spui tu : sărut mîinile ? Da, dar nu le ling. Sfîşiat. Omorît. Se vede luna şi este încă lumină. Prieten ? ei, prieten ?!... şi porumbeii ?

— Ce ruşine. Este o ruşine ! spuse fiul lui Tan. Am telefonat ! Curînd o să vină hingherul : este o mare ruşine ! femeile noastre ! nevestele, mamele trebuie să asiste... Am telefonat ! Acum o să vedem ! Voi protesta sus de tot !

A început să se plimbe lovindu-şi enervat piciorul cu cravaşa. Talerele explodau în aer lovite de gloanţe.

Unii privea de-aproape cîinele sfîşiat care încă mai horcăia ; cu capul într-o baltă de bale şi sînge ; îşi arăta ochiul negru aproape acoperit ; nevinovat şi rugător. Din cînd în cînd labele îi erau zgîlţîite de un tremur.

— Cine-a fost ? Negrul. El le vrea pe toate din cîmpie. Cît mai mult timp ; priveşte cum îi mai tremură coada. Trebuie să-i udăm cînd se încaieră.

O găleată cu apă : este *unica* soluţie ! *Unica* este bîta. Pe spinare. Uite, întinde iarăşi piciorul. Îşi încrucişează labele : viaţa îl părăseşte : l-a costat scump !

— O, ce ruşine ! Acesta este un cartier elegant. La prefect ! Acolo am să reclam ! Taică-meu ! sînt prieteni. Ar trebui patru mii de hingheri ! să-i trimită de la Roma dacă aici nu sînt ! CĂLĂI ! Ar trebui să împînzească tot oraşul ! La primar ! Este nevoie de poliţişti. Să i se scrie ! Da. Mereu pe pajişte ; se pot vedea din balcoane în jurul caselor. Şi femeile ? ! Mîine am să iau puşca şi am să-i împuşc pe toţi !

— Care i-a sfîşiat beregata ?

— Negrul.

Cîinele negru sta întins pe o grămadă de obloane ruginite şi strîmbe. Stăpînul lui fusese văcar, acum însă cîinele trăia ca un vagabond. Hoinărea mereu : îl întîlneai pe toate străzile, chiar şi la capătul celălalt al oraşului. Se aşeza drept în mijlocul străzii ca să se odihnească şi nimeni şi nimic n-ar fi putut să-l clintească din loc : nici automobilele, nici camioanele. Trecea prin cartiere cu un umblet pieziş, asemenea cailor la paradă ; şchiopăta deoarece fusese lovit de cuţitul unui măcelar pe cînd dispărea cu o fleică de viţel. Era negru, lucios, cu o pată albă pe piept. De departe nu părea foarte mare, însă, dacă se apropia, dimensiunile sale creşteau peste măsură cu un efect de-a dreptul neobişnuit : şi apărea enorm, fioros.

Avea trupul slab şi frumos ; capul pătrat, puternic, amintind prin forma lui pe acela al unui piton, de la această reptilă preluînd şi nepăsarea mohorîtă ; cînd era furios ochii lui, unul roşu şi celălalt albas-

tru, se aprindeau de sclipiri sfredelitoare care, licurici haini, îi dezvăluiau ferocitatea. Totuşi, era un animal înţelept în felul său : rareori se aventura în întreprinderi inutile : dacă pe stradă un alt cîine era asmuţit asupra lui suporta ciocnirea aproape fără să se ferească şi încasa alte cîteva muşcături fără să le dea o atenţie prea mare, văzîndu-şi de drum leneş şi plictisit. Însă atunci cînd căţelele erau în călduri întreaga lui forţă şi vitalitate se dezlănţuiau : se angaja în lupte pe viaţă şi pe moarte : lovitura lui era teribilă. Îmbătrînind, se hotărîse să nu se mai avînte în acţiuni deşarte din punctul său de vedere cîinesc, punîndu-şi la bătaie onoarea şi libertatea numai cînd era vorba de dragoste şi de mîncare.

Acum se odihnea feroce şi sigur de el, întins pe grămada de obloane roşii, dezmembrate. Nu era nevoie să stea lîngă femele : din pieptul său, ca din nişte foale, ieşea un sunet care nu avea nimic comun cu mîrîitul şi care înspăimînta cîinii mai mici ce încercaseră să se apropie şi care dădeau imediat înapoi, tremurînd şi chelălăind din cauza fricii şi a dorinţei înăbuşite.

Fiul lui Tan vorbea, toţi îl ascultau acum cu atenţie şi cu consideraţie. Pe răcoroasa lui pijama de mătase în dungi se împleteau sclipirile uşoare ale unei lumini schimbătoare. Printre toţi aceşti pierde-vară el aducea, cu pijamaua lui, un iz de pat, de siestă petrecută pe canapelele dintr-un salon burghez. Acest aer închis, de separé şi de toaletă coborîse printre noi, aici, pe pajişte : ne dezvăluia, ostentativ, gustul intimităţii de om avut ; şi toţi cei prezenţi se simţeau cumva jenaţi, ca atunci cînd eşti primit într-o casă dimineaţa şi zăreşti

lucruri intime împrăştiate în dezordine pe scaun şi pe paturile încă nestrînse.

Un puternic parfum de săpun de toaletă plutea în jurul patronului meu, contrastînd cu miresmele ierburilor şi ale căcărezelor de oaie. Tînărul Tan îşi agita în aer bastonaşul său, mulţumit că acum îl ascultau cu toţii ; ameninţa cîinii însă dădea de înţeles că ameninţa puţin pe toată lumea : a trebuit să închidă balcoanele, să convingă femeile să se retragă în casă pentru a nu asista la spectacolul acela murdar.

Era palid, numai pometii îi erau roşii. Avea chipul neted şi dolofan, nasul lung şi uşor încovoiat, ochii negri. Mîinile nemuncite, albe şi moi îi însoţeau vorbele cu gesturi bruşte.

Era gelos : se temea probabil ca nu cumva unul din cîini să-i intre în casă şi să-i ia nevasta.

Omul acesta (încă de cînd aveam patru ani mă duceam pe la ei, datorită înrudirii lor cu unchiul Lord), dacă putea, îşi îngăduia o plăcere rafinată : mă lua în braţe şi mă ţinea aplecat peste balconul de la etajul doi. Se uita la mine cum stăteam suspendat în gol, înfiorîndu-se şi surîzînd. La rîndul meu îl priveam. Nu ţipam, nu scoteam un cuvînt : nu voiam să-i arăt spaima mea care creştea în această situaţie fără speranţă de salvare. Golul mă sorbea : îi simţeam puterea şi profunzimea. Aş fi vrut să mă agăţ de gîtul şi de braţele călăului meu ; rămîneam însă nemişcat căutînd să par calm. Printr-un efort epuizant încercam să-mi dilatez cumva corpul, să-l golesc de greutatea lui : capul părea că mi se crapă, că se răspîndeşte în jur şi pentru o clipă credeam că ceva ar fi putut să se schimbe : cu suflelul la gură, îmi simţeam corpul teribil de greu,

gravitînd spre pămînt iar apoi, dintr-o dată, aproape uşor, lunecînd în văzduh. Pe de altă parte mă uitam la el plin de interes : plin de curiozitate şi de stupoare îi descopeream caracterul.

Îl uram. Iar acum, cînd avea o nevastă frumoasă, cu atît mai mult voiam să-i fac rău, mai devreme sau mai tîrziu.

Aşadar mă întinsesem pe iarbă privindu-l pieziş şi ascultîndu-l cu scîrbă, suferind de pe urma repulsiei pe care mi-o producea. Vocea lui arogantă se amesteca cu celelalte : comentariile despre cîini continuau şi nu s-ar fi potolit dacă pe şosea n-ar fi apărut, într-un nor de praf, hărăbaia cenuşie a hingherului. Duba s-a îndreptat către noi în lătrăturile asurzitoare care ieşeau dinăuntrul ei, oprindu-se în sfîrşit cu o adevărată răbufnire de praf.

— Hei, în sfîrşit, călăii ! exclamă patronul grăbindu-se în întîmpinarea dubei pentru a conduce operaţiunile de prindere a cîinilor.

Din dubă au coborît doi bărbaţi cu nişte furci lungi şi cu lanţuri de fier.

A venit şi şoferul ca să dea o mînă de ajutor. După ce au deschis uşile din spate, de unde răzbăteau lătrăturile disperate ale cîinilor capturaţi, au scos lăzile de metal în care trebuiau să închidă cîinii ; toate numai găuri pentru ca lighioanele să poată respira.

Cei doi hingheri au înaintat spre animalele deja speriate şi care încercau să fugă. Nişte copii au aruncat cîteva pietre pentru a le face s-o întindă mai repede.

Hingherii îşi cunoşteau bine meseria şi, pricepuţi, înaintînd din mai multe părţi pentru a-i prinde la mijloc, ajutaţi şi de şofer, au prins pe dată un

cîine în laţ ; l-au tîrît mai întîi către lada de fier, apoi împingînd laţul în sus şi luînd capacul, au lăsat animalul să atîrne pentru o clipă, urlînd şi zvîrcolindu-se cu disperare ; după aceea l-au aruncat înăuntru, apăsîndu-l cu furca şi închizînd cu greutate capacul (fiindcă aproape întotdeauna rămînea afară o labă, coada sau capul). Capturarea a continuat astfel. Lăzile se închideau într-o trombă de peri galbeni care cădeau pe pieptul şi braţele hingherilor tăcuţi şi întunecaţi, nepăsători la urlete, atenţi la munca lor.

Cînd au prins patru cîini s-au oprit, odihnindu-se şi ştergîndu-şi sudoarea cu batistele.

Continuam să aruncăm cu pietre în cîinele negru sperînd că o s-o ia la fugă ; nu se mişcase de pe grămada de obloane. Fiara aceea, pe care n-o impresionau prezenţa călăilor şi soarta de care avuseseră parte semenii săi, urla şi arunca fulgere cu ochiu-i roşu sclipitor, prinzînd din zbor pietrele noastre pe care le sfărîma dintr-o dată. În sfîrşit, mînaţi din urmă de fiul lui Tan, care nu admitea vreun răgaz, hingherii s-au îndreptat spre cîine.

Au înaintat plini de nesiguranţă. Apoi s-au oprit. Au pornit din nou depărtîndu-se unul de celălalt astfel încît să prindă cîinele din două părţi. Însă după cîţiva paşi s-au oprit : animalul se ridicase în două labe şi începuse să urle ameninţător (aveai impresia că din pieptul lui iese o voce ce se rostogoleşte, violentă : care se sfădea cu oamenii) ; ochii lui aţintiţi asupra noastră îşi schimbau încontinuu culoarea. Hingherii cu laţurile pălîră, se opriră aruncîndu-şi priviri neliniştite. Se hotărîră : înaintară mai mult ; cîinele se năpusti drept spre ei, iute şi tăcut ; şi, în timp ce pijamaua albă şi violetă fugea,

hingherii întinseră furcile, retrăgîndu-se în grabă spre hărăbaia de fier. Cîinele ajunse lîngă ei şi, ocolind furcile, cu un salt apucă cu dinţii unul din laţurile de fier smulgîndu-l cu o singură smucitură din mîinile hingherului pentru ca apoi să se depărteze cu el în gură, lăsînd o dîră de frînghie în urma lui.

Pe poligon au început să tragă în porumbei şi dintr-odată am uitat de cîini şi de hingheri. Am început să alergăm pentru a lua cu asalt zidul pe care ne-am căţărat cu toţii ciorchine, întinzînd capetele cu băgare de seamă şi privind înăuntrul poligonului.

— La picioare !... Ocheşte ! Aşa moarte mai zic şi eu, zburînd : frumos ! Acum ! Acum !... cade ! Atenţie, capetele ! Ei ! se deschid coliviile. Fii atent ! Acum ! Greşit, nătărăule ! Fiţi atenţi, aveţi grijă, fiţi atenţi să nu vă rupă coarnele ! Jos capetele ! Acum, acum, acum, acum, acuuum ! Zboarăă ! Cadeee ! Aici aici aici : vineee ! Penele albe par întunecate...

Coliviile de fier se deschideau pe neaşteptate : un resort detaşa pereţii verzi : porumbeii, cu un fîlfîit dureros şi firav, îşi abandonau pieptul văzduhului perfid, ţîşnind spre orizontul întunecat de la vila Florio, apoi deasupra viorului muntelui Cuccio, abia atingînd albastrul cerului ; mureau acolo deasupra siluetei muntelui : bubuitul armei răsuna ca un tunet întrerupîndu-le zborul tremurat şi : buf, pe poligon.

Unul după altul, trăgătorii scoteau la întîmplare dintr-o urnă un bilet pe care era scris numărul coliviei ce urma să se deschidă ; i-l dădeau manipulantului care, trăgînd de o manetă dădea brusc

drumul porumbelului ; trăgătorul era pregătit pe linia de tragere. Uneori greşea ţinta : porumbelul nu murea imediat ci continua să zboare, căzînd în afara poligonului. Era clipa pe care-o aşteptam. Săream jos de pe zid rupînd-o la fugă spre pasărea rănită care zvîcnea şi se rostogolea pe pajişte. Ne luam la întrecere. Pentru a-l înşfăca primul era nevoie de iuţeală şi de îndemînare. Porumbelul rănit, cu o aripă sau cu un picior rupt, încerca să-şi reia zborul ridicîndu-se cîţiva metri printre pădurea aceea de mîini care se întindea spre el şi care-i smulgeau penele, în ropotul acela de paşi, de izbituri, de îmbrînceli, de glasuri, respiraţii, de dinţi şi de ochi ; pînă cînd o şapcă neagră îl arunca dintr-o dată în întuneric.

Alergam astfel vreme îndelungată, pînă nu mai puteam, luptîndu-ne pentru pasăre. Căuta cerul ; ţopăind, rostogolindu-se de fapt pe pajiştea ţepoasă, bătută de paşi ; căuta energia-i pierdută, împroşca cu sînge tufele de varga-ciobanului şi cucutele, ierburile mărunte, margaretele.

Mîna lui Pino, un prieten mai iute decît toţi, îl smulse celorlalte treizeci de mîini întinse ; rînjea fericit iar porumbelul părea acum că se odihneşte în mîinile lui, înainte de a muri de frică.

Pino era cel mai priceput prinzător. Spre ciuda tuturor, într-o jumătate de oră dusese acasă patru sau cinci porumbei. Pe ultimul îl smulsese de sub mîinile unuia care era gata să-l prindă ; scos din fire, acesta sărise la bătaie cărîndu-i cu putere la pumni în spinare. Dar prietenul meu îl muşcase de picior. Urlînd, tipul îi dăduse drumul iar el, smiorcăindu-se dar bucurîndu-se în acelaşi timp, o luase la goană cu porumbelul.

Nu mă pricepeam la o astfel de vînătoare : deşi eram sprinten, nu eram niciodată suficient de iute pentru a pune mîna pe porumbel, poate pentru că un fel de milă mă făcea să şovăi. Am renunţat repede şi m-am dat deoparte uitîndu-mă la ceilalţi care continuau să fugă şi să se bată pentru porumbei.

Un bărbat călare a urcat pe pajişte îndreptîndu-se către noi. Înainta jucîndu-şi calul şi, cu toate că era vară, purta uniformă neagră, cizme strălucitoare şi era plin de grade şi de fireturi aurite iar pe pălărie avea marele vultur de aur. Calul era tot numai spumă iar omul îi însoţea trapul ridicîndu-şi şi coborîndu-şi fundul în şa. S-a făcut tăcere : pentru o clipă duşmăniile au încetat.

Omul s-a oprit în faţa noastră şi ne-a măsurat cu privirea. Fiindcă toţi stăteau în picioare şi numai eu eram întins, începu să mă privească cu atenţie.

— Unde locuieşti şi cine eşti ? întrebă autoritar.

M-am ridicat, am spus cine sînt şi unde locuiam. Eram prost îmbrăcat şi deseori mergeam fără cămaşă şi cu nişte pantofi foarte vechi.

— Ce-i taică-tău ? întrebă iarăşi cu acelaşi ton.

Am şovăit o clipă, apoi, minţind, am spus :

— Nu mai trăieşte. A murit în Africa, muşcat de un şarpe.

— Hai, curaj ! zise ştabul [1]. Ai nevoie de ceva ? O să am eu grijă de tine.

— N-am saltele, am declamat îndurerat, nici cearşafuri, nici încălţări ; aş vrea un costum şi de mîncare.

---

[1] It. *gerarca :* şef politic fascist.

— Mîine vei avea saltele, cearşafuri, un pat de campanie, hrană şi o uniformă de postav militar !

— Mulţumesc, am spus emoţionat deşi ştiam că nu voi primi nimic, dat fiind că era pentru a treia oară cînd între mine şi omul acela avea loc acelaşi dialog.

Omul a dat pinteni calului, continuîndu-şi plimbarea, iar cînd s-a depărtat îndeajuns, toţi s-au aşezat din nou la pîndă şi s-au luat din nou la întrecere pentru vînarea porumbeilor. M-am apropiat iarăşi de zidul protector şi, sprijinindu-mă de el, îi priveam pe turbaţii aceia. Eram trist : deprimat din cauza slabei îndemînări pe care-o arătasem la prinderea porumbeilor. Eram şi mai tulburat pentru că Pino fusese bătut. Nu-l apărasem. Totul avusese loc cu repeziciune şi pe neaşteptate : mă surprinsese. „Trebuia să intervin, îmi spuneam, îl lovea, în spinare... şi nu m-am mişcat.“ Îmi părea rău că Pino plecase deja : dacă ar fi rămas cu siguranţă că aş fi avut ocazia să-l apăr. Şi astfel, în timp ce prietenul meu se retrăsese, mulţumit în fond de el şi fără probleme, eu, tot mai agitat, continuam să-i privesc pe toţi plin de furie, şi de duşmănie.

Tocmai atunci s-a întors fiul cavalerului Tan care fusese acasă să se schimbe (într-adevăr, nu mai avea pijamaua în dungi, ci un frumos costum alb cu nasturi negri) şi, aşteptînd ca frumoasa-i soţie să fie gata de plimbare, se întorsese printre noi pe pajişte pentru a se etala pe sine şi costumul.

Am simţit un fel de ameţeală. Ochii lui negri cercuiţi de vene albăstrii m-au fixat şi, pe neaşteptate, fără să mă gîndesc, i-am descărcat praştia drept între ochi.

Pentru o clipă a rămas nemişcat : cu mîinile ridicate, cu chipul plin de uimire ; apoi pe frunte şi pe nas i se deschise o floare de sînge şi, scoţînd un urlet, îşi apucă capul cu mîinile, iar după ce se învîrti de cîteva ori cu frenezie, continuînd să ţipe ca şi cum ar fi vrut să scape sau să pună mîna pe un duşman, se prăbuşi la pămînt izbucnind în hohote de plîns. Toţi cei prezenţi încremeniseră ; apoi începură să rîdă, înveseliţi şi bucuroşi. Dar cînd rănitul se prăbuşi la pămînt ca mort, se răsuciră împrejur, căutîndu-l pe cel care aruncase piatra, care din fericire era o bucată de tuf — dată fiind acţiunea neprevăzută nu alesesem ceva mai bun — şi au început să se privească bănuitori, acuzîndu-se în cele din urmă unul pe altul.

Eu însumi era uimit ; apoi, cuprins de o teamă neaşteptată, dînd ascultare unui impuls nestăpînit, m-am întors către zid şi m-am îndepărtat alergînd. Imediat s-au luat după mine mai mulţi dintre cei care stăteau pe pajişte şi alţii a căror prezenţă n-o remarcasem ; îi auzeam cum fug în urma mea, cum ţipă, îndemnîndu-se să mă prindă. Inima îmi exploda iar vuietul paşilor mei îmi răsuna în creier, astfel încît mi se părea că nu calc pe pajişte ci pe ceva din mine ; dar alergam şi nu percepeam altceva, fiindcă în clipa aceea nu exista în mine nici măcar o urmă din acel simţămînt pe care, în mod obişnuit, îl numim curaj. Cu atît mai mult mă neliniştea gîndul că voi fi prins şi toţi mă vor vedea descoperit şi fără apărare.

În preajma mea căzură o mulţime de pietre ; m-am aruncat asupra zidului despărţitor şi l-am escaladat cu cea mai mare iuţeală, lăsîndu-mă să cad pe cealaltă parte, în interiorul poligonului ; şi

am continuat să alerg fără a lua în seamă împuşcăturile, traversîndu-l pe toată lăţimea lui.

Alergam ca un iepure încolţit de cîini. Între timp urmăritorii mei se urcaseră pe zid gesticulînd şi ţipînd în spatele meu, fără însă a îndrăzni să sară înăuntru, mai de frica împuşcăturilor, mai din cauza jenei de a pătrunde în cercul acela burghez. Dar ţipetele lor şi fuga mea prin poligon, în bătaia armelor vînătorilor, treziră în mulţi spectatori dorinţa de a pune mîna pe mine, astfel încît, crezîndu-mă poate hoţ, invadară terenul într-un număr apreciabil, îndreptîndu-se către mine care zburam spre partea opusă celei pe unde intrasem. Astfel stînd lucrurile, îi încurajară pe oamenii care se opriseră pe zid şi care săriră imediat înăuntru reluînd urmărirea. Muri şi tufişuri formau hotarul poligonului. Pieptul îmi ardea din cauza respiraţiei năvalnice iar inima îmi bătea ca o pasăre închisă în colivie. Mi-am amintit că dincolo de gardul viu fuga mea va fi întreruptă de Passo di Rigano. Era un canal lat de cel puţin cinci metri şi tot atît de adînc care, coborînd din munţi, traversa oraşul prin punctul acela. Am sărit peste gardul viu zgîriindu-mă tot şi sfîşiindu-mi hainele ; mă aflam pe un teren plin de gropi, tufişuri şi arbuşti ; imediat am ajuns pe malul canalului. O clipă am fost gata să mă arunc în el şi să curg spre îndepărtata mare dar m-am temut că nu voi reuşi, că-mi voi rupe un picior ; şi-apoi, mă gîndeam, acolo ar fi putut să mă lovească cu pietre de sus, ca pe un cîine. Fără să pierd timpul, am început să alerg de-a lungul canalului — nu ştiam bine unde merg, căutam să fiu cît mai departe de urmăritorii mei — şi, întrucît canalul era paralel cu partea mai lungă a poli-

gonului, fugind am ajuns la zidul care-l înconjura, despărţindu-l spre sud de un drum prăfuit sau noroios după anotimp, care se derula, mărginit de ziduri, între pajişti şi vila Sperlinga. Întrucît canalul trecea pe sub zid şi pe sub drum, am putut să trec agăţîndu-mă de perete şi înaintînd pe el ca un păianjen ; astfel am ajuns pe malul celălalt, fiind salvat pentru moment.

O parte din urmăritori, neputînd trece de ieşindul zidului, au început să arunce cu pietre în direcţia mea ; alţii s-au căţărat pe zid pentru a sări de partea cealaltă, pe drum, iar apoi, alergînd vreo treizeci de metri, să urce din nou pe zid şi să sară iarăşi în partea unde mă găseam eu, trecînd în acest fel peste rîu. Am alergat către o casă ; părea o moară de apă : zidul înnegrit, plin de găuri, ferestrele fără obloane şi acoperişul gata să se surpe. Casa se afla în apropierea şoselei şi în partea aceea zidul se prăbuşise ; din direcţia aceea au apărut oamenii care mă căutau. Abia am avut timp să mă strecor înăuntru, printre pereţii aceia surpaţi, izbindu-mă de grinzi şi de pietrele căzute. Acolo era linişte. Am bîjbîit cu braţele, înaintînd pe dibuite în spaţiul negru şi nesigur.

Era locuită de spirite. Într-adevăr, era goală şi nimeni nu se gîndise să se refugieze acolo. Dar nu crezusem niciodată în aşa ceva — deşi, asemenea multora dintre cei care nu cred, simţeam o anume teamă. Principiile mele erau însă puternice şi îmi spuneam că chiar dacă le-aş fi văzut aş fi refuzat să cred. Astfel mi-am învins teama.

Am încercat să găsesc scara pentru a urca la etaj, dar o parte din ea se prăbuşise sau era şubredă, astfel încît n-am cutezat să urc. N-am văzut

altă cale de scăpare decît aceea de a mă căţăra pe ziduri pe dinafară, în lumina puţină a serii. După ce am ieşit, m-am agăţat de perete cu riscul de a mă prăbuşi sub o avalanşă de pietre. Eram însă foarte priceput la astfel de exerciţii, astfel încît am ajuns imediat pe creastă într-un punct unde casa nu avea acoperiş. M-am trezit în faţa cerului pe care răsărise o lună mare ; era aproape întuneric.

Auzeam paşii şi vorbele urmăritorilor care se opriseră nesiguri la vreo zece metri de casă. Unii au plecat imediat însă alţii — oameni obligaţi cavalerului Tan şi prieteni ai fiului său — au rămas. Nemaiputînd să tot stau agăţat de perete, a trebuit să mă urc deasupra ; şi, în urletele tuturor, care m-au descoperit pe dată, am alergat în patru labe pe creasta zidului şubred, deplasîndu-mi rapid greutatea din mîini în picioare, atingînd cît mai puţin şi cu cea mai mare atenţie pietrele acelea care se sfărîmau atît de uşor ; am sărit într-un pod unde m-am întins istovit pe podea ca să-mi trag sufletul, la adăpost de lovituri.

S-a scurs o bucată de timp : fără să mai iau în seamă glasurile pe care le auzeam venind de jos, obosit, ca şi cum nimic nu mă privea, m-am cufundat în gînduri plăcute : clinchetul clopoţelului de la casa barului, mătuşă-mea şi clienţii : — Trei cafele cu rom... trei coniacuri pentru domnii ! repede... ia şi plăcinta... şi-apoi adu bicarbonatul ! trei, calde : speciale ! vine ! vine !... se face... Am auzit strigînd :

— Asasinule !

— Vreau să-l calc în picioare ! Prindeţi-l !... Ticălosule ! îmi cazi tu în mînă...

Mă gîndeam : „Dar ce vor, ce ştiu ei despre mine ?" Percepeam vag o prezenţă. Mă fixa tot mai intens de sub o grămadă de grinzi şi de gunoaie : un ochi. Pupila fixă şi clipitoare, rotundă ca un nasture, aduna în întuneric o lumină tremurată ; în spatele acelui ochi singur se ridicau trei degete întinse.

— Ochiul !... mîna unui papă ! am spus şi mi s-a părut că vocea îmi răsuna în creier, fiindcă aerul dimprejur nu avea ecou. Am rămas nemişcat, transpirat ; am încercat să grămădesc ceva între mine şi privirea aceea. Apoi mi-am revenit şi am înaintat de-a buşilea întinzînd o mînă către pupila care continua să mă ţintuiască. Învingîndu-mi teama, mi-am apropiat ochiul, ca să văd, de pupila aceea strălucitoare şi, încet-încet, aşa cum apăruse, imaginea s-a schimbat : am văzut un porumbel rănit, ascuns ca şi mine sub grinzi şi sub gunoaie. L-am scos cu grijă de sub grinzi ; l-am dus la lumină ; dar imediat, cu un tremur uşor, mi-a murit în mîini. Faptul m-a tulburat profund şi nu reuşeam să înţeleg cum, puţin mai devreme, putusem să iau parte la urmărirea vietăţii aceleia. Am socotit moartea porumbelului drept un semn rău.

Dar mila şi remuşcarea mi-au îndepărtat frica şi, după ce am pus pasărea într-un colţ, am început să strîng pietre şi să le grămădesc sub fereastra de unde îl puteam vedea pe Tan care tocmai sosise şi organiza oamenii ca să mă prindă.

— Scara ! Aici ! repede ! urla plin de furie ; gura îi tremura, scrîşnea din dinţii lui galbeni şi îmbrăcaţi. O scară lungă alerga printre arbuştii mici, înainta, dusă de doi bărbaţi, spre partea de jos a casei ; au aruncat-o jos, o a doua scară sosea din

întuneric ; oamenii ghemuiţi s-au apucat să le înnădească : trăgeau de frînghii, se ridicau şi se aplecau : astfel au făcut una foarte lungă.

— Ridică ! Haide ! Sprijiniţi-o de zid. Daţi-l pe mîna mea, aici îl vreau !

Priveam scara ţinută în echilibru pe verticală şi care peste puţin ar fi fost sprijinită de perete ; capătul drumului se pierdea în întunecimea nopţii.

— Vine fratele meu ! Păzea ! am strigat şi am început să arunc în ei cu bucăţile de cărămidă pe care le pregătisem. De jos mi-au răspuns cu o salvă de pietre care, lovindu-se de acoperiş şi de ziduri, stîrniră molozul şi praful.

— Aha ! Fiu de căţea, striga cavalerul cu un glas înspăimîntător. La auzul ocărilor acelora am fost cuprins de o furie turbată şi, înşfăcînd o piatră, am aruncat-o spre el, fiind cît pe ce să-l nimeresc în cap (norocul lui : fiindcă piatra aceea era foarte dură şi dacă-l nimeream : *adio, cavalere !*). Am nimerit însă stîlpul de fier de care se sprijinea bătrînul şi piatra s-a sfărîmat scoţînd scîntei. Cavalerul a fugit în tufiş, fiindcă de frică i se zdruncinaseră toate măruntaiele.

— Hei ! Ne lăsăm luaţi peste picior de tînărul ăsta ?

— Vine el frate-meu, pe toţi vă omoară ! Cu bîta, o-nvîrteşte în aer, uite-aşa, ca la Falde împotriva căruţaşilor, vă face zob pe toţi.

— Cine mai este şi frate-tău ăsta ?

— Idioţilor, mişcaţi-vă, puneţi mîna pe el !

— Mai domol cu vorbele, domnule !... mai domol.

— Vai de voi, dacă vine frate-meu !

Dinspre capătul drumului şi-a făcut apariţia şi frumoasa soţie a fiului lui Tan, însoţită de o servi-

toare ; s-a oprit ceva mai departe, uitîndu-se la ceea ce se întîmpla. Rochia ei albă se distingea în întuneric. S-a aşezat alături de bărbatul ei care stătea pe un pietroi cu capul în mîini, palid şi speriat, cu fruntea înfăşurată în batiste ude de apă şi de sînge. Nu mi s-a părut că femeia suferea pentru el, dimpotrivă, aveam impresia că era mulţumită în sinea ei de lovitura şi de umilinţa de care avusese parte bărbatu-său. Însă prezenţa ei (mă fermeca) îi îndemnă pe oameni să facă totul pentru a mă prinde : se apucară să strîngă lemne şi vreascuri pentru a aprinde un foc, căutînd să mă scoată din vizuină cu fumul.

Asistam la pregătirile acestea într-o stare de apatie : fără să mă pot decide la ce-ar trebui să fac. Apoi cădeam pradă deznădejdii ; întrucît, fără să exagerez, mă temeam de furia vindicativă a lui Tan şi speram, acum mai mult ca oricînd, să sosească fratele meu : mi-l închipuiam apărînd şi aproape-l chemam... însă apoi, cuprins de nelinişte, mă îndoiam c-ar fi existat cu adevărat vreodată. Am renunţat să mai arunc cu pietre. Am aşteptat. Mi s-a părut că aveam febră.

„...mi-e frică“ îmi spuneam. Mă surprindea să simt asta în corpul meu : ca un abur care mi se forma în braţe, în piept, în picioare.

Dinspre capătul drumului veniră trei studenţi. Îi cunoşteam din vedere : erau nişte tineri foarte frumoşi şi puternici din lumea bună. Faimoşi : petrecăreţi şi muieratici. Însă adevărata lor faimă şi-o dobîndiseră mai ales prin faptul că ştiau să joace cazaciocul.

Speram într-o intervenţie a lor în favoarea mea ; speram că mă cunoşteau — dat fiind că la rîndul

meu eram faimos pentru priceperea mea de a escalada zidurile. Nu se putea ca zvonul despre faptele mele, despre pariurile pe care le făceam, despre escaladările pînă la etajul trei sau patru să nu fi ajuns la urechile lor ; şi cum credeam că oamenii cu faimă se ajută întotdeauna între ei, că există ca să spun aşa o anume solidaritate de rang, m-am arătat la fereastră pentru a fi recunoscut.

Însă după ce s-au apropiat suficient, studenţii, văzînd o femeie (pe frumoasa noră a lui Tan), se gîndiră să-şi arate talentele şi, lăsîndu-se pe vine în şir unul după altul, trecură prin faţa grupului asediatorilor mei dansînd cazaciocul, sărind în aer şi chiuind. Au mers astfel vreo douăzeci de metri îndepărtîndu-se în întuneric, lăsînd în urmă o trîmbă de praf.

Imediat după aceea, printr-o stranie coincidenţă, sosi şi şeful poliţiei care se întorcea din plimbarea lui călare. L-am văzut cum înainta : drept în şa, îmbrăcat în haine negre brodate cu fir, ţinînd în frîu calul care juca, plin tot de spumă. M-am apropiat din nou de fereastră fără să scot o vorbă, sperînd că mă va ajuta.

Călăreţul s-a oprit în mijlocul grupului prigonitorilor mei.

— Am vederea foarte bună ! urlă cu o voce puternică şi ameninţătoare. Şi cu toate că eram departe, i-am văzut pe ruşi dansînd ! Aici ! Chiar aici !... Care sînt ? Cine dintre voi, cine dansa mai înainte ? Hai. Arătaţi-vă, vă fac eu să jucaţi sub loviturile cravaşei mele !

— Erau trei studenţi, Excelenţă, spuse cavalerul Tan, ieşind din tufiş şi aranjîndu-şi hainele. Iertaţi-mă, însă lipseam mai înainte întrucît nu mă

simţeam bine şi n-am văzut clar ceea ce făceau ; însă este vorba de oameni de familie bună. Dac-aş fi fost aici i-aş fi împiedicat eu pe tinerii aceştia să facă pe nebunii. Însă îi cunosc, le cunosc familiile : nimic de zis despre ei şi părinţii lor : adevăraţi italieni şi sicilieni ; nimic de zis despre ei în afară de mania aceasta pentru cazacioc ; care însă nu ştirbeşte patriotismul lor.

— Vă cred, dacă spuneţi dumneavoastră ! Vreau însă să le vorbesc acestor tineri, zise şeful pe un ton mai potolit. Este de neconceput ca nişte sicilieni de familie bună să maimuţărească aici manifestări aparţinînd unor popoare atît de îndepărtate de noi din punctul de vedere al calităţii, al rasei, al tradiţiilor, al inteligenţei şi al idealurilor şi să imite dansurile lor barbare !... Spectacolul acesta mi-a stricat seara şi plimbarea.

Tăceau cu toţii arătîndu-se mîhniţi de supărarea şefului.

— Dar tu ce faci acolo sus ? mă întrebă, descoperindu-mă în sfîrşit. Deci asta este casa ta ?... Te-am recunoscut imediat şi-ţi spun că mîine vei avea totul : păturile, salteaua, hainele ; vei primi tot ! după cum vezi, nu uit.

Schiţînd un salut către cei prezenţi, dădu pinteni calului şi-o luă din loc urmat o bucată de drum de Tan care-i arătă pe fiul şi pe nora lui ca şi cum ar fi dorit să i-i prezinte. Şeful se înclină uşor către femeie apoi, dînd din nou pinteni calului, o porni în trap uşor.

Am înţeles că eram iremediabil singur. Descopeream în mine incapacitatea absolută de a cere ajutor, de a mă ruga şi de a cere favoruri, numai lucruri de care mă ruşinam peste măsură.

Am căzut pradă deznădejdii.

Mă gîndeam că, oricum, Tan n-ar fi putut să mă ucidă în faţa tuturor chiar dacă, mai mult ca sigur, era în stare de orice nelegiuire. Deocamdată aş fi fost ciomăgit, dacă ar fi pus mîna pe mine, însă faptul în sine ar fi fost atît de umilitor încît numai închipuindu-mi-l ajungeam să disper. Mă gîndeam să mă predau fără luptă însă apoi, strîngînd boxul în pumn, îmi spuneam că mai înainte de a păţi o astfel de ruşine mi-aş fi crăpat singur capul.

Am început să-l strig pe nume pe frate-meu (nu era nimic rău să ceri ajutorul unei rude). M-am adresat oamenilor şi le-am ţinut un discurs. Le explicam ce îi aşteaptă cînd va veni fratele meu. Am vorbit de puterea lui, de cît era de nestăpînit la mînie şi-am povestit că într-o încăierare pe vremea cînd era căruţaş culcase la pămînt cu ciomagul — care era arma lui preferată — învîrtindu-l în aer, nici mai mult nici mai puţin decît zece căruţaşi. Furat de povestire, am luat un lemn care se desprinsese din tavanul adăpostului meu şi, mînuindu-l ca pe o măciucă, am început să alerg dintr-o parte în alta a podului, lovind în ce apucam : mă năpusteam asupra pietrelor acelora deja sfărîmate şi pe jumătate desprinse făcîndu-le să cadă cu zgomot. Loveam în ele ca în nişte capete de lemn. Trebuie să fi părut într-adevăr teribilul meu frate ori un fel de paladin, întrucît oamenii, care la început rîdeau de mine aruncîndu-mi cuvinte de ocară şi sudalme, pe măsură ce vorbeam, au început să devină mai atenţi şi mai îngrijoraţi şi am impresia că ar fi sfîrşit prin a se teme că pînă la urmă acest

frate al meu va veni cu adevărat. Însă cavalerul şi fiul său, care între timp îşi mai revenise şi căruia prezenţa prea frumoasei sale soţii făcea să-i crească dorinţa de răzbunare, ştiau foarte bine că nici tata nici vreun frate nu puteau să mă ajute.

Au început să-i aţîţe din nou pe oameni împotriva mea.

— Nimeni ! Nu-i ascultaţi basmele : nimeni nu-l poate ajuta ! Iar tu, amăgitor şi nebun ce eşti, ascultă-mă : încapi tu pe mîna mea, ticălosule ! vreau să te calc în picioare ! şi spunînd acestea lovea pămîntul cu o asemenea furie şi ură, de credeai că eu mă aflam într-adevăr acolo.

— Taică-tău, frate-tău ? Mă faceţi să rîd şi tu şi toată familia ta de ticăloşi ! Tu, bunici, unchi, mame, cîte-o sută din fiecare pot să vină aici ! aici îi vreau ! cu vîna de bou am să-i lovesc pe toţi ! peste ochi ! Vino, vino, c-o să te fac să-ţi dea borşul ! ca şi cîinelui aceluia de taică-tău !

— Ţap bătrîn, i-am răspuns eliberat dintr-o dată de orice teamă şi cuprins de un calm ciudat, te-ai c.... pe tine mai înainte. Tu îndrăzneşti să-i pronunţi numele, fie numai pentru o clipă ?! Tu, zbir şi iscoadă ?! Am să te fac să-ţi blestemi zilele, chiar acum !

Pe cînd vorbeam de tata ochii mi se umpluseră de lacrimi ; mila pe care-o încercam faţă de mine după ce fusesem jignit în felul acela, n-a micşorat puternica dorinţă pe care-o aveam de a-l ucide ; am încărcat praştia cu cea mai dură piatră pe care-am putut-o găsi şi am ridicat mîna. Simţeam că relaţia dintre piatră, sfoară, pumnul care se învîrtea, chipul pe care-l uram, aflat acolo, în faţa mea şi ideea de a lovi, calmul halucinant al minţii mele se

suprapuneau într-atît, încît fără îndoială peste o clipă l-aş fi omorît, dacă apariţia neaşteptată a unui nou personaj, chiar în spatele grupului duşmanilor mei, nu m-ar fi împiedicat.

Se oprise cu cabrioleta lui. Îi privea pe toţi de la înălţimea trăsurii somnolent şi fără să arate că-i vede. Îl însoţeau doi oameni. Era foarte bătrîn şi foarte greoi din cauza staturii sale şi a oboselii. Era îmbrăcat în alb de sus pînă jos, picioarele şi genunchii îi erau umflaţi de gută iar pantalonii păreau gata să crape. Ochii însă erau partea cea mai ciudată : apoşi şi transparenţi, bătrîni şi schimbători : adesea fără nici o expresie.

Se auziră mai multe vorbe :

— Mîinile, mîinile, sărut' mîinile, binecuvîntaţi, slujitorul, Don Totò, fiţi atent. Încet, mai încet, mîinile !

— Bună seara, Don Totò !

Bătrînul răspunse saluturilor coborînd pleoapele. Tăcea ostentativ şi tăcerea lui făcu ca glasurile să înceteze.

În sfîrşit amuţiră cu toţii. Îşi ridica şi îşi cobora leneş pleoapele. Aşa : privea pe cîte cineva în faţă şi ochii i se închideau cu o mişcare atît de înceată încît aveai impresia că te afli în faţa unui om care doarme ; apoi, cu aceeaşi încetineală, pleoapele sale se deschideau şi din nou se arăta lumii şi privea. Faptul că se bucura după propria-i dorinţă de spectacolul lumii ca şi cel de a arăta sau nu sclipirea ochilor exprima siguranţa absolută a puterii sale : putea, dacă voia, să închidă ochii în faţa oricui : să se închidă în sine, să gîndească sau să doarmă : să fie singur.

A rămas astfel cu ochii închişi un minut bun, cu capul chel şi puternic sprijinit în piept, încins puţin cam prea sus cu o centură lată de piele şi scuturat de o răsuflare prelungită, ritmică. Calul era nemişcat ; iar el, sus pe bancheta cabrioletei ţinea biciul între mîini.

Oamenii în picioare îi priveau tăcuţi. Cavalerul a ieşit în faţă.

— Ilustre Don Totò respectele mele. În urzici... mîna, cu un ghimpe de zîrnă, uitaţi-vă, m-am rănit, dar şi de data asta o să mi-o plătească ! Jur ! Fiul meu. Şi-a pătat şi haina. Don Totò, ah ! Don Totò, să faci bine porcilor. Porcule ! Copil de eretici ! El : acolo ! Iată-l : fiul lui... Taică-său a sfîrşit-o rău. Groapa lui era pregătită. Şi ăstuia ? Ingratul : i-am făcut bine şi-am greşit... Aşa mă răsplătesc. Dumneavoastră nu ştiţi cît de bun, cît de generos am fost faţă de el şi faţă de familia lui.

Don Totò a deschis ochii pironindu-i în sfîrşit asupra mea şi apoi asupra cavalerului. Acesta, apucîndu-şi fiul de mînă îi scoase bandajele de pe frunte arătînd rana pe care i-o făcusem şi, pămîntiu, s-a întors să privească în direcţia mea cu o expresie plină de atîta ură încît mai să fiu cuprins din nou de frică. Don Totò i-a întrebat pe cei de faţă ce se întîmplase. Vorbea greu ; de parcă l-ar fi costat un efort deosebit să-şi exprime gîndurile în cuvinte : gînduri pe care toţi ar fi trebuit deja să le cunoască. Mai apoi am priceput că acesta era felul său de a vorbi : fel care arăta cît de neplăcut îi era (încă i se supunea cu răbdare) să exprime lucruri pe care bunul-simţ şi bună-cuviinţa lumii ar

fi trebuit să-l scutească, fără a-l face să-şi irosească suflul şi cuvintele.

I s-a povestit totul ; s-a subliniat cît eram de perfid, de periculos şi de ingrat. I s-au arătat batistele îmbibate de sînge : negre şi albe. Cavalerul a adăugat :

— Ceea ce vi se spune aici este întrutotul adevărat, însă nu toţi ştiu că eu am fost un binefăcător pentru el şi pentru familia lui. Blestemată să-mi fie bunătatea ! Da, i-am ajutat ; îl cunoşteam pe taică-său, eu care sînt un om cinstit ! Iar acum mi-e ruşine, acum mi se reproşează de a fi fost... mi se face nedreptatea, mie care sînt credincios patriei, de a fi încriminat pentru cunoştinţa aceea, care nu era o prietenie, băgaţi de seamă, ci o binefacere pe care-o făceam acestor muritori de foame, ingraţi şi imorali. Uitaţi-vă la el : le-am dat de lucru, lui şi lui unchiu-său, care este un dement incapabil ! priviţi-l : fiu al speluncilor ! neam lipsit de onoare ! Dar jur în faţa tuturor c-o să-i frîng gîtul.

Bătrînul din cabrioletă ascultase coborîndu-şi pleoapele somnoroase, însă s-a trezit atunci cînd cavalerul a pomenit de taică-meu. Fără să-i răspundă, mi s-a adresat direct mie :

— Cum te cheamă ? mi se pare că l-am cunoscut pe taică-tău : avocatul ?

— Da. Acum nu mai este, am spus cu glas tremurat şi, minţind, am adăugat : Este pe insulă... nu mai e la Palermo.

— Ştiu. Tatăl *dumitale* era un om de treabă cum puţini sînt, spuse adresîndu-mi-se cu respect şi privindu-mă compătimitor, era primul bărbat din Agrigento şi din ţinut. Nu mai este aici ? !...

Probabil că acum stă împreună cu oamenii adevăraţi ! Fără îndoială : nu putea să rămînă în mijlocul atîtor păduchioşi. Dar acum se lasă răcoare şi nu pricep de ce dumneata rămîi acolo. Coboară, băiete.

— Nu pot să cobor, am spus prinzînd curaj, am spart capul, am jignit... este adevărat tot ce se spune despre mine. Şi totuşi eu nu sînt vinovat. Dacă cobor cavalerul mă va face...

— Care cavaler ?! răspunse Don Totò privind în jurul său, eu nu văd nici unul : nu există nimeni aici care să pună mîna pe tine. Şi-apoi, adăugă cu un glas ameninţător privindu-i pe oamenii din jurul său : *e treaba MEA !*

Tan deschise gura fără ca din ea să iasă vreun sunet ; era vînăt şi transpirat tot. Îşi coborî privirea fixînd-o pe o roată a cabrioletei cu o atenţie şi cu o intensitate stranie, ca şi cînd ar fi aşteptat cine ştie ce revelaţie de la roata aceea.

Fiul său privea speriat cînd la taică-său cînd la oameni, potrivindu-şi încontinuu feşele care-i înfăşurau capul.

Frumoasa lui soţie îi măsură pe toţi cu dispreţ şi întorcîndu-se pe neaşteptate cu spatele îi spuse servitoarei :

— Hai să mergem, repede !

Don Totò îşi scoase pălăria, salutînd silueta care se îndepărta.

Am coborît din adăpostul meu. După ce mi-am vîrît degetele în inelele boxului, m-am îndreptat spre cabrioletă, trecînd cu băgare de seamă printre oameni. A trebuit să trec chiar prin faţa cavalerului ; o clipă l-am privit în ochi : m-am înfiorat : erau nemişcaţi precum glodul.

Cabrioleta mă primi şi se puse în mişcare.

SE VA RĂZBUNA

La început am crezut că faptul de a-l fi rănit pe patronul meu, pe îngîmfatul fiu al cavalerului. îmi va aduce unele avantaje. Mă gîndeam că faima mea putea să crească şi-am mai spus cît de mult ţineam să fiu cunoscut în oraş. M-aş fi bucurat de o mai mare preţuire.

Dar, dimpotrivă, totul mă apăsa. E adevărat, colindam pe străzi cu o înfăţişare tot mai ameninţătoare şi mai mîndră însă nu eram liniştit : îl cunoşteam bine pe cavalerul Tan : aşteptam răzbunarea lui şi trăiam ca şi cum dintr-o clipă într-alta trebuia să-mi cadă în cap o arhitravă. Ieşeam tăcut şi circumspect. Nu mă depărtam prea mult şi priveam întotdeauna înapoi pe drum. Poate că ajutorul dat de Don Totò (care speram să nu fie interpretat drept un act de protecţie accidental), interesul pe care îl manifestase faţă de mine amintindu-şi de tata, mă puneau la adăpost de posibile represalii. Cu toate acestea nu eram liniştit : nu mă simţeam în siguranţă. Căutam însă să nu-mi arăt teama ; dimpotrivă, „umbletul meu“ era lent, elegant : ca un toreador în faţa taurului şi a mulţimii.

Uneori ajungeam aproape de casa lui Tan (dacă aveam vreun spectator) şi rămîneam acolo, în apropierea ei, nici prea mult, nici prea puţin : exact cît trebuia pentru a-mi arăta indiferenţa semeaţă. Aveam însă grijă să fie întotdeauna ziua şi, sincer vorbind, speram în sinea mea să nu fiu văzut de cei din casă ; speram să fie la lucru, în oraş sau închişi în birou.

Seara era altfel : eram cu adevărat atent. Şi, pe drept cuvînt. La cinci zile după întîmplarea aceea — era deja întuneric — pe cînd mă întorceam acasă, mi-am dat seama că eram urmărit. M-am întors puţin : am văzut clar trei oameni care alergau după mine. Erau la vreo optzeci de metri. Mi-am văzut în continuare de drum ; mai aveam de mers vreo zece metri pe lîngă zidul unei grădini, apoi strada cotea. Mă gîndeam că o dată ajuns la capătul zidului, dacă reuşeam, aş fi dat colţul şi atunci, într-adevăr : puteam s-o rup la fugă. Auzeam tot mai puternic paşii oamenilor care alergau ; se apropiau şi intuiam pumnii lor care m-ar fi lovit în spate ; ajunşi aproape deveniseră ironici, strigîndu-mă pe nume. Nu puteam să fug din faţa lor : trebuia să dau colţul dincolo de zid, continuînd să merg în acelaşi ritm. Erau în spatele meu, însă eu ajunsesem la colţul străzii ; am cotit calm, apoi nemaifiind observat, am rupt-o la fugă : cîţiva metri. Dintr-o săritură am ajuns pe zidul grădinii escaladînd lăncile pline de ghimpi şi de plante agăţătoare. Nu mi-a fost greu să sar dincolo, avînd în vedere priceperea mea şi frica. M-am strecurat printre tufişuri.

Ştiam însă că Tan o să se răzbune ; că mai devreme sau mai tîrziu oamenii săi mă vor lua prin surprindere. Eram atît de neliniştit încît nu dormeam noaptea şi regretam zilele cînd nu eram faimos, cînd nimeni nu-mi dădea atenţie şi nu aştepta de la mine fapte de vitejie. Însă, fiindcă nu puteam să dau înapoi (şi-mi consideram justă comportarea), nu puteam decît să mă frămînt.

Alteori eram ceva mai liniştit ; dar o dată cu căderea serii, din cauza efectului aceluia ciudat pe care dispariţia soarelui îl are asupra sufletului, dispoziţia mea se schimba din nou : cuprins de nelinişte, îmi simţeam siguranţa în pericol. În culmea disperării, am hotărît să merg cum se luminează de ziuă în vizită la Don Totò şi să mă rog de el să-mi găsească o slujbă în casă, la birourile sale, şi astfel, pe lîngă salariu, să primesc şi protecţie.

UN PRIETEN ADEVĂRAT

Însă mai înainte de a vorbi despre vizita aceea, de pe urma căreia speram să mă bucur de protecție și de avantaje, dar din care nu m-am ales de fapt decît cu frămîntări și cu peripeții tulburi, trebuie să amintesc care au fost consecințele acțiunii mele împotriva lui Tan asupra relațiilor dintre mine și maestrul meu Lord. Între mine și el se produsese o ruptură. Avusesem un schimb de cuvinte și nu ne mai vorbeam : între noi se găseau jignirea, orgoliul, anii care ne despărțeau și dragostea.

A fost alungat de la atelierul foto fără să fie plătit. Insultat în public și atacat de Tan și de fiul acestuia care a încercat să-l lovească cu o grilă, a fost salvat de doi clienți care se nimeriseră acolo și care (mai dintr-un impuls de generozitate, mai întrucît „cavalerul nu trebuie să se compromită") se băgaseră la timp între ei, oprindu-i pe cei doi patroni furioși.

Sărmanul Lord s-a speriat groaznic. Fără să înțeleagă prea bine ce se întîmplase, a reușit să se închidă în cămăruța în care era closetul ; a rămas acolo mai bine de o oră și n-a ieșit decît după ce l-au asigurat de mai multe ori că cei doi Tan fuseseră îndepărtați. Și, mai precis, atunci cînd această asigurare i-a fost repetată de doamna, nevasta lui Tan și vechea lui amantă : s-a simțit ocrotit de glasul acela întrucît știa cît de puternică și de stăpînă peste toți era femeia.

Se întorsese acasă tremurînd, covîrșit de povara amenințărilor acelora, foarte palid. Cu vocea gîtuită de efort și de emoție povesti ce i se întîmplase, și, pe măsură ce-și revenea, mînia lui izbucni : urlînd insulte la adresa cavalerului Tan se năpusti cu frenezie să scotocească prin ascunzătorile sale și prin cutii, aruncînd totul — fotografii ale amantelor, ouă fierte (pe care nu știu de ce le păstra cu grijă în vrac, ascunse), tablouri cu animale, scrisori, diplome, mosoare cu ață de tot felul și alte obiecte — pînă l-a găsit pe Tan sau mai bine zis fotografia acestuia ; certîndu-se cu el vehement, îl săgeta cu privirea și continua să scuipe asupra pozei : o ținu așa o bucată de timp, învîrtindu-se prin casă, atingîndu-i pe toți cu furia lui. Cu un sarcasm plin de mînie, ba rîzînd, ba aproape plîngînd, repeta cuvinte și fraze cu două înțelesuri : depre el și despre nevasta lui Tan : „pentru că toți trebuiau să afle că el și ea..."

Mătușa — cea care ținea casa — a asistat cîtva timp la spectacol, deprimată și mută ; apoi, exasperată (era singurul om la locul lui printre noi, trăsniți și bolnavi), reacționînd la cuvintele pe care bătrînul Lord continua să le strige, se năpusti deodată asupra lui și asupra mea : eu m-am ales cu cîteva dosuri de palmă puternice și, cum era o femeie foarte voinică, m-a zdruncinat într-un asemenea hal încît un timp mi-a vîjîit capul.

N-am arătat însă că sufăr, fizic sau moral, iar ea, în culmea oboselii și a exasperării, a pus mîna pe o stinghie de lemn negru care servea de metru, și care din fericire nu era cel de platină al iacobinilor, și m-a croit atît de tare încît a rupt-o toată.

Am privit-o cu puţină ură : nu mă simţeam în stare să-i explic şi nu-mi plăcea cum îşi încreţea gura atunci cînd mă lovea.

— Ruşine ! a strigat apoi la bătrînul Lord, fulgerîndu-l cu privirea. Ruşine ! fiinţă de prisos : rătăcit şi fără caracter ! Blestemaţilor ! ruina mea ! toţi : frate, nepot, cumnate, şi dumneata, dumneata mai mult decît toţi : numai povară ştii să fii ! Ştii numai să plîngi, să spui şi să te gîndeşti numai la porcării ! iar acum ? nu te mai agăţa de nepotul tău, adăugă spre marea mea mirare, dat fiind că Lord nu spusese absolut nimic la adresa mea, dumneata care l-ai invidiat întotdeauna ; întotdeauna te-ai temut să nu fie el mai grozav. Ei da, teme-te de talentul lui ! El da : este un artist ! Să-ţi fie teamă de talentul unui tînăr !

A continuat astfel pe un ton vehement, spunînd lucruri din cele mai nedrepte şi mai absurde. Unchiul Lord, la început uimit peste măsură iar mai apoi indignat de falsitatea acelei acuzaţii, deschidea şi închidea gura fără a reuşi să scoată o vorbă.

— Cum ?! izbucni în sfîrşit.

O ruşine de nespus mi-a îmbujorat obrajii : spaima, la gîndul că bătrînul ar fi putut să creadă că aceasta era şi părerea mea. Şi din păcate, împins probabil de amărăciunea şi dezamăgirea de a fi acuzat astfel, pe nedrept, a răspuns mîndru şi diplomatic că : niciodată nu se temuse de *talentul* nimănui şi cu atît mai puţin de cel al unui tînăr, al unui băieţandru *nestatornic* şi *stricat*. S-a retras în camera lui şi toată ziua am putut să-i aud glasul care, cu întreruperi, continua cearta de unul singur : ocărîndu-mă pe mine, pe Tan şi pe toată lumea.

Timp de cîteva ceasuri i-am ascultat vorbele apoi, cu toate că mai înainte mai că plîngeam din cauza jignirii pe care i-o provocasem bătrînului, pe măsură ce timpul trecea am început să-mi schimb dispoziţia. Aşteptam să iasă din cameră ca să-i vorbesc, să mă explic, dar nu ieşea, vorbea ; *povestea* despre mine : despre năravurile mele ; despre taică-meu care mă stricase. Încetul cu încetul mă cuprindea un sentiment amar, de duşmănie. El, unchiul Lord, mă iubea. Ştiam acest lucru şi pe această certitudine îmi concepeam răzbunarea : o să plătească cu depărtarea, cu indiferenţa : o să fie singur : fără să aibă alături nici pe învăţăcel, nici pe nepot, nici *tinereţea* care să-i asculte flecăreala deşartă ; nu-l iertam (în ciuda mea şi a durerii pe care-o încercam încă din clipa în care plănuisem să-l părăsesc), nu-i iertam trufia.

Am rămas acolo ; nici oboseala şi nici îndemnurile mătuşii, care voia să mă urnească de pe scaun, nu m-au înduplecat să plec şi să nu mai ascult cuvintele pe care le spunea bătrînul.

Nu ne-am mai vorbit ; şi nimic n-a putut să repare această ruptură : nici vechea afecţiune, nici mila care mă neliniştea şi mă îndurera nu m-au putut face să mă apropii iarăşi de el. A rămas singur, fără învăţăcelul iubit ; singur în mijlocul micilor sale picturi inutile. A fost lovit de paralizie, a murit.

Aceasta însă s-a întîmplat la cîtva timp de la faptele pe care le-am povestit. Vorbesc acum de el fiindcă am văzut cum dragostea poate fi o armă distrugătoare. Se comit multe crime subtile.

În dimineaţa zilei de miercuri m-am îndreptat aşadar spre locuinţa lui Don Tòtò, unde speram să găsesc protecţie şi viitor.

Ziua era înăbuşitoare însă m-am hotărît să fac un drum mai lung şi să mă bucur de plimbare. De fapt căutam să amîn clipa acelei întîlniri. Eram neliniştit şi speriat : mă îndoiam că voi fi întîmpinat cu bunăvoinţă : mă temeam că nu voi reuşi să fiu primit sau că voi fi primit într-un moment nefavorabil ; că voi părea nedorit şi că-l voi supăra pe bătrînul Don Totò ; şi în sfîrşit îmi era teamă să nu dau peste un om capricios şi bănuitor ; trăsături, mă gîndeam, caracteristice tuturor celor puternici.

Am ajuns la locuinţa lui abia spre prînz.

„Palatul“ se ridica în apropierea unei cariere de tuf al cărei proprietar era Don Totò. Era o clădire cu două etaje, acoperită cu o tencuială roz, decolorată de ploi şi arsă de soare. Obloanele erau verzi, vopsite de curînd : pe lîngă ele se căţărau iasomiile şi trandafirii. În faţa intrării biroului — intrarea în locuinţă se afla într-alt loc — trona un pîlc de bananieri din care se vedea că fuseseră desprinşi cu cuţitul ciorchinii de fructe. În faţa uşii biroului stătea un om : probabil că supraveghea drumul, carele şi camioanele care soseau pe bătătura largă din faţa carierei.

Soarele dogorea. M-am îndreptat fără să zăbovesc direct către intrare, împins mai mult de nevoia de a căuta răcoarea pe care o dădeau bananierii decît din dorinţa de a anticipa vizita. Omul care stătea în uşă a ascultat cu un aer absent cererea mea de audienţă şi, după ce i-am repetat cine eram şi ce doream, spre marea mea surprindere, m-a

introdus imediat într-o mică sală de aşteptare unde, pe bănci de lemn, stăteau mai mulţi căruţaşi şi camionagii ; poate stăteau acolo pentru a fi plătiţi sau aşteptau ca Don Totò să le repartizeze sarcinile, indicînd şantierele unde or să lucreze, în care caz ar fi devenit datori faţă de Don Totò. Peste tot mirosea a piatră, a ghips şi a transpiraţie. Don Totò controla carierele sale şi pe altele care nu-i aparţineau, îi sfătuia pe constructori să se aprovizioneze de aici sau de dincolo, găsea lucrători şi oameni pentru transport (oricînd dorea), procura şi îngrăşăminte chimice, care erau aduse în saci pe terenurile din provincia Trapani. Răbdători şi îngînduraţi, aşteptau cu toţii să primească de lucru de la biroul lui Don Totò. Unii, cei care trebuiau să fie plătiţi, studiau socotelile de pe nişte hîrtii pe care le ţineau în mînă, avînd dubii asupra exactităţii sumelor şi îndoindu-se că vor primi banii.

Continuam să mă felicit pentru uşurinţa cu care intrasem, cînd Don Totò, informat de prezenţa mea, trimise să mă cheme. Am fost introdus în biroul lui care avea mai mult aerul unei camere obişnuite decît al unui cabinet şi m-am trezit faţă-n faţă cu el. Am bîlbîit un salut, cerînd binecuvîntarea, şi bătrînul somnolent mi-a răspuns cu amabilitate, vorbindu-le în treacăt de tata celor trei domni care erau cu el şi pe care, din cauza zăpăcelii de la început, nu-i observasem.

— Stai jos, îmi spuse. Termin cu domnii şi apoi vom asculta şi vom vedea ce se poate face şi pentru atît de tînărul fiu al unui *prieten adevărat*. Să continuăm, fără grijă : tînărul acesta este omul meu.

Întredeschise pleoapele aşa cum obişnuia, însă, de data aceasta, cu o mină ce voia să fie liniştitoare

pentru oaspeţi, care tăcuseră atunci cînd apărusem eu, socotind inoportun să vorbească despre afacerile lor în prezenţa mea.

După o clipă de nehotărîre şi în faţa indiferenţei solemne afişate de bătrîn (nu se temea prea mult că afacerile sale vor fi cunoscute afară : se credea suficient de puternic pentru a putea face faţă oricărei dificultăţi), încrezîndu-se poate în înfăţişarea mea încă infantilă, sau pentru a nu-l supăra pe bătrîn, reluară convorbirea întreruptă.

N-am dat mare atenţie celor ce spuneau, întrucît în sinea mea mă gîndeam mai curînd la reuşita treburilor mele decît la ale lor, dar nu m-am putut reţine să nu-i observ şi în cele din urmă să nu ascult cîte ceva. Erau doi fraţi, cu avocatul lor. Eleganţi : ghetre cenuşii spicate, trase peste pantofii din toval negru, fin, strălucitori. Butonii ghetrelor erau de asemenea negri şi lucioşi ; bastoane lungi ; mîner de os sculptat în formă de cap de cîine ; hainele şi cravatele închise, poate erau în doliu, cu toate că acele prinse pe cravate nu te făceau să presupui aşa ceva.

„De vreo cincizeci de ani ; gemeni ; identici ; antreprenori, constructori de case şi drumuri, fuseseră pentru a construi şi în Africa, în Libia şi în Etiopia : bogaţi, mirosind a colonie şi a săpun bun : *din acela de formă ovală*... cu un fizic deosebit de îngrijit : unghia de la degetul mic foarte lungă, ascuţită, mîinile cărnoase şi albe, dar inele de aur cu pietre mari ; feţele plesnind de sănătate, buza superioară răsfrîntă în sus şi cu un semn la mijloc, ca o tăietură. Vorbesc."

— ... Cu o servitoare ?! un licenţiat ?! Ce părere aveţi, Don Totò ? şi totul din cauza mărinimiei noastre : fata a fost primită în casa noastră şi i s-a dat un serviciu, un pat, dar din nenorocire era deja însărcinată.

— Domnilor, un sfat ? O mînă de ajutor ? totul pentru prieteni !

— Mulţumim, Don Totò : sîntem onoraţi de prietenia dumneavoastră şi recunoscători pentru interesul plin de generozitate pe care ni-l arătaţi.

— Îmi permiteţi, domnule, vorbesc ca avocat : sîntem aici, ne adresăm dumneavoastră întrucît avem mîinile legate : o mie de interese gravitează în jurul uzinei lui L., şi-apoi medicamentele şi furniturile pentru clinici. Prin *şantaj !!* ameninţarea cu scandalul... aşa, ei vor să ne pună la zid şi să înhaţe tot : să pună mîna pe toate şi să le înfulece.

— Sigur : să mănînce, să mănînce.

— Exact ! şi dacă se poate să-i facă rău fiului meu şi nouă. Care întotdeauna am acţionat în spiritul dreptăţii, ca nişte oameni cinstiţi ce sîntem şi, daţi-mi voie să spun, cu mărinimie.

— Mic mai este sufletul omenesc !

— Într-adevăr, Don Totò, mic şi meschin !

— Să ne spintece ! Da : asta vor ! Ce legătură are ? Poate este adevărat : s-a acţionat în grabă, din milă. Pe această tînără femeie gonită de toţi în satul ei — dumneavoastră ştiţi cum este în satele noastre : o femeie într-o astfel de situaţie e pierdută ! este mai puţin decît un animal — fiul meu, înduioşat şi, fiţi atent, de acord cu soţia lui, n-a vrut s-o lase de izbelişte... şi a ajutat-o. Acum îl acuză că el ar fi tatăl copilului ; fata, de frica scandalului (soţul ei trebuie să iasă curînd de la ocnă), nu vrea copilul care a fost dus într-un orfelinat : *tăi-*

nuire ! Şi acum vor să-l amestece pe fiul meu ; pe el ! căruia dacă-i se poate aduce vreo vină este aceea a altruismului şi a generozităţii necugetate. Aşa că, Don Totò, asta-i situaţia : şantajaţi : cu mîinile legate : sărmana mea noră care plînge de-ţi face milă cît e de disperată... ah ! cîinii, cîinii !

— Nu dezarmaţi : numai moartea n-are leac !

— Nimic mai adevărat, iubite Don Totò ; însă, aşa cum sînt sigur că dumneavoastră înţelegeţi neliniştea noastră, mai ales neliniştea şi frămîntarea fratelui meu, tot aşa veţi înţelege, sînt sigur, indignarea noastră, care este mare, credeţi-mă ! Sîntem destul de bogaţi, sau mai bine-zis înstăriţi, dar întotdeauna am muncit cinstit şi dezinteresat ; întotdeauna am respectat interesele publice şi private : „trăieşte şi lasă şi pe altul să trăiască", aceasta a fost deviza noastră. Întotdeauna am avut vederi largi, gata să-i ajutăm pe toţi, chiar şi pe concurentul nostru în afaceri care, cum se întîmplă, putea s-o mai scrîntească ; ei bine, în ciuda experienţei care ar fi putut să ne vindece de năravul acesta, sîntem mereu gata la gestul larg, la actul generos. Şi acum ?! Ne trezim cu această haită de cîini : veniţi de curînd, crescuţi în umbra intrigilor de la Roma, ieşiţi de cine ştie unde, cu protecţii discutabile ; dumneavoastră ştiţi doar : principiile noastre nu sînt şi n-au fost niciodată cu regimul, chiar dacă în fond, în ideile sale, nu este împotriva intereselor noastre. Pentru noi a fost mai degrabă vorba de o chestiune de principiu : o problemă de clasă, de priorităţi şi de distincţie : au dat mînă liberă şi au încurajat oameni fără calităţi, fanfaroni ; şi ăştia au putere, privilegii şi ne stau nouă în drum, adevăraţilor stăpîni !... Adunătura asta, găinari care vor să pună mîna pe afacerile noastre, care uneltesc, şantajează, născocesc urzeli şi ameninţări. Don Totò ?!... dumneavoastră sînteţi sfîntul ! ne adresăm dumneavoastră !

— Cine cere nu piere. Să stăm deci de vorbă. Dar explicaţi-mi totul cît mai bine : informaţi-mă : ca eu să ştiu cum să procedez şi să nu greşesc.

— O sărmană nenorocită, o proastă : o ţărancă. Bărbatul la ocnă, înşelat ! A fost o greşeală că am ajutat-o ; iar acum : rivalităţi, intrigi, grupuri ostile printre comercianţii de medicamente ; cei din F. vor să ia tot : clinica noastră, farmaciile, reprezentanţele şi să ne smulgă cu ajutorul calomniei afacerile cele mai bune din construcţii... astfel fiul meu este împroşcat cu acuzaţiile cele mai absurde, ca şi familiile noastre.

— Dar soţul n-a recunoscut copilul ?

— Nu, nu l-a recunoscut. Şi acum grupările rivale îl acuză din afară pe fiul meu cum că ar fi tatăl copilului, că l-ar fi lăsat să se nască şi l-ar fi dus la orfelinat cu complicitatea unor prieteni. Ancheta este în curs de desfăşurare. În timp ce se cunoaşte foarte bine cine poate să fie adevăratul tată... dar pînă una alta : onoarea pătată, cariera compromisă şi toate celelalte : afacerile încurcate, defavorizare la concursurile pentru antreprize ; mă-nţelegeţi, Don Totò ?

— Foarte bine.

— Ce frumos lucru este prietenia !

— Şi ce face fiul dumneavoastră ?

— Nu-şi găseşte odihna din această cauză, însă este sănătos.

— Mă bucur. Păi, nu-i aşa ? Dacă ai sănătate ai de toate ! În curînd se va termina totul. Nu vă temeţi... şi mă bucur s-o spun. Uitaţi neliniştea şi frămîntările : cine are gură... şi *prieteni,* adaug cu, trece marea !

— Iubite Don Totò !

— Nu vă temeţi, prietene al meu : pentru oamenii cinstiţi există întotdeauna o soluţie ; acestor domni care au glumit pînă acum le vom spune că este cazul să înceteze. Îi cunosc : au terenuri la Alcamo şi la Misilmeri : o să dăm foc unei case de-a lor, unei magazii sau unui lan.

Don Totò surîdea. Adăugă plin de mister :

— Nu, nu. Este o glumă. Nu este nevoie de astfel de lucruri : sînt convins ; şi am mai spus, cine are gură... Domnilor, în cazul acesta trebuie să stăm de vorbă ; puţin : un cuvînt ! însă la obiect şi spus de cine are experienţă şi răbdare. Şi întrucît îmi faceţi cinstea de a-mi cere sfatul voi spune eu cuvîntul acela... bucuros de a vă face un serviciu. Dar ajunge, să nu mai vorbim de asta. Să auzim acum, dacă-mi daţi voie numai o clipă, înainte de a merge la masă, ce doreşte tînărul acesta. *Balocco.* Aşa-i spunea taică-său, un om foarte cumsecade !

Se întoarse privindu-mă cu un soi de şiretenie :

— Şi-aşa am să-ţi zic şi eu... şi sper să nu-ţi *sune* ca o ofensă.

— Don Totò, vă rog, dumneavoastră mă puneţi în încurcătură. Spus de dumneavoastră nu-mi va suna ca o ofensă, ci aşa cum o înţelegea tata : afectuos alintător ; chiar dacă, trebuie să mărturisesc, porecla asta nu mi-a plăcut niciodată, am spus cu multă graţie după ce mai întîi m-am ridicat în picioare.

Bătrînul abia surîse ; mi s-a părut satisfăcut. După o scurtă pauză am continuat reluînd o frază pe care o auzisem puţin mai înainte :

— Don Totò, dumneavoastră sînteţi sfîntul !... Numai dumneavoastră mă puteţi ajuta : o slujbă : ceva de lucru pe lîngă casa dumneavoastră, ca să mă strîngă de pe drumuri şi să fiu de ajutor familiei mele. Dumneavoastră ştiţi, tata nu mai este. Cu greu am putut să învăţ cîte ceva şi în continuare, dacă pot, nu mă dau în lături să mă instruiesc, nu-mi neglijez pregătirea ; însă lucrurile merg prost la mine acasă : mi-am pierdut slujba pe care-o aveam la cavaler, la fel şi unchi-meu... Don Totò ! orice : argat, hamal, paznic, însoţitor, om de încredere... ce vă convine mai bine ; sfîntul sînteţi dumneavoastră !

O umbră uşoară întunecă chipul bătrînului ; coborî pleoapele rămînînd astfel cîteva minute, încît aveai impresia că doarme ; în faţa acestui „somn“ neaşteptat încurcătura în care mă găseam eu şi cele trei personaje acolo de faţă crescu treptat transformîndu-se în adevărată nelinişte ; am privit în jur, uitîndu-ne cînd la Don Totò cînd la chipurile celorlalţi, neştiind ce să spunem sau ce să facem. Pînă la urmă m-am hotărît să-mi înving jena şi m-am concentrat (considerînd-o drept un fapt de o deosebită importanţă) asupra hîrjoanei încinsă de muşte pe faţa de masă de pe birou.

În sfîrşit, spre marea noastră uşurare, Don Totò se desprinse din somnul său aparent şi, deschizînd ochii, care îmi păreau acum nişte vizuini întunecate de melci, surîse uşor şi se ridică ; dar, întrucît era foarte greoi şi s-ar fi chinuit mult ca să se scoale, întinse o mînă şi mă apucă strîns de gît pe după

ceafă, sprijinindu-se pe mine cu toată greutatea ca într-un baston.

— Vom vedea, spuse laconic.

Cu un gest larg îi invită pe toţi să-l urmeze spre coridorul ce ducea în sufragerie.

Aş fi vrut să plec : fiindcă nu-mi era clar dacă invitaţia îmi era adresată şi mie, însă cum Don Totò, mergînd, continua să mă ţină de gît şi în definitiv se folosea de mine, sprijinindu-se şi împingîndu-mă înainte, n-am îndrăznit să schimb direcţia şi să încerc să mă sustrag mîinii lui şi acţiunii ei, acceptînd pentru moment această funcţie ca pe o invitaţie şi aşteptînd pentru a pricepe mai bine.

Strînsoarea era puternică. Am încercat să înţeleg sensul atingerii aceleia : cît din ea reprezenta „protecţie“, cît pasiune şi cît simplă neîndemînare datorată bătrîneţii ; nu lipsită, simţeam, de un „ce“ răutăcios. Am mers astfel printr-un coridor cenuşiu şi, pe cînd încercam să adopt înfăţişarea şi purtările unuia care duce plăcuta greutate a unei încrederi pline de dragoste, eram frămîntat de apariţia unor presimţiri nedesluşite şi neplăcute.

Am intrat cu toţii într-o încăpere mare, prost mobilată, aproape goală, în care fusese pregătită o masă mare, plină de bunătăţi. Familia lui Don Totò era acolo în păr : băieţii, oameni în puterea vîrstei, nurorile şi nepoţii şi donna Teresa, bătrîna lui soră. Don Totò invită oaspeţii să ia loc şi se aşeză în capul mesei ; mă dădu în grija unui nepot : aveam să mănînc cu tinerii, cu nepoţii, la o altă masă în camera alăturată.

Cele două camere comunicau între ele : erau despărţite de o uşă mare totdeauna deschisă în timpul

mesei, astfel încît puteam să-i vedem pe ceilalţi şi chiar să auzim ce se vorbea. Au sosit intendentul şi servitoarele. Au adus platouri fumegînde pline de macaroane cu vinete ; mai întîi au servit la masa lui Don Totò, apoi au venit la a noastră.

— Vine, vine... staţi liniştiţi !... urdă ?.... caşcaval ?

— Mai bine urdă sărată ! mulţumesc. Îmi place foarte mult... şi busuioc, vă rog.

Farfuriile au fost umplute pînă sus. M-am servit cu urdă şi cu busuioc, după pofta inimii. Îmi era foame şi-mi era poftă de aşa ceva, dar numai în parte mi-am învins sfiala, ca unul care stă la masa unor necunoscuţi : mă găseam acolo din întîmplare şi nu ca musafir veritabil. Priveam nepoţii, toţi tineri, dar nu le vedeam chipurile ; îmi amintesc însă de mîinile acelea negricioase cu care rupeau busuiocul deasupra macaroanelor şi fărîmiţau urda şi brînza. Stăteau prea aproape de mine, pur şi simplu mă înghesuiau : nu reuşeam să-i văd şi, ciudat, deşi i-am întîlnit apoi de mai multe ori, n-am reuşit să-mi fixez niciodată în minte fizionomiile lor. Însă cu toată sfiala, fiind tînăr şi cu poftă de mîncare, am început să mănînc cu sîrg.

În mijlocul mesei noastre rotunde a fost pus un platou mare plin vîrf cu paste şi cu vinete : de rezervă. Nepoţii erau tăcuţi ; îşi devorau porţia pe nerăsuflate ; cei mari nu făceau la fel : mîncau şi vorbeau, ciocneau uşor cu dese „prosit“.

— ... caracatiţă ?! cărăbuşul de mai ! este cel mai bun ! şi nu este necesar să-l baţi : nu-i adevărat că se frăgezeşte, nici vorbă : nu foloseşte la nimic ! Minutele cît îl prăjeşti : acele cîteva minute : acelea contează ! Dacă-l prăjeşti mai mult

se întăreşte. Cînd îl tai — cuţitul trebuie să fie foarte bine ascuţit — se deschide : o floare albă : asta este ! roşu ca sîngele pe dinafară... tai : ce mireasmă ! mare, pulpă de langustă, de rac ! mai bine, mai bine aş zice. Şi cel negru ? !... excelent ! Şi oala ? !... în ea trebuie să-l pescuieşti : în oala marinarului, cu cangea. Oala de pămînt, neagră, fumegîndă, înmiresmată : un ocean ! Curios ce adîncă pare oala : „un puţ fără fund" ! şi de fapt fundul există.

— Cuţitul îi strică gustul. Păcat.

— Sora mea Teresa : ea într-adevăr ştie să-l gătească aşa cum trebuie.

— Felicitări. Dar donna Teresa mai are şi alte calităţi. O sfîntă ! toţi ştiu şi toţi spun asta.

— O binefacere.

— Binefacerea, domnilor, faptele bune. Noi ştim : se vorbeşte. Toată stima noastră !

— ... *războiul.*

— Dacă va fi... în curînd o să aveţi ocazia să faceţi atîtea fapte bune, donna Teresa. Sîntem siguri că nu veţi pierde ocazia de a vă arăta devotamentul.

— În bunătatea ei, pe sora mea n-o interesează oamenii : îi consideră lipsiţi de demnitate şi cruzi ; îşi arată însă grija faţă de animale, faţă de fiinţe mai nevinovate. A rămas pură. Dinspre partea mea însă eu nu văd decît de „creştini", de afacerile şi de liniştea lor : altceva nu mă preocupă.

Donna Teresa, slabă, bătrînă, părea că n-aude nimic ; îşi făcea uşor vînt cu evantaiul şi în felul acesta alunga muştele.

Am dus la gură şi ultima înghiţătură. Farfuria mea era goală.

Dintr-o dată însă m-am pomenit cu farfuria plină pînă sus. Un nepot care mă urmărea mi-o umpluse cu îndemînare şi cu repeziciune, folosindu-se de furculiţele uriaşe.

— Nu se poate. Mulţumesc. Nu mai pot.

— Cum adică „nu mai pot" ? ce-nseamnă asta ? Mănîncă ! Mănîncă !...

— Trebuie să terminăm tot, ziseră mai mulţi, curaj, vere, nu ne jigni !

Am început să mănînc din nou. Îmi spuseseră vere, cu prietenie. Eram însă contrariat întrucît nu-mi mai era foame, dar mi-am dat seama că nu puteam să refuz : fuseseră drăguţi iar pastele îmi plăceau.

— De fapt fasciştii sînt temuţi şi în America... şi admiraţi de mulţi tipi de pe-acolo !

— Politica de intervenţie nu este bună. Este un calcul, un calcul de interese, dar un calcul de neghiobi : greşit ! Să aştepţi, să priveşti... şi să învingi nu cu armele (ale noastre sînt de tinichea, pe mine nu mă duc) ci cu acordurile, cu tratatele : să faci pe mediatorul : asta ar trebui să facem. Ţara noastră este mică. Tuturor li s-a urcat la cap. Alianţa ?! *„Timeo Danaos et dona, etc."* În acest caz îi prefer pe englezi : pungaşi şi tîlhari, dar gentlemeni !

„... iarăşi ?... spaghete şi ochi şi nepoţi, ce porcărie ! Sos şi busuioc, asta-i : paharul s-a murdărit : roşu. Varşovia a căzut, zăpada este plină de morţi, mîinile negre, marşuri..."

— Dar este absurd, nu mai pot !... nu mai vreau. Ar fi a treia farfurie.

— Mănîncă, mănîncă. Mănîncă, vere. Sigur, pînă la fund, mai încape !

Dintr-o dată şi pe furiş îmi umpluseră din nou farfuria. Nu ştiam ce să fac : nu mă simţeam în stare să înfulec noua porţie de paste dar mă temeam să nu-i jignesc, să nu par încrezut şi fără haz. Încercai să pun pastele din farfuria mea în platou, însă pe dată mîinile nepoţilor mă reţinură şi farfuria fu din nou împinsă pe masă înaintea mea. Stăruinţa lor era exagerată şi mă neliniştea ; dar cu siguranţă că se întreceau în amabilităţi şi trebuia să mănînc.

M-am îndopat cu pastele acelea care-mi plăcuseră atît de mult la început şi pe care acum le înghiţeam cu greutate, în silă. Totuşi, pentru a termina, pentru a sfîrşi cît mai repede martiriul, am mîncat într-un anumit ritm. Nu mîncasem încă nici jumătate din porţie cînd nepotul cel mare, într-un mod dizgraţios, mînuind furculiţa cu repeziciune, luă din propria-i farfurie o grămadă de paste şi o aruncă într-a mea.

— Nu ! am ţipat, domnule, vere, imposibil : nu mai încape nimic ! nu pot !

— Fugi de-aici ! Încape, mănîncă, mănîncă. Nu glumim : fără mofturi !

Am încercat încă o dată să-mi golesc farfuria în platou ; mîinile lor m-au ţinut în loc. Pastele mă sufocau : eram sătul pînă peste cap şi mi se părea că miroseam tot a amidon. Mi-am destins muşchii şi mi-am eliberat braţele ; am rămas astfel cîtva timp gîndindu-mă la ceea ce mi se întîmpla : nu înţelegeam : fierbeam de furie : nu-mi explicam comportarea lor şi nici nu înţelegeam sentimentele mele nesigure... O puternică senzaţie de umilinţă mă apăsa întrucît, de fapt, eram victima unei adevărate violenţe pe care nu voiam s-o admit : totul

era din „amabilitate“ şi „ospitalitate“ iar afară de asta mă temeam să nu jignesc casa aceea în care voiam să găsesc o slujbă şi protecţie. Şi ei mîncaseră foarte mult, aproape cît mine.

Aşadar, continuînd să protestez şi să repet că sînt sătul (voiam să previn o nouă ofertă de paste şi să-mi justific un refuz categoric), am început să mănînc din nou, cuprins de spaimă şi de greaţă : mandibulam din nou filamentele acelea de paste. Mă cuprindea o uşoară ameţeală atunci cînd din depărtare ajungea la mine clinchetul tacîmurilor, al paharelor, cuvintele : complimentele, rîgîielile, aromele vinurilor, maximele leneşe şi molfăite ale lui Don Totò, foşnetul evantaielor strălucitoare de sidef, — „Mîncaţi !... Mîncaţi !“ — şi cei o sută de ochi ai nepoţilor şi degetele pe faţa de masă şi chipurile buhăite.

Filamentele de un roşu aprins, picătura de sos de pe bărbie, iz de ceapă prăjită : bănuieli, şi muşte, cu sutele : mici corbi prevestitori de rău, acolo, în farfurii, pe faţa de masă, izbindu-se de geamuri şi pahare.

„Să-l strig pe Don Totò ? ! *Singura* soluţie !“

De masa noastră s-a apropiat cel mai tînăr dintre fii, o canalie, cunoscut ca un om de nimic şi ca un ticălos. Avea douăzeci şi opt de ani şi studia pentru a deveni avocat. S-a aşezat pentru cîtva timp alături de noi şi, după ce îi repetasem că nu mai puteam să mănînc, a strigat, glumind şi rîzînd, c-o să-mi arunce cu farfuria în mutră dacă n-am să mănînc.

Am apucat cuţitul ; şi m-am gîndit să i-l înfig în mîna aşezată chiar în dreptul meu pe faţa de masă. Însă din nou m-am stăpînit.

— La Ischia erau foarte multe nemţoaice tinere... Ei bine, la ce foloseşte alianţa ?

„Ah, ochişorii lui de maimuţă !" îmi spuneam.

— Nu sînt ca la noi : alea sînt toate tîrfe ! Ne-am întîlnit mereu timp de cincisprezece zile. Era dintr-un colegiu. Frumoasă, foarte tînără : o copilă ! Am mers cu ea la Napoli : s-a apropiat plîngînd de fereastra autocarului pentru a-şi lua rămas bun. Plîngea de faţă cu toate colegele şi cu directoarea care era îngrozită. Mi-a dat adresa : ca să-i scriu şi să mă duc la ea acasă : s-o cer de la familie : îi promisesem. Iar eu i-am scris, tatălui : „Frumoasă tîrfă fiica dumneavoastră ! Este într-adevăr o tîrfă. M-am distrat, etc.!"

— Oho, ce-am mai rîs !

„Acum am terminat : încă cîteva macaroane. Don Totò îmi va da slujba... Platoul este gol. Supraveghează-i pe nepoţi."

— Şi totuşi cînd mă gîndesc mă cuprinde tristeţea : sărmana fată ! Dar mi-am făcut datoria ! Aşa va învăţa să nu mai facă pe tîrfa. Şi tu ? Ce faci ? ai fost acolo ?

— Nu m-au lăsat să intru. M-au gonit... patroana.

— Am să te duc eu, cu mine ai să intri. Toate sînt la dispoziţia mea : toate grămadă pe mine ! mîinile mele, peste tot !

Dintr-o dată, înspăimîntat, mi-am văzut iarăşi farfuria plină.

De ciudă ochii mi s-au umplut de lacrimi. M-am gîndit să-i lovesc pe toţi cu furculiţa, să răstorn masa şi „adio".

N-am spus nimic şi, pentru a cîştiga timp, am început să răzui brînză peste pastele acelea pe care

le uram. Timpul trecea ; clipele nesiguranţei mele mi se păreau nesfîrşite : „Poate m-am dat bătut. Faptul că aştept înseamnă că nu voi face nimic ; voi continua să îndur pînă am să mor."

Clănţănitul plăcilor dentare îmi răsuna în creier, valuri de căldură şi senzaţii de frig îmi urcau spre cap : fiori puternici de frig mă zgîlţîiau : în mine se năştea o ură adîncă faţă de nepoţi, de camera aceea, faţă de toţi, inclusiv de Don Totò. Voiam să fug, însă nu ştiam cum : mă simţeam legat de masa aceea, ţintuit de o urzeală delicată de sentimente, iar dorinţa de a ieşi din această situaţie cu fruntea sus mă făcea să amîn luarea unei hotărîri, deşi îmi dădeam seama că fiecare clipă care trecea îmi punea în pericol salvarea. Nu se mai putea astfel : voi sfărîma într-un fel primejdia ospitalităţii aceleia absurde.

Apoi aproape am izbucnit în rîs. În sfîrşit : ideea. Am început să mănînc, după aceea, pe neaşteptate, repetînd gesturile şi felul de a proceda al nepoţilor, ca şi cum ei ar fi devenit dintr-o dată musafiri iar eu gazda lor, am strîns cu repeziciune din farfuria mea un bol de paste şi l-am azvîrlit în farfuria nepotului cel mai apropiat, strigînd : Nu se poate ! să nu mă jignească, să primească de la mine fiindcă mi se părea că avuseseră prea puţine paste !

La această ieşire a mea au rămas descumpăniţi ; au protestat şi-au pus din nou pastele din farfuria lor într-a mea însă eu, abia gustînd cîteva macaroane, le-am aruncat dintr-o dată pe toate într-o altă farfurie, continuînd să le spun să nu fie nedrepţi, să primească pentru a-mi face plăcere. A avut loc un întreg du-te-vino de paste, apoi totul s-a sfîrşit : am fost lăsat în pace. Eram sleit.

Cînd au adus iedul şi peştele de-abia le-am gustat, însă nimeni n-a insistat să mănînc mai mult. Tortura mea se sfîrşea şi, cu toate că mă simţeam rău, îngreţoşat şi ameţit, m-am mai înseninat şi m-am lăsat purtat de planurile mele referitoare la slujba pe care speram s-o obţin.

Visele mi-au fost întrerupte de sosirea dulciurilor : plăcinte umplute cu cremă, picurînd, garnisite cu coji de portocală glasate şi cu bucăţi de ciocolată. De data aceasta Don Totò a fost servit primul întrucît plăcintele acestea îi plăceau în mod deosebit. A aşteptat însă să li se servească şi musafirilor şi celorlalţi membri ai familiei porţia lor ; apoi, ca şi cum ar fi fost rîndul lui să deschidă această nouă parte a prînzului, duse plăcinta la gură. Ochii comesenilor erau îndreptaţi asupra lui : musafirii îl priveau arătîndu-şi satisfacţia şi admiraţia pentru împlinirea acestui păcat al lăcomiei. El ridică braţul şi căscă larg gura. Rămase însă nemişcat : cu maxilarul împins înainte, cu plăcinta în aer. Culmea ciudăţeniei, spre stupoarea tuturor, nu muşca din ea : stătea acolo, în capul mesei, nemişcat, în timp ce chipul i se colora în roşu : congestionat, cu privirea fixă, cu gura deschisă din care ieşeau aburi ; toţi aşteptau să-şi exprime satisfacţia la încheierea „măreţei fapte“, la închiderea maxilarelor ; însă acestea rămîneau nemişcate, căscate. Tot mai roşie, bărbia i se deplasa puţin către dreapta, puţin către stînga, în timp ce o răsuflare puternică amestecată cu aburi şi salivă îi ieşea din gura mută.

Cineva vorbi.

— ...vrea s-o savureze, aşteptînd...

— Plăcerea dorinţei. Don Totò ?!... De ce nu o mîncaţi ?

— Fermecat !... încă !

Toţi amuţiră ; am lăsat plăcinta deoparte ; tăcerea desăvîrşită era întreruptă numai de şuierul sinistru al lui Don Totò.

La un gest al său, băieţii lui se ridicară şi, apucîndu-l de cap şi de maxilar, forţînd şi împingînd, încercară să pună osul la loc (nu fără o anume frică căci se temeau de proasta dispoziţie a bătrînului). Femeile : sora, nurorile, slujnicile, comentau cu glas scăzut, invocau ajutorul sfinţilor. Musafirii, peste măsură de încurcaţi, se ridicară. Veniră în jurul lui Don Totò exprimîndu-şi regretul şi dînd sfaturi, pe care de altfel bătrînul le suporta fără plăcere. Din cauza furiei şi a efortului pe care-l făcea pentru a închide gura devenea tot mai vînăt ; căci, nu se ştie din cauza cărui beteşug curios, de multe ori, cînd deschidea gura în grabă ca să mănînce sau să strige, o uşoară pocnitură şi gata : rămînea deschisă şi trebuia să treacă cîtva timp pînă să-i vină la loc. Se pare că osul maxilarului ieşea din lăcaşul în care culisa ; el trebuia să aştepte resemnat, cu gura deschisă, ca osul să-i revină la loc. Însă răbdarea lui era pusă la grea încercare : uneori era cuprins de o nelinişte care se transforma în accese de furie : îşi prindea capul în mîini şi părea că se luptă cu el, şi-l sucea încoace şi încolo plecîndu-se gîfîind şi horcăind, aruncînd priviri sălbatice celor de faţă şi respingîndu-i într-un chip necuviincios. Clipe în şir încerca cu furie să-şi pună gura la loc ; apoi se prăbuşea, sleit de efort şi supărare : aştepta mut, tremurînd, mînios ; apoi, cuprins de o furie teribilă, îşi relua tentativele-i zadarnice. Am aflat mai tîrziu

că era deosebit de periculos să stai lîngă el în momentele acelea.

De data aceasta, cu toate că feciorii făceau tot ce puteau (îl ţineau de frunte şi trăgeau maxilarul în sus), nu reuşiră să-i fie de ajutor. Bătrînul, obosit, enervat şi de faptul că simţea toate mîinile acelea pe faţa lui, înfuriat de eforturile lor, îi respinse cu smucituri foarte puternice şi apucînd un baston îl ridică în sus ameninţător ; se îndepărtară cu toţii. A rămas singur, părea că se concentrează într-o furie a gîndurilor care nu promitea nimic bun : gîfîind, cu maxilarul atîrnînd, cu buzele picurîndu-i de salivă, cu ochii injectaţi acum, gata să ţîşnească afară din orbite, rotindu-se ameninţători şi fixîndu-se asupra noastră.

Musafirii se scuzau.

— Ne pare rău... ne pare foarte rău ! sîntem consternaţi !

— Nu este deloc cazul... la dispoziţia dumneavoastră pentru orice ! Desigur, linişte, de linişte este nevoie. Credem că este cazul să ne retragem, să dispărem ! însă dacă va fi nevoie de noi... chemaţi-ne ! imediat ! Ce ghinion ! ce nenorocire !

— Lăsaţi-l liniştit !

— Vom trimite mai încolo după veşti ; să sperăm că acest mic dar foarte neplăcut necaz n-o să dureze, o să dispară imediat ; aşa o să fie, nu încape îndoială. Este o tulburare obişnuită : nu este nimic grav. Dar cîtă supărare !

— Toată stima, Don Totò !

— Încet, vă rog ; aude : se supără. Să-l lăsăm în pace.

Musafirii s-au înclinat respectuos şi au plecat. Don Totò a început să facă gesturi cu mîinile şi cu

bastonul, arătînd clar că-i gonea pe toţi. Toţi ai casei au ieşit în tăcere din cameră dar cînd m-am apropiat de el ca să-mi iau rămas bun şi să dispar la rîndul meu (fiindcă asta doream), spre marea mea surprindere, coborînd bastonul în faţa lui, mi-a făcut semn să rămîn.

A mai zăbovit şi o slujnică bătrînă care a început să-l cureţe de resturile de mîncare care-i rămăseseră în gură şi care-i căzuseră pe haine. Apoi, după ce l-a curăţat şi l-a şters bine cu un şerveţel, s-a retras şi ea.

Don Totò m-a chemat printr-un gest : sprijinindu-se pe mine aşa cum făcuse mai înainte şi ajutîndu-se cu bastonul, s-a ridicat în picioare. Astfel, continuînd să se ţină de ceafa mea, a început să se tîrască încoace şi încolo, prin cameră, pradă furiei sale neputincioase. În sfîrşit, înaintînd cu grijă, am ajuns într-o cămăruţă. Acolo, apucîndu-şi din nou capul şi bărbia, Dan Totò a încercat să-şi închidă gura ; zadarnic. Blestemînd din ochi, s-a sprijinit din nou cu brutalitate pe mine, lăsîndu-se cu toată greutatea, şi s-a îndreptat către unul din dormitoarele sale ; odată ajuns, s-a aşezat într-un balansoar şi imediat a început să se legene într-un chip straniu, de parcă acesta ar fi fost leacul pentru necazul său. Mă privea tăcut, fără să mai gîfîie, cu ochiul său nămolos acoperit de vinişoare roşii şi cu expresia aceea stranie pe care i-o dădea statul continuu cu gura căscată. Am rămas în faţa lui, aşezat la rîndul meu pe un scaun, aşteptînd.

S-a scurs mult timp. Soarele apusese ; penumbra cuprinsese odaia însă gura lui Don Totò nu se mai închidea. Mă simţeam rău : mîncarea pe care o înfulecasem într-o cantitate exagerată mă îngreuia,

amorţindu-mi gîndurile : fixam gura aceea scobită şi întunecată ca o peşteră ; penumbra în care era cufundată odaia dădea aripi închipuirii mele : aşteptam pe cineva sau ceva să iasă de acolo : îl revedeam pe „siluitor“ ieşind din grota sa. Don Totò se întuneca, nemişcat : era un munte ; un conglomerat animal, ostil şi scîrbos.

Mi-am plecat capul, sprijinindu-mi bărbia în palmă. Priveam pardoseala, minunîndu-mă de desenul ei neclar (de parcă n-aş fi văzut niciodată ceva asemănător) ; număram dalele şi studierea contururilor albastre şi portocalii cu care erau decorate mă fermeca. O clipă mi s-a părut că mă aflu într-o cuşcă. Apoi, fără să-mi dau seama, m-am trezit parcă în altă lume ; am coborît în mine şi am văzut că alături de silă şi de oboseală mai era ceva care mă îndemna să-l ucid. Ca un acid : o repulsie violentă, o desprindere totală de orice logică îmi ardeau pieptul ; am privit spre fereastră : razele blînde, aurite, ale apusului pătrundeau printre ochiurile broderiei perdeluţelor. Ideea unei lumi exterioare, a *altora,* afară, mi-a redat echilibrul. Am închis ochii ; am aşteptat.

Bătrînul s-a ridicat cu greu ; s-a aşezat la masă şi, după ce a scris cîteva cuvinte, a bătut autoritar cu bastonul în pămînt pentru a mă chema. A pus coala într-un plic şi mi l-a întins ; era către sora lui.

Am sărutat mîna lui Don Totò, i-am urat noapte bună şi am plecat. Afară era întuneric dar ajurgînd sub un felinar m-am oprit, am scos din plic biletul pe care era scris numai atît :

BĂIATUL PENTRU CÎINI

Se referea la noua mea slujbă.

CASA OBLĂDUIRII

Făceam o muncă dublă. Însoţeam camioanele care transportau îngrăşăminte chimice, însă activitatea de bază o desfăşuram la locuinţa bătrînei donna Teresa, sora proteguitorului meu. Pregăteam mîncarea cîinilor, vreo cincisprezece animale de diferite rase şi mărimi, cîini vagabonzi, adunaţi, prin bunăvoinţa domnişoarei Teresa, de pe străzi şi de pe maidane, de pe cheiurile portului sau de pe lîngă căruţele oprite la umbra cărora moţăiau din cauza căldurii.

Ţarcul cîinilor nu era mare ; şapte metri pe nouă ; tot numai din plasă metalică întinsă pe nişte bulumaci de lemn, aşezat pe o praştie de loc nisipos şi galben, bătătorit şi dur, care se întindea în partea dreaptă a casei, înconjurat în celelalte părţi de o grădină săracă în verdeaţă, în care se zăreau cîţiva moşmoni albi de praful adus de siroco. În mijlocul şi împrejurul ţarcului, cinci lămîi cu trunchiul subţire şi înalt şi frunzele galbene, bolnave.

Munca mea nu era grea. Însă situaţia din casă era foarte complicată. Pregăteam mîncarea pentru cîini şi trebuia (din asta s-ar fi văzut cît eram de capabil) să-mi arăt îndemînarea la strîngerea resturilor : să caut oase pe la prăvăliile măcelarilor, îmbogăţind şi mărind în acest fel tainul. Trebuia de asemenea să curăţ ţarcul şi să repar plasa care de multe ori se desfăcea în urma asalturilor cîinilor, se îndoia şi se rupea ori se prăbuşea pur şi simplu,

permițîndu-le să fugă. Pe lîngă aceasta trebuia să am grijă și să repar cuștile : băteam bine în cuie acoperișurile de lemn, să nu răzbată ploaia ; și mă îngrijeam să fie întotdeauna plină cu apă o troacă scundă ca animalele să-și potolească setea ; de asemenea trebuia să le supraveghez comportarea : să le împiedic să se muște sau cel puțin să facă acest lucru cît mai rar cu putință.

Dar sarcina cea mai ciudată care mi-a fost impusă mi s-a părut a fi aceea de „a raporta" tot ceea ce făceau cîinii. Conduita lor : felul lor de a se manifesta (al fiecărui individ în parte și al întregii comunități), încăierările și diferitele reacții și a cui este vina ; și simpatiile (ale cîinelui pentru cîine și ale cîinelui... pentru domnișoarele proteguitoare) ; trebuia într-un cuvînt să descopăr *înclinațiile* cele mai deosebite și... să raportez.

În fiecare săptămînă avea loc un fel de adunare generală a protectoarelor ; acestea participau în număr mare sub președinția domnișoarei Teresa (erau cea mai mare parte bătrîne și — de acest lucru mi-am dat foarte repede seama — se temeau de președintă care exercita asupra lor o adevărată dominație). Acolo trebuia să raportez tot ceea ce *înregistram.*

În cadrul adunărilor aveau loc — cînd mergeau bine — discuții absurde și interminabile în legătură cu anumiți cîini și cu personalitățile lor diferite ; în legătură cu viața lor în comun și cu măsurile ce trebuiau luate pentru a îmbunătăți activitatea institutului de ocrotire. Deseori aveau loc controverse, polemici, certuri, într-o atmosferă dușmănoasă.

Țineam așadar un fel de jurnal în care notam tot ceea ce părea util — conform instrucțiunilor prea bunelor mele „patroane" — pentru menținerea disciplinei, îmbunătățirea sănătății canine și observarea regulamentului comunității.

La drept vorbind, citind biletul pe care Don Totò mi-l dăduse pentru sora lui, într-un prim moment nu înțelesesem ce slujbă îmi hărăzise. Unei familii numeroase și bogate din ținut (pe ai cărei membri Don Totò nu-i suferea de mult timp) i se zicea „a lui Cîine". Și cum biletul suna : *„acest băiat pentru cîini"* am crezut că voia să mă folosească într-o acțiune împotriva numitei familii ; și cum nu aveam chef să-mi măresc numărul dușmanilor, vîrîndu-mă în lucruri care nu mă priveau, am fost cuprins de neliniște. Totul s-a limpezit însă cînd am ajuns în fața donnei Teresa, în casa oblăduirii.

M-a primit cu indiferență și răceală. A citit biletul și, fără să-mi acorde nici cea mai mică atenție, mi-a cerut vești despre sănătatea fratelui. Gîtul slab, cu pielea aproape transparentă, tremura tot cînd donna Teresa vorbea. Avea părul alb legat în vîrful capului ; ochii erau ca ai lui Don Totò, galbeni și noroioși, dar ceva mai vii : ceva se aprindea în ei : „lovea", însoțindu-și vorbele, ca și cum dinlăuntrul pupilelor acelora zvîcneau înainte micile brațe de fier ale unei mașini de scris. Înfățișarea și chipul ei aveau ceva nobil. Era îmbrăcată cu o rochie strîmtă și lungă, cu o croială învechită, neagră; cu broderii ; duhnea a biserică, a fier, a lanț, a potir, a ceară picurată ; dar și mai puternic plutea în casă și în jurul ei duhoarea pătrunzătoare a cîinilor. Pe piept, pe mătasea neagră a bluzei

sale, printre dantele, garnituri şi broderii, pe fusta lungă şi închisă la culoare puteai să vezi o grămadă de peri de cîine împrăştiaţi, reţinuţi de puful şi de ochiurile ţesăturilor : albi, galbeni, roşcaţi.

— Nu-l dor picioarele şi spatele pe fratele meu, pe Don Totò ?

— Nu ştiu. Nu cred. Am plecat seara, după dumneavoastră. Nu ştiu : nu vorbea !

— El nu iubeşte cîinii. Nu-i pasă de animale. Cine nu iubeşte animalele nu-l iubeşte pe Dumnezeu !

— Îmi dau seama, domnişoară.

— Trebuie să le acordăm tot sprijinul celor nevinovaţi. Să ocroteşti, să iubeşti... Să iubeşti, să vezi : să citeşti în ei mesajul dumnezeiesc. În cine să te încrezi ?... în cine ? în cei nevinovaţi ! Şi nu există decît ei. Cine eşti tu ? Ei sînt flori... Tu cine eşti ?

— Domnişoară, trebuie să muncesc. Don Totò era prieten cu tata, aşa cum binevoieşte să spună el însuşi întotdeauna : de aceea mă trimite la dumneavoastră : ca să mă ajutaţi.

M-a privit. Fără să mai adauge nimic, m-a condus într-o odaie de la parter din care, printr-o uşă cu geamlîc, se putea coborî în grădină, unde se afla ţarcul. În cameră se găsea un pat de campanie şi o saltea din păr de cal pe care puteam să dorm cînd trebuia să rămîn acolo (dar nu eram obligat). Camera era spaţioasă şi pe jumătate goală ; în afară de pat nu mai erau decît două scaune. În timp ce mă conducea prin casă, domnişoara vorbea încet de una singură.

— Este un fel de a iubi ; mă dedic lor ; cu siguranţă se va milostivi de noi, orbi în faţa sentimentului, surzi, lacomi. Sigur că şi tu faci parte din *neamul* acela fără idealuri : antreprize, căruţe, vagoane şi trenuri, piatră şi ciment, lămîi şi case : pînă la urmă şi animalele vor dispărea, pentru a-i îngrăşa...

Am înţeles că nu-şi iubea fratele, că nu iubea lumea : se dedicase cîinilor cu toată fiinţa.

Din camera mea se ajungea printr-un mic coridor într-o sală mare, în care se întruneau doamnele. Era plină de scaune aşezate în şiruri lungi, paralele, în faţa unei mese, la care se aşeza domnişoara Teresa şi o altă membră a clubului pentru a prezida adunările. Pereţii sălii erau împodobiţi cu stampe şi fotografii de cîini, un portret al regelui şi un crucifix.

Întrunirile nu se ţineau des ; dar casa era vizitată în fiecare zi de domnişoare, care veneau să vadă cîinii, să le aducă cîte ceva bun de mîncare. Uneori, dacă avuseseră norocul să prindă vreun cîine vagabond îl aduceau în ţarc ; alteori, dimpotrivă, puteau să scoată vreunul pentru a-l da unei persoane care-l ceruse, însă mai înainte se informau cu cea mai mare scrupulozitate, asigurîndu-se că avea toate posibilităţile pentru a întreţine un cîine.

Vorbeau vreme îndelungată... cu cîinii.

Seara stăteau lîngă ţarc, agăţate de plasa metalică, drepte sau ghemuite (poate pentru a fi mai aproape de capetele animalelor) şi vorbeau.

Îi chemau. Şuşoteau încontinuu ; doreau să se apropie cîinii : le invocau atenţia. Animalele se agăţau de gard, dornice de mîngîieri şi de libertate, se frecau de plasa metalică, se apropiau de mîinile acelea, de chipurile acelea plecate asupra lor. Dom-

nişoarele şopteau mii de cuvinte : de pe buzele lor se desprindea un freamăt uşor asemănător căderii unor frunze uscate. Introduceau prin plasă bucăţele de prăjitură şi biscuiţi şi atingeau cu lovituri repezi, uşoare, cu degetele vîrîte prin ochiurile sîrmei, corpurile fremătînde, boturile, urechile, limbile umede şi calde. Cîinii înhăţau mîncarea, lingeau degetele ; scheunau, tremurau din tot corpul şi încercau să iasă ; se sprijineau de plasă ridicîndu-se pe labele de dinapoi sau, prin salturi mari, încercau să sară peste ea ; alţii, indiferenţi la rugăminţi, rămîneau nemişcaţi, gînditori.

Domnişoarele mă rugau deseori să le las să intre în ţarc. Acest lucru era interzis cu desăvîrşire (domnişoara Teresa îmi dăduse instrucţiuni precise în acest sens), însă, mişcat, uneori mă hotăram să trag zăvorul care ţinea uşa închisă şi, îndepărtînd cu un baston cîinii care încercau să se strecoare printre picioare, le dădeam drumul.

Erau peste măsură de excitate, de emoţionate. Îmbrăţişeau cîinii, îi mîngîiau, le spuneau tot felul de vorbe dulci.

Alteori se certau. Mai multe îl răsfăţau cu mîngîieri şi cuvinte pe un acelaşi cîine ; adesea animalul se nelinişte, se răsucea sub mîngîierile acelea tremurînd de emoţie, răsuflînd precipitat din cauza atingerilor acelora omeneşti, a alintărilor de tot felul ; şi nu rareori domnişoarele aveau impresia că animalul răspundea cu mai mult elan mîngîierilor uneia decît ale celeilalte şi atunci se fulgerau cu priviri pline de ură : îl mîngîiau mai cu foc şi-i vorbeau.

— ...Copilule ! Frumosule, copilule ! Ce ţi-a făcut răul acela ? comoară scumpă, ce ţi-au făcut ?... Rănit ! brute !... vino, inimioară ! vino inimioara mea ! Sărută-mă ! sărută-mă ! trist, drăguţule, ştii c-am avut temperatură ?! Dar m-am gîndit la tine, ştii ?! De ce nu vine, de ce nu mai vine mămiţica mea ? Aşa-ţi spuneai, ştiu, aşa-ţi spuneai în sinea ta, însă eram bolnavă : nu puteam !... Neştiutorule ! Bănuitor pe deasupra ! gelos ! ştiu ! însă eu mă gîndeam la tine, mereu !

Îl ţineau, îl priveau cu duioşie, agitate, apoi, ridicîndu-şi piepturile, îşi aruncau priviri duşmănoase. Părea că spun : „Este al meu, numai al meu ! Şi nu-l trage : se irită, îl doare ! Dar nu înţelegi ?!... Ah, ce fiinţă dezgustătoare ! viperă !..." apoi cu voce tare :

— Domnişoară, dumneavoastră îl indispuneţi, devine neliniştit. Oare nu vă daţi seama ?

Îşi disputau cîinele, îl smuceau, împinse de gelozie şi de ură.

Dintre toţi unul era favoritul : Argus. Era un animal mare şi feroce, pătat cu alb şi maron. Se învîrtea încoace şi încolo prin ţarc, veşnic cuprins de furie : agitat, cu spinarea arcuită, cu părul de pe gît întotdeauna zbîrlit, gata să-şi înfigă colţii în ceilalţi cîini. Deseori se năpustea asupra animalelor mai mici care, chelălăind cît puteau de tare, erau date peste cap şi muşcate în mai multe locuri. Astfel fuseseră omorîţi doi cîini numai în zece zile.

Pensionarii ţarcului trăiau cu frica acelui monstru : de multe ori, noaptea, se trezeau brusc şi începeau să scheaune şi să tremure ori să facă pe ei : din cauza stării de teroare continuă în care trăiau ; alteori erau cuprinşi de-a dreptul de panică la apropierea lui şi, agitîndu-se, prin zvîrcoliri spasmo-

dice şi salturi disperate, încercau să iasă din ţarcul în care erau constrînşi la o astfel de convieţuire.

Însă domnişoarele, şi mai ales donna Teresa, îl iubeau atît de mult pe Argus încît, practic, totul îi era îngăduit ; pînă-ntr-atît încît sînt sigur că ar fi putut să-şi sfîşie toţi semenii, pe mine, care eram paznicul, şi vreo două din domnişoare, şi să se bucure de aceeaşi aprobare absolută din partea oblăduitoarelor rămase în viaţă.

Mi-am dat repede seama că fiara asta era o făptură deosebită în casa aceea. De el depindea într-un fel mersul lucrurilor şi atmosfera generală, iar starea sufletească a donnei Teresa şi a domnişoarelor era legată de prezenţa lui. Ameninţa totul : era acolo : în ţarc, în casă, în capul tuturor femeilor acelora ; şi am sfîrşit prin a-l simţi la rîndul meu ca pe un specimen fatal şi periculos.

Domnişoarele se sfădeau de multe ori din cauza lui. Însă dacă din întîmplare donna Teresa le surprindea tocmai cînd dădeau frîu liber tandreţelor sau scenelor de gelozie, începeau să tremure. Bătrîna le ţintuia atunci plină de ură : privirea imobilă, scînteind, înspăimîntătoare. Îmi aduc aminte de chipul ei palid, alb ca ceara, fosforescent parcă. Se apropia cu bastonul ridicat şi fără să scoată o vorbă, cu privirea încărcată de ură pironită asupra rivalei, o croia peste spinare, peste cap. Domnişoara astfel lovită plîngea, cuprinsă de o criză de isterie. Într-o zi una a leşinat ; alta a fost cuprinsă de spasme. Dar nu plecau, nu renunţau la misiunea lor ; erau legate de o dragoste tenace şi disperată şi poate de farmecul pe care adeseori îl are tirania : fiindcă astfel se manifesta donna Teresa.

Vorbeam cît mai puţin posibil ; nu le luam în seamă pe domnişoare. Astfel încît ele au ajuns să-mi aprecieze prezenţa într-un fel cu totul deosebit. Eram străin de lumea lor sentimentală : un obiect : dincolo de pasiunile lor ; întrucît toată viaţa lor (gîndurile, sentimentele, dragostea şi ura) erau cîinii ; şi poate că pe mine mă socoteau mai animal decît pensionarii lor iubiţi. Asistam tăcut şi indiferent — în aparenţă — la certurile lor. Cîtva timp nici nu-mi mai băgară în seamă prezenţa. Se lăsau în voia pasiunilor şi a fanteziilor lor ; vorbeau şi visau cu voce tare, se întreceau în atenţii şi se agitau fără să mă ia în seamă de parcă eram un perete ori un scaun.

Însă indiferenţa mea aparentă, răceala mea, erau urmarea unei trude statornice, a unui efort de autocontrol şi de apărare. În realitate, viaţa la ţarcul cîinilor, agitaţia aceea continuă, risipa de pasiuni pe care cîinii le-o solicitau domnişoarelor, mă apăsau teribil.

În casă, ocrotitoarele cădeau întotdeauna pradă unei nelinişti sentimentale nesănătoase. Gelozia şi frica care continuau să le stăpînească se preschimbau într-o tensiune permanentă. Prezenţa donnei Teresa, teama pe care aceasta le-o inspira, le făcea iritabile, bănuitoare, gata să se lase umilite. Se supravegheau una pe cealaltă. Delaţiunea, *iscodeala* pluteau în aer, atîrnau deasupra capetelor tuturor. Să-i spun donnei Teresa, dacă află donna Teresa... erau vorbele spuse sau gîndite. De cele mai multe ori se acuzau din prudenţă : pentru a nu fi învinuite : la gîndul că cineva ar putea să le-o ia înainte şi ar putea să fie victimele unei trădări. Se denunţau pe ascuns sau se acuzau în mod deschis. Urmau certuri,

ciocniri violente, amenințări și plînsete ; existau triumfuri, victime.

Cu timpul însă au început să nu mă mai ignore ; și poziția mea căpătă mai multă greutate. În cele din urmă au apelat la mine în disputele lor : m-au chemat drept judecător în certurile dintre ele, sperînd ca eu să le apăr de mînia donnei Teresa. Mă înșelasem : atitudinea mea rece și distantă contribuise la înălțarea mea în ochii domnișoarelor la posibila calitate de arbitru. Am rezistat însă tentativelor lor și impulsurilor mele : emoției și la tot ceea ce mă putea tîrî în caruselul acestor pasiuni (atît cît mi-a fost omenește posibil). Nu răspundeam la apelurile pe care mi le adresau nici măcar în momentele cele mai dramatice, chiar dacă eram rugat de toate (pînă și de donna Teresa, deși bănuitoare și cu o expresie inchizitorială), nu răspundeam. N-am vrut niciodată să primesc sarcina pe care încercau să mă determine s-o îndeplinesc. Rămîneam mut ca pămîntul : nu percepeam nici imagini, nici sunete.

Purtam un halat de pînză cenușie în care păream un cioclu de ciumați, un măturător sau un paznic la nebuni. Purtam întotdeauna cu mine un baston lung și noduros ; aveam grijă să nu-l uit niciodată : captivitatea înrăise cîinii și atmosfera de tensiune care domnea printre stăpîne îi neliniștea și mai mult. Deseori trebuia să mă apăr de asalturile lor ; de fapt nu mă temeam atît de cîini, cît de ceva mai periculos, neprecizat încă, dar care simțeam cum amenință, cum se naște din atmosfera aceea nesănătoasă. Mă temeam tot mai mult de zilele cînd aveau loc adunările : femeile care se închideau în camera mare și donna Teresa care prezida ; duhoarea aceea de cîine cu care era îmbibat totul : aerul, zidurile, băncile ; amestecată cu mirosul grețos al zoaielor de la spălatul pardoselei ; și bătrînele cărnuri ale domnișoarelor, fremătînde, agitate : sentimentele umilite, vocile care acum izbucneau țipînd acuzații violente, acum plîngărețe, năruite ; întrebările insinuante, răutăcioase ; pereții odăii uriașe, opaci, înalți, dominați de calota tavanului pe care umbrele amicelor flecare se lăbărțau bătăioase în lumina trandafirie a amurgului filtrată prin obloane.

Eram închis : acolo, în camera mea ; tremuram, apăsat de o greață nesfîrșită. Mut, fără aer, în casa aceea plină de bătrînețe și de vaiete, de pasiuni violente și uimilitoare ; afară lumina părea aceea a unui amurg veșnic.

Se pare că atitudinea mea m-a salvat și n-am devenit un servitor ; dimpotrivă, societatea aceea arătă în cele din urmă o anume teamă față de mine. Puteam să ies cînd doream. Am îndeplinit pentru Don Totò multe misiuni și comisioane ; uneori, foarte rar, am trecut și pe acasă.

ERA TÎNĂRĂ FĂRĂ MINTE

Pe cinci august a fost adusă la casa cu cîini o fată, ca servitoare. Puţină la trup, cu chipul spelb. Poate era bolnavă : uneori părea cu totul absentă şi buimacă, alteori părea stăpînită de o exaltare inexplicabilă. Se spunea c-ar fi fost sedusă de un unchi al său, după alţii, de unul din fiii lui Don Totò. Era fiica unui uşier al primăriei din P., în provincia Palermo. Într-o zi tatăl fusese „înştiinţat" : fata lui petrecea într-o grădină de zarzavat în tovărăşia a vreo zece bărbaţi. La aflarea acestei veşti, plîngînd şi scos din minţi de furie şi de supărare, alergase în căutarea fetei şi, condus de informatorul său, în sfîrşit o găsise. În grădina plină cu roşii galbene din cauza pucioasei, cu vinete şi cu busuioc mirositor, fata stătea pe jumătate goală în mîinile demenţilor acelora ; era parcă într-un delir, într-o stare de semi-conştienţă ; profitau de ea, trăgînd-o din toate părţile, fără nici o milă.

Tatăl, aproape înnebunit — cînd apăruse toţi o luaseră la fugă şi, de departe, începuseră să-şi bată joc de el — s-a năpustit asupra fetei care deja era ameţită, lovind-o cu pumnii în spinare, vărsîndu-şi asupra ei toată durerea, toată furia şi toată ruşinea pe care le încerca. Din cauza umilinţei şi a necazului a bătut-o groaznic ; a ţinut-o aşa mult timp, de parcă ar fi putut să repare totul în felul acesta, tîrînd-o acasă pe jumătate leşinată.

Şase luni fata a stat încuiată într-o odaie. Şi-a revenit încet şi anevoie, dar numai parţial, de pe

urma loviturilor şi a şocului pe care-l suferise : era îngrozită de taică-său şi de ai săi şi se temea de oameni în general. Rudele ei continuau să tacă, austere, şi prin felul lor de a se comporta doreau să arate cît de nedreaptă fusese soarta cu ele : un asemenea necaz nu trebuia să li se întîmple unor oameni cu o conduită atît de corectă, însă din moment ce se întîmplase totul trebuia considerat drept o nenorocire, urmare a unei soarte infame.

Cu timpul, găsiră că este mai uşor şi mai convenabil să facă mai degrabă pe judecătorii fetei decît pe avocaţii ei. Pentru a scăpa de ruşine şi de judecata celorlalţi şi-au transformat durerea în pizmă şi în nepăsare faţă de copilă, fără nici o consideraţie pentru starea ei nenorocită. Astfel s-au lepădat de orice sentiment, abandonînd-o : fata a fost dată în casa lui Don Totò cu funcţia de slujnică şi de tîrfă, pentru nepoţi (ca să fie feriţi de riscul de a lua vreo boală umblînd aiurea după femei). Dar cum părea mereu buimacă şi cunoscîndu-i-se antecedentele, toţi au bănuit că era bolnavă : femeile din casă, mamele şi mătuşile, s-au împotrivit ca *tocmai aia* să fie folosită pentru un scop atît de delicat ; a fost trimisă la noi, la casa cu cîini, ca servitoare.

Pe domnişoare această prezenţă nouă le-a tulburat profund. S-au temut ca nu cumva cîinii să se „înamoreze" de ea, fiindcă era tînără, „fără minte", neruşinată şi stricată. Au încercat, aliindu-se cu donna Teresa, s-o îndepărteze ; însă Don Totò s-a încăpăţînat şi a pretins să rămînă : era un om de onoare şi îi promisese tatălui ei s-o ţină. Astfel s-a pus capăt discuţiilor. Fata însă a rămas la fel de singură, pradă vedeniilor şi bănuită de toţi. I

s-a spus, desigur intenţionat (voiau să-i distragă atenţia şi s-o îndepărteze de cîini), să doarmă în bucătărie — acolo unde pregăteam eu mîncarea cîinilor — care era despărţită de odaia mea printr-o săliţă.

Pe nouă august, după-amiază, a intrat în camera mea şi, în tăcere, a început să se învîrtească, ca şi cum ar fi dansat ; apoi, pe cînd îşi scotea hainele, mă ţintuia, cu ochii rătăciţi. M-am îndoit că era în toate minţile : sau poate, mă gîndeam, împinsă de gîndul unor vagi obligaţii se pregătea să înfrunte un gest penibil. Stăteam întins pe pat unde mă aşezasem din cauza căldurii să-mi fac siesta şi, la apariţia ei, în faţa purtării aceleia ciudate, n-am putut să mă mişc, ca paralizat. S-a apropiat. Surîzînd copilăreşte, devenind apoi serioasă şi preocupată, cu o licărire de plînset în ochi, îmi oferi trupul ei gol. Îşi apropie sînul de mine şi rămase aşa, nemişcată. Tremurînd am cuprins-o cu braţele şi am ţinut-o astfel cîtva timp. Sînul ei se afla lîngă ochii mei : mi se păru că dintotdeauna dorisem să-l sărut. Apoi am simţit un şoc : din cauza a tot ce se spusese pe seama ei ; dar răsuflarea ei mă copleşea. O priveam : părea că suferă, stînjenită parcă de faptul de a locui corpul acela, care era minunat, desăvîrşit, curat ; însă de o frumuseţe stînjenitoare : cu care nu ştia prea bine ce să facă. Se oferea ca un obiect, ca şi cum şi-ar fi fost sieşi o povară, dorind să se elibereze într-o măsură de sine însăşi ; şi se gîndea probabil că eu, asemenea celorlalţi, n-aş fi fost liniştit dacă n-o aveam.

Totuşi, din unele gesturi care-i trădau spaima, mi-am dat seama că se temea că-i voi face vreun

rău şi, crezîndu-l inevitabil, poate pentru a-şi învinge frica, părea că-l aşteaptă şi aproape îl doreşte.

Eram peste măsură de emoţionat. Cu toate acestea, în timp ce o parte a spiritului meu se umplea de ea, alte „gînduri" se suprapuneau peste această nouă experienţă. Persista în mine un fel de uimire : nu *recunoşteam* ceea ce ştiam sau credeam că ştiu despre sex : *„amintirile"*, experienţele închipuite, imaginaţia şi visele se opuneau cu îndîrjire experienţei pe care eu şi ea eram pe cale s-o săvîrşim. Primeam atingerea aceea plin de nesiguranţă şi de uimire : umezeala caldă a gurii, muşcătura dinţilor şi tulburătoarea prezenţă a umorilor corpului ei.

Am uitat însă repede „ideile", din cauza nevoii insaţiabile care m-a cuprins de a o cunoaşte. O sărutam, urmărind schimbările uşoare ale formelor sale, tresăririle trupului şi chipului. Apoi, ca într-o aiurare, cădeam pe văi mişcătoare, pe mici munţi cărnoşi şi ţinuturi lunare ; totul mirosind a năduşeală : organic : sănătos şi bolnav. Uneori, căutarea noastră tristă şi furioasă se potolea. Rămîneam mult timp îmbrăţişaţi, în întuneric ; mă agăţam de ea cu un fel de disperare : mi se părea că împrejur există un spaţiu infinit : simţeam o îmbulzeală de ani şi depărtări obscure : lumini viitoare şi umbre dispărute : eram singuri, îmi era frică : trebuia „să facem", pentru a ne salva din părăsirea aceea imensă.

Îmi scăpa : dintr-o dată era atrasă de altceva : o perdea care atîrna atingîndu-ne trupurile. Ţintuia îndelung o floare brodată, mîngîia firele de mătase roşii şi albastre : broderia era deasă, dînd florii un anume relief. Mă fermecase : nu vedeam nici florile, nici perdeaua. O strîngeam nerăbdător,

îi scotoceam trupul. Nu mă opreau nici tandreţea — pe care de asemenea o încercam — şi nici pudoarea : eram mînat de o curiozitate chinuitoare : voiam să înţeleg esenţa corpului aceluia, o strîngeam şi o apăsam fără nici o delicateţe, într-o tensiune care mă ducea pînă la cruzime : patima mea era călăuzită de un „ce" distrugător, împotriva forţei misterioase a corpului aceluia care se oferea cunoaşterii, şi scăpa ; şi nimic nu putea fi dovedit pînă la capăt.

Cu toate acestea — chiar dacă au întristat-o — nerăbdarea mea lipsită de dragoste, grosolănia, nebunia gesturilor mele şi atenţia pe care o acordam fizicului său probabil c-au şi mişcat-o. Mă privea plină de melancolie, dar şi de duioşie ; mă mîngîia pe cap, aşa cum faci cu un animal căruia îi acorzi prietenie şi afecţiune şi de la care aştepţi numai răspunsuri instinctuale. Uneori se posomora, mă respingea ori rămînea nemişcată şi dezarmată în mîinile mele, absentă. Sau, dintr-o dată, se adresa dorinţei mele de cunoaştere : îmi povestea viaţa ei amărîtă într-un fel şovăielnic, cu poticneli şi reţineri ; apoi, plină de vehemenţă, dădea drumul unor confesiuni neruşinate şi perverse. Dar nu o ascultam : şi eu — cînd nu mă cufundam în trupul ei — cădeam pradă amintirilor, coboram în visurile mele obscure şi atunci fata aceea, care se culcase cu mine, de care mă agăţasem chiar, părîndu-mi aproape că mă ascund în ea, refuzîndu-mă astfel lumii, îmi devenea străină : n-o cunoşteam : era dincolo de puterea mea de înţelegere.

Îmi dădeam însă iarăşi seama cît era de frumoasă şi de prezentă şi mă întorceam la ea, la cea pe care o ţineam în braţe, strîngînd-o şi sorbindu-i trupul. În sfîrşit, deveniram cu totul străini.

Continua să mă privească cu ochii ei cînd trişti, cînd absenţi ; văzînd că nu-i mai acordam nici o atenţie ci dimpotrivă, uneori dădeam semne de plictiseală la apropierea ei, după o clipă de nesiguranţă îmi spuse că o să plece şi că poate o să mai vină şi altă dată. Începu să se îmbrace. Îşi acoperea trupul. Îndeplinea acum o obligaţie grăbită şi supărătoare iar eu n-o ajutam, dimpotrivă, o priveam indiscret şi indiferent. Îmi aruncă o privire sfioasă, înfiorîndu-se sub uitătura mea. Mă salută cu amabilitate.

M-am ridicat, cuprins pe neaşteptate de milă, i-am luat o mînă, nesigur. În sfîrşit m-am hotărît : i-am sărutat mîna.

Şi mai emoţionat din cauza propriului meu gest, am vrut să-i cer scuze pentru răceala mea.

— Iartă-mă ! am spus, sînt foarte vulgar.

— Nici vorbă. Şi eu sînt la fel, mi-a răspuns surîzînd sfioasă şi veselă. După o clipă a adăugat : Nu-ţi face probleme.

S-a întors în bucătărie. Eram obosit şi buimac. Mi-am dat seama că-mi era tare foame ; m-am hotărît să ies şi să merg pînă la colţul străzii unde l-aş fi găsit pe vînzătorul de nopale care, mă gîndeam, erau tocmai ceea ce-mi trebuia.

LUPTA

Omul cu nopalele era prietenul meu. Aşa îl socoteam de cînd (aveam unsprezece ani) mă salvase. Îl ştiam însă mai de demult. Era generos ; serios, de parcă întotdeauna era cufundat în gînduri. Pe cap purta o basma mare, roşu cu alb, înnodată la ceafă ; aşa cum obişnuiesc să poarte secerătorii ce urcă din cîmpiile joase din ţinutul Agrigentului şi din satele de coastă către satele din interior străbătînd munţii, la vremea cînd arşiţa creşte şi coace grîul de pe terenurile înalte ; cei care poposesc în sate pentru mai multe zile, în pieţe, pe scările palatelor şi bisericilor, strînşi la un loc cu toţii, întinşi pe pietre şi pe dalele de marmoră ; sînt bronzaţi, ţin secera la brîu şi-i privesc tăcuţi pe băştinaşi, aşteptînd ca proprietarii să-i angajeze la secerat.

Prietenul meu avea nişte braţe foarte puternice ; puteai să le vezi, negre şi lucind de sudoare, întrucît purta numai o cămaşă albă grosolană aproape fără mîneci. Avea chipul osos ca o piele-roşie, cu pometii mari ; de sub basmaua lui de pirat se ivea părul negru şi lins, albit însă de praful care se depusese pe el şi de lindini. La rîndul lor, ochii îi erau întunecaţi şi afundaţi în orbite, poate puţin cam mici, adînci şi melancolici, iluminîndu-se de reflexia unei dureri ascunse care părea să-l chinuie ; uneori erau sălbatici, neliniştiţi.

Cît era ziua de lungă stătea acolo, pe colţul trotuarului, aşezat pe un scăunel, la umbra unui

platan uriaş. Pe o măsuţă hodorogită şi decolorată erau aranjate într-o ordine perfectă, în formă de piramidă, două grămăjoare de nopale. Forma grămezilor fusese aceea care mă atrăsese către taraba pe care omul acesta o ducea cu el, alegîndu-şi uneori un alt loc în împrejurimile cartierului meu. Copil fiind, mă dusesem la el să cumpăr o nopală şi rămăsesem acolo, lîngă tarabă : admiram grămezile de nopale şi roboteala omului aceluia, înceată, cu pauze lungi. Cîteodată îmi plăcea să mă gîndesc că atunci cînd voi fi mare voi putea să am şi eu o asemenea ocupaţie : omul acela mă fermeca. Gesturile îi erau ample şi solemne : atunci cînd se apropia un client de tejgheaua lui se ridica şi, apucînd cu o singură mînă cuţitul şi fructul, le cufunda într-o găleată cu apă împreună cu braţul pe care îl scotea apoi plin de picuri : îşi scutura braţul cu eleganţă, satisfăcut de gest şi de răcoarea pe care-o simţea ; mînuind cuţitul uşor şi cu precizie, într-o clipă tăia şi curăţa fructul de coajă, dînd la iveală miezul parfumat şi colorat : fructul se oferea privirii şi ivirea lui din veşmîntul spinos avea ceva erotic. Unul după altul deschidea fructele ovale întinzîndu-le clientului sau grupului (fiindcă de multe ori este mai plăcut să mănînci nopalele cu trei-patru prieteni) iar apoi, terminîndu-şi treaba, cu aceeaşi gravitate şi precizie a gesturilor, azvîrlea cuţitul care se înfigea drept în masă.

Deseori se plictisea şi atunci, ca să mai treacă timpul (lucru care se întîmpla mai ales în primele ore ale după-amiezii, cînd străzile erau aproape goale, deoarece toată lumea se odihneşte), stătea de vorbă cu copiii şi uneori, gînditor şi amical,

fără ca nimeni să-i fi cerut, lua din grămadă una sau două nopale şi le dăruia plin de mărinimie.

Sărise în ajutorul meu.

Aveam unsprezece ani. Mă găseam pe un maidan plin de gunoaie : tot felul de gozuri, cutii de conserve şi rămăşiţe de pe şantier. Întins pe pămînt pălăvrăgeam în tovărăşia altor băieţi. Deodată am văzut zburînd pe cer o cruce ; negricioasă, cenuşie şi maro-roşcată ; despica albastrul, în înalt, şi descria o linie dreaptă. Era desigur vorba de un şoim, mi-am spus, fiindcă într-adevăr mi se păruse că-l văd în cer pe Isus : îl vedeam plutind prin spaţii, tăcut cu braţele desfăcute, legate de cruce.

Minunîndu-se, şi-au aţintit cu toţii privirile spre cer ; iar eu, cu degetul întins, arătam drumul acelui şoim-Isus. După ce imaginea a dispărut, am lăsat deoparte subiectele noastre obişnuite de discuţie, şi cufundaţi acum într-o atmosferă exaltată şi superstiţioasă am început să vorbim despre sfinţi şi despre credinţă. Îndată însă am găsit insuportabile argumentele prietenilor mei ; şi pentru a le face în ciudă, am început să-i contrazic, respingînd orice afirmaţie pe care-o consideram primitivă şi inadmisibilă şi, cu toate că mai înainte îmi plăcuse să cred că-l văd pe Isus, acum găseam că este absurd să credem întotdeauna în ceea ce vedem sau ni se pare că vedem. Discuţia nu s-a lungit prea mult : iritat la rîndul meu de reacţiile lor, de privirile duşmănoase, am spus că nu credeam în nimic şi că nu eram botezat. Mi-au răspuns că atunci eram precum un animal : că animal se cheamă cel ce nu este botezat.

Se strîngeau în jurul meu.

În loc să mă facă să fiu prudent, iritaţia, faptul de a fi singur împotriva tuturor, mi-au dat curaj astfel încît, făcînd pe grozavul, am spus că da, probabil eram un animal aşa cum spuneau, dar un animal care putea să le zboare creierii la toţi.

Am rămas tăcuţi, privindu-ne chiorîş ; se apropiaseră şi mai mult şi, pe neaşteptate, s-au aruncat asupra mea, prinzîndu-mă din toate părţile şi încercînd să mă tîrască către un povîrniş, cu intenţia de a mă arunca acolo, printre gunoaie. Nu-mi era frică, aveam mintea şi simţurile treze, astfel încît profitînd de ghionţii pe care mi-i dădeau, rezistîndu-le şi apoi cedînd dintr-o dată, în cîteva clipe am reuşit să dobor la pămînt patru sau cinci dintre ei iar doi au alunecat în şanţ. În timpul luptei mi-am dat seama că voiau să mă împingă către o ladă (din acelea în care sînt ambalate pachetele de paste), lăsată acolo pe marginea gropii ; intenţionau — aşa ţipaseră — să mă închidă înăuntru şi să bată deasupra capacul în cuie. Însă deocamdată învinsesem eu şi erau dezorientaţi. Gîfîind şi roşii de transpiraţie, ne-am aruncat pe iarbă şi pe gunoaie, ameninţători şi circumspecţi, ca şi cum între noi fusese stabilit un armistiţiu. Stăteam la şapte sau la opt metri depărtare de grupul adversarilor mei, încordat şi gata să mă apăr, însă nu mai eram atît de semeţ şi, cu toate că rezistasem atît de bine primului asalt, începeam să mă tem şi presimţeam o nouă încăierare.

Astfel stînd lucrurile, m-am prefăcut cît mai sigur pe mine, şi mai indiferent (astfel trebuia să par) ; însă, spre nenorocul meu, pe cînd pozam în felul acesta, atenţia mi-a fost distrasă : n-am ob-

servat cum unul dintre ei, rămas răzleţ, se apropia dintr-o parte; l-am văzut numai cînd a ajuns lîngă mine : mi-a tras o lovitură zdravănă cu o bîtă, drept în genunchi. Mintea mi s-a înceţoşat, un val de căldură îmi urca din stomac spre cerul gurii ; dens şi dezgustător. Imaginile, gîndurile se revărsau ca dintr-un vas spart : afară, din ochi, din urechi, din gură, jos printre ierburi ; tinichelele, pantoful, ciorapul violet erau tot una. Ce rost au, mă întrebam, atîtea picioare în faţa obrazului meu, reclamele Brill cu omuleţul negru, pantoful acestuia plin de raze ; mirosul de oaie, bălegarul ?... Şi totul se clatină, devine convex, se amestecă, se transformă în cenuşiu ? Eram răsturnat pe spate, legănat, tras, pus în patul doicii... un leagăn străin, în întuneric.

M-au băgat în ladă şi au bătut capacul în cuie.

Somnul meu amorţit era sfîşiat de fulgere albe care răsunau explodînd în întunericul minţii, provocate de piatra care lovea în cuiele capacului. Tovarăşii mei au început să împingă lada şi să mă tîrască. Din fericire însă, vînzătorul de nopale văzuse totul de departe şi, apropiindu-se cu bicicleta, fără a coborî măcar din şa, ordonă să fiu eliberat ; în cîteva cuvinte, fără apostrofări sau procese de intenţie : cu un ton care nu admitea replică. Cînd m-au scos eram năucit, mult timp n-am reuşit să înţeleg ce mi se întîmplase.

Îi eram recunoscător.

Taraba lui se afla acum nu departe de casa Oblăduirii. Vito, aşa se numea vînzătorul, m-a văzut venind şi, în chip de salut, m-a urmărit cu privirea în timp ce mă îndreptam spre el. Mergînd, căutam banii în buzunarul pantalonilor, iar Vito,

dîndu-şi seama că veneam să „degust", s-a ridicat ; şi-a luat cuţitul şi a ales cu grijă o nopală mare : „pentru prietenu'"

— Ce mai e nou ? mă întîmpină, ce mai spune stăpîna, domnişoara cu cîinii ?... şi la castel ? Ehe ! Dacă ar fi al meu castelul să vezi ce cîini aş avea !...

Curăţa fructele şi mi le întindea.

— Simţi cît este de răcoritor ?! Numai două muşcături !

— Îi simţi mai bine dulceaţa : miezul îţi umple tot cerul gurii !

— Şi dintr-o înghiţitură, dacă ai gura mare. Închipuie-ţi : Don Totò ! înfulecă un coş întreg şi nu i se înfundă ţeava de eşapament. Dar cînd ?!... desigur că nu !

Cuţitul aluneca peste fructe : se deschideau ; părea o scamatorie.

— Să fie zece ?

— Zece.

Între timp soldaţii, care executau foarte des trageri pe poligonul de la poalele muntelui Pellegrino, se apucaseră de treabă. Ecoul rafalelor şi al canonadelor răbufnea prin grădini, frunzele mandarinilor şi portocalilor tremurau iar geamurile caselor vibrau fără întrerupere.

— I-auzi cum mai trag ! Într-o bună zi muntele o să se năruie ! Mai bine ar trage în propriile lor coarne !

Terminasem de înfulecat nopalele ; mă simţeam ghiftuit, cu gîtlejul răcorit. Speriaţi de rafalele puştilor şi de bubuitul tunurilor, cîinii din ţarc începură să latre. Pe neaşteptate se ridică un cor de chelălăituri, de urlete asurzitoare şi obsedante care

păreau un comentariu la pîrîitul artileriei. M-am lăsat pe un pietroi şi m-am sprijinit de platanul sub care se găsea taraba cu fructe. Aveam chef să mă odihnesc. Nu doream să stau de vorbă, aş fi preferat să-i ţin tovărăşie în linişte prietenului meu ; tovărăşia lui îmi dădea un sentiment de uşurare. Era un om puternic şi drept, neînfricat. Nu se temea de nimeni, îi privea pe toţi în faţă, fără semeţie sau aroganţă. Nu era furios ori brutal cu toate că, la nevoie, nu dădea înapoi în faţa primejdiei.

Mă temeam pentru el.

Cinstea, lipsa lui de josnicie, mi-l arătau descoperit, vulnerabil. Ideea unei apropiate căderi, gîndul că ar fi putut fi doborît, el, cel atît de puternic, de loviturile unor oameni plini de răutate, mă înspăimînta : puterea lui mă înduioşa, de parcă n-ar fi fost vorba de o calitate ci de o slăbiciune. Mă gîndeam că eu, cuprins de multe ori de frică şi cu o fire nestatornică, m-aş fi putut descurca mult mai uşor decît el, aş fi putut să scap de primejdii şi chiar să-l apăr. Îl admiram, îl iubeam dar mă temeam pentru el. Tot aşa, de multe ori cei mai tineri îşi aleg un om mare drept erou însă în acelaşi timp suferă temîndu-se pentru limitele acestuia, intuindu-i şi respingîndu-i sfîrşitul.

Cînd nu era vremea nopalelor, Vito lucra pentru Don Totò ; ca hamal (şi probabil că îndeplinea şi alte însărcinări misterioase), dar nici de Don Totò nu-i era frică. Fusese, asemeni multora fără o meserie, soldat în Spania. Învăţase să citească şi ştia multe cuvinte spanioleşti pe care însă nu le spunea : pentru că nu era un papagal şi pentru că nu i se părea serios să repete fără rost cuvinte

care nu erau din limba lui. Îmi vorbea însă despre ideile sale, despre nobleţea spaniolilor şi despre... Anna Karenina.

Fără îndoială, era un om înţelept şi practic în felul lui însă şi el, ca toată lumea, avea o manie : o pasiune pe cît de chinuitoare şi de puternică, pe atît de deşartă. Visa şi iubea pînă la suferinţă, pînă la îndepărtarea completă de tot ceea ce reprezenta adevărata lui viaţă, pe Anna Karenina. Ţinea cartea uzată vîrîtă între scîndurile tejghelei ; cu coperta îngălbenită, ruptă, murdară şi îndoită. În ceasurile de răgaz o scotea şi citea, atent, cu figura concentrată ; cînd termina de citit rămînea mult timp absorbit, visător, cu capul în mîini, cufundîndu-se tot mai mult în visul său. Uneori devenea foarte trist.

Refuzase întotdeauna orice imagine, orice reproducere înfăţişînd-o pe vestita doamnă rusă. Crezînd c-am să-i fac plăcere, într-o zi am desenat un portret al idolului său, aşa cum mi-l închipuiam eu ; am lucrat la el mai multe ore cu creionul şi cu pastelurile. I l-am dus, l-a privit plin de indiferenţă, aproape cu dispreţ ; totuşi l-a acceptat pentru a-mi face plăcere, însă niciodată nu l-a purtat cu el.

Îmi vorbea despre această pasiune a lui.

— Ah ! eu să fi fost, eu s-o fi întîlnit ! cu toată neştiinţa mea, romanul acesta s-ar fi terminat altfel. Eu trebuia să fiu acolo ! N-aş fi lăsat-o singură. Închipuie-ţi-o, prietene, trecînd acum, chiar pe aici, pe strada Imperatore Federico ; sania răsunînd de rîsete şi clinchete, vizitii şi cai şi slujitori călare... Iat-o ! Soseşte ! Trece prin faţa tarabei cu nopale ! Strălucitoare, senină ! Uite-o :

merg grăbiţi şi ea se opreşte aici, chiar aici: „Sărut mîinile, doamnă! Înger preafrumos", în genunchi m-aş arunca, în faţa ei. Însă n-are cum să treacă. Ştiu; sînt bolnav; îmi irosesc gîndurile şi tinereţea: nici o femeie nu-mi place. Îmi spun: emoţia de care sînt cuprins visînd-o pe ea, care mi se pare adevărată şi la care mă gîndesc: de parcă ar fi pe undeva: mă trezesc şi ştiu că este: mă mut dintr-o mahala într-alta de parcă pe acolo, pe strada Oreto să zicem, ar putea să treacă: emoţia aceasta, spuneam, ar trebui să mă facă să pricep mai bine femeile adevărate, să mă port... Dar nu-i aşa: merg prin bordeluri ca s-o uit, degeaba: aici am s-o aştept: celelalte nu-mi plac.

Cam aşa mi-a vorbit şi în ziua aceea. Gîndurile mi s-au îndreptat către slujnica de la casa cu cîini care de asemenea se numea Ana. Capul mi se apleca într-o parte, atît de intensă şi de tulburătoare era amintirea ei. Îi vedeam corpul; continuam, în amintire, s-o mîngîi: căutam să retrăiesc ceea ce simţisem. Buzele mele simţeau căldura ei, gustul amar şi uşor al gurii. Închideam încet ochii, căutam să mă izolez de prezent şi astfel, îmbătat, îmi retrăiam experienţa, care acum, mai mult decît gestul real, se limpezea în plinătatea ei; căci ceea ce mai înainte fusese tulburat de valul senzaţiilor, atracţie şi respingere, frică şi dorinţă, şi cruzimea care se pare că există uneori în gestul dragostei, totul revenea acum cu un relief mai precis, cu claritate; alegeam, în amintire, senzaţiile cele mai îmbătătoare şi făceam planuri: schimbam în mai bine ceea ce se întîmplase, mă opream asupra amintirilor plăcute, îmi imaginam întîlniri viitoare.

Abia dacă ascultam cuvintele vînzătorului. Senzaţiile se suprapuneau tulburîndu-mi spiritul; uneori excitarea care mocnea în mine izbucnea: gura ei uşoară: amară, dar dulce: *verde*, şi gust de nopală. Desigur fructul era de-a dreptul îngheţat: simţeam stomacul rece: nu trebuia să mă lăcomesc.

Gheaţa picura de pe scîndurile mesei, dedesubt pămîntul se îmbibase. I-am simţit dintr-o dată parfumul: al pieptului, al gîtului, al coapselor. Apoi, un vaiet prelung: cîinii.

Lătrară, toţi odată, pe neaşteptate. Bubuiturile reîncepuseră să sfarme muntele; în lumina aurie dispăru un stol de păsări negre.

Cuţitul se odihnea printre cojile goale, verzi şi portocalii, ascuţit şi strălucitor. Soarele se oglindea în pînza de apă care-i acoperea lama: o limbă de fier umedă; o mică săgeată; minuscule particole negre, abia vizibile, lunecau leneşe în stratul de apă care tindea să se adune în vîrf.

— ...Prietene, auzi cum mai trag.

— ...O să-l sfărîme tot, muntele Pellegrino, împieliţaţii.

— Să aştepţi ziua. În prezent nu se întîmplă nimic niciodată. Orice lucru pare mai posibil dacă este proiectat mult în viitor. Astfel noi aşteptăm în fiecare zi ziua următoare. Dimineaţa simt că nu se va întîmpla nimic, însă după-amiază aştept ziua următoare şi sînt plin de speranţă: totul pare posibil. Seara deja pluteşte ceva în aer: mi se pare că într-o mîine aş putea să mă scol învăţat, alt om; mă culc fericit, plin de speranţe. Voi fi îmbrăcat curat, nu vor mai fi asupritori, stăpîni şi călăi. Aşa va fi? Seara chiar mi se pare că... nu

imediat, dar în viitor. Tu, care eşti tînăr, trezeşte-te : fii activ, nu aştepta nimic : pentru că timpul nu aduce altceva decît amintiri. Totul depinde de tine. Fii atent însă : dacă te-apucă nebunia pentru lucrurile ireale eşti pierdut, îţi distrugi viaţa, puterea ta de om, te pierzi. Sigur că meseria înseamnă mult : să vinzi nopale este o îndeletnicire dăunătoare : te rupe de prezent şi reduce capacitatea ta de acţiune la a aştepta... şi eu mă cufund în timpul trecut sau în cel ce va să vină.

Am rămas amîndoi meditînd în tăcere.

„Acum îi povestesc de Ana, îmi spuneam, sau poate nu, e mai bine să tac : discreţie. Şi-apoi s-ar putea să se ducă şi el : este mai bine să tac."

Brusc, m-am ridicat.

— Bună seara, don Vito.

— Bună seara şi salută-l din partea mea *pe cel care se îngraşă !* şi pe soră-sa, *mînca-i-ar cîinii !* întotdeauna servitorul şi însoţitorul lor dacă-şi vor frînge gîtul.

M-am întors spre casa Oblăduirii. Am scos din buzunarul halatului meu cenuşiu cheia mare de la poartă, am descuiat şi am intrat. Tinda era întunecată şi, cu toate încercările de a păstra curăţenia, păianjenii se încăpăţînaseră să-şi ţeasă pînza pe tavan şi după uşa ce se sprijinea pe nişte drugi de fier. Bubuiturile încetaseră pe neaşteptate iar capul, obişnuit cu bocănitul acela continuu, părea că se golise de tot.

Cîinii urlau ; se muşcau. Mi-am luat bastonul pe care mai înainte de a pleca îl sprijinisem într-un colţ şi, trecînd prin camera mea, am coborît în fugă în grădină. Pe cînd mergeam spre ţarc m-am întîlnit cu Ana, care se izbi de mine fără să mă vadă sau

să mă recunoască. Faptul m-a tulburat : avea privirea aţintită în gol ; am strigat-o de trei ori, în sfîrşit a tresărit, m-a recunoscut ; m-a salutat cu un zîmbet uşor. M-am oprit o clipă, fără să mă hotărăsc dacă să-i vorbesc, apoi m-am decis şi m-am îndreptat în fugă spre ţarcul cîinilor. Păreau că înnebuniseră : toţi tremurau, lătrau, urlau. Am încercat să-i potolesc cu vorba ; apoi i-am ameninţat cu bastonul. Nu ştiam dacă să intru sau nu în ţarc : comportarea cîinilor era neobişnuită. Am rămas afară lîngă plasa de sîrmă, privindu-i neputincios. Am încercat din nou să-i liniştesc cu vorba :

— Fiţi cuminţi !... mieluşeilor, mieluţilor ! fiţi cuminţi !

Domnişoarele erau deja strînse în jurul ţarcului ; corul chemărilor şi vaietelor lor era foarte puternic şi confuz.

— Liniştiţi-vă, liniştiţi-vă... sărmani sărăcuţi potoliţi-vă comoara mea potoleşte-te potoleşte-te of plîngi tremură la mine vino la mine mamiţa fusta limba sărută sărută mîna soldaţii sînt au fost laba uite laba INIMIOARĂ sufleţelul meu trag cu tunurile mari ai dreptate desigur ai dreptate şi eu plîng plîng...

La un moment dat Argus se năpusti asupra unei corcituri mici pe care-o doborî într-o clipă. Cîinele cel mic se zvîrcolea prins ca într-o menghină în praful şi în smocurile de păr care zburau prin aer, scoţînd chelălăituri foarte puternice şi disperate. Prin vîrtejul de labe şi colţi i-am văzut ochii : cufundaţi parcă în smoala groazei : o spaimă licărind dintr-o parte într-alta : în afara trupului lor ; se încrucişau şi se întîlneau în elipse ameţitoare, aprinzîndu-se uneori şi mai mult de o groază ne-

bună, cu ochii apropiaţi ai călăului, fulgeraţi de o cruzime plină de bucurie şi care în timp ce-l sfîşia păreau să spună : „Îţi place ?... îţi place ?“

Domnişoarele strigau lucruri confuze şi fără nici o noimă, strigau toate odată, iar glasurile lor amestecate cu lătrăturile cîinilor formau un singur vaiet imens din care nu se înţelegea nimic ; unele se sprijineau de plasa ţarcului, altele veneau să se agaţe, iar cîteva se lăsau pe ea cu toată greutatea încît mi-a fost frică că plasa ar fi putut să se rupă şi să cadă cu pari cu tot. Stăteam însă nemişcat, împietrit parcă, sufocat de neliniştea pe care mi-o transmitea spaima şi soarta corciturii. Aşteptam, împotriva voinţei mele, cuprins de groaza pe care o vedeam cum creşte în ochii cîinelui ca într-o oglindă ; se mărea : o dorinţă disperată de a fugi. Iar eu, în loc să mă mişc şi să intervin cu mîinile şi cu ciomagul, voiam să-l îndepărtez cu ochii şi cu gîndul ; îi împărtăşeam neliniştea, îi plănuiam fuga. Însă de fapt era mereu acolo, desubtul fiarei, fără scăpare. Groaza lui, intuiţia sfîrşitului ; îmi dădeam seama ce simţea : frica lui era şi a mea. Eram însă şi celălalt : cel care rănea şi ucidea.

Mi-am dat seama că eram vînăt de furie ; am continuat să aştept, întrucît doream ca vina lui Argus (şi a mea) să fie fără scăpare, apoi, în tăcere, lăsînd deoparte orice prudenţă, am deschis cu mîinile tremurînde lacătul cu care era închisă poarta, am intrat în ţarc. L-am apucat pe Argus de coadă cu ambele mîini şi, învîrtindu-mă puţin, l-am aruncat cu o lovitură puternică într-o parte, eliberînd astfel cîinele atacat. Argus s-a năpustit

asupra mea : înţelesese că pentru el venisem ; apucasem însă ciomagul şi, ţinîndu-l cu amîndouă mîinile, l-am pocnit în cap, oprindu-i astfel saltul. Am continuat să mă apăr de atacurile lui repetate, lovindu-l mereu în cap. Însă loviturile mele nu trebuiau să fie peste măsură de violente deoarece, cu toate că-l uram şi eram furios de-a binelea, nu intenţionam să-l nenorocesc şi, în afară de asta, sincer vorbind, aveam braţele înţepenite : le ţineam înainte, întinse, temîndu-mă să le ridic prea mult şi să mă descopăr : Argus ar fi putut să-mi ajungă la beregată.

Deodată apucă bîta şi începu să tragă, tîrîndu-ne unul pe celălalt prin ţarc ; scutura din cap pentru a-mi smulge bîta din mînă cu o furie impresionantă astfel încît, cu toate că îmi încordam puterile, braţele mi se mişcau dintr-o parte într-alta iar lemnul ajunsese numai aşchii între dinţii cu care-l răsucea, mîrîind şi lăsînd să-i curgă balele. În această sarabandă riscam să cad, poticnindu-mă de troaca cu apă sau împiedicîndu-mă şi călcîndu-i pe ceilalţi cîini care mi se vîrau printre picioare şi de ale căror atacuri începuse să-mi fie frică. Am făcut totul ca să nu-mi pierd ciomagul, care s-a rupt pînă la urmă pe o porţiune de aproximativ treizeci centimetri : acum însă, scos din fire, fără să mai mă tem de nimic, am început să lovesc cu toată puterea în capul acela cu bucata de lemn care-mi mai rămăsese şi care era încă destul de mare. De data asta mîrîiam şi scrîşneam din dinţi şi eu. În momentele de luciditate continuam să mă tem de cîinii care-mi alergau printre picioare întărîtaţi, neştiind probabil că tocmai cu tiranul lor mă luptam. Dar primejdia cea mai mare erau atacurile

lui Argus. Trebuia să nu-l scap din ochi nici o clipă, să-l nimeresc mereu, fără să greşesc niciodată, să-l fac să cedeze sub loviturile mele. Însă ciomagul mi s-a rupt iarăşi în mîini. Rămînînd cu mîna goală (reteveiul pe care-l mai aveam era cu totul inutil), am înşfăcat o găleată şi m-am pregătit să-l lovesc din nou cu ea ; dar acum cîinele s-a îndepărtat. Bătut şi rănit s-a retras într-un colţ al ţarcului privindu-mă cu ochii rătăciţi.

Eram palid, tremuram tot din cauza emoţiei, a oboselii şi a neliniştii.

Automat, m-am întors şi am început să aranjez nişte scînduri din ţarc ; trebuia să fac imediat ceva, să aranjez parii, să curăţ acoperişul unei cuşti, să umplu troaca cu apă. Am văzut mica corcitură în care Argus îşi înfipsese colţii : se ascunsese sub o cuşcă : avea o labă ruptă, urechile sîngerînde, sfîşiate şi găurite ; în penumbră ochii îi străluceau, plini încă de groază, întrebători. Trebuia să-i leg laba ruptă între două scîndurele.

Toate domnişoarele plîngeau. Una dintre ele, destul de amărîtă, dar peste măsură de slabă, se sprijinise cu spatele de trunchiul unui lămîi ; palidă, scotea din cînd în cînd suspine şi vaiete, cuvinte fără sens ; aluneca încet-încet în jos pe trunchiul de care se sprijinise şi în sfîrşit atinse pămîntul, rămînînd astfel, în lacrimi.

Afară mă aştepta donna Teresa.

O zărisem încă pe cînd îmi făceam de lucru, punînd în ordine ţarcul pe care lupta îl răvăşise : cu chipul alb precum hîrtia, găurit de ochii care mă sfredeleau. M-am apropiat nesigur de uşă şi de-abia am deschis-o că mi s-a şi postat în faţă, nelăsîndu-mă să trec. Am simţit dintr-o dată o durere

care-mi frigea urechea, de parcă îmi fusese desprinsă cu o lovitură. Donna Teresa începuse să mă croiască cu bastonul ei lung cu o vioiciune nebănuită. Am scăpat apărîndu-mă cu braţele şi cu găleata pe care-o ţineam în mînă : loviturile în căldare produceau un adevărat vacarm : mi se părea un fel de clopot, lovit de o limbă mare. Mă retrăgeam către casă urmărit de loviturile acelea, ferindu-mă cum puteam mai bine ; cu toate acestea m-au nimerit pe corp, pe faţă şi în cap. Domnişoarele stăteau în jurul meu, continuau să plîngă, se rugau, îşi strigau „comorile". Acum aveam impresia că eu devenisem cîinele pe care îl ciomăgisem puţin mai înainte, şi, dintr-o dată, o oboseală fără margini a pus stăpînire pe mine : n-aveam chef să mă apăr sau să fug, durerea îmi provoca greaţă : uram grădina, ţarcul, moşmonii şi lămîii, lumina amurgului şi femeile : totul. Am aruncat găleata deoparte aşa cum arunci un scut şi imediat o lovitură teribilă m-a nimerit în plin, drept în frunte. Am simţit o durere arzătoare ; brusc am apucat bastonul care se ridica din nou şi l-am smuls cu furie din mîinile donnei Teresa aruncîndu-l departe, afară din grădină.

Cîteva clipe am rămas nemişcat. Apoi, culegînd o piatră de pe jos, am ridicat-o deasupra capului donnei Teresa. Apăruse prima stea a serii ; strălucea tremurătoare, nesfîrşit de depărtată. Abstractă şi totuşi prezentă, se afla între mine, piatră şi femeie ; m-am oprit, cu pumnul ridicat şi, cine ştie de ce, am arătat lumina aceea, care mă oprise pentru o clipă.

Mi s-a părut de neînţeles felul acesta animalic, foarte apropiat, de a ne ţintui unul pe altul cu pri-

virea, căldura răsuflărilor duşmănoase. Piatra atîrna deasupra capului donnei Teresa care căsca acum ochii, înspăimîntată şi plină de frică. Mă privi uluită, urmări braţul meu, piatra, steaua. Fu scuturată de un fior de groază ; intuise probabil legătura misterioasă care există între noi, lucruri şi spaţiu în clipa morţii : şi ideea că, în aceeaşi clipă, cînd viaţa noastră sfîrşeşte, timpul continuă înainte fără noi : şi lumina serii nu se schimbă, nu se schimbă răsuflarea cîinilor iar frunzele lămîilor continuă să se mişte. Îmi întoarse spatele, se depărtă. Înaintă nesigură şi cu încetineală, rătăcind parcă. Am rămas nemişcat. Fuga ei mută m-a umplut de nelinişte. Se învîrtea prin grădină ţeapănă şi clătinîndu-se, într-o stare de inconştienţă. Rochia lungă, silueta, făceau din ea o lumînare călăuzită prin întuneric de o mînă ascunsă.

În sfîrşit îşi reveni şi se adresă domnişoarelor :

— Surioarelor, dragele mele prietene, este seară ; pentru astăzi sarcina noastră s-a încheiat : este timpul să vă întoarceţi acasă... şi apoi vreau să rămîn singură. Duceţi-vă, vă rog ; e tîrziu.

Urcă pe scara de marmoră ; se întoarse şi mă privi cu intensitate, în tăcere.

— Dacă vei mai îndrăzni, trenţărosule, strigă plină de indignare, încă o dată, nu să-l atingi, ci numai să-l priveşti !... MORT !... corbii or să te mănînce !... Totò, fratele meu te-a trimis, *afurisitule !* pleacă, Iudă !... piei din ochii mei ! O s-o sfîrşeşti rău !... Totò te-a trimis, el mă va scăpa de tine !

Cuvintele ei, şi referirea la Don Totò, protectorul meu, m-au lovit : ca o izbitură. Mă cuprinse un sentiment neaşteptat de nesiguranţă ; am rămas

mut, peste măsură de tulburat. Apoi, plonjînd parcă pînă în fundul unei mări în furtună, am spus :

— Domnişoară Teresa, mie nu-mi este frică de nimeni ! Îmi pare rău şi îmi este ruşine dacă mai înainte am greşit... dar trebuie să mă apăr ! Iertaţi-mă, nu-i spuneţi nimic lui Don Totò, nu pentru că mi-ar fi frică. Îl consider ca pe un tată şi-mi pare rău, dar în tot cazul nu mă tem de el ! nu mă tem *de nimeni !*

Am spus aceste lucruri, puţin contradictorii, stînd drept şi cu ochii scînteind : de parcă îmi jucam rolul pe o scenă.

Donna Teresa mă privea cu o furie rece ; dădu cu piciorul unui castron plin cu rămăşiţe de paste, care se afla acolo în faţa ei pe treptele scării. Blidul zbură spre mine şi aproape mă lovi ; conţinutul lui se împrăştie între mine şi cîteva dintre domnişoare. Femeia se întoarse şi intră în casă, lăsîndu-mă fără speranţă. Dar, stăpînit la rîndul meu de orgoliu, am hotărît că ceea ce spusesem mai înainte era adevărat : nu-mi era frică, totul putea să meargă aşa cum îmi era scris.

Am mai rămas prin grădină şi în ţarc ; am pus totul la punct şi i-am legat laba corciturii. Apoi m-am retras în camera mea fără să mănînc nimic şi, peste măsură de obosit, m-am aruncat pe pat ; am încercat să dorm.

IUBITUL MEU CÎINELE ARE O PURITATE A LUI

M-am trezit în puterea nopţii. Avusesem un vis : mă tîram în genunchi pe drumul care trece de-a lungul coastei şi duce la cimitir. Marea era liniştită ; auzeam totuşi clocotul neîntrerupt al valurilor care se izbeau de stînci.

În depărtare se zărea zidul galben care împrejmuia cimitirul ; sprijinită de zid, o femeie aştepta. Era Ana, fără îndoială, dar era şi cealaltă : Maria, pe care acum cîţiva ani văzusem cum o violaseră în parc. O singură imagine, însă două fiinţe. Şi trebuia să le ajut. Nădăjduiau, chemau în tăcere, şi aşteptau să ajung pînă la ele pentru a le scăpa de nu mai ştiu care primejdie. Însă drumul era lung iar eu înaintam foarte încet întrucît, cum am spus, mă tîram în genunchi. Sîngeram ; genunchii îmi erau acoperiţi de nişte răni imense de un roşu aprins. Pe drum curgea însă un fel de pîrîiaş : un mic strat de apă, curată şi rece, care-mi mai alina întrucîtva suferinţa. Însă ceea ce nu înţelegeam era mersul acela al meu în genunchi ; nimic nu mă obliga să merg astfel : nici voinţa altora, nici a mea şi nici vreun defect fizic. Mai apoi am aflat : era o stare a spiritului, o nemernicie pe care mi-o simţeam în suflet şi căreia trebuia să-i corespundă mersul meu, umbletul acela de-a buşilea. După ce m-am trezit, am rămas mult timp pradă neliniştii care urmează de obicei unei treziri bruşte. Totul era în întuneric, fremătînd însă. Scrutam golul acela negru încercînd să percep semnele lucrurilor. Fără să vreau, ciomăgeala pe care i-o trăsesem cîinelui mă apăsa şi mă făcea să sufăr. Lupta pe care-o avusesem cu Argus mă doborîse şi mă mîhnea mai mult decît conflictul cu donna Teresa, mai mult decît reacţia la loviturile şi la ameninţările ei. Nu ştiu de ce, amintirea cîinelui învins, înfrîngerea lui, faptul de a-i fi supus spiritul feroce şi agresiv (îl vedeam iarăşi retrăgîndu-se : zdrobit şi clătinîndu-se, cu părul smuls ici şi colo) mă nelinişteau şi găseam umilitor faptul că-l ciomăgisem. Nu-mi ajuta la nimic să repet că violenţa mea fusese necesară, că salvasem celălalt cîine de un chin atroce şi de la moarte, că el era o prezenţă nefastă care învenina sufletele tuturor în casa Oblăduirii.

Bezna, visul întrerupt, mă aduseseră în starea aceea deosebită, capabilă să surprindă semnalele nopţii şi ale tăcerii. Cu toate că nu-i vedeam, simţeam pereţii odăii aproape, încît încetul cu încetul totul devenea nălucire şi realitate deşartă. O succesiune de prezenţe, de îndoieli şi amintiri, distruse înlăuntrul meu de bezna ce se strînsese împrejur, în infinit.

Eram gol, în mijlocul unei lumi fără ziduri şi pereţi, fără turnuri, copaci sau stîlpi ; lipsită într-un cuvînt de tot ce se înalţă pe verticală. Stăteam întins pe patul meu, înfăşurat în aşternuturile ude de sudoare, în mijlocul unei vaste cîmpii orizontale. Aiurea, alţi oameni goi şi fără adăpost ca şi mine cu ochii larg deschişi în întuneric, mă căutau ; le auzeam respiraţia. Prezenţele lor invizibile nu schimbau singurătatea mea, dimpotrivă mă temeam de ei.

Ascultînd tăcerea, presimţind şi închipuindu-mi răsuflări, paşi, priviri, m-am lăsat în voia închipuirii : temîndu-mă, pînă la urmă, de propriile mele sensibilităţi.

Aceasta era starea mea sufletească cînd am auzit paşii, la etaj, chiar deasupra odăii mele, apăsaţi, tîrîndu-se în întuneric : un zgomot fără greutate şi fără direcţie. Mi-am ţinut respiraţia şi m-am prins de vergelele patului ; bătaia inimii s-a făcut mai puternică. Am aşteptat. Urmăream acel du-te vino tîrşit, cadenţat. Donna Teresa.

În răstimpuri glasul ei se auzea clar, cînd tînguitor, disperat, cînd sec şi aspru, ceea ce m-a mai liniştit puţin. M-am ridicat din pat, părăsind salteaua cu păr de cal şi care, udă şi caldă din cauza transpiraţiei, îmi devenise insuportabilă ; am început să mă plimb şi eu dintr-o parte într-alta a camerei, urmînd paşii neliniştiţi pe care-i auzeam deasupra capului. În sfîrşit am ieşit din cameră şi am coborît în grădină. Totul era poleit de lună. Cîinii, în ţarc, m-au privit plini de curiozitate ridicîndu-şi boturile însă, imediat, dîndu-şi seama că nu veneam pentru ei, şi-au coborît din nou capetele între labe continuîndu-şi somnul. Un timp am aşteptat puţin nesigur, apoi, folosindu-mă de un burlan, m-am căţărat pe zid pînă la o mare terasă-balcon care se găsea deasupra lămîilor pitici. M-am apropiat de obloanele trase şi am început să iscodesc printre ele. Şedea pe un scaun de lemn, înaltă şi greoaie, îmbrăcată cu o cămaşă de noapte albă ; ţinea capul plecat pe pieptul ciolănos din care ieşeau claviculele, asemenea unor ghidoane de bicicletă. Contempla, gheboşată şi nemişcată, un crucifix. Degetele ei uscate strîngeau lemnul şi picioarele

sacre. Era tăcută, însă buzele i se mişcau şi gîngăveala ei continuă învăluia Cristul răstignit, închis în mîinile ei. Trupul mic de fildeş stătea pe genunchii aceia : învins, prizonier.

Apoi s-a tolănit pe balansoar. Lumina era slabă şi razantă. Mişcîndu-se uşor, începu să se joace cu umbra ei. Trecîndu-şi crucifixul pe la spate, îl scoase încet pe după cap ; astfel încît crucea se ivi, încet, pe perete, din capul ei întunecat ; iar conturul capului negru şi gol, fără semne aparente de sentimente, se transformă într-un coif cu cruce antic şi sîngeros. Deplasa Cristul pe trupul ei, îl ascundea după şold, apoi îl făcea să reapară încet din umbră ; părea că-l naşte. Apoi îl înfăşură într-o bucată de pînză şi, ţinîndu-l la piept ca pe un copilaş, începu să se legene cu scaunul.

Deodată se ridică de pe tronul său şi, fără să-i mai acorde vreo atenţie Cristului, îl agăţă la loc în cui ca pe un obiect oarecare. Începu să se plimbe încoace şi încolo prin cameră. Vorbea. Tăcea apoi minute în şir. Se învîrtea lungindu-şi gîtul şi ridicîndu-şi braţele ca şi cum căuta să iasă dintr-un spaţiu îngust.

Vorbea. Întreba.

Rătăcea în lumina puţină ; Argus sta ghemuit pe podea într-un colţ aproape în întuneric. Asculta nemişcat, depărtat, pradă altor simţuri.

— Sigur, am să ies cu tine la braţ : împreună. EU : eleganţa în persoană ! Cu rochia neagră, legănîndu-mi şoldurile ca o tinerică. Am să-ţi ofer braţul, ne vom împreuna mîinile. Evantaiul... Ne privesc : prietenii lui Totò, prietenii tatei şi cumătrul Nenè. Ai să mergi alături de mine pe strada Ruggero Settimo cu pieptul tău lins, curat şi piep-

tănat ; va trebui să mergi drept : în două labe. Ne vom da braţul, şi toată lumea : „Sărut mîinile, ce seară frumoasă !... Omagii !“ Ne vor saluta, vor spune...

Se aşezase în faţa cîinelui ; mult timp rămase tăcută, privindu-l. Apoi :

— Nu te am decît pe tine ! Ce vrei ? Îţi dai seama ? Aş putea să chem hingherul : te omoară. Dar n-am de gînd : sfîrşitul delicatului tău... pielea de pe pîntece ! Viu ! Eşti frumos... „S-a cununat la biserică ! La biserică s-a cununat. Voalul era alb, alb ca spuma. O trataţie măreaţă. *O mie de invitaţi :* cîini, baroni, domni. Ce eleganţă, ce fast ! Mirele era emoţionat : a lins mîna tuturor doamnelor, a mulţumit. Ce cîine bine-crescut, şi frumos şi nobil ! Ce situaţie ! Se vede imediat că e de viţă nobilă : un adevărat domn !... Mireasa era fericită. A plîns foarte mult !“

Îşi prinse capul în mîini şi rămase astfel plîngînd încet. În sfîrşit se ridică, îl apucă pe Argus de zgardă şi, deschizînd uşa, îl împinse afară, pe culoarul întunecos.

Întorcîndu-se, se aşeză în faţa icoanei Fecioarei, care se afla lîngă pat. Icoana avea împlîntate în inima dezvelită şi roşie la culoare mai multe pumnale. Maica Domnului era pictată, însă inima şi cuţitele, în relief, păreau adevărate.

— Maică, Fecioară, Stăpînă ! Mîntuirea, iertarea ! Nefericită pentru totdeauna... Treceau vînătorii cu cîinii albi şi castanii şi copitele cailor alunecau : potcoave, pietre de pavaj ; cuvinte pe praguri, la ferestre. Geamurile vibrau ! paşii erau... O auroră aurită. Erau străvezii : temniceri gingaşi ai gîndurilor şi ai viselor mele, cele mai frumoase.

Treceau. Aveam părul mătăsos şi foarte lung, spatele alb. Mîngîieri. Acolo : îl vedeam în oglindă, era moale... Şi vînătorii cu puştile lor, jambierele şi desagii : pîine, măsline şi sare, şi cartuşierele la brîu. S-AU DUS ! au curs pe sub balcoane.

Încheie cu un bocet. Se aşeză în balansoar şi începu să cînte încet :

— Noi co-pii surîză-tori
vre-em-să-ne-e-jucăm
vre-em să facem larmă
vrem să rîdem-să zburdăm
şi-i-să-ntindem ho-o-ora
printre-e-ierbi-şi-printre flori
să-rî-dem-într-una-cu-u-su-flet-uşor.

Glasul se stinse. Un timp păru că gîndurile o părăsiseră. Apoi îşi dezgoli spatele arătîndu-şi cărnurile ei atît de albe, bătrîne şi flasce, pieptul sărac. Se aplecă spre pămînt şi începu să se legene şi să-şi mişte capul dintr-o parte într-alta. Apoi se ridică ; merse spre uşă, o deschise din nou. Se întoarse în mijlocul camerei, îngenunche şi reîncepu să-şi legene capul şi să se tînguie.

Auzii în întuneric pasul unghiat al cîinelui. M-am desprins de obloanele acelea unde rămăsesem ca vrăjit. Am coborît în camera mea. Îmi străpungeam urechile cu degetele : nu voiam să aud.

Întunericul era concret : ferecat în odaie : mă conţinea şi conţinea patul, zidurile. Deasupra se afla donna Teresa, afară — cîinii, drumul şi locul unde se aşeza Vito cu nopalele.

Uşa se deschise încet. Ana. Privit în lumina care venea din săliţă, corpul său părea negru. Era goală şi surîdea. Murmură un salut timid.

Am rămas nemişcat, ca un prizonier, întins pe pat şi lipit cu totul de zid. S-a aşezat alături de mine. Am îmbrăţişat-o din nou. Am făcut tot ceea ce nu voiam : o sărutam şi o mîngîiam simulînd o anume pasiune. Prin uşa întredeschisă se strecura o licărire de lumină care-mi îngăduia s-o văd ; însă atenţia mea era concentrată numai la vaietele care veneau dinspre tavan.

Eram obosit. Continuam s-o mîngîi în mod mecanic, pînă la urmă concreteţea trupului acela m-a smuls din gîndurile mele negre şi m-am abandonat deasupra ei aproape plîngînd. Am rămas astfel mîngîindu-i părul creţ. Îi ţineam capul în mîini, mă apropiam de chipul ei sau mă lăsam pe umărul ei ascunzîndu-mă în scobitura gîtului ca şi cum aş fi vrut să mă cufund şi să mă închid în ea. O nostalgie chinuitoare, inexplicabilă, pentru nişte sentimente nelămurite, îmi umplea pieptul şi părea c-o să facă să-mi explodeze ceva înlăuntru. Ana surîdea cu graţia ei infantilă. Plin de disperare, minţind poate, am spus că o iubesc. Mult timp a rămas tăcută, cufundată parcă în alte gînduri. Mi-a răspuns că nu putea să iubească pe nimeni. Mi-a vorbit de amanţii ei, de cei care o avuseseră ; i-a înşirat, foarte confuz, pe toţi.

Mi-a vorbit de unchiul ei.

— Şi el mă iubeşte. El, într-adevăr, vrea să mă ia de nevastă. Mi-a scris şi cîteva bileţele. Venea cu pistolul, cu uniforma, mă lua pe genunchi. Mă mîngîia pe spate. Mama îl iubea şi de aceea era foarte bucuroasă. Cînd am mai crescut toţi au

spus că eram norocoasă : norocoasă pentru că unchiul acesta al meu mă iubea atît de mult. Însă îmi era frică, îmi este frică. Apoi am mers pe pajişte, cu toţi...

— Cine este unchiul ăsta ?

Tresări. Privi tavanul îngrozită.

— Ia seama : e rău. Vara stăteam cu toţii la ţară. Seara a trecut el cu ceilalţi carabinieri : înhăţaseră un om. L-au legat de scaun în odaia mare care este şi bucătărie. Fetiţele : *la culcare !* Omul legat mugea. Din cameră se auzea bine. *Vrea să imite vaca,* ne-a spus mama. Însă ştiam că nu era adevărat, auzeam loviturile peste trupul gol, suspinele şi sughiţurile de vomă. Unchiul sergent-major dădea ordine. Auzeam de sub pături. M-am ridicat să văd : îl băteau cu ciomegele peste picioare. Pe masă se găseau resturile cinei : farfuriile stivuite încă murdare şi pe care mama nu putuse să le spele din cauza vizitei neaşteptate a lui frate-său. Poliţiştii obosiseră. Omul striga şi plîngea ; iar ei îl apucau, îl izbeau : pumni, lovituri de picior, palme, lovituri de ciomag. Tot numai sînge, şi-a lăsat capul în piept : ochii îi ieşiseră din orbite. Murise, sau aşa părea. „Ce este ? A murit ?" ziceau. „Şi acum ? Ce facem ?" „Nu, nici vorbă !" „E mort, desigur, n-a rezistat, şi-acum, domnule sergent-major ?" El nu spunea nimic, se aşezase şi îşi prinsese bărbia în mîini. Mama le sugera : „Afară. Să-l aruncăm pe fereastră. O să spunem că voia să fugă, că s-a aruncat şi a murit. Chiar aşa." „Da : este unica soluţie, să-l luăm." După ce l-au dezlegat, l-au înhăţat de mîini şi de picioare şi l-au dus lîngă fereastră ; însă în clipa

aceea omul şi-a revenit. „N-a murit ! Ce noroc !" „Hei ? ! Vorbeşte !" Şi au început iarăşi să-l lovească.

— Şi-acum ce vrea de la tine unchiul ăsta ?

— Voia să mă ia de nevastă. Vrea să mă ducă departe... Nimeni nu mă poate ajuta ! am să mor ! Acum mă urăşte ; dar tot mă vrea.

Am rămas tăcut, gînditor.

— Vorbeşte de treaba asta cu taică-tău ori cu maică-ta: ei n-or să-l lase.

— Ei vor : sînt de acord şi mă blestemă : spun că îl fac să sufere şi că acum nu mai sînt demnă... El însă, nimic ! Mă urmăreşte. Sînt sigură c-o să vină şi aici. Poate mă vor apăra cîinii, poate ei mă iubesc. Sigur că da : ei mă iubesc.

— Nimeni n-o să te atingă, am spus cu un aer solemn. Pe Dumnezeul meu ! Şi nu există sergent-major care să poată, nu zic să te atingă, dar nici măcar să te privească : îi tai beregata ca la porc !

— Degeaba. Nu pot să iubesc absolut pe nimeni. Ca toate cele de aici, am să-mi dau dragostea cîinelui preferat.

M-am depărtat de ea, tulburat de o asemenea declaraţie. A adăugat, aproape scuzîndu-se :

— Am obosit. Mi-e frică de oameni. Nu-mi plac. Iubitul meu cîinele are o puritate a lui... Apoi mai are şi o cuşcă foarte frumoasă : cu tot felul de coloane mici la intrare : e primitoare, aş vrea să pot trăi în ea. Dar şi tu : tu eşti minunat şi bun : îmi placi, însă acum nu mai pot.

M-am depărtat de ea şi am luat un cuţit care se afla pe masă, dar imediat am vrut s-o liniştesc :

— Nu pentru tine, îi spusei văzînd cum ochii i se măresc şi i se întunecă de spaimă, pentru ceilalţi !

I-am îmbrăţişat capul.

— Voi pătrunde aici înlăuntru — aici am să-i caut : voi colinda prin capul tău privind şi iscodind, şi pe toţi pe care am să-i găsesc îi omor. Dacă-aş putea să intru : să mă întîlnesc cu amintirile tale, cu amanţii aceştia ai tăi, şi să-i privesc în faţă : „Iată-te în sfîrşit !" Mă plec, „Bună ziua !" şi pac ! În burtă. Degeaba, aştept să întîlnesc alţi duşmani, am spus intrînd tot mai mult în rol, mai grozavi decît amintirile tale, decît viciile şi decît trăsneala ta. Nici eu nu te iubesc... am spus-o aşa : ca un compliment.

Uitînd duioşia de care fusesem cuprins mai înainte, am început s-o strîng din nou şi s-o sărut, plin însă de o nerăbdare răutăcioasă, stăpînit acum de o anume ură care mă făcea să nu ating cu gestul de dragoste fiinţa ei cea mai adîncă, ci să rănesc şi să distrug vitalitatea ei plăpîndă.

Apoi, înduioşat de singurătatea ei şi a mea, mîngîind trupul acela, încercam să-l curăţ de orice pecete ruşinoasă ; şi mă agăţam de genunchii ei ca şi cum m-aş fi rugat.

O luam în braţe, şi sculîndu-mă din pat, cu ea de gît, mă învîrteam încoace şi încolo prin cameră asemenea unui animal care nu-şi găseşte locul ; apoi mă lăsam din nou să cad cu ea şi o întrebam : îi puneam întrebări despre viaţa şi gîndurile ei ; mă cufundam într-o amorţeală caldă şi vidă ; mă trezeam şi îi atingeam trupul, scormonind-o, urmărind cunoaşterea aceea care întotdeauna, imediat ce-o găseam, îmi scăpa.

LUI DON TOTÒ ÎI PLĂCEA MIEREA

— Tu, *balocco,* te duci să iei mierea.

Închise ochii pe jumătate aşa cum îi era obiceiul ; rămase astfel mult timp, în tăcere. Aşteptai.

— O să pleci chiar astăzi. Îi vei duce domnului L. scrisoarea aceasta. Fii atent : *salutări şi afaceri.* Să n-o pierzi. Mergi cu camionul care duce îngrăşămîntul. Te întorci cu autobuzul. O să fii musafir în casa aia ; să nu mă faci de rîs. Adu miere şi vînat, mîine este duminică. Întoarce-te luni sau marţi dacă n-au scos încă mierea. Du-te.

L-am salutat pe Don Totò şi m-am pregătit de plecare. Am luat tot ce aveam nevoia de la casa cu cîini şi m-am întors la carieră unde se afla biroul şi de unde urma să plece camionul spre satul R. M-am aşezat în partea umbrită a piaţetei, pe blocurile de tuf. Camioanele şi cărucioarele ieşeau din carieră ridicînd nori de praf ; se opreau lîngă intrarea biroului pentru unele formalităţi. Fiind sîmbătă, o grămadă de oameni aşteptau la capătul scărilor şi în toată piaţeta ca să fie plătiţi. Erau căruţaşi, camionagii, hamali, furnizori şi săpători. Intrau pe rînd în birou şi ieşeau întunecaţi la faţă, nemulţumiţi, oprindu-se nehotărîţi în mijlocul celorlalţi care aşteptau. Întrebaţi de cei care aşteptau spuseră că înăuntru nu plăteau. Înjurau, aruncau priviri ameninţătoare către intrare. Era şi Vito acolo. Căuta împreună cu alţii să liniştească un om. Însă nu era chip să izbutească : omul era cu adevărat disperat.

— Trei săptămîni ! striga. Trei ! Şi nu mă plăteşte ! Necinstitule ! Şi copiilor mei ce-am să le spun ? Că am scuipat sînge de pomană trei săptămîni la rînd ? Necinstit pînă-n măduva oaselor ! Şi acum nu plăteşte „dumnezeul" ăsta !

— Fii atent cum vorbeşti ! interveni omul care sta de pază la uşa biroului şi care îl auzise. Aud, să ştii ! Intru şi-l chem pe domnul Mommo !

O clipă oamenii au rămas muţi privindu-l pe paznicul care, ameninţător şi răzbunător, pusese deja mîna pe clanţa uşii.

— Cheamă-l odată, iscoadă ! urlă omul din grup, tremurînd de furie şi de exasperare, cheamă pe cine mă-ta vrei, călăule !

Cîţiva încercară să-l oprească pe paznic :

— O clipă, chiar vreţi să raportaţi de-adevărat? Aşteptaţi, nu este cazul : aici toţi sînt capi de familie.

Însă acest apel la raţiune şi la generozitate, în loc să-l facă mai îngăduitor pe individ, l-a întărîtat ; şi a intrat imediat în birou.

Cel care vociferase cel mai mult continuă să protesteze, adresîndu-se acum tovarăşilor săi, fără să mai ocărască ci argumentîndu-şi afirmaţiile, ca şi cum pe aceştia trebuia să-i convingă şi nu pe ceilalţi.

Apăru Mommo, un bărbat de vreo treizeci de ani, înalt şi roşu la faţă ; pielea de pe obraji sta să-i plesnească, de parcă la suprafaţa lor s-ar fi format o crustă. Avea părul negru-corb, purta o cămaşă cu mînecă scurtă iar în buzunarul de la spate al pantalonilor, între fesă şi stofă, i se zărea pistolul. Bosul ăsta era mîna dreaptă a lui Don Totò. Se arătă în uşă şi coborî cîteva trepte, se opri o clipă

pe scări privind oamenii din faţa sa plin de dispreţ şi cu o uitătură piezişă.

— Cine are treabă cu mine ? vorbi în liniştea care se lăsase cu un glas domol şi fără chef. Tu ? întrebă adresîndu-se omului pe care i-l arătase paznicul. Ce ai de spus ? Vorbeşte, să auzim !

Omul veni ceva mai în faţă :

— Am de spus..., repetă obosit privindu-l cu ochii plini de indignare, înflăcăraţi şi trişti în acelaşi timp, dumneavoastră ştiţi : *banii !* Banii MEI ! Mi se cuvin !

— Banii ! Care bani ? Ce doreşti în definitiv ? Pleacă, o să fie mai bine pentru tine.

— Aha ?! aşa i se vorbeşte unui om, unui tată de copii ? Ce-am să le spun copiilor ?... Ce lume este asta, în care un om care îşi dă sîngele este lipsit... ah, ruşine ! Necinstiţilor, trebuie să-mi plătiţi ! Acum, imediat !

Avu un moment de ezitare ; mîinile îi tremurau ; deodată se plecă spre pămînt şi punînd mîna pe o piatră, îşi luă avînt să-l lovească pe domnul Mommo. Îl prinseră însă de mîini şi încercară să-l liniştească.

Bossul îl privea de pe scări, rece şi plin de răutate.

— Lăsaţi-l, zicea, vreau să văd. Lăsaţi-l !

Omul se mai liniştise, aşa că îi dădură drumul. Se apropie şi mai mult.

— Dumneavoastră trebuie să mi-i daţi, spuse pe un ton potolit şi cu glasul puţin şovăielnic, am nevoie de ei. Dreptul... Dar ce, sîntem animale ?

Bossul coborî ultimele două sau trei trepte.

— Dreptul ?! Care drept... banii tăi am să-i beau la mare ! Şi pe cînd termina de spus aceste cuvinte repezi un dos de palmă teribil în mutra camionagiului care, lovit din plin, se rostogoli la pămînt iar sîngele îl podidi pe gură.

Disperat, aproape plîngînd, începu să culeagă pietre de pe jos ; însă îl prinseră şi trebui să se lupte cu toţi tovarăşii săi, tîrîndu-se şi căzînd pe cînd trei sau patru îl ţineau. Eliberîndu-şi un braţ, aruncă plin de răutate o piatră pentru a-l lovi pe Mommo care, îngîmfat, fără să rîdă, dar nici serios, se strîmba arătîndu-şi scîrba şi dispreţul.

— Lăsaţi-l, lăsaţi-l, mormăia.

Lupta pentru a scoate omul din piaţetă ţinu cîteva clipe. În sfîrşit reuşiră să-l îndepărteze. Doi-trei rămaseră să-l liniştească, să-l consoleze şi să-l împiedice să mai revină, ceilalţi se întoarseră.

— Deci ?! mai spuse teatral Mommo. Sînt aici ! La dispoziţie ! Mai doreşte cineva ceva ?... Oarece ?

Ieşind în faţă, Vito îşi dezlegă basmaua roşie de pe cap şi-şi şterse fruntea şi părul lung şi lins. Îl fixă pe boss cu ochii săi înfundaţi în orbite şi întunecaţi. Apoi privi trist cerul, aducîndu-şi parcă aminte de ceva.

— Ce vrei ? îl interpelă bossul dilatîndu-şi nările.

— Ce vreau ?! Mi se pare că mai am de luat cîteva sute de lire.

— Pleacă. N-ai văzut ce-a păţit celălalt ?... Pleacă !

Vito rămase o clipă mut privindu-l gînditor.

— Am văzut. Însă acela are familie : trebuie să îndure ; eu nu : eu sînt singur. Mai am de luat bani, dumneavoastră trebuie să mi-i daţi.

— Mîine. Vorbim mîine de treaba asta. Don Totò se află acum în birou : să nu-l deranjăm.

— Ei, destul acum. Destul ! Şi cui îi pasă chiar şi de Don Totò ! strigă Vito aprinzîndu-se de o

furie neaşteptată. Deodată scoase cuţitul, celălalt ducea mîna la buzunar, dar îşi dădu imediat seama că Vito fusese mai iute. Se opri pălind brusc. Chiar în momentul acela apăru la fereastră Don Totò. Privea scena cu ochii săi opaci. Ţinea în mînă o batistă albă cu care îşi ştergea sudoarea de pe capul chel.

Bossul aprobă din cap, apoi scoase din buzunar o hîrtie de cinci sute şi o aruncă jos la picioarele lui Vito, care se apleacă s-o ridice ; însă, pe cînd sta aplecat astfel, celălalt, luînd o lopată dintr-o grămadă de nisip, o răsuci în aer cu o singură mişcare şi o lăsă să cadă lovind cu muchia capul prietenului meu care se prăbuşi la pămînt cu un icnet dureros, răsucindu-se, cu mîinile la rană. Oamenii se îngrămădiră în jurul lui Vito şi al bossului, care, cu lopata în mînă, încerca să-l lovească din nou. Capul lui Vito se deschisese : printre firele negre de păr se zărea albul pielii şi osul. Un val de sînge gros şi foarte roşu îi acoperi faţa. Mai mulţi oameni îl prinseră de mîini, încercînd să-l ridice, aşa cum se procedează, instinctiv, chiar şi cu unul care e pe moarte. Însă după o clipă Vito îşi reveni din ameţeală şi, ştergîndu-şi nervos sîngele ce-l orbea, îndepărtîndu-i pe oamenii care-l ţineau, ridică cuţitul şi, într-o tăcere mormîntală, se năpusti fără să şovăie asupra duşmanului său ; cu o sprinteneală de animal, ferindu-se de lovitura de lopată pe care celălalt i-o pregătise, printr-o mişcare bine ţintită îi crestă faţa de la tîmplă la bărbie : falca şi amîndouă buzele, apoi fugi gonind din răsputeri, pe cînd bossul urla cu un glas înspăimîntător, arătîndu-şi protuberanţele gurii sale spintecate şi dinţii dezgoliţi, faţa sa ca o rodie tăiată ; trăgea fără noimă cu pistolul în direcţia în care credea că-l va mai nimeri pe Vito, zadarnic însă.

Oamenii lui Don Totò — care rămăsese tot timpul la fereastră — intenţionau să pornească în urmărirea fugarului, dar stăpînul spuse :

— Lăsaţi-l !

VRĂJMAŞII VECHI ŞI NOI

Am plecat imediat. Nu trecuse nici o oră şi mă găseam într-un camion pe şoseaua spre Corleone. Străbăteam cîmpii galbene ca în Spania (cel puţin aşa credeam că trebuie să fie Spania), grîul fusese secerat, însă miriştea nu fusese încă arsă. Peisaje dezolante şi vaste, un cer nemărginit şi apăsător ; apoi dealuri şi cîmpii îmbinîndu-se ca nişte spinări de sfere înjumătăţite ; deasupra stîncilor şi piscurilor răzleţe care apăreau pe neaşteptate, dincolo de curbe, o mulţime de şorliţe şi de şoricari planau pe cerul de culoarea indigoului. Satele şi loturile acelea nu mă atrăgeau însă prea mult ; cocoţat în vîrful camionului pe un munte de saci cu îngrăşăminte chimice, mă gîndeam la ceea ce se întîmplase şi la mine însumi.

Mîhnit şi deprimat peste măsură, îmi dădeam seama cît de deşarte fuseseră intenţiile mele. Vito se distrusese : nu mai putea să scape. Iar eu asistasem cu mîinile încrucişate. Capul îmi era asaltat de un val de căldură amară, gata să explodeze din cauza gîndurilor. Cerul, păsările, cîmpia, huruitul camionului deveneau martorii inexprimabilei mele supărări.

Oala cu smoală clocotită — mă gîndeam — era acolo, în faţa mea : o lovitură cu piciorul, un brînci şi o răsturnam peste boss. Asta trebuia să fac.

Revedeam scena : mă ridicasem de pe locul meu, de pe pietrele pe care mă aşezasem, privind în tăcere desfăşurarea încăierării. Înşfăcasem o piatră, dar fusesem împins şi tîrît de ceilalţi care se luptau

să-l oprească pe boss şi să-l tragă înapoi pe Vito. O furie şi o teamă nelămurită, mai presus de puterile mele, biruiseră ; îmi dădeam seama că această exacerbare a sentimentelor mă prefăcea aproape într-un obiect exclusiv al nălucirilor mele : o altă prezenţă ; organismul meu şi imaginile realităţii erau dintr-o dată însufleţite de această pasiune care mă sufoca.

Mă bîntuiau vrăjmăşii vechi şi noi ; mă simţeam umilit. Gîndurile se încorporau în lumea exterioară : un fel de morală care-mi cerea socoteală de timpul acţiunilor mele. Nimeni nu-mi cunoştea intenţiile : erau în mine, cu ele mîncam, cu ele mă aşezam în pat să dorm ; le priveam, urmărindu-le cum se înfiripă şi cum cresc ; erau secrete, dar cu toate acestea aveam impresia că toată lumea aştepta ceva de la mine : pretindeau, voiau neapărat ; onoarea, principiile, supărarea, dragostea, toate reclamau violenţă.

ȚINUTUL MIERII

Am ajuns în sat pe la șase seara. Am fost primit în casa lui L. cu multă amabilitate : mi-au dat imediat o gustare bună.

În acest timp se desfășurau pregătirile pentru vînătoare și pentru scoaterea mierii. Stăpînul casei își pregătea cartușele : doza praful cu măsurile, după înălțimea terenului (deal, munte, sau cîmpie) îndesa încărcătura de praf, punea înăuntru alicele și închidea cartușul la loc ; dacă acesta era cumpărat de la prăvălie, făcea cu un cuțit o crestătură în carton, pentru a regla presiunea prafului. Cred însă că tot ce spunea despre înălțimea muntelui și respectiva presiune a prafului, nu erau decît povești : trăsneli menite să justifice față de sine însuși loviturile care ar fi dat greș.

Puțin după aceea am părăsit casa pentru a merge să dorm chiar la prisacă ; acolo de unde trebuia să se scoată a doua zi mierea. Le-am mulțumit tuturor pentru ospitalitate și am pornit-o în tovărășia unuia dintre băieții gazdelor mele și a doi tineri țărani, pe un drum ce ducea afară din sat, de-a lungul unei văi lungi, către prisacă. Aveam doi catîri încărcați cu coșuri pentru transportat mierea. Drumul era foarte bătut, frămîntat și stricat, întrucît ducea spre multe „țarini“ roditoare, cultivate cu grîu, cu migdali, cu măslini și cu pomi fructiferi ; o mulțime de catîri urcau seara spre sat, frămîntînd praful care se amesteca cu balega animalelor și cu paiele transformîndu-se pe porțiuni

întregi într-o pastă negricioasă ; deși vară, drumul era mocirlos, întrucît urma cursul unui torent care curgea mai jos, ascuns de vegetația deasă. După vreo patru sau cinci kilometri de mers la vale, ne-am abătut din drumul turmelor și, pe o scurtătură, am ajuns la prisacă.

După ce am descărcat coșurile, ne-am pregătit culcușurile folosind grămezi de paie și saci. Un țăran bătrîn și slab s-a așezat să mănînce împreună cu noi, pîine și brînză. Molfăia mîncarea încet, mișcîndu-și fălcile cu multă grijă : își înmuia atent cu salivă bucățelele de pîine. Felul cum își mișca fălcile, obrajii scobiți acoperiți cu peri scurți și albi, ochii săi incolori de bătrîn, cămașa cu dungi trandafirii, închisă la gît, și șapca cenușie, totul era mizer și nobil în același timp ; chiar și sminteala lui : întunecarea și stingerea minții sale.

Băieții glumeau. Se supărase. Îi ziseseră „moșule“ în loc de „unchiașule“. Vorbea singur ; mînca îmbufnat fără să se uite la nimeni, cu ochii lui albaștri și senini pierduți în depărtare.

Aroma pătrunzătoare a brînzei se răspîndea în aerul ușor, rivalizînd cu aceea a ierburilor, a paielor de grîu tăiate. Miriștile ardeau pe munți și un miros de fum și de cenușă ajungea pînă la noi. Seara era blîndă : soarele se ascunsese în mare însă lumina mai persista și tot cîmpul era galben, de un colorit fraged și luminos (cum se spune în pictură : un galben de Napoli). Numai cîteva păsări brăzdau cerul. Tăiam brînza cu grijă și cu o lăcomie reținută, amestecam bucățelele cu pîine ; vinul se bea la rînd, însă cum eu nu beau decît apă, țineam lîngă mine o ploscă de lut galben, semănînd parcă cu un trup de femeie ; de capul acestei femei mă

agăţam. Locul unde ne găseam domina valea care se întindea pînă la Agrigento, şi, dedesubtul cerului, puteai să-ţi închipui marea la Porto Empedocle, iluminată de transparenţa soarelui.

Între timp se întuneca, ne-am tolănit pe paie şi pe saci acoperindu-ne cu o cuvertură şi încet încet am adormit, pe cînd bătrînul vorbea singur în întuneric.

Cînd s-a luminat, oamenii, cu măştile pe faţă, cu mînecile legate la încheietură cu sfori şi cu pantalonii prinşi în jurul gleznelor, s-au apucat să scoată mierea din scorburi. Frîngeau fagurii în bucăţi mari, lungi de treizeci-patruzeci de centimetri şi late de zece-cincisprezece ; erau din ceară, cu celulele pline de miere care curgea pe toate părţile dacă bucata nu era aşezată cu grijă la orizontală. Cîmpia dimprejur fusese invadată de albinele înfuriate care înaintau de-a lungul drumului pînă în sat, pînă în casa în care era dusă mierea. Stăteam la vreo treizeci de metri de faguri, aşezat la umbra unui migdal. Printre frunze îi zăream pe oamenii care lucrau, în parte ascunşi. Stăteam liniştit deoarece, neavînd mască, nu trebuia să atrag în nici un fel atenţia albinelor. Astfel, cu toate că zburau în jurul meu tot mai furioase şi se loveau de mine, aveam grijă să nu fac gesturi bruşte şi să rămîn impasibil precum Buda în mijlocul ţesăturii aceleia de zboruri fulgerătoare. Însă o albină mi s-a aşezat pe un ochi ; n-am putut să nu scutur din cap şi nici să-mi reţin mîna care se repezise către faţă. M-a înţepat în pleoapă şi am simţit o durere atît de ascuţită încît perceperea ei s-a asociat cu ideea unei furii imense pe care insecta şi-o vărsa asupra mea. Chestiune de o clipă : ca la un semnal misterios o mie se repezină asupra mea bîzîind şi înţepîndu-mă pe faţă şi pe corp care din fericire era acoperit de haine. Goana, repeziciunea gesturilor mele şi frica pe care o încercam nu-mi dădură răgaz să mă gîndesc. Alergam ca un ţap sărind şi rotindu-mi mîinile în jurul feţei şi peste tot. Fugii instinctiv spre ieşirea prisăcii şi astfel mă salvai, căci imediat ajunsei la drumul turmelor care, în locul acela, pe o porţiune de vreo zece metri, era plin de noroi, apă şi balegă de catîri ; mă aruncai în pasta aceea şi-mi cufundai capul în ea, salvîndu-l : rămăsei în noroi cît putui de mult iar albinele nu avură răbdare să aştepte să-mi ridic capul pentru a respira. După ce am ieşit din mocirlă mi-a trebuit o bucată de timp ca să mă curăţ ; aveam un ochi complet închis, obrajii şi buzele umflate. Mi-au pus pe faţă o mulţime de cuţite : lama dezumflă înţepăturile. Stăteam pe un pietroi şi toţi în jurul meu îmi apăsau cu lamele fruntea, ochiul, obrajii şi gura. Parcă eram un soare : lamele străluceau trimiţînd raze de pe chipul meu umflat. Seara m-am întors la casa gazdelor mele care au fost amărîte de această întîmplare ; dar cum mă alesesem numai cu cîteva împunsături şi datorită sprintenelii şi norocului mă simţeam în general bine, totul se termină cu rîsete şi nu ne mai gîndirăm la această păţanie.

Vînătorii se întorseseră aducînd iepuri, potîrnichi şi o iepuroaică mare. Între bucătărie şi sufragerie era un du-te-vino ce nu mai contenea ; prietenii îşi împărţeau vînatul, comentau loviturile neizbutite şi trăgeau cîte-un picior cîinilor, mai ales celor care nu fuseseră la înălţime şi care acum, cum le este obiceiul, se vîrau printre picioare. Apoi vînătorii

plecară şi gazda mea începu să cureţe vînatul : despică iepuroaica scoţîndu-i măruntaiele cenuşii şi albicioase ; dispărură în căldare cu o bufnitură surdă, lăsînd în aer un miros acru şi sălbatic. În pîntecele ei scobit şi gol fură introduse ierburi şi mirodenii ; împănată astfel, iepuroaica fu pusă mai întîi pe o masă, apoi afară, legată de picioare, ca să petreacă noaptea acolo. „Asta pentru Don Totò", spuseră.

Am mîncat în sufrageria prost luminată de o lampă joasă. Persista mirosul vînatului şi din această cauză cîinii erau foarte agitaţi.

M-am culcat devreme. A doua zi dis-de-dimineaţă trebuia să iau cursa şi să mă întorc la Palermo. Ca loc de dormit mi-a fost oferit, la alegere, un balcon sau un pat într-o cameră de la parter ; însă cum camera nu mai era locuită de mult timp, mi-a fost frică că ar putea să aibă ploşniţe hămesite, aşa încît am ales balconul.

Salteaua aşternută pe ciment acoperi tot balconul ; îmi dădură şi o cuvertură de lînă. Ne-am spus noapte bună. M-am întins pe saltea acoperindu-mă bine cu pătura fiindcă dimineaţa era frig ; şi-am dormit o noapte întreagă sub cerul liber. Copiii şi tinerii dormeau vara în balcoane. Satul era aşezat pe o coastă şi eu mă aflam în partea de sus ; dimineaţa, cînd m-am trezit, am putut vedea (drumul era drept şi în pantă) toate balcoanele înţesate de tineri care dormeau, înfăşuraţi bine în cuverturi. Pe măsură ce se trezeau se strigau unii pe alţii, salutîndu-se, comunicîndu-şi veştile şi planurile.

Cînd m-am sculat, l-am găsit pe stăpînul casei pregătind mierea. Aşeza, una peste alta, bucăţile acelea de ceară alcătuite din delicate celule pline cu

miere şi, ici-colo, cu albine moarte strînse înăuntru, ca nişte fetuşi în pîntecele mamelor ; înfăşură bucăţile în coli groase de hîrtie impregnată, prinzînd-o la colţuri cu ace. În sfîrşit, pregăti totul cum nu se poate mai bine.

CĂLĂTORIA ERA LUNGĂ

Eram gata. Am întins mîinile înainte ; amabilii stăpîni ai casei mi-au pus deasupra iepuroaica (rece încă de răcoarea nopţii) învelită într-un jurnal, iar alături şi deasupra ei cele patru pachete cu miere. Astfel, aproape imobilizat, încărcat cu darurile pe care trebuia să le ţin drept pentru ca mierea să nu curgă, am părăsit casa.

Cursa plecă, aglomerată peste măsură. Era limpede : nu mă puteam clinti şi mă luptam din răsputeri, mişcîndu-mi degetele cu cea mai mare grijă, pentru a împiedica prăbuşirea pachetelor care se anunţa de pe acum inevitabilă.

Călătoria era lungă. Lumea care stătea în picioare se balansa. Mai rău era cînd taxatorul se deplasa de-a lungul culoarului ; reuşea acest lucru cu greu, făcîndu-şi loc cu coatele printre corpurile călătorilor, agăţîndu-se cu mîinile de bare şi trăgîndu-se înainte cu braţele, lăsînd mînerul de aluminiu pentru a se prinde de pieptul cuiva şi a se deplasa încet, substituindu-i-se : mai întîi un picior, apoi burta, apoi celălalt picior şi astfel respectivul era smuls de pe locul lui şi aşezat pe locul pe care-l ocupa mai înainte taxatorul. Cînd trebuia să treacă pe unde mă găseam eu, practic, aproape încălecîndu-mă, treaba se complica şi mai mult : trebuia să mă cocoşez peste pachetele mele, să-mi plec pieptul, dar să ţin lucrurile acelea în poziţia cuvenită : eram împins astfel către vecinul meu atingîndu-l acum cu pachetele care, stricîndu-se tot mai mult, începeau să trezească bănuieli. Încet-încet din grămada aceea de hîrtie impregnată şi de ziare ieşea afară urechea iepuroaicei. Am împins-o încet înăuntru dar după o clipă ieşi din nou: în văzul tuturor, printre ştirile imprimate pe ziar, printre titlurile : „incursiuni aeriene. Gdanskul a căzut". Sărmana iepuroaică, învelită în literatura aceea triumfătoare, îşi scoase capul : ciuli urechea ; ochiul stins mă ţintui. Era aproape ; aproape erau şi dinţii mici ce măcinaseră ierburi şi rădăcini, părînd acum nişte mici maşini stricate.

Toată lumea mă privea : ţineam în braţe, ca pe un copil, alergătorul acela mort. Mierea se scurgea printr-o spărtură. Omul de lîngă mine bombăni şi-şi trase picioarele într-o parte, temîndu-se să nu-şi murdărească pantalonii. Încercai să trag hîrtia la loc însă nu fu chip să reuşesc iar ca să mă mişc era foarte riscant ; pachetele păreau gata să alunece în toate părţile. Echilibristică : forţă şi rezistenţă. Întinzînd o mînă înainte şi aplecîndu-mă încet, am reuşit să îndepărtez o şuviţă de păr care-mi căzuse peste singurul ochi deschis de care dispuneam. Dar întrucît mîinile îmi erau în parte unse cu miere, nu m-am putut feri să nu-mi mînjesc ochiul, fruntea şi părul. Astfel călătorii mai departe. Visînd sosirea.

În cursă muştele călătoreau într-un număr mare alături de noi toţi. Şi mai înainte se plimbaseră peste pachetele mele atrase de miere şi de iepuroaică ; acum mi se aşezară pe faţă. Nu puteam să le alung, nu prea des cel puţin, însă nu rezistam şi, plecîndu-mi capul şi pieptul ca să mă apropii de mîna pe care o puteam mişca mai uşor, le goneam din cînd în cînd de pe frunte şi de pe ochi, dar procedînd astfel nu-mi îmbunătăţeam

situaţia decît pentru o clipă: muştele se ridicau pentru moment, apoi se aruncau din nou asupra mea, mai sălbatice şi mai îndîrjite ca niciodată. Uneori voiam să rezist. Îmi aplecam faţa pentru a le prinde şi a le închide între încreţiturile gîtului şi ale obrajilor pe care-i contractam spre ochi sau spre gură; scuturam capul şi părul, pe care-l foloseam cum fac caii cu coada, însă fără nici un rezultat, în afara aceluia că oboseam şi-mi enervam vecinii. Între timp multă miere se împrăştiase pe jos, oleacă chiar pe bancă, şi, nu ştiu cum, poate din cauza fîţîielii taxatorului sau acelei puteri fatale pe care o are mierea, ajunsese pînă departe: pe feţele şi pe mîinile tuturor. Cîmpiile din jur erau pline de muşte; se strecuraseră cu duiumul în cursă şi continuau să intre cînd aceasta se oprea ca să mai ia lume. Petreceau pe noi cu o plăcere nebună, răzbunîndu-se poate pentru inferioritatea lor corporală cu cruzimea plină de ură a învingătorilor.

Mă durea capul, năucit de mirosul acela urît de haine şi de oameni, din cauza prafului şi a muştelor. Vedeam chipuri bronzate; o mutrişoară de copil apărea din cînd în cînd între un şold şi un umăr; pînă şi pe chipul acela se aşezaseră muştele; iar mîna mamei trecea uşor peste el pentru a le alunga.

Ceasul montat deasupra scaunului şoferului arăta ora zece. Stîncile trandafirii ale munţilor alunecau repezi în spaţiu printre umeri şi capete, parfumul mării era mai puternic.

M-am posomorît. Un timp nu m-am mişcat; îmi impuneam să aştept, dar credeam că înnebunesc. În

sfîrşit am ajuns la mare, însă chiar lîngă Acqua dei Corsari un cauciuc a făcut explozie.

Toată lumea a coborît. M-am grăbit şi eu să ies şi am aruncat mierea cît colo. Blestemînd şi înjurînd, am luat-o pe jos către Palermo. Nu m-aş mai fi suit în cursă pentru nimic în lume. M-am spălat la o fîntînă frecîndu-mi chipul şi braţele, iar, după ce mi-am scos cămaşa, m-am spălat pe piept. Am pornit din nou ducînd cu mine iepuroaica pe care o ţineam de picioare. Mă gîndeam că Don Totò n-o să se supere prea rău din cauza acestui incident: miere găsea şi în oraş: se vindea la toate prăvăliile. Din păcate n-a fost aşa. Şi întîmplarea aceasta, alături de altele, era menită să-mi grăbească prăbuşirea.

EI, STIMATE DOMN TOTÒ

Două lucruri mă îngrijorau : că donna Teresa mă va reclama pentru mojicia pe care o comisesem şi că Don Totò îşi va face prea mult sînge rău din cauza mierii pierdute. Însă nu era la birou. Le-am povestit tot fiilor lui ; mi-au răspuns că tatăl lor va veni la casa Oblăduirii şi că acolo voi putea să-i explic chiar lui ce s-a întîmplat.

Don Totò sosi chiar în aceeaşi seară şi împreună cu el veniră nişte domni care aveau nevoie de cîini. Fusese o zi înăbuşitoare, siroco-ul suflase fără încetare. Un nor mare de praf se răsucea în văzduh la întîlnirea vînturilor, sorbit din drum, cu hîrtii şi gunoaie ; ţîşnea în înalt, deasupra acoperişurilor şi copacilor, pînă cînd vîrtejul se potolea. Albise totul : străzile, frunzele lămîilor, blana cîinilor, mobilele din casă. Abătuţi, cîinii se ascunseseră în cuşti, pe lîngă trunchiurile lămîilor sau scurmaseră pămîntul săpîndu-şi gropi în care se cuibăriseră, căutînd puţină răcoare.

Nările erau uscate, înfundate de praf şi arzînde. Toată ziua îmi făcusem de lucru. Aranjasem din nou gardul ; pregătisem mîncarea, îngrijisem cîinii bolnavi şi umplusem cu apă troaca animalelor care, din cauza căldurii, simţeau mereu nevoia să bea. Pregătisem totul cu multă grijă pentru această vizită. În ciuda căldurii, soldaţii îşi continuaseră exerciţiile toată ziua. Şi tot vacarmul acela neîncetat de bubuituri se unea înlăuntrul meu cu căldura : căldura şi vacarmul păreau un singur fenomen. Aş fi vrut să-mi fac o vizuină, asemenea cîinilor, să sap pe sub pămînt, să mă ascund.

Don Totò sosi pe răcoare împreună cu trei domni mai în vîrstă, însoţiţi de soţiile lor. După ce priviră ţarcul şi discutară despre cîinii care-i interesau, poposiră în grădină, aşezîndu-se în fotoliile de răchită pe care le pregătisem ; după ce mai flecăriră despre cîini şi schimbară tot felul de complimente (despre casă, despre sănătate etc.), încetară orice conversaţie pentru a savura crustaceele, aricii, stridiile şi racii fierţi, aduşi de un pescar pentru Don Totò.

Cînd intră, Don Totò mă privi în treacăt, sau aşa mi se păru, întrucît îmi mutai privirea prefăcîndu-mă că mă ocup de aranjatul mesei, al scaunelor şi al coşurilor aduse de pescar. Acesta începu să scoată arici şi stridii pe care le deschidea cu cuţitul şi le trecea domnilor care, după ce stropeau crustaceul cu zeamă de lămîie, îi sugeau conţinutul cu mare zgomot. Mîncau şi repetau :

— Arici, melci şi raci, cheltuieşti mult şi n-alegi nimic.

Ritmul şi priceperea pescarului în a deschide, a curăţa şi a oferi crustaceele stabiliseră o anume ordine. Domnii le sugeau savurîndu-le : din cînd în cînd tăcerea era întreruptă numai de fraza aceea care nu făcea parte dintr-o discuţie, dintr-o conversaţie ; ci era începutul şi sfîrşitul oricărei conversaţii : expresia plăcerii pe care o încercau luînd acea gustare pe care ar fi dorit-o mai bogată şi mai consistentă, astfel încît să transforme orice poftă şi orice vigoare în saţietate şi toropeală.

După aceea se apucară să mănînce racii, pe care-i rupeau singuri cu mîinile. Odată întreruptă ordinea

impusă de pescar și luînd sfîrșit așteptarea care farmecă și care te face să salivezi mai mult, conversația deveni mai degajată. Între o sorbitură și alta își spuneau :

— Iacă-tă ouăle !

— Ce burtă plină : gravidă ! Ce ouă roșii și fragede !

— Este o femelă gravidă... ouăle sînt mai bune decît carnea !

— Racul femelă este un adevărat noroc !

— A, stricata !

— Ssssst... doamnele !

Femeile erau ceva mai departe, se plimbau în tovărășia donnei Teresa, pe lîngă țarcul cîinilor și prin grădină.

— N-aud. Nu înțeleg : sînt prea cinstite femeile noastre ; nu înțeleg nimic !... Iubiților, vorbiți fără grijă, fără grijă, și savurați crustaceele.

Rîseră cu toții și continuară să mănînce și să glumească.

— Uite-i în coloană : parcă sînt niște soldați racii ăștia : unul după altul : cu ochii lucioși ; platoșe, labe și clești. Pînă una alta eu *înghit* căpitanul : pe ăsta ! Frumos ! Mai întîi îi sorb parfumul : oh, ce deliciu... apoi, dacă se poate, o rugăminte : puțin bicarbonat.

— Adu-l ! Băiete !... Și lămîile, și gheața pentru apă ! comandă Don Totò adresîndu-mi-se pe un ton aspru.

M-am dus în bucătărie după bicarbonat. Îmi spuneam : „Să-l salut acum ?! Desigur, acesta este momentul, îl salut. «Sărut mîinile, Don Totò.» Îl salut. Pun bicarbonatul pe marmura mesei, printre

pahare și lămîi. Dacă privește spre mine îl salut, altminteri... oare de ce mă privește astfel ?

Iată-i. Cel cu chipul de ceară transpiră, îi vine să rîgîie : explodează. «Sărut mîinile, Don Totò.» Nu, nu încă... îndată : un pas, sînt în fața lui. Din nas îi ies peri albi, «mîinile, Don Totò».“

— Săru' mîna, Don Totò.

„Prea încet... Acum e tîrziu. Trebuia s-o fac imediat, de cum sosise aici... privea spre mine sau nu, trebuia să salut. Tare : «Sărut mîinile, Don Totò, bună seara, Don Totò», era atît de ușor. Și de ce n-o făcusem ? Rămăsesem tăcut, întorcîndu-mi privirea în altă parte.“ M-am gîndit să fac ceva, să duc apă rece cu gheață și anason. „O prepar, o duc și-am să i-o ofer lui Don Totò.“

Am pregătit apa în bucătărie. Am pus înăuntru gheața, anasonul și, separat, într-o cană, zeama de lămîie. Am coborît cu două carafe. M-am întîlnit cu donna Teresa și carafa aproape mi s-a vărsat. Era urmată de vizitatoare și de cîteva dintre protectoare, țeapănă și foarte palidă, cu ochii întunecați și goi. Ocolind femeile, m-am îndreptat spre grupul de „ronțăitori“. Mă apropiam, fixam marmora albă a mesei, lămîile stoarse, cuțitele și părul acela negru și lins dedesubtul căruia, asemenea unui fum, dorința de a rîgîi stătea gata să izbucnească. După ce luă bicarbonatul, omul începu să răsufle greu, rotindu-și plin de emoție ochii lucitori și neliniștiți în jurul său.

Politicoși, ceilalți nu mai mîncau, urmărindu-l pe cel suferind și eforturile acestuia. Cu racii în mînă, așteptau.

— Ridicați-vă puțin, domnule, plimbați-vă... o să vă ușurați imediat !

— Bicarbonatul face minuni : este singurul leac, spunea în acest timp omul, confidenţial, de parcă era bucuros să comunice o reţetă preţioasă şi căutînd înţelegere. Dacă n-aş avea medicamentul acesta, dragă Don Totò, dragă domnule avocat, prieteni !... Bătrîneţea este de vină : viaţa sedentară ! Fără îndoială, sînt bolile noastre : bolile celor înstăriţi ; ale castei noastre. Dar, vă rog, continuaţi. Oricum, îmi face plăcere să-mi privesc prietenii cum mănîncă.

— Nici vorbă, o clipă de odihnă nu face rău nimănui ; dimpotrivă...

Acum e momentul !

— Desigur : acum !... ce uşurare !... Ce alinare.

Am pus carafa pe masă fără să privesc pe nici unul. Bucăţile de gheaţă se topeau cu repeziciune în apă : numai la asta mă uitam. Eram deprimat : nu mai ştiam să salut. Oricum, era tîrziu : Don Totò venise, se învîrtise prin casă, stătuse în grădină, fusesem de mai multe ori în apropierea lui : nu, nu mai puteam să-l salut ; ar fi fost absurd, aşa, la jumătatea serii, după ce-am trecut şi-am răstrecut prin faţa lui, deodată : „Bună seara, Don Totò". Era imposibil.

Singur. Privii cu tristeţe către cîini de parcă le ceream ajutorul ori sfatul, sau, cel puţin, o privire de înţelegere.

Venise şi fiul lui Don Totò şi o luase pe Ana cu el în spatele casei. I-am zărit numai o clipă: dispăreau în partea cealaltă a grădinii. Mă gîndeam „nu-mi pasă", însă am simţit o durere puternică în piept şi priveam frunzele copacilor ca pe nişte lucruri neobişnuite: „Oare cum de sînt aşa de verzi ?" mă întrebam cu o nelinişte neghioabă şi disperată, „la asta trebuie să mă gîndesc".

Mi-am luat bîta şi m-am îndreptat spre locul unde dispăruseră, cuprins de gînduri nelămurite.

„Frunzele lămîilor, nişte vîrfuri de suliţi, Don Totò ce mai grămadă de c... : ce se mai îndoapă ; moţăie cînd merge, îi cunosc dispoziţia, acum desigur că e furios pe mine. Unde-or fi ? Unde ? Bîta e grea, îi trag una şi termin cu el. Mă odihnesc. Dar cine este el ? Cum îndrăzneşte ?... Dar nu e a mea: ce am eu cu ea ? Este mai puţin decît o căţea ! Uite-i."

Erau acolo, în spatele casei. Ana stătea sprijinită de zid, lîngă scara de piatră, avînd deasupra ligheanele de tablă agăţate pe peretele cu tencuială galbenă, cu mături, cîrpe de vase; Romeo îi ridicase fusta şi mi s-a părut că îi atingea picioarele deasupra genunchilor. Văzîndu-i, o clipă numai, am crezut că turbez. Am rămas nemişcat, ţintuindu-i cu privirea. Trupul Anei părea nefericit sub mîinile acelea cotropitoare ; se apăra fără vlagă, încercînd să-şi tragă fusta în jos şi mormăind cuvinte fără sens.

Pentru moment i-am mulţumit, dar imediat am urît-o : răsturna prejudecata pe care-o aveam despre ea : acum îmi era mai greu s-o privesc cu indiferenţă : crescuse în ochii mei, şi de aceea o uram.

Romeo mă văzu şi se opri. Lovind cu palma fusta Anei şi scuturînd-o, se prefăcu că vrea s-o cureţe de ceva care se prinsese de ea.

— Gata, greierul a zburat : nu mai este ! Şi mîinile îi tremurau din cauza excitaţiei şi a supărării. Însă imediat, regretîndu-şi parcă simularea, ruşinat că fusese surprins, luă o altă mînă şi se întoarse spre mine privindu-mă chiorîş şi întrebător :

— Tu ce doreşti, *Balocco* ? Se făcuse roşu la faţă iar sudoarea îi brobonea fruntea.

Venii lîngă el, ţinînd bastonul cu amîndouă mîinile. Îl dominam întrucît se aşezase pe un coş mic şi nu se sculase ; strîngînd bîta în mîini, îl fixai ca un nebun şi simţeam că tensiunea de care eram cuprins era pe punctul de a frînge orice control al raţiunii. Rămase acolo nesigur, tulburat de apropierea mea, de poziţia pe care-o aveam şi de bîtă : îşi dădea seama că, mai înainte de a se fi putut ridica, i-aş fi crăpat ţeasta cu o singură lovitură. Îşi mişcă puţin capul şi mişcarea aceea imperceptibilă îmi dezvălui nesiguranţa lui : era mai puternic decît mine însă poziţia lui defavorabilă, bîta pe care-o aveam în mînă şi vizibila exaltare care mă stăpînea, îl făcură probabil să-şi schimbe atitudinea. Se întoarse ostentativ spre Ana, lăsîndu-şi ceafa descoperită ; legîndu-mi parcă mîinile cu încrederea pe care mi-o arăta. Şi cu această înşelătorie se salvă. Spuse :

— Ei, tu, pleacă, trebuie să vorbesc cu tînărul acesta. Pleacă, cretino ! repetă ca un bădăran. Fata o rupse la fugă. Trebuie să-ţi vorbesc ! adăugă grăbit, fără să mă privească, ca şi cum ar fi fost vorba de afaceri, totul pe un ton indiferent şi care nu suferea amînare ; presat parcă de timp, îmi spuse : Te-am căutat ; trebuie să mă ajuţi.

Mă privea, sigur că acum nu mai avea de ce să-i fie frică ; şi răsuflînd adînc, abordă obişnuita lui mină de îngîmfare şi de obrăznicie. Ţineam în continuare bîta pregătită, însă de fapt n-aş mai fi folosit-o. Tremuram, întărîtat încă de dorinţa care mă stăpînea de a-i frînge oasele dar, cu toate

acestea, faptul că era pe punctul de a-mi cere ajutorul mă făcea curios.

— Avem nevoie de tine, *Balocco,* eu şi ceilalţi prieteni ai mei.

— Nu mă cheamă aşa.

— Nu te cheamă aşa ?! În regulă. Dar aşa te strigă tata. Şi-atunci ?... Cum te cheamă ?

— Don Totò mă strigă aşa, dar dumneata să nu-mi spui aşa ; nu-mi place. Fii atent !...

— La ce ? La ce să fiu atent ?... Băiete, ai înnebunit ? Potoleşte-te, prietene ! De acord : tata te protejează, însă nu exagera, te previn ! Ce, eşti nebun ?! Ascultă : mă adresez ţie pentru o treabă delicată ; şi asta e o dovadă de preţuire. Dar mai înainte ascultă : am nevoie de cineva care să caute şi să găsească maşini uzate. E un negoţ pe cinste : o treabă de viitor. Cumnatu-meu a făcut astfel afaceri excelente ; a fost şi la Roma. Caută, întreabă, taică-tău avea mulţi prieteni... dacă găseşti ocazii bune spune-mi imediat : eu cumpăr şi apoi revînd ; poţi cîştiga nişte bani : eu îţi dau partea ta. *Vezi : încrederea !* Poţi să ajungi cineva, şi ai să-mi mulţumeşti. Dar acum trebuie să-ţi vorbesc de o altă treabă, şi anume : tu eşti vestit pentru agilitatea ta, eşti cunoscut. De multe ori faima ajută mai mult decît forţa. Nu eram sigur dacă să-ţi vorbesc sau nu, dar m-am hotărît văzînd că nu-ţi este frică nici de mine. Însă fii atent : lucrul acesta îţi face cinste dar... mai înainte ai riscat : dacă-mi pierdeam răbdarea !...

Îl cunoşti pe F. ? Băiatul excelenţei sale P. „magistratul". Cine nu-l cunoaşte ?! Ăsta violează în fiecare zi cîte o fată, şi să faci asta aici... în Sicilia !... Îmi este prieten : mi-a făcut multe hatîruri.

Îl cunoşti ? Vesel, nu se pierde cu firea, are bani, femei, protecţie. Tu ai curaj. Vino mîine, n-o să fii singur : eu, F. şi Tristano, şi-apoi Scialabba. Şi tu : *Balocco !* N-o să fim singuri. Mai bine. Ceilalţi or să fie cu siguranţă mulţi. Vino. Şi-o să le rupem coarnele fiilor acelora de tîrfă ! Ce este ? Ţi-e frică ?

— Ce spui ? Frică de cine ? Mie nu-mi este frică de nimeni !

— Bravo. Cu ce vii ? Cu cuţitul ? Cu bîta ? vino cu ce vrei. Îl cunoşti pe Tristano ? Renumit cu briciul lui : fulger : îţi taie hainele în fîşii şi, dacă vrea, nici măcar nu-ţi zgîrie pielea. Elegant : numai în albastru umblă, cu pălărie neagră, mănuşi negre foarte lucitoare. Şi ce pantofi : săgeată ! Şi ce parfum : un dandy. Însă n-aş vrea să am ocazia să mă „încaier" cu el. Mai bine nu. Tristano, prietenul prietenilor. O să fie cu noi.

Ieri, F. se plimba cu cineva. Seara. Se strecurase în spatele şcolilor, sub zidul vilei Sperlinga. Se plimba pe strada aceea dosnică, învăluit într-un nor de praf (dar ce-i păsa lui de praf !). Îşi adunese fata, o strîngea lîngă el şi o trăgea spre un boschet de soci care cresc pe lîngă zid : respectiva (toate sînt tîrfe !) se prefăcea că nu înţelege, însă sigur se bucura că arborii erau acolo, la doi paşi : „Unde mă duci ? Hai înapoi că e răcoare !" În sfîrşit, o plimbare foarte plăcută. Ajung în apropierea copacilor şi acolo un tip, un căruţaş — poate că-şi făcuse nevoile — negru de cărbune — căruţa era mai înainte — se oprise şi îi privea. Prietenul meu se îndepărtează : nu mai era cazul. S-a întors înapoi către zona cu case tip ; a părăsit şoseaua, luînd-o peste cîmp... tipul după ei : îi urmărea. F. a luat-o printre vile, mulţumindu-se să se plimbe prin cartierul care de altfel nu este chiar atît de pustiu, însă, cînd să cotească pe o stradă, a dat nas în nas cu omul lui sprijinit de zidul unei vile şi care în mod sigur ocolise în fugă pe partea cealaltă, proţăpindu-se acolo ca un felinar. Trec pe lîngă el. Femeia se afla spre partea lui iar F. de partea cealaltă. Cînd ea a ajuns în dreptul lui, tipul şi-a umflat pieptul şi a trîntit un strănut ca o canonadă, ca un sunet de goarnă. Jetul de salivă şi patima cu care răbufnise au fost atît de puternice încît fata, care avea braţul gol, a fost împroşcată de sus pînă jos. Totul fusese făcut cu intenţie : un asemenea strănut nu poate exista, şi apoi nici nu s-a ferit şi nici nu şi-a acoperit nasul şi gura cu mîna. Dintr-o săritură F. i-a trîntit un pumn în mutră. Îl ştii : este un taur ! Însă celălalt a scos un cuţit, năpustindu-se asupra lui ca turbat. Sprijinindu-se de zid şi trăgîndu-şi pieptul înapoi pentru a se feri de loviturile de cuţit, prietenul meu s-a apărat cu pietre şi cu lovituri de picior ; au rămas aşa, unul temîndu-se de cuţit, celălalt să nu primească un picior în piept ; au încercat de cîteva ori să pună mîna unul pe altul, dar în zadar. Apoi căruţaşul a renunţat şi a plecat ameninţînd : „Nici o grijă, te cunosc ! o să ne mai întîlnim !" „Oricînd şi oriunde doreşti !" i-a răspuns F. „Mîine la Falde, la ora zece ; adu pe cine vrei !" „Mîine să fie, pe mîine !" Aşadar, vii ?

N-am spus nimic, cîntărind vorbele lui şi nesiguranţa mea, apoi am zis :

— Ce nevoie este de mine acolo ? Vorbeai de Tristano. Apoi mai este şi domnul Scialabba, el este atotputernic : e foarte temut : şi singur poate să

rezolve totul. Nu e nevoie de mine şi n-am să le fiu pe plac acestor oameni mai în vîrstă şi mai pricepuţi. Nu vin. Imediat însă m-am simţit şi mai stingherit: eram mulţumit că spusesem nu, dar începusem să mă tem că refuzul meu ar putea fi considerat drept o dovadă de frică. Am fost tentat, după ce spusesem nu şi-mi arătasem independenţa, să accept, fără nici un interes, dovedindu-mă astfel mai nobil şi mai generos.

— Însă nu-mi este frică, am spus, aş putea să vin cu toate că treaba nu mă interesează. Din consideraţie pentru Don Totò! Poate da...

Romeo surîse.

— Poţi să nu vii dacă nu te simţi în stare: sîntem deja destui şi nu cred că ei vor fi mai mulţi; şi apoi, chiar dacă vor fi, noi facem cît o ceată... Dar, din precauţie, ai putea să vii şi să stai deoparte, să priveşti: dacă vin prea mulţi, dacă, în sfîrşit, diavolii ăia sînt o turmă, atunci da: intervii şi te bagi şi tu în încăierare! Dacă nu, ai să stai liniştit să priveşti. Şi-acum ajunge. Hai să vedem dacă printr-o minune ne-au mai lăsat vreun crustaceu. Ne-am înţeles, mîine la opt: ne vedem la Guly, mîncăm cîteva plăcinte, luăm o cafea... şi-apoi... cu toţii! Sau ne vedem înainte de zece pe noua şosea de la Falde. Va fi lună: o să se vadă bine.

— Atunci la nouă. Am să vin.

— Bravo. Este o dovadă de prietenie. Îţi vei cîştiga nişte prieteni; toată lumea are nevoie de prieteni.

— Nu e vorba de asta. Este o cinste, o obligaţie faţă de tatăl dumitale: din respect pentru Don Totò,

ce să mai vorbim... şi pentru donna Teresa, pe care-o venerez ca pe o mamă; şi pentru ospitalitatea de care beneficiez, pentru miile de obligaţii pe care le am, sînt şi voi fi la dispoziţia dumneavoastră.

Făceam acele complimente cuprins de o plăcere ciudată. Mă gîndeam: „Chiar dacă nu l-am salutat pe Don Totò, confidenţa aceasta cu fiu-său îmi micşorează vina, totul va părea mai logic, îşi vor explica multe cînd vor afla de provocare: era preocupat, vor spune. Voi fi iertat."

Ne-am întors spre partea grădinii unde se ţinea ospăţul. Continuau să stea acolo, să sugă labe de rac şi să vorbească. Fiul lui Don Totò se strecură printre ceilalţi şi, luînd din coş unul din puţinii raci care mai rămăseseră, începu să-l rupă şi să-i sugă carnea şi sucurile. Rupea cu dinţii labele fragede şi carapacele păroase; degetele, unse de puţinul lichid care se scurgea din corpul rupt şi deschis al racului amestecîndu-se cu saliva lui, scormoneau sprintene pătrunzînd, după îndepărtarea carapacei, în pîntecele acestuia de unde scoteau carnea, îndemnîndu-se şi ajutîndu-se cu buzele şi cu limba. Degetele acelea — mă gîndeam — atinseseră puţin mai înainte picioarele Anei, îi mîngîiaseră pielea... şi iată-le acum murdare de măruntaiele galbene ale racului. Îmi luasem angajamentul să-l însoţesc, însă acum aş fi vrut să mă retrag; nu înţelegeam de ce mă compromisesem. Dar era prea tîrziu: mă aliasem cu el cu toate că nu-l iubeam; dimpotrivă, îmi era duşman: „Voia s-o aibă pe Ana", degetele îi erau galbene, murdare de ouă de rac, iar eu, măgulit de cîteva vorbe, mă înhăitasem cu el şi noaptea următoare trebuia să fiu alături de el şi

de prietenii lui : toţi, faţă în faţă cu ceilalţi, pe care nu-i cunoşteam, înarmaţi şi duşmănoşi, ridicaţi împotriva unora pe care-i uram mai puţin decît pe fiul acesta al lui Don Totò. Îl priveam cum mănîncă şi mă gîndeam la încăierare. Aproape speram că noi vom fi cei ce vor pierde ; îl vedeam : „Acum mănînci, ce-ţi mai ronţăie dinţii ; e plin de labe goale de raci pe jos, printre pantofi şi picioarele scaunului. Acum : aşa ! Dar mîine ? Plîngi... Mîine seară : o să-ţi ţii cu mîinile măruntaiele ca nişte tuburi cenuşii şi fierbinţi... Ah, cum mai plîngeai, cum mai vomitai. PORCULE !... Alergai în întuneric printre pinii şi stîncile de la Falde, urmărit de căruţaş. Strigai : Ajutor, *Balocco !*... Aşa va fi ?... Mîine, noaptea, în mireasma coconarilor, pe drumul aurit de lună ; cu boxul. Căruţaşii : încordîndu-şi privirile în întuneric, cuţitele lungi : ca nişte spice, nobile arme : şerpi, deschise ca nişte compasuri..."

„Trebuie să nu uit : *să urinez,* mai înainte : n-aş vrea, dacă am să fiu rănit, slăbit din cauza sfîrşelii, să fac pe mine... Ud de sînge şi de urină, să-i fac pe ceilalţi să rîdă de milă şi de bucurie. Desigur, am să-mi amintesc să urinez : n-am să uit ! Dacă voi cădea la pămînt să fiu curat."

Don Totò era serios. Nu mai mînca. Şi de fapt fiul său era singurul care mai ronţăia şi mai sugea racii rămaşi. Doamnele se alăturaseră grupului.

— Sîntem oameni de lume. Obişnuiţi, sau mai bine zis născuţi cu darul de a şti să plutim bine pe valurile lumii acesteia. Războiul nu ne sperie şi pentru că (acesta este cazul meu) sîntem bătrîni şi dispuşi fie să trăim, fie să murim. Pînă la urmă războiul ne va aduce multe foloase : puterea omului de „pace" se va întări : vom face afaceri, nu acum, ci mai tîrziu : cînd lucrurile se vor încurca rău iar Statul se va clătina, neputincios : zdrobit din cauza războiului, a datoriilor, a foametei şi a revoltelor. Fiindcă aşa va fi : trăncănesc despre războaiele uşoare ! Va fi greu pentru toţi. Însă nu vor lipsi foloasele : de la afaceri mici vom trece la antreprize mai mari : ale noastre vor fi mărfurile şi politica. Oricum, învingători sau învinşi, *sicilianul* va cădea în picioare ! Vină americanul, englezul sau neamţul, de noi or să aibă nevoie : sîntem seniori vechi, stăpîni din tată-n fiu nu ai pămîntului ci ai oamenilor : legături şi prietenii. Şi totdeauna pe aici vor trebui să treacă, pe sub mîna aceasta.

„Va fi lună atunci, sau *era lună atunci* (dacă-mi voi aminti). Tot drumul luminat ca-n palmă, piatră cu piatră. Şi marea : neagră ca un ochi. O reflexie. Vom vedea mîine, însă mai înainte la Guly. Nu trebuie să beau, nu-mi plac băuturile tari. Uite-i, sînt deja acolo cu toţii : «Bună seara la toată lumea ! Bună seara, domnule Scialabba !» «Hm ! Ia te uită, domnul *Balocco* ?! Atunci sîntem pe mîini bune : pot să plec ! Plec.» «Nu se poate. Ce spuneţi ? Glumiţi, domnule Scialabba. Dumneavoastră trebuie să rămîneţi aici. Nu vă bateţi joc de mine...» Să urinez, mai înainte. Astfel dacă am să fiu rănit la pîntece... Nu vreau să mă ud şi să miros. Ce întunecaţi sînt copacii... De unde or să vină ? Din cîmpie, dinspre case. Sosesc, atingînd zidurile şi lumea înăuntru mănîncă : nu ştie de noi, nu ştie nimic. Cum mai lătra cîinele. Noaptea e altfel, e mai trist... Tică-losul ăsta o să vadă că nu-mi e frică. El însă, da : el tremură : vorbeşte, vorbeşte. Mîine. Aşa va fi. El, care-o voia pe Ana. Fugeai, *ai să fugi* desigur. Alergi printre copaci : ascunde-te repede. Şi ăla ce

vrea ? Spre mine, e furios pe mine... Ce ochi ! caută parcă ceva, mă priveşte. Viaţa mea... O să mă caţăr în copac în joacă, n-o să mă poată prinde, mă caţăr mai bine decît toţi. «Totuşi ce doreşti ? Cine te cunoaşte, prietene ?» Respiră, este aproape, acum îl înjunghii ; dar de ce vrea să pună mîna pe mine cu orice preţ ? Cine este ? Fie : acum îl înjunghii ! Simt deja cum cedează pîntecele cald, plin de măruntaie sîngerii. «Dar ce doreşti, de fapt ? Erai un copil, ca şi mine. Maică-ta te mîngîia, miroseai frumos. Acum îţi curg balele. Destul ! Da, prietene, destul. Şi-apoi eşti prea iute, eşti vestit pentru asta, să-i lăsăm pe ceilalţi să se omoare.»"

În închipuirea mea făceam pace cu duşmanul. Ceilalţi însă nu. Îi vedeam cum aleargă prin pădure ; unii săreau de pe şosea. Acum alergau, se urmăreau printre stînci şi ţipau, se luptau. „O fi rănit ? E rănit. Aleargă după tine, te urmăreşte îndeaproape. Sigur, acum strigă : «Tristanoo ! Baloccooo !» Strigă, cazi. Nu. Eu sînt rănit ; sub copac. Ce mireasmă de pini. Nu-mi pasă de nimic, dar nu trebuie să urinez cît timp sînt aici, la pămînt..."

— Deci va fi război ? zic.

— Ei, stimate domnule Totò. Dumneavoastră ziceţi bine, însă eu mă tem de iscoade. Iscoadele ce-au să facă ?

— Ce-au să facă !? Or să-şi facă meseria ; or să raporteze, or să tragă pe sfoară, or să răstoarne totul, precum furnicile un zid vechi. Iscoadele sînt de dispreţuit numai în ce ne priveşte sau în legătură cu chestiunile de onoare : în administraţia Statului, împotriva acelora care se opun Statului. Printre bandiţi şi poliţişti. Însă în bătăliile mari, în luptele dintre naţiuni, reprezintă numai un gînd maliţios, care nu scandalizează întrucît într-un asasinat atît de grozav cum este războiul toate intenţiile răutăcioase sînt admise. Spionii sînt ca tîrfele, cele plătite se înţelege, au o meserie cinstită, care corespunde întru totul bunei-cuviinţe şi sufletului protectorilor lor.

— Şi cine ne va apăra ?

— El, spiritul acela.

— Noi înşine. Dacă vom şti să fim pregătiţi.

Pămîntul era presărat peste tot cu carapace şi lăbuţe de raci : o sută de carcase păroase stăteau în praf : furnicile alergau deja spre rămăşiţele împrăştiate şi cîte-o bucăţică de rac începuse să se mişte încoace şi încolo, remorcată spre cine ştie ce vizuină misterioasă. Domnii rîgîiră aproape toţi deodată.

Măturate. Crustele racilor şi resturile acestei ronţăieli, fiindcă aici furnicile ne mănîncă. *Balocco*, e rîndul tău ! Devorează ca nişte înfometate.

— Armate ! Priviţi-le... Armate !

— Nici mai mult, nici mai puţin : oameni, creştini.

— Roşii. Să le strivim : na ! na : cu piciorul !

— Să lăsăm, să nu ne punem mintea cu furnicile : sînt vietăţi nevinovate.

Domnii continuară să pălăvrăgească de una şi de alta ; li se alăturară şi doamnele care acum rupseseră lunga şi discreta tăcere menţinută pentru a-i lăsa pe bărbaţi să discute între ei. La căderea întunericului se retraseră salutînd-o respectuos pe donna Teresa căreia îi mulţumiră pentru ospitalitate, îi mulţumiră şi lui Don Totò pentru cinstea pe care le-o făcuse şi pentru gustarea aleasă. Don

Totò mai rămase în grădină ; mi se păru că mă privea fără să mă vadă.

Trecînd prin faţa lui am spus :

— Bună seara, Don Totò !

In ziua următoare nu s-a mai întîmplat nimic. Răfuiala n-a mai avut loc. M-am dus la cafenea, i-am găsit pe prieteni umflaţi de plăcinte şi de vermut ; întrucît cele două părţi se împăcaseră, aşa mi-au spus. Dar bănuiesc că nimic nu fusese adevărat : nimic din ceea ce-mi povestise Romeo : voise numai să scape de furia mea, angajîndu-mă să-l apăr. Am refuzat să beau şi să mănînc şi nu m-am dus să-mi petrec seara cu ei. Plănuiseră să urce pe muntele Pellegrino şi să-şi petreacă noaptea acolo. Multă lume se culca pe munte ; urcau în pelerinaj, cinau, beau şi dormeau sub cerul liber. Acolo, în înghesuiala aceea, puteai să faci tot felul de lucruri : să te culci, să întinzi curse pe furiş femeilor riscînd, e-adevărat, certuri şi spaime dar avînd şi posibilitatea să „apuci“ ceva : să iei pe întuneric.

Am refuzat. Le-am spus că aveam treabă şi m-am întors la ţarc.

ADIO, IUBITULE

— Imbecilule ! Eşti un imbecil.

Aşa îmi spuse Don Totò după ce terminai de povestit cum pierdusem mierea. Tăcu întunecat, privindu-mă cu răceală, în timp ce eu păleam din cauza furiei şi a umilirii.

— Taică-tău era un om de treabă, spuse apoi fixîndu-mă grav, însă nici el nu ştia să se descurce : era şi el un *imbecil.*

Eram peste măsură de tulburat. Nu puteam să scot un cuvînt. Îl priveam fără să deschid gura, cu chipul împietrit. Continuă :

— Odată mi-a înlesnit să obţin o antrepriză ; şi n-a vrut să primească nimic în schimb. Era cinstit. Uşor îndărătnic, poate : se temea de primejdiile pe care le implică obligaţiile lumeşti ; şi din această cauză, din teama aceasta, se lipsea şi de cîştiguri. Era fricos, însă foarte amabil, simpatic : ce *charme* !... Simpatic. Tu, nu ; n-ai calităţile lui. Acum pleacă !... Pleacă ! urlă văzînd că n-aveam de gînd să mă mişc. Îl priveam ca prostit, rămîneam în faţa lui tremurînd de supărare, cu ochii în lacrimi. În sfîrşit am ieşit, mai mult ca să pot reflecta decît pentru a-i asculta porunca.

Trecînd prin birouri, unul din oamenii lui m-a strigat de trei ori. Nu mi-am înţeles imediat numele şi l-am privit buimac ; mi-a pus în mînă o scrisoare, am vîrît-o în buzunar şi am ieşit degrabă ; m-am îndreptat către casa cu cîini.

Jignirea pe care mi-o adusese Don Totò mă ardea, însă eram şi mai tulburat de felul în care vorbise de tata. Acum îl uram.

Capul mi-era umflat :

— Adio... adio, repetam, viaţa aceasta este prea josnică. Adio ! repetam. Dar vom vedea, pentru Dumnezeu, vom vedea.

Alergam acum pe drumul străjuit de copaci. Trunchiurile platanilor erau cenuşii şi galben-brune, mari, indiferente. Le priveam printre lacrimile care-mi alunecau în voie pe obraji. Poate aveam febră. Nu mai simţeam durerea de pe urma înţepăturilor albinelor, însă sufletul îmi era închingat, fără spaţiu şi fără aer şi totul mi se părea închis. Mi-am amintit de scrisoare, am scos-o din buzunar şi, după ce mi-am şters ochii cu dosul mîinii, am văzut că era de la mătuşa mea. În apropierea casei cu cîini m-am oprit sub un copac şi m-am apucat s-o citesc :

„Fiule, nepoate, ca întotdeauna tu eşti departe cînd vine o nenorocire. Însă acum am învăţat să nu mai pun bază pe nimeni. Îţi dau o veste proastă : maestrul tău, unchiul, a murit. Dormeam. Eram obosită, fiindcă, după cum ştii, roboteala mă face să mă culc tîrziu ; eram frîntă. În timpul nopţii, sărmanul bătrîn, care acum dormea singur, a căzut din pat. N-am auzit nimic în somnul meu greu, nesimţitoare desigur din cauza oboselii. Sărmanul bătrîn, pe jumătate paralizat, nu putea să se scoale şi toată noaptea a strigat, a încercat să ia talanga pe care i-o pusesem pe noptieră, dar n-a reuşit ; atunci a bătut cu un pantof în zid şi în podea, ore în şir, chemîndu-mă : tot aşa pînă la istovire. Însă eu n-am auzit ; dormeam, cuprinsă de o amorţeală ciudată. Pînă la urmă o vecină, care auzea mai demult tînguielile acelea fără răspuns şi loviturile, a coborît să mă trezească. Prea tîrziu însă : horcăia.

Aşa a murit. *Singur*. Pe pardoseala rece şi tare, iar tu nu erai. Sigur că te-a strigat şi pe tine, te-a chemat, dar nu erai acolo.

Asta e tot. Înmormîntarea este miercuri, la zece. Să nu lipseşti : aceasta este ultima datorie...

Te îmbrăţişează mătuşa ta care te iubeşte."

Urma semnătura.

Scrisoarea m-a zguduit. Mai mult decît durere, mă încerca un profund sentiment de vinovăţie. Era adevărat : nu eram niciodată prezent. Nu mai plîngeam ; nu mă mai durea atît jignirea pe care-o îndurasem din partea lui Don Totò. Continuam să mă gîndesc la ea, dar ca acela care-şi mai *crestează un semn pe răboj*.

Copaci, roţi, flori, asfalt, un şoim singuratic. Paşi cadenţaţi de oameni şi de cai murgi drapaţi în negru. Îngerii auriţi se întorceau către mulţimea pe care o dominau cu braţele lor ridicate, răspunzînd parcă saluturilor pline de teamă, cuvintelor de rămas-bun pe care toţi cei de pe stradă le adresau mortului. Murmur de rugăciuni, discuţii, semne grăbite. „Îl vor uita." Cîteva rude, haine negre, priviri, defilare a durerii, *eliberare*. Chiar aşa : mătuşa care conduce gospodăria : „Destul acum, sărmane bătrîn ! Ca să spun drept, mă omora : nu puteam să văd de el. Sărman bătrîn. *Insuportabil !*"

Trecea dricul.

Îl urmam în tăcere, plin de regrete.

Pămîntul era tare, greu de străpuns şi de săpat. Coşciugul aştepta la soare să fie săpată groapa. Lord era acolo înăuntru în întuneric. Auzea zgomotul lopeţii ?

Venise FRATELE MEU. Purta un costum cenuşiu, foarte deschis, uşor, de vară. O cravată negru cu roşu. Privea încruntat oamenii care săpau şi pămîntul care se fărîmiţa sub lovituri răspîndind miros de praf şi de rădăcină ; privea, reproşîndu-le parcă oamenilor acelora că n-aveau vlagă în ei. Ţinea o mînă în buzunar, alta pe şold. Se vedea că era grăbit : era nerăbdător. În ţintirimul acela, în care ceva mai sus se afla tata, rămăsesem cîţiva ; mătuşa, în doliu şi cu un şal negru pe cap, mătuşa nebună, eu şi fratele meu, groparii şi cosciugul.

Stăteam puţin mai într-o parte, sus ; îl vedeam : întorcea capul către o femeie îmbrăcată elegant care se afla la vreo cincizeci de metri depărtare, învîrtindu-se alene pe alei. Din cînd în cînd îl priveam cu curiozitate. Nu-l văzusem de ani de zile. Acesta era fratele meu. Frumuseţea în persoană : foarte înalt şi puternic ; de vreo treizeci de ani.

Nu eram copiii aceleiaşi mame. O clipă m-a privit distrat, apoi din nou, mi s-a părut, cu oarecare curiozitate.

Zgomotul cadenţat al hîrleţelor şi tîrnăcoapelor era însoţit de răsuflările grăbite din cauza efortului pe care-l făceau săpînd. Frate-meu îşi pleca puţin capul de parcă ar fi aprobat loviturile acelea. Cea mai tulburată părea mătuşa nebună : avea chipul răvăşit de plîns ; privea uluită hîrleţele şi pămîntul care se îngrămădea într-o parte. Spatele şi braţele goale ale oamenilor, transpirate, luceau în soare.

Vîntul mîngîia cîrlionţii negri ai fratelui meu ; îşi privi ceasul : hotărî că trebuia să plece. Strigă şi-i făcu semn unui gropar care imediat se apropie de el.

— Băieţi ! spuse, trebuie să plec. Aveţi grijă, faceţi treabă bună !

Scoase din buzunar un teanc de hîrtii, apucă mîna care i se întindea, deschisă, o ţinu şi trînti în ea banii, o prinse între ale sale, cu un gest puternic şi părintesc.

— Uite, pentru voi, băieţi. Căutaţi nişte flori şi puneţi-le pe mormînt ; aveţi voi grijă... Fiindcă trebuie să plec.

Toţi îi mulţumiră. Îi salută pe gropari cu un gest amplu, îl bătu prieteneşte pe obraz pe cel mai apropiat.

— Pleci ? întrebă mătuşa neliniştită.

— Da, mătuşă, plec, spuse cu un oftat de parcă plecarea lui ar fi însemnat o adevărată nenorocire. O cuprinse cu un braţ pe după umeri şi o strînse puternic, privind-o pieziş cu chipul său mîndru şi oacheş ; îi surîse, strîmbîndu-şi gura într-o parte ; însă fruntea şi sprîncenele îi erau încruntate, ca şi cum ar fi spus : Curaj ! Surîd, cu gura, pentru că trebuie să fim tari ; însă de la nas în sus, pe frunte, mă copleşesc gîndurile grave şi triste.

Mai înainte ca mătuşa să spună ceva, o părăsi. Ea îl urmări cu privirea, sperînd să-i atragă atenţia. Însă o ignoră. Îi dădu un bobîrnac mătuşii nebune, apoi se apropie de mine. Se înfipse înaintea mea, ţintuindu-mă cu ochii lui negri, strălucitori, umbriţi de fruntea puternică. Îl privii la rîndul meu.

„Nu, nu te cunosc", mă gîndeam.

Era cu o palmă mai înalt decît mine şi atît de sigur şi de indiferent. Îmi zîmbi continuînd să-şi ţină fruntea uşor încruntată. Mă lovi uşor cu palma peste faţă şi mă mai privi o clipă în tăcere.

„Vorbeşte-i, îmi spuneam, vorbeşte-i : fiindcă pleacă."

Îmi dădeam bine seama că era unul dintre cei care ştiu să facă ceea ce le convine mai mult, într-o clipă, şi profitînd de şovăielile celuilalt : şi ar fi dispărut. Încercam să vorbesc, însă mîndria şi o emoţie dureroasă în faţa acelui frate pe care îl visasem atîta şi pe care acum îl vedeam mai depărtat şi mai imaterial decît însuşi visurile, mă împiedicau s-o fac.

— Adio, iubitule. Ai grijă ! îmi spuse. Se întoarse şi coborî în întîmpinarea doamnei care-l aştepta, sigur pe el şi semeţ, călcînd, el atît de viu pămîntul plin de morţi.

— Desigur. Fii liniştit... murmurai abia auzit. Îl văzui mergînd cu prietena lui. Se opri din nou pentru o clipă, arătîndu-i ceva femeii, poate un mormînt sau peisajul (fiindcă din locul acela se vedea marea).

După plecarea lui, mătuşile părăsiră şi ele cimitirul, întorcîndu-se acasă. Am rămas singur şi am văzut pămîntul prăvălindu-se peste coşciugul care dispărea însoţit de darabana uşoară a bulgărilor. Şi astfel : „Adio Lord : tablouri, Vezuvii fumegînde, animale feroce ; adio amante : păr blond, prieteni, plăci dentare, piepturi şi lenjerie fină. Adio dueluri şi... elev" : fiindcă, o dată cu moartea lui Lord, murea de fapt şi ceea ce fusesem eu pentru el.

M-am îndepărtat, apucînd-o spre mormîntul tatălui meu. Dar n-am reuşit să-l găsesc, cu toate că l-am căutat timp îndelungat. Am străbătut aleile încoace şi încolo de mai multe ori : nu-l găseam. Alte nume erau gravate, dar al lui nu. M-am oprit nedumerit, continuînd să caut cu privirea stratul acela subţire de ciment. Un şarpe negru şi lucios luneca peste o tufă de micşunele ; îşi mlădia corpul încet, tremurîndu-şi puţin capul, apoi a dispărut printre brazde : coada i-a fost înghiţită de pămînt.

Pînă la urmă am înţeles. Termenul expirase : anii tatălui meu pe pămîntul acela. Nimeni nu plătise ; îl scoseseră de acolo. Acum nu se mai vedea nici un semn. Mi s-a părut că sînt cu adevărat singur : nu aveam legături : nici frate, nici mormîntul tatei şi nici Lord : dispăruseră cu toţii. Un sentiment nou şi covîrşitor punea stăpînire pe mine în acest timp : ajunsesem dintr-o dată rătăcitor şi disperat, însă liber. Acum eram gata... Am plecat din ţintirim, coborînd printre copacii umbroşi ; am trecut de grilajele împodobite şi m-am îndreptat spre cartierul în care se afla casa lui Don Totò.

Trebuia neapărat să-mi plătească.

MAI ÎNTÎI AM VĂZUT SANDAUA

Am luat pulsul zilei. Cerul era senin. Deşi era încă vară, ziua se arăta blîndă, una din zilele în care natura îşi dezvăluie splendoarea. Dar tocmai într-o zi atît de frumoasă, într-o lumină atît de strălucitoare, s-a întîmplat să-l găsească.

Unii alergau, alţii mergeau grăbiţi spre Falde : murise cineva. Băieţii, de vreo zece sau treisprezece ani, mai iuţi, alergau întrecîndu-i pe curioşii în marş ; se strigau unii pe alţii, fugeau cîte treizeci sau cincizeci de metri, apoi înaintau o bucată la pas, pentru ca din nou s-o ia la goană. Părea că se joacă ; şi o joacă era de fapt participarea aceea, a celor vii, la spectacolul morţii. Am luat-o şi eu într-acolo, cufundat în gînduri. În aerul pur, muntele părea lucios, spălat parcă de ploi îmbelşugate ; o urzeală perceptibilă, un „ce" fatal era în lucruri şi în splendoarea aceea. Fusese de ajuns cuvîntul *mort* ; lumina îngheţase dintr-o dată, aerul fusese infectat de o adiere gravă şi nesănătoasă.

Vito se prăbuşise chiar la capătul drumului, lîngă borna de piatră albă. Stătea ghemuit cu faţa în iarba uscată ; cu mîinile întinse înainte, oprit parcă în timp ce înota. Părea că bea pămîntul sau îl muşcă de foame. Greoi : dormea, cu capul plin de plumbi. Carabinierii se lăsau de pe un picior pe altul. Aşteptau. Oamenii stăteau ciorchine pe stîncile din faţă ca să privească şi să fie lăsaţi în pace.

Mortul zăcea nemişcat în mijlocul zarvei aceleia, urmîndu-şi liniştea sa ultimă. Însă din nemişcarea acea absurdă răzbătea un sunet prelung şi misterios, un fel de vibraţie, un suspin neîntrerupt.

Mai întîi văzusem sandaua : catarama de piele se rupsese iar încălţarea, ieşită din picior, atîrna într-o parte. Corpul, frînt şi apăsînd pămîntul, părea locuit de alte elemente : o graniţă organică ne despărţea ; acesta era lucrul cel mai crud. Îl privisem numai o clipă apoi, imediat, plecîndu-mi capul spre iarbă, am început să fixez atent firele acelea ; continuam însă să-l văd, era peste tot. Atingeam pămîntul cu mîinile şi pămîntul se întindea pînă la el. O bucată de pîine, pe jumătate învelită în hîrtie, căzuse ; din ea ieşeau feliile de salam. Ieşise probabil din ascunzătoarea lui ca să-şi cumpere de mîncare.

Se apropie un cîine, dar fu luat în şuturi, apoi veniră autorităţile şi-i alungară pe toţi, însă puţin după aceea era lume mai multă ca înainte. Îl întorseseră cu faţa în sus pentru a-i vedea rănile. Capul i se plecă uşor într-o parte, chipul măsliniu apăru mai scobit şi mai palid. Era frumos ca Isus. Îl puseră pe o targă, îl tîrîră spre un dric, îl închiseră înăuntru şi-l luară. Încet încet lumea plecă. A rămas locul unde căzuse : forma : iarba boţită şi strivită. Stîncile, decorul cu copaci, totul părea bolnav.

Plecai şi eu. Timpul trecea, soarele urca tot mai sus ; mă năpădea o nefericire adîncă. Eram sfîşiat de o durere surdă.

Din care trebuia să ies.

ASASINUL

Curtea era cufundată în umbră ; mai mult, întreaga zonă, casele cartierului şi cariera deveniseră cenuşii. Pe neaşteptate un nor mare se interpusese între soare şi noi. Era în timpul pauzei : bătuse amiaza şi toţi săpătorii, hamalii şi cărăuşii mîncau înghesuiţi la adăpost, lîngă grămezile de pietre ori printre vagoneţii de fier şi printre şine. Camioanele staţionau : şoferii plecaseră să mănînce cine ştie pe unde. Lîngă casă se afla o remorcă mare, plină de nisip, urîtă la vedere, din care se scurgeau picături de ulei negricios pe care nisipul le absorbea pe dată. Sub un camion poposise un cîine rîios ; mă privea şovăitor şi plin de teamă cu ochii lui întrebători care păreau să ţină minte loviturile de pietre şi de picior. Pînă şi paznicul de la poartă piecase, poate cu vreo treabă. Am intrat în anticamera birourilor zugrăvită cu un verde crud de la podea pînă la mijlocul peretelui, iar în rest cu cenuşiu ; cele două zone de culoare erau despărţite de o bordură de un verde mai intens. Încăperea, băncile de lemn, celelalte lucruri, păreau murdare şi uzate. Am aşteptat să văd dacă se întorcea omul care ar fi trebuit să mă anunţe. Şovăiam : eu însumi nu ştiam bine ce voiam să fac. Însă cum omul nu venea, după ce timpul pe care-l stabilisem pentru a aştepta a trecut, am bătut la uşa camerei în care se afla de obicei Don Totò. Nici un răspuns. Am deschis uşa şi, văzînd că nu era acolo, am început să-l caut, umblînd cu băgare de seamă, de

parcă voiam să arăt că intrasem din întîmplare, pătrunzînd în casă aproape fără să-mi dau seama ; dar nici în birouri nu se afla nimeni. M-am întors înapoi şi am început să urc pe o scară interioară spre etajul de deasupra. Un zgomot de paşi mă făcu să mă opresc pe palier, între cele două scări : o servitoare ducea un platou mare plin cu oase abu-rinde. Trecu pe culoar şi înţelesei că merge la Don Totò. El era mare amator de oase din supă şi întotdeauna cerea să i se aducă ca să le roadă în linişte ; îi plăceau foarte mult bucăţelele de grăsime şi zgîrciul, bucăţile de carne fragedă şi caldă care rămîneau pe oasele acelea. Cel mai mult se omora după genunchiul de viţel.

M-am apropiat, urmînd mirosul de rasol şi zgomotul paşilor. Am ajuns lîngă uşă şi, cum tocmai atunci uşa se deschidea din nou, m-am lipit de perete. Femeia trecu pe dinaintea mea, bătrînă şi preocupată, gîndindu-se la ale ei, fără să mă vadă ; dispăru pe coridor înspre bucătărie, la treburile ei.

Am bătut şi, răspunzîndu-mi-se, am deschis uşa şi m-am trezit în faţa lui Don Totò.

M-a privit : mirat, întrebător. Chipul său greoi era înceţoşat de aburul care se ridica din castronul pus pe masă chiar în faţa lui. Pielea feţii îi era umflată, aproape cenuşie, asemenea oaselor şi cărnii pe care le luase de pe platoul aburind. Mă fixă ameninţător, cu o privire întunecată, supărat că-i tulburasem intimitatea.

— Educaţia !? exclamă fără drept de apel. Faţă de mine nu mai făcea pe Buda somnorosul şi solemnul. Ce doreşti ? Tocmai mănînc, şi-apoi îţi spusesem să nu mă mai baţi la cap.

Îl priveam în tăcere, gîndeam : „Ia-ţi adio de la toate... Ticălosule... Cu tine vorbesc !..." Aş fi vrut să spun o mie de lucruri : cuvinte şi gînduri îmi roiau prin cap ; am bîlbîit însă numai atît :

— Banii... pentru asta am venit. Am muncit aici şi la sora dumneavoastră Teresa... vreau banii mei, apoi plec.

— Ce bani ? Trîntorule !... Care bani ? Pleacă, băiete. Este mai bine... Multe lucruri ţi-am mai iertat, nu ştiu nici eu de ce ; dar mi se părea că eşti trăsnit.

— Nu plec, prefăcutule ! Nu mă mişc de-aici ! am strigat.

— Ce spui ?! urlă Don Totò furios la culme, îndrăzneşti ? Afară ! IEŞI !

Cu o sprinteală pe care nu i-o bănuiai, aruncă în mine cu furculiţa care mă lovi, de-a latul, drept în frunte. Ameţii de durere, văzui : mi se părea că fierul acela cenuşiu îmi imprimase pe frunte : *roşie pentru totdeauna : stigmatizată.*

„Aha !... ASASINUL !" îmi spuneam, simţind în mine un vîrtej de izbucniri dureroase şi violente, de cuvinte pe punctul de a se înfiripa sau nerostite. Mă vedeam copil : fruntea plăpîndă, mîinile blînde ale tatei mîngîind-o ; părul blond pe care-l săruta cu dragostea aceea ce face ca toate celelalte lucruri să pară străine şi sălbatice. „Şi Vito ?, mă gîndeam, sandaua ruptă ! ASASINULE, acum te văd."

Ceva n-a mers, am simţit un gol de neînţeles, ca o absenţă. Fugeam. Trîntind uşa, am rupt-o la fugă pe culoar şi pe scări ; ajuns la jumătate, am simţit că paznicul de la intrare se întorsese la postul său ; instinctiv, dintr-o săritură, m-am căţărat pe fereastra care lumina palierul la capătul scării şi am sărit

afară. Scrîşnind din dinţi ca un animal, agitat la culme, m-am sprijinit de zidul casei, aşezîndu-mă pe pămînt. Don Totò se afla deasupra, îşi mînca rasolul, iar eu eram acolo, pe nisip, fără nici un adăpost.

Două şopîrle se luptau într-un smoc de iarbă. Ieşind din el, se arătară pe nisip. Una, cea mai mare, o apucase pe cealaltă chiar de mijlocul trupului, cu toată gura : îi străpungea spinarea şi pîntecele cu dinţii. Cea mai mică, răsucită de durere, apucase şi ea ceva : o coadă ; însă orbită, fără îndoială, de durere şi de frică, nu vedea şi nu simţea că-şi apucase propria-i coadă, lăsînd-o complet liberă pe cealaltă şopîrlă care-i muşca pîntecele plină de cruzime.

Mi s-a tăiat respiraţia, eram fermecat, răscolit. Ochii şopîrlei mari erau cruzi şi veseli ; cea mică se înverşuna asupra propriei sale cozi, muşcînd-o tot mai tare, neslăbind strînsoarea. „Uite, păreau să spună ochii ei translucizi şi înnebuniţi de durere (fiindcă era desigur numai văpaie pe dinăuntru), uite : şi eu te-am prins : te ţin, am să te strîng pînă o să-mi dai drumul ; este o luptă între cine strînge mai mult şi eu voi fi mai rezistentă : îmi vei da drumul !"

Mi-am luat capul în mîini. „Aşadar durerea poate să fie atît de puternică, mă gîndeam, încît să anuleze senzaţiile sau să le suprapună ; durerea care provine de la pîntece este totală şi atît de pătrunzătoare încît nu-i permite s-o deosebească de cealaltă, cea de la coadă pe care ea însăşi şi-o provoacă." Am luat un vreasc cu care am bătut în pămînt lîngă luptătoare, sperînd s-o lovesc pe cea

mai mare. Înspăimîntată, aceasta dădu drumul strînsorii. Fugiră împreună continuînd să se urmărească.

Inima mi se zbătea să-mi spargă pieptul ; o ameţeală violentă îmi tulbura simţurile. M-am scuturat cu un efort teribil, m-am căţărat pe burlanul de pe perete, m-am agăţat de balcon, am ajuns la fereastră : *era acolo,* cu farfuria dinainte, aburindă încă. Încordat, am sărit înăuntru ; ca un animal de pradă, care nu trebuie să vorbească, să explice ; m-am apropiat de el, am ajuns în spatele lui... De-abia acum l-am văzut bine : era răsturnat puţin în scaun, cu capul spre tavan, cu o figură binevoitoare, destinsă de un efort teribil. Un ochi mare dat peste cap îşi arăta forma de glob ; alb, străbătut de zeci de vinişoare roşii : aveai impresia că se mişcă şi cresc asemenea unui culcuş de şerpi boa ; celălalt, cu pupila nemişcată, mă privea stins ; abstract. Gura prezenta semne de violenţă, umplută cu un genunchi de bou fiert, împins cu forţa în fundul gîtlejului, de unde ieşea afară osul mai lung al genunchiului asemenea unei cozi de pară tare şi groasă, dîndu-ţi impresia că din gura aceea era pe cale să se nască ceva monstruos şi organic. Un pîrîiaş de sînge se scurgea de la buzele lui şi de la coada unui ochi.

Don Totò murise.

Am rămas nemişcat să privesc. Părul îi era răvăşit, ciufulit de mîna care-l apucase.

Deodată mi se păru că fusesem eu. Înainte, poate. Strigînd, maxilarul i se deschisese din cauza defectului aceluia de conformaţie. Rămase căscat, aşa cum se mai întîmplase la masă cînd trebuia să muşte din plăcinte... Vîrîsem mîna în supieră şi, scoţînd afară genunchiul acela fiert, orb de furie, i-l băgasem în gură, împingîndu-l înăuntru. Îl ţineam de păr : se lupta, îşi întindea mîinile spre faţa mea şi spre a lui : ca să-l ţin, îl apucam zdravăn de ureche cu mîna ce-l strîngea de după cap şi împingeam osul, mai adînc... Murea.

Poate.

Însă oricare altul ar fi putut s-o facă. Omul acela atît de respectat, era în realitate urît de multă lume. Tocmai atunci uşa se deschise şi apăru servitoarea. Mirată, privi spre mine, apoi spre Don Totò, se apropie cîţiva paşi de stăpînul său, îl examină cu atenţie, mă privi din nou : scoase un urlet teribil care mă zgudui ca o împuşcătură.

— Nu ! am spus. Eu n-am nici un amestec !

Fugi ţipînd, strigînd după ajutor ; pe scări se auzeau deja întrebări, voci pline de uimire şi de mînie, izbucniri de plîns. M-am întors către uşă, însă tocmai o deschideau : dintr-un salt am fost pe balcon, de unde mi-am făcut vînt şi am căzut în mijlocul camionului plin cu nisip, cufundîndu-mă în nisip pînă la genunchi dar, fără să pierd timpul, m-am rostogolit pe sub camion şi, ridicîndu-mă, am luat-o la goană spre poarta de la intrare. Bătrînul cîine care mai înainte dormita sub camion, lătra acum vesel, ca un prost, sărind înaintea oamenilor care mă urmăreau şi îngreuindu-le fuga. Am auzit un chelălăit : desigur încasase vreun picior care-l pedepsise pentru veselia aceea nepotrivită. Am ajuns la poartă, m-am agăţat cu o mînă de barele de fier, sprijinindu-mă pe ele şi, folosindu-mă de forţa pe care mi-o imprima elanul, am deschis-o brusc şi m-am trezit în stradă. Am alergat treizeci de metri apoi, întrucît zidul care mărginea partea din faţă a carierei se sfîrşea, am cotit. În faţa mea se

afla un drum plin de praf, drept, complet descoperit : de-o parte zidul şi cariera, de cealaltă un parapet scund, asemănător ca înălţime cu digurile care marchează, în oraşe, limitele unui fluviu pe trotuar. Dincolo se întindea o livadă mare de citrice, deasă şi întunecoasă, mai joasă decît drumul, tot aşa cum un rîu este mai jos decît splaiul de deasupra ; acolo ar fi trebuit să mă arunc. Dar n-am făcut-o. După ce-am dat colţul m-am culcat pe pămînt lipit de zid, chiar după curbă. Într-o clipă zgomotul paşilor deveni mai puternic ; imediat oamenii ţîşniră pe lîngă mine, tropăind şi înjurînd.

Trecură aproape pe deasupra mea. Îmi vîrîsem capul în colţul pe care-l forma zidul cu trotuarul de ciment ; nu voiam să-i văd ; aşteptam cu sufletul la gură să mă găsească, să tabere asupra mea şi să mă tîrască de acolo.

— Nu-i aici !

— A sărit jos ! Sări ! Sări !

— Să sărim, prieteni.

Se năpustiră în livada de portocali. Le auzeam glasurile ; alergau, ţîşneau printre pomi, se chemau între ei, se îndemnau. Am mai rămas o clipă lipit de zid, întins pe pămînt ; apoi m-am ridicat. Fără să pierd timpul, am alergat înapoi, întorcîndu-mă spre poarta casei. M-am strecurat în curte. O mulţime de bărbaţi plecaseră în urmărirea mea, alţii la ţipetele femeilor, năvăliseră în clădire să privească, să dea o mînă de ajutor ; se auzea zgomot de voci şi un du-te vino de paşi pe scări şi prin camere. Ţipetele femeilor formau acum un adevărat, cor pestriţ, modulat, cu izbucniri neaşteptate. Piaţeta din jur era goală. M-am ascuns în spatele unui umbrar, apoi am alergat, ferindu-mă să fiu văzut, spre

casă. După ce m-am asigurat că nimeni nu mă vede, am traversat cîţiva metri la loc deschis şi am ajuns lîngă zidul de sub balconul camerei lui Don Totò, am cotit puţin ţinîndu-mă pe lîngă casă şi am ajuns la uşa unei pivniţe, am deschis-o, am pătruns înăuntru.

TOŢI JELEAU MORTUL

Uşa s-a închis brusc. Stăteam aplecat pe primele trepte ale unei mici scări de piatră : tavanul pivniţei era scund. Ceva mai jos am putut să mă îndrept. Era întuneric : o fereastră cu gratii de fier abia reuşea să lumineze locul unde se îngrămădeau cărbuni, lăzi de lemn, damigene şi geamuri ; peste tot sticle şi damigene mai mari şi mai mici şi pînze de păianjen. Cu inima bătînd să-mi spargă pieptul şi gata să vărs, m-am apucat să îngrămădesc lăzi lîngă unul din pereţi. Am făcut un adăpost. Am căutat să dau grămezii aceleia o formă normală ca şi cum le-ar fi pus acolo servitorul, nu pentru a ascunde pe cineva ci pur şi simplu ca să le aranjeze. M-am strecurat înăuntru, m-am întins pe pămînt : voiam să mă odihnesc.

Mă gîndeam : „Căutaţi-mă afară, în tot oraşul, însă eu sînt aici, aici dedesubt : dispărut".

Deasupra capului : paşi, bocănituri. Coborau uşoare, apoi tot mai puternice, în văzduh, în spaţiu. Apoi urcau din nou şi se atenuau, pierzîndu-se. Sunetele se amestecau : creşterea şi descreşterea loviturilor acelora seci, de hăituire, se suprapunea, amăgea simţurile : paşii, răsuflările şi vocile păreau că urcă şi că se îndepărtează ; apoi plafonul era asaltat dintr-o dată de zgomote. Cu cuţitul în mînă, ţintuiam tavanul pivniţei, îl atingeam cu pumnul ; un praf uşor de var se desprindea căzîndu-mi pe faţă.

M-am întors la lăzi. Am băgat cuţitul la loc. Apoi l-am scos din nou de mai multe ori : îl ţineam în mînă, îl puneam din nou între pîntece şi cămaşă; să-l am la îndemînă. Atunci cînd glasurile se apropiau iar zgomotele se auzeau deasupra mea, mă ascundeam într-o ladă sau alergam spre uşă, lipit de zid, cu privirea încordată, întrebătoare.

M-am îndreptat către fereastră. Urcîndu-mă pe marginea unei grămezi de cărbuni puteam să privesc afară. N-am vrut însă să mă apropii prea mult de deschizătură : mă temeam că cineva ar fi putut să mă zărească, cu toate că în pivniţă lumina era foarte slabă iar luminozitatea de afară m-ar fi făcut în parte inobservabil. Ferestruica se deschidea chiar la nivelul pămîntului. Era ferecată cu bare de fier, avea geamul spart. Păianjenii, care nu ştiau nimic de mine, de Don Totò, de poveştile noastre, stăteau nemişcaţi în pînzele lor prăfuite de pe tocul de lemn şi din întreaga pivniţă ; aşteptau, rumegîndu-şi poftele, statornici şi fireşti în înfruntarea lor cu timpul.

De aici văzui că venea lume. Se apropiau de grilaj curioşi şi tăcuţi. Priveau : nu toţi îndrăzneau să intre înăuntru şi să se apropie de casă.

Fiii lui Don Totò urlau acum, făcînd să vibreze geamurile, clădirea. Femeile ţipau şi ele : o invocau pe Sfînta Fecioară, „mama", apoi glasurile se transformau în plîns. Supraveghetorii treceau pe afară gîfîind şi făcîndu-şi de lucru, răscoliţi : îşi *arată grija : durere, putere, grabă :*

— Aici sîntem !... cînd ?! dădeau din mîini şi-şi legănau şoldurile. Cine a fost ? cine a fost ? trebuie să cadă în mîna noastră !

Transpiraţi toţi, corpolenţi, vineţi la faţă, alergau, urcau scările :

— Oh, dar pentru ce ? Pentru ce ? Pe el ?!... Don Totò, Don Totò : un sfînt, un sfînt !... Ca un tată ! Iudă, Iudă !... Şi cum ! Sub ochii noştri ?! Sub ochii noştri !

Îşi dădeau palme, îşi muşcau mîinile :

— Aici trebuie să moară, aici : în faţa mea ! Pe Dumnezeul meu !... Să nu-mi spuneţi pe nume !... Unde ne aflăm ? Unde ?!

— Cu voi ce-i acolo ? Plecaţi, plecaţi cu toţii ! Afară ! Corbi ce sînteţi !...

— Nu. Îl jelesc pe Don Totò. Uită-te la mutrele lor.

— Unde-l jelesc ?! Nu jelesc ! Sînt nişte şacali !

— Ştergeţi-ooo !

Chiar în clipa aceea sosea comisarul. Foarte înalt, poate doi metri, pălărie neagră, mînuşi, baston şi o barbă mare.

— Faceţi loc, porunceau oamenii care îl însoţeau. El, autoritatea, Statul, tăcea. Oacheş, cu ochii roşii.

— Scîrbă !

— Încet, Michele : nebunule !

— O să ne snopească în bătaie pe toţi. O să vezi, pînă o să ne podidească sîngele...

— Taci, am spus !

— V-au anunţat, domnule comisar, aţi aflat ?! Poftiţi. Poftiţi.

— Loc, faceţi loc. Daţi-vă la o parte, nenorociţilor !

Împingeau lumea mai departe. N-am mai văzut nimic. Comisarul intrase în casă. Acum trecea pe deasupra mea ; sunetul paşilor : urca, cu toată greutatea lui, duşman şi prieten al oamenilor care-l călăuzeau spre odaia lui Don Totò. Îl urmăream cu toate simţurile mele. M-am deplasat prin pivniţă, urmînd paşii. Am tîrît cîţiva saci cu cărbune pentru a baricada uşa, însă mi-am dat seama că făceam prea mult zgomot. Trebuia să stau nemişcat, în linişte, să aştept : logic şi răbdător, asemenea păianjenilor acelora graşi şi prăfuiţi, ascunşi în cotloanele lor. M-am prins în cursă, îmi spuneam ; apoi însă mă gîndeam că eram ascuns bine şi că acolo, în pivniţă, n-aveau de ce să coboare : mă căutau prin livezi, pe străzi, peste tot, dar nu acolo, şi numai printr-o întîmplare nefericită puteau...

Gura şi mîinile îmi tremurau. Mi-am pipăit fruntea şi încheietura mîinii ; frigeam, desigur aveam febră. Pe neaşteptate umezeala odăii aceleia subterane mă făcu să mă simt prost : îmi era frig. Mi-am cuprins braţele. M-am lipit de scîndurile unei lăzi ; lemnul mi s-a părut mai cald, mai sănătos ; m-am întins pe o ladă şi am pus alta peste mine. Parcă mă simţeam mai bine : mă lipeam de materia aceea bună. Fixam ca vrăjit tavanul urmărindu-i petele cenuşii : „Nori". Într-adevăr, se mişcau şi vedeam păsări negre zburînd pe cerul acela de var murdar. Mă întrebam unde se duc, apoi mi-am amintit : „Păiajenii vor cădea în plasele lor : fiţi atenţi..."

Şi iarăşi glasurile :

— O mare personalitate. Un om puternic, temut şi iubit. Un om ca el, ca toţi cei mari, trebuie să fi avut mulţi duşmani. Într-adevăr : băiatul... dar nu este sigur : poate c-au fost şi alţii. Mai înainte au văzut un om fugind. Vom căuta în tot cartierul. Totul este posibli : avea legături şi afaceri în toată Sicilia, iar cunoştinţe şi în afară, chiar în străinătate.

. . . .

„Caută întunericul, poziţia cea mai bună. Totul alunecă. E noapte. Oasele asemenea unor tuburi... lustruite, albe. Plînge ; o muzică spaniolă ; sunetul urcă scările ; se încalecă, trepte şi trepte, coboară dulci fără sfîrşit... Construiţi Piramida, pe vîrf sfîrşitul. Sunete şi pietre se încrucişează alunecînd în praful galben, cu vîrful răsturnat la temelia de nisip. Adio, a murit."

. . . .

„Nu te teme, fiindcă în toiul nopţii este posibil : mă voi schimba. Iată-mă jumătate de lemn şi jumătate de fier. Diversitatea aceasta porneşte de la cap, mă împarte în două, trece prin mijlocul frunţii, şi coboară de-a lungul trupului şi în profunzime : în cap, în piept, în pîntece. Ce condiţie ciudată insuportabilă. Voi roti corpul din şold : voi deveni una : un întreg. Astfel acum mă odihnesc, partea spongioasă coboară, lemn moale ca pluta, este în fier, îl preschimbă... Aşteaptă... mai roteşte-te, fii fier sau lemn, n-are importanţă : important este să fii unul.

Ce frig, ce noapte interminabilă, plină de vise : bocetele şi rugăciunile... deasupra mă acoperă ca un giulgiu negru.

Acum îi văd ; aud. Veghează, pregătesc mortul... Aduc mîncăruri, tăvi cu paste, supiera de faianţă albă, şi şervetul pe mînă, şi farfurii cu carne, fructe, vin ; ce prieteni de treabă ! cine-o fi făcut cinste !

Este chiar deasupra : e-aproape spatele mare care apasă salteaua ; un pat de alamă, lumînări şi flori ; totul este deasupra, vîrfurile scaunelor, tocurile femeilor pe plafonul transparent ; voalurile negre ; picătura care se scurge din lumînările aprinse frige ;

pe pernă, ceafa bătrînului ! Tu, chiar deasupra mea. Mă acoperi cu tavanul tău, cobori... îmi apeşi fruntea..."

. . . .

Pentru un timp am încetat să mai delirez. Să fi fost cam trei noaptea. Chiar deasupra bîrlogului meu se afla salonul, acolo îl aşezaseră pe don Totò : se auzeau murmurele celor care-l vegheau, din vreme în vreme jelanii. Soseau mereu rude din alte localităţi iar plînsetele şi strigătele reîncepeau ; din cînd în cînd cîte un rîgîit.

M-am ridicat dintre lăzile mele. Ore în şir mă învîrtisem de pe o parte pe alta încercînd să-mi domolesc delirul, care credeam că se va potoli dacă aş fi devenit în întregime din lemn sau din fier. Eram epuizat. Frigul dimineţii mă făcea să sufăr. Acum că eram treaz şi lucid, bezna aproape că mă făcea să regret condiţia psihică a delirului (fiindcă, în starea aceea, cu toate că nu aveam linişte, încercam cel puţin senzaţii de lumini şi de forme). Tremuram din nou, însă nu din cauza febrei. Stăteam drept în picioare, nu îndrăzneam să mă mişc. Luna dispăruse, pe fereastră nu pătrundea nici o sclipire. M-am aşezat din nou şi am aşteptat.

Apoi, am văzut : două puncte slab luminoase, trandafirii, fixe în spaţiul întunecat ; două lucruri vii sălbatice. La apariţia aceasta am rămas ca paralizat : am auzit o respiraţie greoaie şi apoi un fel de rîs răutăcios. Cei doi ochi (asta păreau să fie) abia se desluşeau în întuneric, uşori. Un fior de gheaţă mă străbătu şi căzui pe spate fără cunoştinţă.

În clipa cînd mi-am revenit mi-am şi amintit de cele două vîrfuri vii. N-am privit imediat în-

tr-acolo. Urmăream simptomele tulburării mele ; în întunericul acela vid şi absolut auzeam inima bătîndu-mi zgomotos, înlăuntrul şi în afara trupului : aparţinînd nopţii, dilatîndu-se. Apoi am privit : erau acolo, la fel de ficse, nişte semne fosforescente care abia se distingeau : unice, în vidul negru în care eram cufundat. Şi mi se păru că din mine rămăseseră numai ochii, fiindcă de restul nu mai ştiam nimic ; mi se părea că nu făcusem altceva decît să privesc ; şi cu atît mai monstruos îmi părea faptul că cele două lumini deveniseră instrumentul prin care simţurile mele îmi dovedeau obiectivitatea. Erau nemişcate, însă provocatoare.

Apoi se mişcară spre dreapta şi imediat dispărură. Tulburat la culme, am rămas nemişcat, temîndu-mă că ar putea fi vorba de o halucinaţie : puteau să apară din nou. Mă temeam dar şi doream acest lucru. Mi-am învins spaima şi, luînd cuţitul, uşor, m-am ridicat cu cea mai mare băgare de seamă, mişcîndu-mi picioarele cît mai încet pentru a nu face zgomot, şi am înaintat spre locul respectiv. Ţineam cuţitul sus, lîngă obraz. Pe măsură ce înaintam curajul îmi revenea. Am întins braţul ca pe un scut pentru a nu mă lovi de ceva : în sfîrşit am ajuns la zid şi mi-am dat seama că mă aflam sub ferestruică : cu toate că noaptea era adîncă, fără lună, un dreptunghi mai puţin întunecat îi marca prezenţa. Dintr-acolo apăruseră cele două lumini. Am rămas lîngă deschizătură respirînd aerul rece şi proaspăt. Îmi dădeau curaj. Febra trecuse sau oricum scăzuse şi mă simţeam bine, deşi continuam să fiu într-o stare de tensiune. Dinspre tavan pe care, stînd în picioare, mai că-l atingeam cu părul, pătrundeau acum mai clare rugăciunile

şi paşii celor care ieşeau din cameră cedînd locul altor priveghetori. Afară, pe pervazul ferestrei, înainta ceva : continuau să se mişte punctele acelea luminoase. Se măreau şi în sfîrşit ajunseră în faţa mea. Am rămas nemişcat, foarte aproape de fereastră, cu toate că frica punea din nou stăpînire pe mine. Un mormăit aprig şi o răsuflare caldă, apoi un mîrîit sălbatic. Era el : Argus. Stătea acolo afară, pîndindu-mă. O clipă m-am simţit descoperit : curajul mă părăsi şi aşteptam să strige : „Prindeţi asasinul ! Aici este, veniţi repede ! Veniţi.“ Aşteptam. Mormăia şi mîrîia tot mai furios, intuind situaţia mea precară. Trebuie să-i fi părut sigur pe mine, atît cît îmi era posibil. I-am şoptit cîteva cuvinte ameninţătoar, apoi m-am depărtat simulînd indiferenţă. Într-adevăr, s-a liniştit puţin, şi după ce a mai stat o vreme la fereastră, iar eu m-am întins pe jos prefăcîndu-mă că dorm, s-a îndepărtat.

Am dormit cu adevărat o vreme. L-am visat pe tata. Era un copil, şi era totuşi el : tatăl meu. Îl însoţeam într-o excursie cu barca pe mare. O excursie plăcută. Era senin. Apoi totul s-a întunecat şi dintr-o dată mi-am dat seama că-l pierdusem, îl pierdusem pe tata copil. Era istovitor : îl căutam vreme îndelungată : înotam pe sub apă fără ţintă, fără să-mi trag răsuflarea vreodată. Sub mine se afla o lume neagră de alge care îmi atingea uşor trupul. Apoi m-am trezit pe plajă, mărşăluiam fără oprire căutîndu-l prin nisip şi prin ierburi ; în sfîrşit am văzut o marionetă îngropată în nisip, avea afară numai faţa şi gîtul, era verde precum arama. Tocmai mă întrebam dacă era tata, cînd m-am trezit.

Se crăpa de ziuă, o lumină slabă pătrundea în pivniţă. Nu mîncasem şi nu băusem de multe ore ;

am început să mă uit peste tot, instinctiv, în speranţa neghioabă de a găsi ceva care să-mi poată potoli foamea. Ştiam însă precis că acolo nu putea să fie nimic comestibil ; n-am văzut decît damigene, scînduri şi cărbuni, schelete de pat. Unicul vînat erau păianjenii. Mă aşezai pe o ladă, ferit de privirile care m-ar fi putut descoperi de la fereastră : Argus venise deja de două ori mîrîind şi adulmecînd, şi putea să atragă atenţia. O amorţeală adîncă a pus stăpînire pe mine ; apoi o stare de nelinişte ; eram bîntuit de gînduri vagi, disperate. Între timp locul din faţa casei începuse să se însufleţească. Soseau flori, coroane, vizite. M-am ridicat şi m-am apropiat de fereastră : nu-mi mai era frică de Argus, dimpotrivă mă gîndeam că arătîndu-mă sigur riscam mai puţin decît făcîndu-l bănuitor. Sosea multă lume din toate părţile. Veneau din sate : moşieri, negustori ; apoi burghezi, avocaţi, notari ; preoţi. Toţi cerniţi şi îndureraţi vizibil, ostentativ.

Fiii lui Don Totò făceau cu rîndul, aşteptîndu-i.

— Ce nenorocire ! Ce nenorocire !

— Imposibil, de necrezut.

— Pentru ce ?!... Cum se poate ?!

Soseau, îmbrăcate în negru, domnişoarele de la casa Oblăduirii. Donna Teresa probabil se afla în casă ; sosise de cu seară.

Se pregătiseră coroane imense, am văzut lauri şi panglici violete, litere aurite şi staniol. Fără îndoială, mă gîndeam, pe căldura asta înmormîntarea trebuie să se facă cît mai repede. Aşa recomandase doctorul. Ştiam, findcă auzeam lumea vorbind ; convesaţii care, chiar dacă ajungeau la mine ciuntite, spuse şi răspuse, îmi furnizau pînă la urmă sensul întreg. Lui Don Totò îi cususeră buza care se despicase ; venise chirurgul. „Sfîntul“ acela era prăpădit de tot şi te speriai cînd îl vedeai : trebuia dus de acolo. Toată lumea discuta, afară, în casă şi pe scări. Nu mai puteam, eram obosit, epuizat. Am ridicat mîna spre tavan ca şi cum printr-o sforţare l-aş fi putut ridica şi aş fi putut să descopăr închisoarea mea : pentru o clipă m-am crezut Atlas ţinînd pe umeri lumea aceea plină de avocaţi, femei care boceau, vechili şi antreprenori, oameni de la ţară şi orăşeni, rude, prieteni şi toate florile acelea atît de frumoase pe cîmpuri, devenite acum atît de macabre.

M-am hotărît să-i scriu o scrisoare comisarului, în care să arăt că nu sînt vinovat. Însă n-aveam hîrtie şi creion iar apoi... era mai bine să aştept.

Poliţia se pusese pe treabă ; despre acest lucru se vorbea afară, în curte. Stăteau lîngă fereastra mea şi eu ascultam.

Fusese răscolit întreg cartierul Resuttana. Reţinuseră sute de suspecţi, îi luaseră din pat şi acum îi băteau ca să găsească vinovatul : adică pe mine sau poate pe un altul (mintea mea şovăia asupra acestui punct). Aflai astfel, şi mai prinsei ceva curaj, că cinci mărturisiseră deja că sînt autorii crimei. Însă comisarul era meticulos, nu se încredea în aparenţe şi în atît de puţine mărturisiri, căuta mai departe adevărul perseverînd în metoda lui.

Îmi era foame.

Trebuiau să-l pornească. După ce dricul va pleca cu el înăuntru şi cu toţi ceilalţi înşiraţi în urma lui, cu muzica şi cu bocitoarele în frunte, apoi copiii, nepoţii, rudele, prietenii, cunoscuţii, domnişoarele Oblăduirii şi cîinii în doliu, cînd toţi se vor fi îndepărtat, atunci aş fi ieşit.

Dar acest lucru nu se întîmpla. Îmi era teamă că va trebui să mai petrec o zi şi o noapte în pivniţa adîncă şi murdară, însă cum nu mai puteam să suport captivitatea aceea primejdioasă din toate punctele de vedere, cădeam tot mai des pradă neliniştii ; îmi spuneam că n-am să mai ies niciodată de acolo, că acum mortul va rămîne deasupra pînă cînd foamea, singurătatea şi coşmarurile, mă vor fi adus în pragul nebuniei şi al morţii.

În clipele de linişte, adică atunci cînd redeveneam cît de cît lucid, începeam să fac planuri ori mă lăsam în voia unor vise sălbatice. Mă gîndeam să ies şi să mă năpustesc asupra primului vizitator care ar fi venit să prezinte condoleanţe sau asupra nepoţilor şi fiilor lui Don Totò.

Deseori mă postam lîngă fereastră şi priveam vreme îndelungată afară, fără nici un pic de prudenţă. În timpul unui astfel de răgaz am văzut-o trecînd pe Ana care venea şi ea să bocească mortul, împreună cu celelalte servitoare şi cu rudele sale, coborîte cu acest prilej din satul lor.

Fata înaintă înspăimîntată printre toată lumea aceea şi intră în casă : i-am auzit paşii deasupra mea. O clipă, instinctiv, am fost cît pe-aci s-o strig. M-am întristat. M-a năpădit o nostalgie dureroasă ; dorinţa de a-i vorbi, de a comunica cu ea, de a-i spune în ce situaţie mă aflam, m-au făcut să cad pradă unei stări de furie şi de disperare. Faptul că o ştiam în casă mi-a dat curaj, ca o speranţă într-un posibil ajutor : o să treacă, îmi spuneam, „va trece : pe aici prin faţa ferestrei. Am să-i vorbesc... *am să-i spun că o iubesc.* Voi putea să întind o mînă şi să-i ating glezna, lîngă labă şi lîngă pantof... apoi ceva mai sus : pulpa“.

Gîndul c-o voi atinge în felul acela m-a entuziasmat într-atît încît am fost cuprins de o nerăbdare de nedescris.

„Pantoful ei, mă gîndeam, mic, puţin uzat... şi năsturaşul galben de fier.“ Numai gîndindu-mă la pantoful acela m-am emoţionat de parcă-ar fi fost un om. Mi-l închipuiam acolo, nemişcat, în faţa chipului meu, chiar la nivelul ochilor. Vedeam praful care-l acoperea şi pielea moale, albă, parfumată.

Însă nu venea, nu venea. Pe măsură ce timpul trecea nerăbdarea mea se transforma în nelinişte şi în ură. Am fost cuprins de o gelozie animalică, afurisită şi iraţională. O făceam răspunzătoare de suferinţa mea : o vedeam acolo, în casă, printre toată lumea aceea, bucurîndu-se că ia parte la înmormîntare, pe cînd eu eram închis în pivniţă, răpus de foame şi de febră. Trebuia să ies, imediat. Însă cu toată agitaţia, o brumă de luciditate mă împiedica să ies şi să comit alte imprudenţe.

Îmi spuneam : „Dacă mă arăt, mă înhaţă imediat. Noaptea, trebuie să aştept noaptea. Dar poate că şi mai tîrziu va fi lume. Mai bine rabd de foame şi rezist deprimării ; am să ies cînd toată lumea va merge după dric.“ Însă nu se întîmpla nimic şi mă întrebam ce aşteptau ; mă gîndeam la mortul care era deasupra, pe căldura aceea, la florile veştejite şi putrezite pe care nu le-ar mai fi căutat acum nici o albină. Afară venea din ce în ce mai multă lume : sosiră preoţii, solemni, înalţi, eleganţi : negri şi albi, cu feţele roşii sau trase ; un şir lung de copii, „orfanii de la Don Bosco“ : am priceput că-l porneau.

Afară, văzduhul era plin de vaiete, de rugăciuni, porunci, *dispoziţii,* murmure neclare şi pingele tîrşite.

Îmi era foame. Mirosul de bucătărie şi de urină (alesesem colţul cu cărbunii : ca să absoarbă) mă ameţea. L-am văzut venind pe comisar : arestase desigur întreaga Resuttană : „Îi ridicaseră din case şi-i băgaseră în dube (precum hingherii), mă gîndeam : tipul cu ciocul negru îi snopeşte pe toţi : «Care-i criminalul ? Tu eşti ? Vorbeşte ! Sau te snopesc în bătaie ! Atunci cine ?! Nu ştii ? A, nu ştii ?! Am să te-nvineţesc, scuipă, scuipă ! acum, dinţii ! nu acolo, ticălosule ! în lighean.»" Vedeam scena : carnea lovită şi ochii, în camera interogatoriului. Dintr-o dată mă închipuiam printre ei : „«Eu am fost : ăştia n-au nici un amestec !» «Dar tu cine eşti ? JOS CAPUL ! ÎN GĂLEATĂ !... ÎMPINGE-L SĂ SE ÎNECE ! TOŢI SÎNT LA FEL : TICĂLOŞI !»" Apoi însă îmi spuneam că... poate fusese un altul : unul din cei de afară, îmbrăcat în negru : unul care plînge.

Ana nu trecea, n-o mai văzusem. Ar fi putut să-mi aducă de mîncare : o roşie, o prună.

Descurajat peste măsură, mă gîndeam că va trebui să rămîn prizonier : să dorm în continuare pe jos, în care caz mă voi acoperi cu cărbuni, în speranţa că îngropat astfel n-o să-mi mai fie frig. Deodată s-a auzit un acord. Veniseră muzicanţii, toţi în uniformă : negri, cu nasturii auriţi ; alamele lucioase ale tromboanelor imense, clarinetele, tobele şi cimbalele străluceau la soare. Un vacarm. Primarul în persoană. Cu toţii în bătătură.

— Uite-l, uite-l !...

Solemn ca o maşină de război, negru şi greoi, dricul pătrunse înăuntru, manevrînd pentru a se aşeza cum trebuie. Caii se împotriviră, nevoind să meargă înapoi. Negri şi ei, erau acoperiţi cu cioltari şi cu podoabe funerare. Pe dricul de abanos plouase

parcă din toate părţile cu îngeri negri şi auriţi care stăteau ciorchine, de preferinţă la colţurile acoperişului.

Era enorm : un soare negru printre noi, în curte ; un uriaş păianjen al morţii ; un fruct : o rodie lovită de ciumă : putredă şi neagră.

Sărea în ochi. Bătătura era albă de praf şi de nisipul provenit din resturile de tuf de la carieră. Casele galbene şi albe, lămîii verzi clătinaţi puţin de briză. Totul mergea mai departe, cu toate că Don Totò murise.

Lumea se înghesuia în jurul dricului. Autorităţile erau grave, severe ; chipurile lor spuneau totul : priveau durerea în faţă, fiind în acelaşi timp conştiente de grozăvia crimei aceleia şi de pierderea suferită. Fiii şi nepoţii se arătau serioşi, disperaţi, prinşi de ceremonial şi... satisfăcuţi : lumea îi privea ; ei erau protagoniştii, cei mai loviţi, centrul compasiunii şi durerii. Cosciugul. Deasupra mea era mare agitaţie ; muncitorii lucrau cu acea rapiditate şi pricepere pe care orice muncă o presupune. Asudau ; auzeam şuierul prelung şi ascuţit ; băteau cuie, înşurubau.

Cosciugul îşi făcu apariţia în murmurul mulţimii ; îl aşezară pe dric, îl împinseră înăuntru. Coroane peste coroane, inscripţii şi cuvinte. Încolonaţi, micii orfani conduşi de preot murmurau fără nici un chef rugăciuni interminabile. Fanfara începu să cînte : se auzi sunetul ascuţit al trompetei ; ţipătul ei fu întrerupt de un fulger, de o izbitură teribilă de cimbale şi cortegiul se puse în mişcare. Ana urma cortegiul şi abia dacă-am zărit-o printre celelalte servitoare. Ţinea chipul plecat ; îşi arăta soarelui gîtul ei mic. Mi se păru că totul îmi era luat ; lacrimile acelea, prezenţa ei, îmi aparţineau. O nos-

talgie dureroasă făcu să-mi dea lacrimile : Ana pleca şi tot aşa Don Totò.

Aşteptai. Schimbîndu-mi pe neaşteptate dispoziţia, m-am apropiat de uşă. Mă-ntorsei la fereastră. Totul era pustiu, tăcut. Am revenit la uşă, ţinînd cuţitul deschis sub cămaşă, şi am ieşit în soarele arzător.

Cîteva clipe am rămas nemişcat pentru a-mi obişnui ochii cu lumina puternică. Apoi m-am îndreptat spre interiorul carierei, am trecut prin zona unde de obicei munca era în toi, am urcat pe nişte stînci şi de acolo pe zidul împrejmuitor care se sfîrşea în acel punct. Am sărit jos, pe drum.

ERA UN ORAŞ FRUMOS

Nu-mi amintesc pe unde-am tot umblat. Mă chinuia o febră uşoară : şi ceea ce vedeam îmi părea depărtat, statornicit parcă în amintire. Mult timp rămîneam ca vrăjit să contemplu o brazdă de pămînt sau un smoc de iarbă : se aflau acolo, înaintea mea, închise la culoare ; şi spaţiul care mă despărţea de lucruri se umplea cu încercările pe care le făceam pentru a le percepe ca obiecte prezente.

Închideam ochii, voiam să adorm.

Cînd s-a înserat, mi-am pregătit un culcuş într-o scobitură printre stînci. Îmi spuneam că stătuseră la soare toată ziua şi vor fi păstrat puţină căldură. Mi-am făcut un fel de saltea din ierburi şi vreascuri, apoi m-am întins pe pămînt să petrec noaptea sub cerul liber.

Întunericul nu era deplin : luna, cu cerul ei de gheaţă părea că se dilată încetul cu încetul ; licărirea ei era ca o răsuflare, un sunet. Stîncile negre dimprejur îi primeau lumina ; păreau tot atîtea spinări de călugări, genunchi, braţe şi şezuturi de giganţi înfipte în pămînt, risipite ici-colo, dezgropate acum de licărul acela. Am început să cînt abia şoptit, plin de tristeţe : „în seara asta m-am culcat afară — salteа mi-e marea — cearşafuri stelele şi luna — drept căpătîi un vrej de anghinare..." Am continuat să murmur cuvintele acestea preţ de o jumătate de oră, apoi am tăcut. Mi-am pus cuţitul lîngă mine, dar nu era de-ajuns ; m-am ridicat, am adunat vreo patru-cinci pietre şi le-am pus în jurul meu, la înde-

mînă. Am închis ochii. Totuşi lumina lunii îmi pătrundea parcă în creier ; mi-am întors faţa către ea : era acolo, aproape, nemişcată. În cîmpie urlau cîinii. M-am ridicat în capul oaselor şi, astfel aşezat, mi-am strîns picioarele şi mîinile pe care mi-am sprijinit capul. Nu trebuia să mă gîndesc, ci să dorm. Dar lumina aceea, umbrele, imaginile dinlăuntru, nu mă lăsau.

Muriseră. Lord, Don Vito şi acum Don Totò, care în definitiv mă ocrotise. Eram singur : nu puteam merge acasă, dacă aş fi făcut-o în mod sigur m-ar fi înhăţat şi-apoi nu mai era casa tatălui meu. Pe fra-te-meu nu ştiam unde să-l găsesc şi de fapt nici nu doream : indiferenţa lui îmi era acum limpede.

Dar, în singurătatea care mă apăsa, împotriva spaimelor care mă cuprindeau una după alta, din cauza felului meu ciudat de a fi, întrevedeam un element care mă îngrijora (fără să fie nou). Aşa mi se părea : în faţa morţii, în străfundurile minţii bîntuia o umbră, ceva maliţios, lipsit însă de cruzime ; mă atingea uşor, altera sentimentele, simţămintele cele mai adînci, asemenea unei mîngîieri. Uneori cinismul îmi apărea drept o cale de ieşire din interiorul spaimei, o supapă, o consolare. Apoi urma uimirea : descopeream din nou acest gînd care-mi era străin, sălăşluind totuşi în mine, înşelător şi penetrant. Mă arunca în braţele unei nelinişti şi mai groaznice : iar ceea ce, preţ de o clipă, îmi păruse numai o întîmplare (faptul că mă lăsasem în voia unei forţe mîrşave), se prefăcea apoi în uimire, într-un motiv de disperare. Asemenea unei tumori ce trebuie ascunsă, această cochilile a infamiei părea că se dezvoltă, că se umflă înlăuntrul meu. Cu capul prins în mîini, îmi spuneam :

„Trebuie să mă regăsesc, să mă salvez. Dar poate nu se va mai putea."

Aţipii cuprins de gîndurile acestea negre şi fără noimă. M-am trezit cînd se crăpa de ziuă şi o dată cu ziua m-am mai liniştit. M-am hotărît să cobor la locuinţa lui Don Totò şi să explic... Mi-am părăsit culcuşul, paiele şi ierburile strivite, care-mi păstrau forma corpului, ca bîrlogul unui iepure uriaş.

Doream şi mă temeam în acelaşi timp de întîlnirea cu rudele, cu oamenii lui Don Totò. Trebuia să mă justific, să vorbesc. Pe de altă parte însă mă gîndeam că nu m-ar fi lăsat să vorbesc şi de aceea ţineam mîna în buzunar încleştată pe armă, pregătit. Mergeam repede. Am trecut de Falde şi am apucat-o pe străzile care duceau în direcţia aceea. Era încă devreme : ca să mai treacă timpul am luat-o spre Ucciardone, colindînd prin zona aceea cu circulaţie intensă, străbătută deja de o mulţime de camioane, de cabriolete şi chiar de tren. Ici-colo lăzi cu lămîi, străzi pline de praf şi de pulbere de cărbune : totul părea murdar. Se auzeau glasurile căruţaşilor, zgomotul roţilor pe caldarîm. Nu mai era prea devreme ; puteam să merg într-acolo : era timpul. Neliniştea mea creştea la gîndul că voi înfrunta rudele lui Don Totò ; pînă la urmă sentimentul neplăcut care mă încerca deveni insuportabil astfel încît renunţai la hotărîrea mea. Mă-ndreptai în grabă către centrul oraşului. Odată ajuns acolo, în preajma magazinelor, în apropierea străzii Roma, mă oprii.

Aveam în buzunar ceva mărunţiş, cumpărai cîteva portocale mai mici şi băui apă de la o fîntînă. Banii erau foarte puţini, însă, nici eu nu ştiam de ce, în loc să-i păstrez ca să-mi potolesc foamea,

mă gîndii să merg la cinema. Hoinării pe străzi oprindu-mă nesigur în fața intrărilor acelora jegoase (era deschis și dimineața, rulau chiar trei filme diferite) ; privii și iar privii fotografiile expuse. Cinematografele erau aproape și, după ce am trecut de la unul la altul, m-am hotărît.

Dădeau filme foarte vechi, însă îmi plăcea să stau în întuneric.

Înăuntru era lume puțină, mai mult copii. Mi-am petrecut toată dimineața privind imaginile acelea cenușii care vorbeau, sărutau, trăgeau cu arma. Lîngă mine era un du-te-vino neîntrerupt : scaunele de lemn erau trîntite cu zgomot, locurile se schimbau încontinuu. Am văzut cauza agitației acînd s-a aprins lumina : o prostituată, lividă, aproape verde la culoare, așa-mi păru, își arăta picioarele alb-albăstrii, asemenea celor puțin decolorate ale unei sculpturi udate de talazuri de la prora unui vas. Toți bărbații și tinerii o priveau. Cu toată mizeria și bolile care fără îndoială o bîntuiau rămînea totuși o femeie : frumoasă, în ultimă instanță. Stătea tăcută ca un animal, obișnuită cu lipsa de respect, dîrză în singurătatea ei.

Ronțăia semințe, privind în jur și așteptînd. Cîțiva se așezaseră lîngă ea, apoi se ridicaseră dîndu-se cu cinci-șase locuri mai încolo ; acum o priveau de departe, sprijinindu-și mîinile de spătarele scaunelor și strîmbînd din nas intimidați și „jigniți" ; se întorceau spre ceilalți, căutînd solidaritate ; își priveau ceasul iar apoi, din nou, femeia ; își mîngîiau cu mîna pîntecele și organele sexuale. Femeia mînca, semințele pocneau în gura ei la intervale regulate, răsunînd în sală ca un semnal. Avea ochii negri și sticloși.

Am ieșit de la cinema pe la două. Am mîncat iarăși ceva ; m-am îndreptat către gară, am plătit biletul de peron. M-am trezit colindînd pe peroane, pe lîngă liniile de unde plecau trenuri, uitîndu-mă la toate hîrtiile aruncate printre șine ca la niște vestigii arheologice. Am observat o forfoteală de soldați. Pînă la urmă, mirosul de apă, de fier, de cărbune mi-a făcut greață. Am ieșit din nou pe străzi. Priveam ca vrăjit niște muncitori care demolau o casă, macaraua care ridica și cobora greutățile. M-am strecurat din nou într-un teatru mic, nu-mi mai amintesc cum îi zicea, care se găsea față în față cu cinematograful Orfeu. Era plin de soldați și băieți. O sală mică. Cinci sau șase femei dansau iar una, în mijloc, ceva mai înainte, țopăia și cînta : țipa ceva despre o localitate de pe litoral, iar la un moment dat, ridicîndu-și puțin fusta, urla despre soare : care bronzează sub fustiță. Era napolitană, îți dădeai seama după accent. La auzul cuvintelor acelora, la gestul acela, entuziasmul exploda, și din toată sala se auzeau glume și strigăte de bis. Către seară tulburat și năuc, otrăvit de fum și de aerul închis, avînd în fața ochilor imaginea femeii care țopăia și striga, m-am întors spre munte, cu mîinile tremurîndu-mi ușor, pătruns de o nesiguranță fizică. M-am hotărît : trebuia să fac rost de bani.

M-am trezit în autobuzul care merge la cimitir. Am coborît cu o stație mai înainte de capul liniei, care se afla chiar în fața intrării cimitirului. Am luat-o pe jos spre ziduri, părăsind șoseaua și trecînd mai spre interior, depărtîndu-mă adică de stînci și de mare și urmînd micșunelele care se mlădiau printre steiuri și paie. După cinci sute de metri am ajuns la zidul cimitirului. Am așteptat să plece autobuzul,

apoi m-am îndreptat către staţia de dinaintea porţilor grele şi negre şi am aşteptat : deşi era tîrziu, cineva ar fi venit cu siguranţă chiar acolo pentru a lua autobuzul următor. Lumina era slabă ; împrejur totul era pustiu ; însă vreun întîrziat, vreun vizitator singuratic putea încă să mai apară pe poartă. Aşa a şi fost. Un bătrîn a ieşit pe poarta mică, s-a îndreptat cu pas nesigur spre tăbliţa care arăta capul de linie, s-a oprit. În lumina atît de puţină imaginile se tulburau, însă bătrînul se distingea din cauza hainei sale negre, părînd o bortă în peisajul de stînci şi cioturi care formau o unică masă azurie. Chipul său alb, vestejit, era o pîlpîire asociindu-se şi contrapunîndu-se bizar vuietului mării, cadenţată şi teribilă în cîntecul ei monoton.

Omul tremura ; vorbea singur, cu bărbia în piept. Am trecut în tăcere prin faţa porţii cimitirului şi-am privit înăuntru : pentru a mă asigura că nu era nici un paznic sau altcineva prin apropiere : în sfîrşit, pentru ca nimeni să nu apară pe neaşteptate. Am văzut numai marmurile şi crucile albind în întuneric. Eram singuri. Se afla cam la treizeci de metri de mine : o umbră, un obiect abstract, bătrîneţea lui se pierdea în întuneric.

Am scos cuţitul din buzunar, l-am deschis şi am rămas nemişcat să privesc, lipit de zid. Departe de mine şi de toate, bătrînul vorbea singur, suspina şi clătina din cap, negînd cine ştie ce. Puteam să fug, să-l apuc de gulerul hainei şi să-i arăt cuţitul, să-l înspăimînt şi să-i iau toţi banii ; însă amînam, clipele se scurgeau una după alta. Trebuia să-l sperii foarte tare, să-l paralizez cu ameninţarea mea şi să-i smulg portofelul pe care cu siguranţă că-l avea în buzunar (fiindcă nu era prost

îmbrăcat, ci elegant, curat). Totuşi lucrurile puteau să nu se desfăşoare chiar aşa. „Dacă reacţionează, mă gîndeam, şi începe să strige ? Dacă împins de faptul că are un cuţit în faţa-i... dacă marea neagră, şi stîncile, dacă decorul acesta lugubru, dacă toate acestea îmi dau un brînci ?" Îmi imaginam : eu şi bătrînul ; bătrînul luat de guler de către mine : mă privea, mai întîi mirat, ridica fruntea îngrozit, mă împingea cu mîinile sale moi şi greoaie, ţipa, şi ochii aceia : mai rău. Iar eu : „Banii, dă-mi banii", cu cuţitul sub nasul lui. Şi marea, muntele, totul fără lumină, şi el înfricoşat.

Mă simţii rău. O clipă greaţa îmi urcă din stomac spre ochi şi nas. Dar aveam nevoie de bani, imediat, nu puteam să mor, să mănînc pămîntul ori paiele, melcii, ierburile, şoarecii... şi să spun mereu „mîine" ; iar apoi : „la Papireto, la Tommaso Natale, în livezi, în prăvălii : să fur : struguri, stafide..." şi : „intră în casă : ia ; dar mă găsesc : mă aşteaptă".

M-am urnit ca să-l apuc pe bătrîn de umăr. M-am apropiat încet şi, în timp ce păşeam uşor şi pe furiş, îmi spuneam : „nu aşa, trebuie să alerg : să-i cad în spate printr-un salt". Am ajuns lîngă el. L-am privit strîngînd cuţitul în mînă, fără să-l scot însă din buzunar şi urmînd toate impulsurile fiinţei mele, întrucît în fiece clipă pleca din creier ordinul de a ataca, urmat imediat de ordinul contrar.

Mîinile îmi tremurau. Mi-am plecat capul, istovit, ca şi cum aş fi aşteptat la rîndul meu autobuzul. A trecut cîtva timp ; din cînd în cînd îmi întorceam privirea spre el să văd dacă mai este acolo ; destinul lui era legat de al meu, de fiinţarea mea pe lume, de sufletul meu disperat.

Mă privi. Ochii noştri se întîlniră ; îi cercetai costumul fin, călcat cu grijă, cu dragoste şi cu respect pentru bătrîn, „pentru demnitatea pe care bătrînul trebuie s-o aibă".

Mă privea atent şi întrebător, tremurînd uşor din cap. Apoi se întoarse în direcţia oraşului depărtat, invizibil în întuneric, bănuit în lumina difuză pe care-o răspîndeau becurile sale pe o fîşie lungă în partea de jos a cerului.

— Este aşa de frumos... spuse, cu tonul unuia care face o descriere pentru turişti. Clima este blîndă, foarte blîndă ; e bogat în istorie, în monumente şi frumuseţi. Un oraş minunat ; fenician, se spune. Populaţia în creştere : acum, o jumătate de milion. Căldură umedă. Cîmpii roditoare... Dar bătrînii !?... bătrînii sînt lăsaţi să moară în lipsuri, fără nici o mîngîiere. Copiii ? nu-i interesează... autorităţile : pradă desfrîului. Încheie plin de asprime.

În clipa aceea sosi autobuzul ; după ce a întors, s-a oprit în faţa noastră, în staţie.

Dădui din cap aprobativ.

Se apropie de autobuz, îmi dădui seama că nu prea putea să urce (se agăţase cu mîinile de bare însă piciorul, greoi şi fără putere, nu şi-l putea trage de pe scară), îl sprijinii şi-l împinsei pînă se urcă.

Pe cînd sprijineam trupul acela moale şi fără vlagă, cu toată emoţia pe care-o încercasem vorbindu-i, eram obsedat de imaginea portofelului său. Îmi scuturai capul pentru a alunga gîndul care mă urmărea.

„Aş putea să i cer ajutor, mă gîndeam, este drăguţ ; n-o să refuze !"

După ce l-am tras sus, pentru aceasta trebuind să urc eu însumi în autobuz, am coborît.

— Nu vii ? mă întrebă mirat.

O clipă am rămas tăcut ; apoi, sperînd să aduc vorba despre ce mă durea, am răspuns :

— N-am bani : am să merg pe jos.

— Drumul este foarte lung. Urcă. Vino. Îţi iac eu cinste.

M-am hotărît şi am urcat. Bătrînul plăti pentru mine şi cînd autobuzul plecă mă trezii lîngă el ascultîndu-i poveştile, şi, ascultîndu-le, urmăream în acelaşi timp gîndurile mele chinuitoare. Căutam în spusele lui cuvîntul care ar fi putut să-mi permită să găsesc o altă cale : pentru a mă destăinui, pentru a-i face cunoscută nevoia mea ; dar, pe măsură ce autobuzul pătrundea în oraş şi se apropia deci clipa despărţirii, neliniştea mea creştea. Nimic din ceea ce spunea nu se potrivea cu situaţia mea : acum vorbea de o veche invenţie de-a sa (o maşină extraordinară : o rază a morţii care putea să străpungă tinicheaua conservelor de roşii de la cincizeci de metri depărtare, dar pe care niciodată Ministerul Apărării nu voise s-o ia în consideraţie) ; acum povestea despre copiii săi, despre rudele care-l jefuiseră în mai multe rînduri ; dorea ca eu să-l ascult cu atenţie şi plin de stimă. Făceam eforturi să înţeleg ce spune. Aveam ameţeli din cauza foamei şi a oboselii, ochii mi se umpleau de lacrimi ; picioarele mă dureau şi dacă nu reuşeam să fac rost de bani aş fi rămas nemîncat şi nu m-aş fi putut bucura nici de culcuşul meu de pe munte ; aş fi continuat să mă tîrăsc toată noaptea prin oraş.

Inutil : el era cel ce avea nevoie de mine : era un bătrîn temător şi învins, n-ar fi înţeles. Cînd în sfîrşit am ajuns în piaţa Marina, cu o ultimă licărire de speranţă l-am ajutat din nou să coboare.

Ne-am salutat. Singur, sub palmierii din piață, amețit și nesigur, uluit că cel pe care-l crezusem pradă mea plecase, am rămas — mi s-a părut — precum păianjenii aceia care prind muște și cărora, făcînd o mișcare grăbită, le zboară musca și rămîn nemișcați, neîncrezători în soarta lor crudă.

M-am îndreptat, fără să știu de ce, către țărm și, ajungînd la porțile grădinii zoologice, m-am hotărît să dorm acolo. Am încălecat grilajul și am pătruns pe aleile întunecate. Nu știam încotro să merg ; am încercat mai multe bănci, apoi atras de cușca leului și ca să nu mă simt singur, m-am întins pe pămînt, chiar lîngă zidul scund în care sînt înfipte zăbrelele cuștii. Din fericire nopțile continuau să fie calde.

Dar m-am trezit foarte devreme ; în zori se făcuse puțin răcoare. Leul dormea în fundul cuștii, încopuțin răcoare. Leul dormea în fundul cuștii, încolăcit, semănînd parcă cu o grămadă de balegă galbenă. M-am îndreptat către partea în care grădina era mărginită de mare. Am sărit dincolo și m-am trezit pe țărm. Am coborît printre stînci ; simțeam că leșin din cauza oboselii și a mirosului puternic de alge și de mucegaiuri. Marea era nemișcată. Apoi, dintr-o dată, a devenit viorie. Am rămas mult timp să privesc orizontul și pescărușii, așezat pe o stîncă scundă și frecîndu-mi brațele din cauza frigului. Apoi, trezindu-mă din apatie și deschizînd cuțitul, am început să strîng scoici și să le ronțăi conținutul. Am văzut și o mulțime de crabi (dimineața ies cu grămada) ; am luat cîțiva. Pe cei mai mici i-am mîncat de vii, mestecîndu-i și sugîndu-i, înghițind apoi și oasele care se făcuseră ca o cocă ; pe cei mai mari îi pescuiam în găuri și, ca să nu mă rănească (nu fusesem niciodată îndemînatic în a-i scoate din găuri), îi ocheam cu cuțitul drept între clești, străpungîndu-le tot corpul ; după aceea îi scoteam afară. N-am mîncat prea mulți, așa cum nu mîncasem nici prea multe fructe, atunci cînd găsisem, deoarece mă temeam că, din cauza slăbiciunii, ar fi putut să mă apuce dizenteria ; lucru pe care, în situația mea de hoinar, doream să-l evit.

M-am simțit mai bine ; am revenit pe șosea. Știam că paznicii și oamenii lui Don Totò mă căutau, oricînd puteam să fiu prins ; colindam însă fără grijă, într-o vremelnică stare de semiconștiență care va fi alternat mai apoi cu clipe de adevărată neliniște. Mergînd pe faleză, am văzut într-o curte un trening întins la uscat pe o sîrmă. Am sărit înăuntru și l-am luat ; mă temeam c-o să-mi fie frig noaptea. L-am îmbrăcat imediat peste pantaloni și peste cămașă, iar cum tenișii îi aveam dinainte, parcă eram un sportiv. Am luat și un prosop pe care mi l-am legat la gît ca pe o eșarfă. I-am văzut pe carabinieri la capătul falezei, în apropiere de Cala. Înaintau înarmați. Erau departe, la vreo sută de metri. Mai întîi am vrut să fug, însă eram la loc deschis și m-ar fi văzut ; mi-am legat atunci prosopul pe cap în chip de glugă și am început să alerg sărind și boxînd în gol ; mă opream și-mi descărcam loviturile asupra adversarului meu imaginar, apoi îmi reluam fuga și, întrucît aveam o mare ușurință în a imita gesturi și feluri de comportare, păream un boxer adevărat. Am trecut pe lîngă polițiști țopăind iar cînd am ajuns în Cala, cu toate că eram obosit, am continuat jocul, străbătînd întreg portul vechi în admirația marinarilor și a hamalilor, care transpirau deja cu sacii în spinare. Cineva m-a aplaudat.

TREBUIA SĂ-I IAU PORTOFELUL

Toată ziua am colindat prin cartierele cele mai îndepărtate. După-amiaza mi-am petrecut-o prin cotloanele bisericilor, obosindu-mă şi mai rău din cauza nemişcării aceleia, cu mintea şi cu trupul moleşite. Fierbeam de furie ; şi, trebuie să spun, simţeam o oarecare alinare numai atunci cînd, în vişurile care-mi bîntuiau închipuirea, eram eu prădătorul sau gîdele. Hotărîrea se cocea în mine, încetul cu încetul.

Astfel, către seară, convins acum întru totul, aproape în culmea exaltării, cu febră destul de mare, m-am îndreptat spre Teatru. Socoteam c-o să-l întîlnesc pe Tan şi în sfîrşit... Însă, după ce mi-am petrecut cam o oră cercetîndu-i atelierul de departe, ascuns în spatele palmierilor întrucît mă temeam să nu fiu prins, m-am convins că acum cavalerul plecase deja ori nu venise de loc.

Mi-am continuat drumul pe strada Libertà, pentru a mă apropia de muntele unde dormeam, fiind atent în acelaşi timp să nu scap nici un prilej.

Hoinărind astfel, cu mintea plină de gînduri, ascunzîndu-mă sub portalurile întunecoase, urmărind ba un individ, ba altul şi cîntărind probabilităţile — statura omului, forţa mea în momentul acela, cînd eram cuprins de stări neaşteptate de slăbiciune care alternau cu o energie nervoasă nesănătoasă şi instabilă —, m-am trezit, frînt de oboseală, în apropierea străzii Notarbartolo, sub unul din copacii care făceau umbră pe toată strada.

Era timpul cinei. Din cauza aceasta eram şi mai neliniştit. În adîncul sufletului speram că, după ce străzile vor deveni pustii, n-aş mai fi avut posibilitatea de a întîlni omul meu. „Desigur, stă şi el la masă, îmi spuneam, nu este aici pe stradă ! n-are rost să aştept." În acelaşi timp însă, alungînd gîndul acesta potrivnic planului meu, consolarea laşă „care m-ar fi făcut să mor de foame şi de umilinţă", îmi dădeam seama cu cît era mai potrivită, pentru ceea ce voiam să fac, o stradă pustie. Trebuia să aştept să se înnopteze.

Pe cînd mă gîndeam, cu spatele rezemat de trunchiul platanului, cu picioarele întinse pe caldarîm, mi se părea că aud un clinchet înfundat de pahare, de tacîmuri ce se loveau de farfurii. Mirosurile a o mie de cine se reconstituiau în mintea mea ; luminile caselor, feţele de mese, scaunele.

Desprindeam de pe trunchi mici bucăţi de scoarţă pline de crestături, semănînd cu nişte insule, cu nişte continente, aşa cum le vedeam în hărţile de geografie ; le îngrămădeam lîngă mine, în praf. Nu departe, de la barul lui Guly, răzbătea o fîşie de lumină. Strada era întunecoasă, crengile copacilor uriaşi acopereau complet lămpile electrice atîrnate în mijlocul ei, şi licărul acela avea în el ceva magic, vesel şi bolnav. Lumina rece tremura ca o ceaţă străbătută de sunete : murmur de glasuri, clinchet de pahare, şuierul maşinii de cafea. În mod sigur cineva povestea anecdote sau făcea glume : povestirea lui era întreruptă de rîsete zgomotoase. Însă sunetele acelea nocturne, rîsetele, nu mă linişteau ; dimpotrivă, nu-mi dădeau pace ; ca şi cum rîdeau pe seama mea. Vedeam gurile : înarmate cu dinţi de os şi de metal, deschise, pierzîndu-se în sclipirea sticlelor,

în macaroane, în pahare, în lichioruri. Trecu un timp. După cină strada deveni mai animată, apoi, pe nesimţite, din nou pustie. Acum hotărîrea mea era neclintită : nu mă mai îndoiam de ceea ce aveam să fac, acum nu mai puteam să dau înapoi : era ca şi cum aş fi jurat în faţa tuturor. Aşteptam în picioare, fără să simt oboseala, continuînd să fixez intrarea barului.

Pe la două ieşi din local un om care le ură tuturor noapte bună aproape ţipînd, plin de veselie. Se depărtă în întuneric, dar cum vîntul clătina becurile şi crengile, din cînd în cînd era luminat sau ascuns de o uriaşă mişcare de umbre. Se părea că motivele care îmi alimentaseră totdeauna nesiguranţa dispăruseră. Cu un sînge rece neobişnuit, vedeam omul mergînd, îmbrăcat în alb, cu umărul drept puţin lăsat şi capul cu pălăria pe-o parte, clătinîndu-se, plin de el. Tot ce vedeam — omul, întunericul, siluetele întunecate ale porţilor vilelor liberty de pe marginile bulevardului, trunchiurile uriaşe ale platanilor — totul era lipsit de reflexe şi de ecouri : nu-mi spunea nimic : priveliştea limpede a lucrurilor îmi dădea un sens al abstracţiei.

După ce s-a depărtat la vreo şaizeci de metri începui să-l urmăresc. Nu făceam zgomot : aveam tenişi şi călcam uşor, mă ascundeam după trunchiuri, mă apropiam încet. Din bulevard porneau numeroase stradele (cele mai multe intrări de vile), întunericul era de nepătruns. Am lungit pasul, am ajuns la vreo zece metri de el. Mergea legănîndu-se ca şi cum nu s-ar fi aflat pe o stradă pustie ci pe Ruggero Settimo la ora promenadei, printre oglinzi şi vitrine. Deodată — poate îmi simţise

paşii — se întoarse ; mă ascunsei imediat în spatele unui copac, însă ceva-ceva a văzut sau a simţit : păru nesigur, îngrijorat vizibil. Scruta întunericul înspre locul unde mă aflam, lăsîndu-şi capul pe spate ca să vadă mai bine ; poziţia corpului era aceea a unuia care se pregăteşte să ţină piept unei ciocniri inevitabile. Apoi păru că se destinde, făcu un pas, dar, răzgîndindu-se, se opri nehotărît, uitîndu-se încă o dată înapoi. În sfîrşit o porni din nou. Îl văzui mergînd, devenind tot mai mic. Îmi dădui seama că nu eram făcut pentru asemenea bravade. Zeci de gînduri îmi asaltau mintea : frica lui, felul în care scrutase întunericul din faţa sa, dorinţa aceea de a cunoaşte ceea ce în parte ştia (pentru că totuşi mă văzuse în clipa în care mă ascundeam) şi aşteptarea aceea, fără să întreprindă nimic : nici să vină, nici să plece. Văzîndu-l atît de nehotărît mă recunoşteam în el. Planul meu ticălos şi neliniştea lui se întîlneau : îi simţeam inima zbătîndu-se, îndoielile, mintea lui şovăind între frică, dorinţa de a inspira teamă şi credinţa că nimic nu-l ameninţa. Însă cu toate acestea, mîhnit de firea mea mereu schimbătoare, am hotărît că, oricum, împotriva oricărei norme şi emoţii, trădînd amintirea tatălui meu, a tuturor sfaturilor pe care mi le dăduse, fiară sau sfînt, trebuia să trec la acţiune : acela era destinul meu, soluţia. Cu pas grăbit, şi fără să ţin seama de nimic, am luat-o din nou după el. Mă simţi, însă de data aceasta păru mai puţin neliniştit.

În clipa aceea, din întuneric, din spatele unei porţi, desigur, ieşi o altă siluetă : o femeie veni spre el, privindu-l rugător. El se opri surprins şi contrariat, apoi se dădu într-o parte pentru a o ocoli

şi a-şi continua drumul, ca atunci cînd dai de-un lucru neplăcut. Femeia întinse mîinile.

— Toată noaptea am aşteptat, toată noaptea...

— Ce vrei ? Pleacă ! Pleacă ! nu te cunosc ! îi suflă el în faţă. Nu vreau să te văd. Nu vreau să am de-a face cu tine. Pleacă !

— Aha ! continuă femeia, cînd s-a născut eram murdară, *„ce oribil"* spuneai. Dar ce contează ?! Şi-acum eu ce fac ? ce fac ?

— Pleacă odată ! ŞTERGE-O ! aici mă cunoaşte lumea ! Aşa cum te-ai culcat cu mine, te-oi fi culcat cu toţi. Şi-apoi, mama : o sfîntă ! o doamnă ! cu tine !?... Dar termină o dată, nebuno ! Nu înţelegi ?

Femeia plîngea, se agăţa de braţul bărbatului.

— Cum aşa ?! cum aşa ? striga printre sughiţuri, şi copilul ?!... am ajuns pe drumuri. Şi copilul ?! la fel... iar tu ! O, fraţii mei ! Să fi fost aici : atunci vedeai ! vedeai tu ! Ce-am să fac ? ce-am să fac ? continua să strige agăţîndu-se de bărbat. Acesta începu s-o zgîlţîie trăgîndu-şi mîinile încoace şi-ncolo, haina i se descusu la o mînecă.

— Ah ! ţipă lovind-o, îmi rupi şi hainele ! costumul !!... Şi dacă-ar fi fost aici fraţii tăi, uite-aşa *îi omoram !*

Femeia căzu lovită de un dos de palmă şi rămase acolo, văicărindu-se de durere şi de disperare. Bărbatul, în picioare, curăţîndu-şi costumul de parcă i se murdărise, foarte agitat, cu mîna întinsă spre stradela de unde ea ieşise mai înainte, continuă să vorbească printre dinţi :

— Acasă ! Acasă !... Bagă-ţi în cap că o femeie serioasă şi cinstită nu umblă pe stradă la două noaptea. Dar ce să înţelegi !... Se depărtă vreo zece paşi, se întoarse din nou către femeia care acum pleca

plîngînd şi strigă : şi să nu te mai văd !... ai înţeles ?

Femeia dispăru în întuneric aşa cum apăruse.

Am ieşit din umbra platanului. Am strigat : — Eu sînt fratele !

Se opri şovăind. Faţa lui îmi juca înaintea ochilor din cauza goanei pe care-o trăsesem. Am ajuns lîngă el cu o figură răvăşită : dintr-un salt, cu mîinile întinse spre beregată, l-am apucat de haină şi de cămaşă şi l-am trîntit la pămînt.

Ne-am trezit pe asfalt rostogolindu-ne şi mîrîind : eu, convins parcă de faptul că femeia era într-adevăr sora mea, urlam :

— Însoară-te cu ea, ticălosule ! C-acum te omor.

Era sub mine. Ne băteam ca orbii. Mîinile lui scormoneau duşmănoase asemenea dinţilor unui cîine care nu se hotăreşte ce să muşte ; mă apucă de păr şi îşi înfipse dinţii în fruntea mea ; cum însă mă trăsei brusc înapoi (fiindcă, mai mult decît muşcătura, îmi provoca scîrbă „sărutul" acela) şi din cauza transpiraţiei, nu putu să-mi rupă carnea aşa cum ar fi dorit. Ridicai pumnul înarmat în aer, ca şi cum aş fi vrut să-l trăsnesc cu toată puterea. Îşi acoperi chipul şi pieptul cu mîinile iar cum eu şovăiam (fiindcă nu intenţionam să-l lovesc), strigă ca un nebun : — Ajutor, mă omoară !

Striga în timp ce eu, tremurînd ca un obsedat, îl scotoceam la piept ca să-i iau portofelul însă, din cauza grabei şi a emoţiei, mă încurcam singur ; mă apucă din nou trăgîndu-mă spre pămînt. Îmi dădui seama că era mult mai puternic decît credeam şi mă temui că ar fi putut să mă trîntească şi să mă încalece el pe mine. Pe jumătate doborît putui în sfîrşit să-i smulg portofelul.

Încercai disperat să mă eliberez, să mă ridic dar, pe neaşteptate, încurajat de încercările mele, văitîndu-se şi răcnind, îşi înfipse dinţii în şoldul meu. Mă muşcă cu atîta cruzime încît aproape c-am leşinat de durere.

Şi între timp ţipa, dădea din picioare, lovindu-mi cu genunchii faţa şi pieptul. În clipa cînd ridica picioarele, pierzîndu-mi cu totul minţile, îi înfipsei cuţitul în pulpă : pantalonul şi carnea se despicară. Mă simţii pierdut : se zvîrcolea pe pămînt ca o coadă de şarpe ruptă, astfel că mi se păru că rănisem zece inşi nu unul. Acum aş fi vrut să-l liniştesc : întinsei o mînă spre el însă la acest gest, temîndu-se de cine ştie ce, îşi ridică bustul şi vomă peste mine. Începu să strige din nou : orice sclipire de raţiune dispăruse din ochii lui. Atunci am rupt-o la fugă. Am făcut bine întrucît lumea coborîse din case : auzeam paşi răsunînd pe stradă şi omul continuînd să strige.

Am zbughit-o pe pajiştile din spatele vilelor şi, după o goană care mi s-a părut îngrozitor de lungă, am ajuns la un pîlc de case iar de acolo la Sampolo. Aş fi vrut să dispar însă nu ştiam cum, simţeam că sînt urmărit. Alergam de-a lungul şinelor de tramvai, auzeam în depărtare zgomotul, şuierul roţilor. În sfîrşit, vagonul-motor apăru cu farul său de mijloc asemenea unui ochi. Tramvaiul trecu zdrăngănind pe lîngă mine, cu toate ferestrele luminate, ridicînd praful şi provocînd curent. Am căutat să prind bara de fier, mi-a alunecat ; am alergat după el ; am făcut un efort, uzînd de toată puterea care-mi mai rămăsese şi, încet încet, profitînd de încetinirea lui la o curbă, l-am ajuns ;

dintr-un salt am fost pe scară ; am intrat şi, epuizat, m-am trîntit pe scaun.

Tramvaiul era gol, taxatorul mă privea curios şi avea şi pentru ce : nu putea să înţeleagă rostul goanei mele : îndată, cu un şuier prelung, vagonul intră în depou şi se opri. Acolo îşi petrecea noaptea.

Convins că nu mai aveam nici o posibilitate de salvare, am coborît şi am alergat spre ieşire. M-am oprit, privind drumul, fără să ştiu ce am să fac. Eram gata de orice : să mă predau în modul cel mai laş cu putinţă ori să atac pe oricine s-ar fi apropiat de mine. Dar n-am văzut pe nimeni ; poate închipuirea mea mă făcuse să aud paşii urmăritorilor.

Am căutat un loc singuratic unde să mă odihnesc şi să mă gîndesc la cele întîmplate ; ajungînd în apropierea cheiurilor portului, m-am îndreptat spre capătul unuia dintre ele.

Totul era cufundat în beznă. Marea invizibilă se spărgea de pietrele aşezate la baza digului, cu răbufniri surde, încărcate de mîl. Noaptea era plină de miasmele ei. M-am aşezat sub un stîlp de ciment ; becul răspîndea o fîşie de lumină. În tot portul puteai să vezi, din loc în loc, zeci de conuri din acestea luminoase, tăiate clar în întuneric.

Mi-am suflecat cămaşa şi, în lumina gălbuie-vio rie, mi-am examinat coapsa care, din cauza durerii, aveam impresia că rămăsese fără pic de carne. Eram plin de sînge, rana era neagră şi vînătă, însă carnea nu se desprinsese. Mi-am acoperit din nou şoldul cu cămaşa, apăsînd uşor cu mîna deasupra, ca pentru a-l consola. O clipă, plin de tristeţe, mi-a fost milă de mine. Apoi mi-am amintit de portofel.

În portofel am găsit bani, nici prea mulţi nici prea puţini, şi multe fotografii. Într-una din ele era el : fără pălărie, cu un păr bogat care, desigur, era mîndria lui şi a iubitelor sale. Fiindcă, se vedea, era un Dón Juan. Buzele lui aveau un surîs reţinut, ochii priveau pieziş, examinînd parcă spatele unei femei. Am găsit portrete de femei şi scrisori.

Într-o altă fotografie poza între două fete înalte ; le ţinea de braţ şi scotea pieptul în afară : ochii îi scînteiau, excitat, radios ; în spatele lor se afla o cabană şi un lac. I-am observat linia nasului şi a buzelor : puteai să citeşti în ea fericirea. Se gîndea deja la viitor, la prietenii cărora le va povesti despre cuceririle sale, la bucuria de a fi invidiat şi admirat.

Am băgat banii în buzunar. Am pus scrisorile şi fotografiile în portofel ; l-am aruncat în mare. Mi-am petrecut restul nopţii hoinărind prin port.

Dimineaţa mi-am cumpărat pîine, brînză, salam şi fructe. M-am îndreptat cu pachetul spre bîrlogul meu. M-am ascuns din nou pe munte, printre stînci.

Şoldul nu mă durea prea tare, cu toate că era negru şi umflat. Noaptea însă (probabil că aveam febră) eram chinuit de coşmaruri : un chip, un călugăr, se apropia de mine şi, cum stăteam pe aşternutul meu de paie, la cîţiva metri de mine, scotea o limbă monstruoasă : o gheară de găină fiartă, cu unghii. Ieşea din gura lui cleioasă şi moale.

Ziua leneveam în apropierea bîrlogului, bucurîndu-mă de soarele ceva mai blînd. Uneori eram stăpînit de absenţă. Contemplam marea, orizontul deschis ; vedeam trecînd în depărtare vapoarele, norii care pluteau jos pe cerul de un albastru intens ; cine ştie unde s-ar fi oprit. Rămîneam astfel, fermecat de curgerea timpului pe care mi-o sugera înaintarea lentă a corăbiilor şi a norilor.

ACUM O DOREAM

Eram cunoscut în unele cartiere : se răspîndise zvonul. Uneori alergam boxînd, îmbrăcat în trening. Pe vremea aceea un boxer în Sicilia era o ființă rară, legendară. Astfel încît eram privit cu plăcere și cu respect. Treceam pe străzi alergînd și respirînd, săream și dansam. Adesea copiii își părăseau jocurile iar băieții de prăvălie, cu bicicletele prevăzute cu coșuri, puneau piciorul jos și mă urmăreau îndelung cu privirea ; uneori alergau în urma mea făcînd presupuneri asupra meșteșugului meu misterios și asupra vieții mele. Atunci mă dezlănțuiam : repezeam în aer, fulgerător, o serie de lovituri, mă dădeam într-o parte, mă feream și loveam la rîndul meu ; începeam să alerg din nou.

Cîteodată mă opream într-o piață. Mă încercuiau, îmi puneau întrebări : le explicam secretele boxului. Pumnul pentru directă : cum pivotezi pe încheietură, cu mîna închisă ; mai întîi vertical, iar apoi, în apropierea țintei, răsucind-o ca pe un șurub, cu palma în jos, paralelă cu pămîntul : bang ! Sec. Îmi dădeau apă cu anason. Alteori, înfometat și obosit, mă întindeam pe iarba unei livezi sau pe trotuarul cald la ora siestei. Mă odihneam : aveam o bucată de ziar drept cearșaf între frunte și ciment, într-un colț, la umbră. Îmi acopeream ochii, ținîndu-mi capul între mîini, vedeam întunecat, cafeniu ; o mișunare de cercuri și de stele portocalii și verzui. Părul mi se răsfira : capul așezat acolo, pe pămînt, ca într-un vas plin de rădăcini. Mă simțeam umilit

odihnindu-mă : în praf cu treningul devenit cenușiu ; nările, ochii, pielea, totul se umplea de talcul de pe trotuar. Poposeam sub copaci, în părculețele din piețe ; încălțările mele destrămate și dezlipite ieșeau afară din verdeața deasă.

Îmi frămîntam mintea. Mă cramponam de acțiuni și obiecte întru totul normale ca de niște obsesii. Îmi închipuiam : „O să cumpăr... mîine. Mai întîi salam, numai cincizeci de grame" ; vedeam numai rotocoale unsuroase și albe de grăsime și le simțeam aroma ; apoi îmi treceam ușor mîna prin păr, îndelung : degetele alunecau pe piele, mîngîiau și erau mîngîiate de părul bogat. Acest lucru mă mai liniștea și ațipeam ; o adiere trecea peste mine, bucăți de ziar se poticneau de trupul meu ; repetam : „Mîna ușoară, cu gingășie..."

Pe trotuarul brăzdat de cruci, niște vietăți minuscule și roșii, numai lăbuțe, țeseau arabescuri de neînțeles : se întîlneau, se opreau o clipă, vorbindu-și poate, apoi își continuau drumul desenînd o infinitate de S-uri care se încrucișau.

Mă gîndeam la Ana. Acum cînd eram afurisit de toți și fără adăpost, acum o doream.

Mă amăgeam uneori cu iluzia că sîntem împreună : era un fel de alinare plămădită din uitare de sine, din mîngîieri și tihnă : mă vedeam așezîndu-mi capul pe pieptul ei, cu ochii întredeschiși. Îi simțeam răsuflarea, căldura. Îi ascultam vorbele. Tot ce făcea, oricît de neînsemnat, mă tulbura : felul cum se așeza, încrucișîndu-și picioarele printre stinghiile scaunului ; astfel încît, cuprins cum eram de emoție și de dorință, chiar și obiectele pe care vrînd-nevrînd le puneam alături (scaune, unelte, farfurii), deveneau magice.

Încetul cu încetul uitam prezentul. Apoi, din cînd în cînd, mă trezeam : priveam tulburat munţii, orizontul, oraşul şi recunoşteam totul : eram acolo şi nu în vis : fugar, condamnat. Mă cufundam din nou în închipuirile mele cuprins de o nerăbdare dureroasă : aveam acum vedenii mai crude în care erotismul se dezlănţuia fără vlagă şi vinovat : îi cuprindeam trupul cu o furie animalică, disperată.

Dar mă trezeam : n-aveam în faţă decît mărăcini şi gunoaie. „Şi eu sînt aici, îmi spuneam, înjunghiat, sub trotuar, cu nările pline de praf !..." Era ca un abis : „Ea cine ştie pe unde umblă ! iar eu, mai rău decît un cîine..." O uram. Din cauza geloziei, gîndurile cele mai mîrşave, închipuirile cele mai crude îmi păreau atît de evidente şi de puternice încît mă făceau să delirez ; totul părea prezent, se întîmpla. Nu percepeam nimic altceva, nici foamea, nici oboseala, nici primejdiile : doar ea şi ceilalţi : „Mîinile !... întinse, neruşinate !" şi aproape ţipam, parcă eram rănit. Tremurînd, îmi suceam capul. Vorbeam singur, priveam fix stîncile ca pe nişte duşmani : încercam să mă agăţ de visele plăcute, să le regăsesc ; mă agăţam de amintirile frumoase (aveam şi din acestea), îmi aparţineau ; acum însă era inutil : pînă şi lucrurile plăcute deveneau dureroase.

Mă ridicam, coboram înspre cîmpia Faldelor. Îmi prindeam faţa în mîini, ca şi cum era a ei ; continuam cu asemenea mîngîieri nesăbuite şi, atingîndu-mi faţa, spuneam vorbe drăgăstoase : o chemam.

Într-o seară mă hotărîi s-o văd. Coborîi intenţionînd să merg la casa Oblăduirii. Nu-mi era frică : nu-mi păsa de nimic : „Pe cel care îmi stă în cale îl omor". Pe strada Imperatore Federico am auzit radioul. Vorbea de nemţi, de linia Maginot... Dintr-o dată mi-am dat seama cît de departe erau tata şi ideile sale : îl pierdusem cu totul. Totul îmi era străin.

În seara aceea n-am reuşit s-o văd. Trei zile la rînd, cînd se întuneca, o apucam într-acolo ; şi, pe măsură ce mă apropiam, deveneam tot mai nerăbdător, nu mai speram în noroc.

Stăteam vreme îndelungată prin împrejurimi. Adesea aşteptam ascuns după un copac sau mă postam, agăţat de zid, de cealaltă parte a drumului, înspre livada de portocali, rămînînd acolo ore în şir. Din cînd în cînd scoteam capul şi priveam. Jos, ţăranii deschiseseră stăvilarele, şi apa se scurgea irigînd pămîntul care mirosea a ploaie şi a rădăcină.

Din cauza oboselii şi a încordării riscam să mă prăbuşesc printre lămîi. Niciodată nu reuşeam s-o văd, însă le zăream pe domnişoare, auzeam cîinii care lătrau : mă emoţionam de parcă aş fi văzut-o. Privindu-le, mă linişteam : mă simţeam o rudă de-a lor, în sinea mea le salutam : „Adio, Mimì, adio..." Ajunseseră şi mai slabe, mai prăpădite ; îmi părea rău şi mă gîndeam cum le-aş putea ajuta. Speram s-o văd şi donna Teresa, fiindcă, poate, Ana ar fi însoţit-o. Speram acest lucru şi m-aş fi dus acolo fără frică, dacă nu m-ar fi ţintuit o timiditate chinuitoare mai mult decît prudenţa, întrucît mă temeam de fapt de clipa întîlnirii.

Astfel că rămîneam agăţat de zid, cu picioarele şi cu mîinile chinuite de durere.

Într-o seară am văzut-o venind pe domnişoara Rita. Fusese întotdeauna amabilă şi iubea cîinii cu

adevărat. Am aşteptat să ajungă în dreptul meu, ascuns după un copac : apoi m-am apropiat.

Slabă şi negricioasă : avea un nas mare şi încovoiat, machiată peste măsură, toată numai pudră, foarte palidă dar cu pomeţii roşii ca nişte pere mici.

Nu m-a recunoscut din prima clipă. Cînd şi-a dat seama că eu eram s-a oprit brusc, a făcut ochii mari. S-a sprijinit de un platan, gata să ţipe ; între timp mă aruncasem la picioarele ei, îi îmbrăţişam genunchii (mi-am amintit de Ulisse care îmbrăţişase genunchii Nausicăi şi mi s-a părut că am procedat bine).

Domnişoara mă respingea cu mîinile, îi simţeam picioarele ţepene ca lemnul, îşi ţinea respiraţia. În acest timp eu o rugam, o imploram să mă asculte ; nu eram eu ucigaşul, juram pe toţi sfinţii. Am spus că trebuia s-o văd pe Ana şi că, apoi, nu-mi păsa dacă m-ar fi prins şi m-ar fi omorît. S-a emoţionat cînd i-am vorbit de dragostea mea pentru Ana şi mi-a răspuns că voia să creadă în nevinovăţia mea, dar Ana nu era acolo : nu mai locuia la casa Oblăduirii ; fusese luată de o mătuşă, o văduvă care, trebuind să meargă la slujbă, nu avea pe nimeni să vadă de copii. Locuia la Porta Nuova, însă nu ştia exact unde. Eram tulburat, jignit de faptul că privisem inutil zidurile acelea în speranţa c-am s-o văd ; m-am depărtat în goană.

Noaptea mi-am luat lucrurile : o pătură, treningul, şi m-am mutat la Papireto, unde aş fi dormit pe terenurile de raport. Însă ajuns acolo mi-am dat seama că nu-mi puteam încropi un adăpost ; atunci m-am hotărît să merg spre Bocca del Falco unde să-mi găsesc un ascunziş, printre stînci.

PE CINE PUTEAM SĂ SPERII

Zilele treceau şi, cu toate că nu eram întotdeauna prudent, nu mă prindea nimeni.

La gîndul că soarta mea ar fi putut să semene cu cea a tatei eram cuprins de o uşoară emoţie ; îmi era însă frică şi refuzam să accept ideea unui sfîrşit ca al lui. Violenţa mea şi a celorlalţi mă dezgusta acum şi voiam să fug cu orice preţ. Mă tot gîndeam la omul pe care-l atacasem, un sentiment teribil de neplăcut, o prezenţă ruşinoasă mă apăsau asemenea simptomelor unei maladii. Studiam fiecare posibilitate care mi-ar fi permis să ies din starea aceasta : să salvez cele două principii ale mele : obligaţia pe care mi-o asumasem dintotdeauna, de a răzbuna moartea cruntă a tatei, şi nevoia de linişte. Oscilînd între aceste două sentimente contrarii, gata cînd să atac, cînd să fug, obosit, urduros, doborît de privaţiuni şi aşteptînd mereu să fiu prins, îmi petreceam vremea adăpostindu-mă peste noapte în bîrloguri provizorii, pe la colţurile bisericilor, pe sub portalurile caselor, pe străzile aglomerate. Totdeauna în stare de alarmă, mă gîndeam la zilele-mi puţine, la războiul inevitabil, la prăbuşirea lumii.

Seara, în apropiere de Porta Nuova, mă zgîiam la galantarele pline cu măruntaie fierte, cu capete de animale atîrnate în cîrlige ca nişte lune melancolice. Lipsite de păr, îşi arătau albeaţa lor de rasol, luminate de licărirea palidă a unei lămpi cu acetilenă. Deasupra se întindeau şiruri de ferestre, unul

după altul, sus şi jos, tăind felii galbene-aurii pe cerul negru.

Alesesem o casă. Fără să pierd din ochi şirul balcoanelor, aşteptam : s-o văd pe Ana. Rămîneam aşa ore întregi. Speram să-i surprind silueta dincolo de geamurile iluminate, şi fiece clipă era un moment hotărîtor.

Silueta ei trebuia să treacă şi tresăream cînd o umbră apărea în dreptul geamurilor : speram să fie ea, însă în acelaşi timp nu-mi stăpîneam neliniştea care m-ar fi cuprins, recunoscînd-o.

Îmi închipuiam interioarele : mobilele, fotografiile rudelor de pe pereţi. Poate că ea ştergea de praf pendula, cîinele de porţelan de pe scrin. Picioarele mă dureau (călcîiul zdrelit), ochii mi se zbăteau de parcă-ar fi avut în ei o mică inimă ; plecam, nesigur, spre o altă faţadă, mă opream o vreme, pentru ca imediat să revin, iar în timpul acestui du-te-vino îmi roteam privirile în mai multe direcţii, supraveghind toate ferestrele. Pînă la urmă mă hotăram : una din faţadele acelea mi se părea mai nimerită s-o adăpostească pe Ana : zidurile, obloanele cojite şi decolorate, forma intrării, luminile interioarelor aveau în ele ceva familiar, te făceau să crezi în posibila ei apariţie.

Se făcea tîrziu, desigur că la ora aceea dormea ; continuam însă să aştept, mergînd pe sub ferestre şi pe sub portoane ; descurajat, mă consolam cu ideea că acum nu voi încerca emoţia insuportabilă de a o întîlni. Amînam pe a doua zi.

Doi bărbaţi se certau chiar sub Porta Nuova. Cariatidele cu turban şi mustăţi susţineau răbdătoare arhitrava masivă. Auzeam glasurile răguşite : „Mîine, ne întîlnim mîine !“ „Mîine ?! Ce vorbeşti ? Pînă mîine am să uit... ACUM !“ apoi larma încăierării, vaiete, gîfîieli, şi o lovitură puternică, de lemn într-un corp moale : „Ah ! cu bîta... cu bîta !...“ Ţipetelor li se adăugară altele, de femei. Am vrut să mă întorc şi să-i despart pe cei doi, vocea omului lovit îmi şi trezise mila şi furia : doream să-l pedepsesc pe învingător ; însă eram obosit : picioarele mă dureau, aveam treningul murdar, ochii unduroşi şi roşii ca ai unuia care a plîns : pe cine puteam să sperii ?

M-am îndreptat spre bîrlogul meu. Drumul era lung ; mă sprijineam de porţile care fuseseră închise şi, odihnindu-mă, furam căldura lemnului.

A doua zi m-am întors. Din cînd în cînd alergam, fiindcă, în mizeria în care mă aflam, simţindu-mă slab şi murdar, doream să par un altul, ascunzîndu-mă sub masca-mi de boxer. Drumul îmi juca înainte, sîngele îmi zvîcnea în tîmple ; loveam aerul cu pumnii, braţele îmi erau obosite : ţinteam spre firme : CROITORUL ANTONIO, NOTARUL PULEO. Bulevardul Calatafimi era larg, drept.

La terminarea cursei mă ascundeam într-o biserică : aşteptam seara.

N-am recunoscut-o imediat : la început m-am gîndit că era cineva care-i semăna. Apoi, în timp ce o sudoare rece îmi acoperea buzele şi fruntea iar mîinile îmi amorţeau, identitatea ei mi se dezvăluí : asemenea unei flori ce se deschide. Mergea strîngînd la piept o pungă galbenă plină cu pîini lungi ; o urma un copil cu o servietă grea şi care, desigur, venea de la meditaţii. Între timp se îndepărta, o pierdeam din vedere şi nu ştiam ce să fac : să mă iau după ea, s-o strig. Blestemam soarta

care în loc să mă așeze în drumul ei mă condusese pe trotuarul celălalt, destul de departe de ea. Eram disperat : n-o să se întoarcă : n-o să mă vadă.

S-a aplecat spre copil să-i vorbească și l-a mîngîiat pe cap. La gestul acela am fost cuprins de un vîrtej de emoții, de o tristețe chinuitoare ; doream cu disperare mîngîierea acea pentru mine : nu voiam trupul ei ci, arzînd de dorință, drăgălășenia aceea.

A intrat într-o casă : am aflat unde locuia.

UN PAPAGAL VERDE-GALBEN

M-am trezit într-un parc de distracții. Începuse să plouă ușor. Ca să nu mă ud stăteam sub acoperișul unei barăci. Picăturile care alunecau pe acoperișul de tablă cădeau lîngă picioarele mele, murdărindu-mi tenișii de noroi. Curînd picioarele îmi erau ude.

Era prima ploaie de octombrie și am considerat schimbarea timpului ca pe un eveniment trist : încetă însă aproape imediat. Am început să colind prin barăci și cum mai aveam ceva bani, m-am pornit să arunc cu mingea în cutiile așezate în piramidă. Eram foarte îndemînatic la orice fel de aruncare astfel încît am doborît toate cutiile. Mă pregăteam să plec, cînd m-am pomenit că-mi pun în brațe o colivie foarte mică cu un papagal verde-galben înăuntru.

L-am privit puțin contrariat, neștiind ce să fac cu el. M-am îndepărtat cu colivia în mînă. Începuse să burnițeze din nou. Încercai să feresc papagalul cu brațul, însă poziția era incomodă și de plouat tot îl ploua. L-am vîrît atunci sub trening, introducînd colivia prin partea de jos după ce lărgisem elasticul care îmi strîngea mijlocul, aranjîndu-l în dreptul pieptului, sub bluza de flanel. Parcă aveam o cocoașă pătrată în față, sub bărbie. Aproape bucuros de înfățișarea mea nouă și curioasă, mă îndreptai spre locuința-mi provizorie. Sub trening, o dată cu inima, îmi bătea în piept papagalul : vietatea aceea ; dădea din aripi fiindcă, zdrunci-

nîndu-l, probabil că-şi pierdea echilibrul. Mi se păru că am crescut. Apoi mă gîndii să scap de el : să-l las în drum : cineva l-ar fi luat sau l-ar fi omorît.

L-am dus în palatul fără ziduri, întunecos şi scheletic, sărăcăcios, jefuit deja de toate, în care mă rostuisem. M-am culcat într-o odaie de la etajul al doilea, însă mai întîi am aprins talaşul ; am pus papagalul lîngă mine.

Am trăit împreună timp de o săptămînă.

CU O SINGURĂ LOVITURĂ

Am citit întîmplător într-un ziar că asasinul lui Don Totò îşi mărturisise crima. Paznicul de la poartă, bolnav de tifos şi muribund, spusese adevărul şi ceruse iertare. Toţi cei arestaţi fuseseră eliberaţi. După spovedanie asasinul murise.

Am văzut-o. Era ora cinci după-amiază. Se plimba împreună cu un tînăr zvelt, cu gîtul lung acoperit cu un păr creţ şi negru ; mergeau în urma a trei doamne mai în vîrstă, una din ele fiind probabil mătuşa.

Eram ca ameţit : ca după o izbitură neaşteptată. Era acolo, mă atrăgea ca un magnet, dar în acelaşi timp mi-i dezvăluia pe ceilalţi ; figuri anonime, devenite dintr-o dată tot atîţia hoţi şi rivali. El o privea, asculta ce spunea. Nu auzeam glasurile însă îi vedeam cum rîd ; Ana părea fericită, îmbujorată, uşor transpirată ca după o alergare plăcută pe cîmp.

Surîsurile, privirile acelea, se prefăceau în mintea mea în tot atîtea imagini dureroase, obsedante : mi-i închipuiam : „Mîinile lui pipăindu-i trupul gol... o atingea : era trandafirie, transpirată : năduşeau, răsuflările şi secreţiile lor se amestecau". Nu : era nevinovată : numai eu o vedeam astfel, cutezam să-mi închipui plăcerile acelea, aiuram.

Mi-am prins capul în mîini chinuindu-mă de durere : obsedat, fiindcă totul era înlăuntrul meu : ceea ce vedeam, visele care mă chinuiau : *eu* îmi închipuiam că sînt amanţi, eu le plănuiam com-

portarea şi faptele acelea ; iar vedeniile nu încetau nici cînd mă loveam peste frunte şi peste ochi.

Bolnav, tremurînd, mă scuturai cu un efort şi, aproape alergînd, încercai să-i depăşesc. Mă aflam pe celălalt trotuar : sigur m-ar fi descoperit : putea să-i părăsească pe cei cu care era, să vină la mine, să mă atingă ori numai să mă strige. Aşteptam, înaintînd ţeapăn, cu tot trupul chinuit de durere ; dar nu striga, nu venea. Acum, îmi dădeam seama, avea altceva la care să privească, orice în afară de mine ; şi simţeam cum fericirea ei creşte, cum creşte lumina din ochii ei, înfăţişarea aceea de om sănătos — ca o ofensă la adresa mea.

Mă sprijinii de zidul unei case şi îi văzui trecînd. Fusta i se legăna într-o parte şi alta ; mergînd părea că dansează. Era acolo : disponibilă : ducîndu-şi sexul, căldura trupului. Totul din ea era prezent ; *fără să-mi aparţină.*

O otravă acră izbucnea în mine, cobora dinspre cap spre mîinile pe care nu mai eram stăpîn. Mergeam acum la vreo patruzeci de metri în urma lor, sperînd aproape c-o va atinge, cît de puţin, că-şi va îngădui o necuviinţă oricît de mică : eram gata să-l înjunghii. Însă îmi aminteam apoi cît de amărîtă fusese viaţa Anei şi un nou chin punea stăpînire pe mine ; un val de duioşie care-l includea şi pe tînărul acela ; dar erau sentimente de scurtă durată, alungate numaidecît de durerea care mă încerca.

Cu ochii plini de lacrimi văzui grupul tot mai departe, şi pe Ana mică, prost îmbrăcată, sărmană. Apoi, păru numai ceea ce era : o femeie.

Plimbarea lor luă sfîrşit în faţa mănăstirii Capucinilor : mergeau să viziteze catacombele. Coborîră

cu toţii. Rămăsei afară, şovăind. Însă mă hotărîi şi, cu ultimii bani care-mi mai rămăseseră, plătii intrarea. Coborîi cîteva rampe scurte de scări, apoi intrai în galeriile subterane, slab luminate prin nişte ferestre înalte, cu multe zăbrele. Numărul morţilor era mare : uscaţi, înfricoşători, îmbrăcaţi cu haine prăfuite, roase de molii, cu pălăriile negre în formă de trifoi cu patru foi ; erau aranjaţi în şiruri foarte lungi, pe mai multe rînduri de bănci, aşezaţi sau sprijiniţi de pereţi, siliţi să surîdă fără buze.

Treceam printre şirurile acelea, dintr-o galerie într-alta ; din cînd în cînd dădeam peste cîte un vizitator. În sfîrşit zării grupul. Ana privea morţii fără să scoată o vorbă, copleşită ; pe cînd ochii îi rătăceau fără o ordine anume peste chipurile acelea şi pe coridor, mă văzu. Tresări, rămase nemişcată. Ceilalţi se îndepărtară, fără să-i acorde atenţie. Mă apropiai de ea încet, simţindu-mă slab ; ajunsei în faţa ei. N-o vedeam bine : ochii îmi erau înroşiţi, murdari, plini de lacrimi. Rămăsei aşa, fără să pot vorbi, şi mă temeam deja că, observîndu-i lipsa, ceilalţi s-ar fi întors să o ia fără să-i fi putut vorbi. Mi se păru că se dă puţin într-o parte, se legănă o clipă pe picioare, apoi o luă într-o direcţie opusă celei în care apucaseră rudele ei. O urmai. Mă apropiam de părul ei sorbindu-i parfumul, îi vedeam pielea tot mai aproape ; îi atinsei mîna şi umărul ; mergeam alături de ea pe coridoarele pline de morţi, ţepeni, înalţi pînă-n tavan, şi, la trecerea noastră, şoarecii se furişau, ascunzîndu-se după corpurile acelea. Nu vedeam însă lucrurile. Uneori Ana îmi era străină ; mă privea, continua să se legene ca şi cum ar fi dansat, îmi întorcea spatele pentru ca apoi să se învîrtească pe călcîi arătîndu-mi-se

din față; surîdea, avea obrajii roșii, plesnind de sănătate, și în clipa aceea mi se păru că nici o pajiște verde de primăvară și de flori nu era mai frumoasă și mai luminoasă decît locul acela. O vigoare, o fericire fizică îmi invadau corpul și mintea; mergeam și eu parcă dansînd, privind-o în timp ce se învîrtea jucîndu-se cu trupul ei. Apoi, văzui venind un călugăr dinspre capătul coridorului; era un bărbat robust, cu o barbă mare și neagră; ținea în mînă o carte. Se opri și ne spuse:

— Ne aflăm într-un loc sfînt, vai!... Cum îndrăzniți să dansați? Încetați!...

Continua să vorbească, însă eu nu pricepeam ce spune, eram năucit de parcă îmi trăseseră cu pușca în urechi; îl vedeam numai: gura lui se deschidea și se închidea: dinții și gîtlejul; nu înțelegeam ce voia... simții că Ana nu mai era acolo: fugise plîngînd. Lucrul acesta îmi apăru ca într-o amintire, cu toate că trecuseră numai cîteva clipe. În momentul acela am scos cuțitul din cămașă și, cu un gest scurt și ușor, delicat parcă, îi atinsei șoldul. Cartea căzu, auzii un icnet; în jurul lamei o mișcare continuă, un zvîcnet și o închidere a măruntaielor care sugeau și respingeau fierul, și tremurul pîntecelui aceluia îmi urcă prin braț pînă la cap. Atunci îl văzui pe adevăratul ucigaș: în timp ce călugărul fugea cu mîinile ridicate, un bărbat, care țîșnise dintr-un cotlon întunecos, plin de mumii, alerga alături de el lovindu-l cu cuțitul de cinci sau de zece ori cu o încăpățînare monotonă și atroce. În fuga lui fără scăpare călugărul se întoarse spre mine, trecu prin apropiere și ochii ni se întîlniră; cu un gest de neînțeles, ca și cum nu era pe moarte ci la plimbare, înclinîndu-și capul, mă salută. Apoi, sub anteriu, genunchii lui părură că înnebunesc, ca un animal pus într-un sac; și, dintr-o dată, se prăbuși la pămînt horcăind rugăciuni. Galeria se umplu brusc de urlete și de strigăte de ajutor. Aplecat peste grămada aceea mișcătoare de carne și de haine, asasinul continua să izbească cu brațu-i înarmat. Apoi se întoarse: bărbia ascuțită, ochii foarte deschiși la culoare cu cearcăne ca niște cochilii de melci.

Pieptul lui era cald, coastele și mușchii zvîcneau. Îl luasem în brațe și dansam cu el; lupta să se elibereze; dădea din picioare și mă lovea cu pumnul în cap; dar poate că loviturile acelea erau muzica noastră, fiindcă acum dansul se prelungise, fără sfîrșit, căci eu nu-i dădeam drumul, țineam în brațe forța aceea animalică, energia aceea feroce pe care-o urîsem și-o slăvisem dintotdeauna. În sfîrșit mă mușcă de obraz; văzui perii aspri cenușii și negri ai bărbii și zidurile și mumiile albe ca talcul. Prinzîndu-l apoi sub mine îl înjunghiai cu o singură lovitură.

Alergai de-a lungul coridoarelor substituindu-mă lui în fugă. Nimeni nu îndrăzni să mă oprească.

AM FOST ÎNCHIS

Seara era caldă. De-a lungul coastei vîrtejuri neaşteptate de vînt mîngîiau cîmpia mării, moartă în locul acela, dar care la palele de vînt se încreţea de freamăte uşoare. Algele şi sărurile putrezite pe stîncile care de mult nu mai fuseseră izbite şi spălate de valuri răspîndeau un miros greu. Ultimele sclipiri, ca nişte fulgi pierduţi, se aşterneau pe apă. Coasta era joasă, marea vînătă şi deschisă. Oraşul şi portul care fumegau în lumina agonizîndă se întindeau pînă sub munte ; reflexe de albastru şi roz se oglindeau în golfuleţe.

Atingeam suprafaţa apei cu picioarele goale căutînd parcă o uşă care s-ar fi putut deschide pe neaşteptate ; priveam orizontul şi păsările chemîndu-se în văzduh ca în spatele unei ferestre.

Mă aşezai cu picioarele cufundate în apă. Se aprinseră luminile din port şi, ici-colo, cîte un felinar. Un vapor plecă lunecînd încet între apus şi miazănoapte. Luminile se-ndepărtară, în sfîrşit dispărură. Alge uşoare mă mîngîiau. Apa nu era rece, îmi scosei hainele şi înaintai încet îndepărtîndu-mă de mal, pînă cînd apa îmi ajunse la brîu. Rămăsei aşa : jumătate afară, jumătate în apă. Fără gînduri, glasurile undeva în spatele meu pe drum.

Brusc mă cufundai în întregime. Începui să înot spre larg fără să privesc înapoi. Pe măsură ce mă îndepărtam marea devenea verde, mai întunecată şi mai întinsă, fără graniţe. Austrul cald, care sosea din cînd în cînd cu adieri neaşteptate, părea că o apasă dintr-o parte umflînd-o înainte, apoi înceta şi totul se liniştea. Înotam încet, ca şi cum trebuia să merg mai departe. Trupul plin de energie, tînăr şi alb în mijlocul apelor care deveneau tot mai întunecate pe măsură ce seara aluneca în noapte. În sfîrşit vîntul dinspre ţărm deveni constant, ajutîndu-mă să înot mai repede.

Mă simţii puţin obosit, mă oprii şi privii silueta neagră a lanţului de munţi poleiţi de sclipirea amurgului şi, dedesubt, linia oraşului luminat. După cîteva minute reîncepui să înot. Eram absorbit de zgomotul pe care-l făceam cu braţele, de clipoceala mîinilor ; restul era tăcere, întreruptă, mi se părea, din cînd în cînd de un gîfîit adînc. Răsări luna şi o fîşie de argint strălucitoare şi întinsă înflori la orizont, către apus.

Am deschis ochii : era întuneric beznă. Mi se păru că trecuse mult timp : că dormisem. Oricît m-aş fi ridicat nu vedeam pămîntul. Eram singur, plutind peste abis. Mă trezisem din amorţeală întrucît mă atinsese un corp vîscos : întotdeauna îmi fusese frică de peşti. Acum nu ştiam unde era coasta. Începui să înot din nou, fără ţintă, mişcîndu-mă asemenea unei alge în voia curenţilor potrivnici ai mareei.

Norii acoperiseră cerul, luna dispăruse. Astfel sfîrşeam. Auzii un clopot, îmi spusei că era miezul nopţii. Dar mi se păru imposibil.

Nu ştiam ce să fac. Simţeam numai dorinţa de a pleca. Uneori mă gîndeam la moarte — ca la o roadere lentă a corpului în imensitate — şi uitam de mine, legănat de marea aceea întinsă, lipsită de stropi şi de spume. Înotasem cîteva ore ; îmi

priveam mîinile şi picioarele, scoteam puţin afară piciorul, odihnindu-mă, însă nu mă recunoşteam. Vîntul conteni, însă cum era o perioadă foarte instabilă a anotimpului, puţin după aceea începu să sufle constant dinspre răsărit, marea începu să se vălureze şi trebui să fac eforturi pentru a urma mereu aceeaşi direcţie. Mă luptai o vreme, apoi mă gîndii că era în zadar. Acum eram vlăguit şi mă hotărîi să mă odihnesc mai mult, însă îmi era teamă să nu îngheţ fiindcă picioarele şi mîinile îmi erau deja foarte reci. Începui să plîng încet ; lacrimile curgeau adăugîndu-se mării. Însă puţin după aceea mă liniştii : aşteptam plin de nelinişte şi de frică.

Apoi înotam din nou luînd seama la stil, de parcă eram la un concurs : mă gîndeam la linia de sosire ; eram mulţumit de mine însumi ; mă aşteptau prietenii şi poate că era şi tata acolo.

O nouă linişte neaşteptată. Vîntul conteni iarăşi, pentru puţin timp însă, fiindcă în cîteva minute ar fi reînceput. Deodată mă gîndii în ce fel să mor. O pace solemnă stăpînea natura. N-aveam decît să aştept.

Mă gîndii din nou la tata, însă eram singur, orice simţămînt mă slăbea şi mă umplea de teamă.

Trebuia să nu mai înot, să mă opresc.

Rămăsei uşor, legănîndu-mă pe apă, învăluit în golul acela negru. Simţeam în creier o amorţeală surdă, ca un zumzet. Apoi vîntul începu să sufle din nou, marea se umflă puţin şi, în noaptea aceea adîncă, auzii o şoaptă. Glasul acesta omenesc mă răscoli şi mă umplu de groază. Ciulii urechea rotindu-mi privirea împrejur, scrutînd bezna, temîndu-mă că o nălucă — Vito, poate — putea să apară, pe mare. Dar nu auzii decît adierea vîntului : o gură spartă : mai înainte vorbise, acum şuiera mut. Însă iarăşi, uluit, auzii alte glasuri : cuvinte, frînturi de fraze, potolite : „Dar de ce să ne întîlnim aici — mîine — ne-am mai întîlnit o dată şi era cît pe-aci să ne certăm cu pescarii adevăraţi". Era un glas de bătrîn, însă se auzeau alte glasuri mai tinere : „Aici nu ne vor găsi : este o ieşire la pescuit. Desigur, vom fi gata, situaţia va fi...". Glasurile se stinseră.

Înţelesei : se întîlneau pe mare, însoţindu-i poate pe pescari sau dîndu-se drept pescari. Tremuram tot şi nu din cauza frigului sau a oboselii, ci din cauza tulburării provocate de glasurile acelea în nemărginirea care cu o clipă mai înainte fusese pentru mine asemenea morţii.

Începui să strig, şi, preţ de mai bine de un sfert de ceas, continuai să le cer ajutorul. „Eu sînt, strigam cît puteam de tare, veniţi răzvrătiţilor, prieteni. Sînt eu, fiul lui Elio... Veniţi... mor de oboseală, sînt singur."

Se aflau însă în partea din care bătea vîntul, şi şuierul acela care-mi îngăduise să le aud glasurile nu-l lăsa pe al meu să ajungă pînă la ei. Strigătele mele se pierdeau în hăul negru. Astfel încît am renunţat să mai strig.

Vîntul suflă cu putere împingînd un cîrd de nori şi, pe neaşteptate, cînd luna îşi făcu apariţia, văzui coasta ; era cam la un kilometru. Suflînd dinspre răsărit, oblic cu pămîntul, vîntul mă adusese din nou în apropierea stîncilor. Reîncepui să înot încă sub imperiul emoţiei. Pînă la urmă ajunsei la mal. La vreo cincizeci de metri depărtare se profila o coastă pietroasă, presărată cu stînci ascuţite. Căutai, ajuns la capătul puterilor, un loc ferit de vînt,

fiindcă mă temeam că valurile, deşi nu erau foarte mari, ar fi putut să mă arunce pe stînci. Găsii o mică plajă care se întindea pe cîţiva metri printre steiuri. Mă îndreptai spre ea, tîrîndu-mă în patru labe prin apă pînă la nisip.

Totul era negru şi sălbatic. Zăbovii îndelung gîfîind, cu faţa pe nisip. Apoi, învingîndu-mi oboseala teribilă, mă ridicai în picioare, trecui încet de bariera de stînci care mă înconjura şi, după vreo treizeci de metri, mă trezii în faţa unei cîmpii deschise şi netede, plină de praf, cenuşie precum cenuşa şi străbătută de o foarte lungă potecă de ghips. O pornii într-acolo, gol-puşcă, clănţănind din dinţi de oboseală şi de frig, strîngîndu-mi — cum puteam — trupul cu braţele. Cerul era imens şi foarte întunecat. Ici-colo desluşeam păsări moarte din care nu rămăseseră decît penele ; piraie de furnici şi urme de vînători.

În sfîrşit o văzui : Piramida : albă şi fantomatică. Despica pămîntul şi cerul : munte de înţelepciune ghipsoasă, nemişcată, lipsită de rătăcirea emoţiei, de riscul graţiei sau al ceremoniosului ; aduna lumina palidă a lunii, asemenea unei sepii pietroase.

Mă opri o răceală de moarte ; după o clipă îmi continuai drumul spre piatra aceea unică. Trebui să merg mult şi pe măsură ce înaintam îmi venea s-o iau la goană ; cu toate că frica pe care mi-o inspira părea suficientă pentru a mă ucide, eram atras de nălucirea aceea. Pe neaşteptate ajunse deasupră-mi. Istovit şi tremurînd mă aruncai la pămînt : era locuită. Din interiorul ei auzeam strigăte şi vaiete. Căutai în praf cîteva pietre ca să mă apăr, fiindcă deja mai mulţi oameni cu mantale albe şi lungi fugeau după mine. Însă nu putui să

găsesc nici o armă. Astfel încît mă prinseră ; îmi răsuciră mîinile, lovindu-mă din toate părţile, şi mă legară. Mă duseră spre o mică poartă care se deschidea în partea de jos a Piramidei. Văzui trei oameni : cel mai înalt avea o parte a chipului din fier, pieptul gol, i se vedea sexul răsucit, iar hainele îi acopereau numai braţele ; stătea, alături de ceilalţi cu capete de fier, pe o bancă lungă, masivă ca un tron, care se sprijinea pe mai multe picioare în formă de cizme şi de mîini.

Am fost închis în Piramidă şi supus la nenumărate torturi. Ani la rînd am încercat să ies din ea, visînd mereu libertatea şi pe Ana, pe care le-am pierdut. De aici am scris. Pentru ca să se ştie cum sînt eu cu adevărat : întrucît, pentru a mă elibera, voi comite cît de curînd noi crime.

CUPRINS

Lector: FLORIN CHIRIȚESCU
Tehnoredactor: VICTOR MAȘEK

*

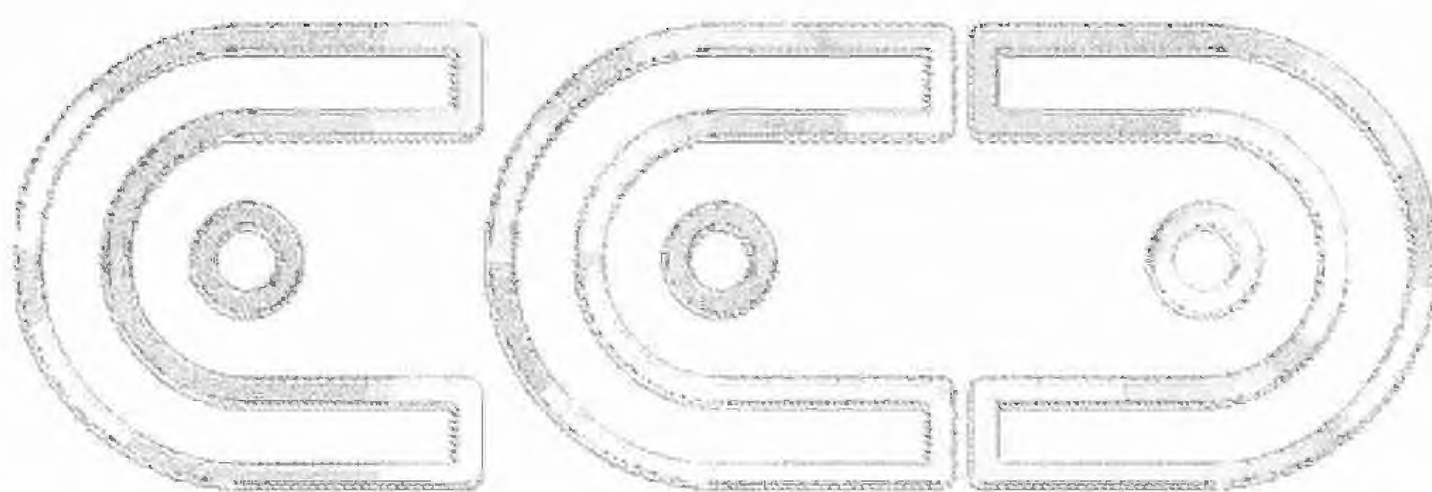
*Tiraj 26.130 broșate. Bun de tipar 10.06.1975.
Coli tipar 9,125*

*

Tiparul executat sub comanda
nr. 1027
Intreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89–97,
București,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

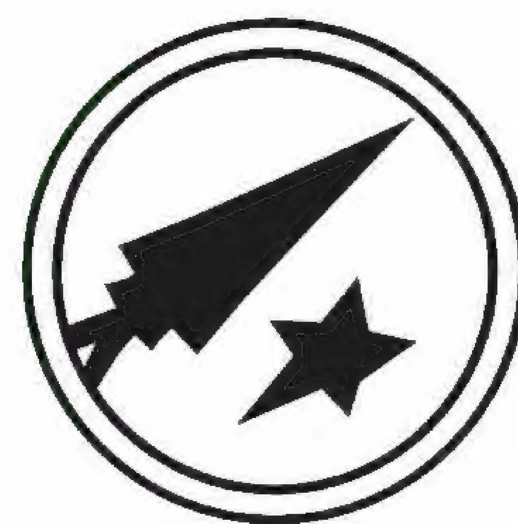
de

Anonim

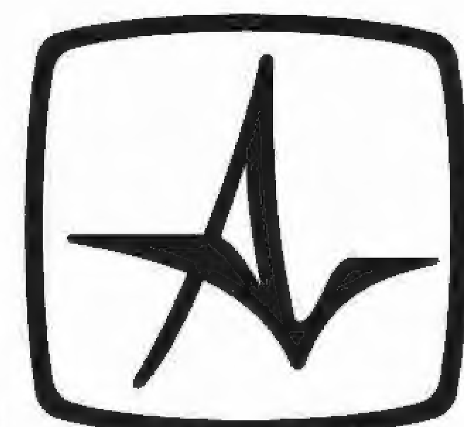

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

